

M A N U S C R I P T

Boek over de persoonlijke, geweldloze
strijd van een naïef realist, een
ANTI-FASCIST

Werktitel: "EEN ANTIFA VERTELT...."

Auteur: Paul IJ. Kraaijer

Zwolle,
Herfst 1996

REFLEXIONES

OVERDENKINGEN

(. . . .)

Deze tijd van sterven,
is tijd ook om het leven te waarderen,
om de afkeer te vergeten en te bestrijden,
te vechten tegen ondeugden en vooroordelen uit te bannen,
om ons op te poetsen als kristal dat gesmolten is
in dit zuivere vuur van de Revolutie,
die wij liefdevol opnemen
zonder haar ook maar één porie te weigeren,
ons geven,
ons openstellen voor dit leven dat wij gekozen hebben,
ons zelf plaatsen in onze eigen kleinheid en grootheid,
argeloos als kinderen vertrouwend op het licht van morgen
zonder daarom het hameren op het aambeeld
van de smidse te laten,
ook al doen de schokken ons soms pijn,
het rekken en huigen,
wat ons doet schrikken als bij het naar binnen kijken,
wij zien hoeveel nog uit te rukken valt.

Dit is het leven met z'n tegenstrijdigheden,
de droom als we al wakker zijn,
de wonden van de tijd die ons tekenen,
de wonden van de oorlog die ons ontbreken,
wat we overleven om te blijven overleven.

(. . . .)

Gioconda Belli

(Nicaraguaanse dichtster. Ze nam halverwege de jaren '70 actief deel aan de Sandinistische strijd, onder leiding van Daniel Ortega, tegen dictator Somoza. Na de overwinning, 19 juli 1979, werkte ze onder andere bij de televisie, planningsministerie en leidde ze enige jaren de Nicaraguaanse Pers- en Informatiedienst.)

V O O R W O O R D

De voornaamste reden om dit boek te schrijven is de indruk die ik heb, dat zeer veel mensen een verkeerd, ongenueanceerd, beeld hebben van anti-fascisten, oftewel antifa's, die volgens velen alleen maar uit zouden zijn op gewelddadige acties. Een waanbeeld, dat voornamelijk gevormd wordt door zogenaamde linkse, radicale autonomen - in het zwart gekleed - die geweld niet schuwen. Dit onjuiste beeld is mede ontstaan door de wijze van berichtgeving in de media. Met dit boek hoop ik dat onjuiste beeld recht te kunnen zetten:

iedereen die tegen fascisme en racisme is, is een anti-fascist!

Tevens staat centraal de in 1996 opgelaaide maatschappelijke en politieke discussie over het demonstratierecht voor extreem-rechtse democratische politieke partijen. Deze discussie werd nieuw leven ingeblazen toen de Zwolse burgemeester, Jan Franssen, en zijn Leerdamse collega Van Veelen beiden een demonstratie van de extreem-rechtse politieke partijen Centrum Democraten (CD) en Nationale Volkspartij/Centrum Partij '86 (NVP/CP'86) toestonden.

Het voorjaar van 1996 kreeg hierdoor een herfstig, stormachtig, karakter. De demonstraties hebben veel stof doen laten opwaaien voor diverse discussies, meningen, visies en oordelen: in de politiek, in de media, binnen het Genootschap van Burgemeesters, in het café, bij de sportvereniging, in het theater, op straat, op de markt, in anti-fascisme en -racisme organisaties, tijdens de koffie of de sherry, het ontbijt of de lunch, kortom overal werd er over gepraat.

Voor mij persoonlijk werden de eerste maanden van '96 gekenmerkt door het opvoeren van een zo breed mogelijk maatschappelijk verzet tegen fascisme en racisme.

Begin januari nam ik het besluit om gedurende een aantal maanden een dagboek bij te gaan houden van mijn werkzaamheden. Mijn dagboekantekeningen hebben vooral betrekking op mijn persoonlijke anti-fascisme activiteiten binnen de Anti-Fascistische Aktie (AFA-) Zwolle en staan aan de basis van dit boek. AFA is een landelijk samenwerkingsverband van ruim twintig plaatselijke en regionale anti-fascisme en -racisme groepen, al dan niet onder de naam AFA. Het is de enige actiegroep in Nederland die daadwerkelijk verzet pleegt en acties voert tegen rechts-extremistische groeperingen en politieke partijen in het land. Binnen AFA, landelijk, coördineer ik de contacten met de media.

Werkzaam zijn binnen een actiegroep als AFA is boeiend, leuk, interessant, tijdrovend, geldverslindend en vermoeiend. Daarnaast komt ook een gevaarlijke schaduwzijde om de hoek kijken. Als anti-fascist kun je grote risico's lopen, vooral wanneer je persoonlijke gegevens bekend worden binnen extreem-rechtse kringen. Over het algemeen opereren antifa's daarom het liefst in de anonimiteit, zowel qua naam en adres als qua lijfelijke herkenbaarheid. Bekendheid kan zorgen voor intimidaties en directe bedreigingen die inwerken op het privéleven. Dit laatste is tot zekere hoogte bij mij het geval. Als antifa moet je beseffen waar je mee bezig bent. Je moet stevig in je schoenen staan en niet zwichten voor intimidatiepraktijken die zelfs kunnen leiden tot daadwerkelijke lichamelijke en geestelijke schade. Gelukkig ben ik een optimist, een naïef realist en iemand die voornamelijk

strijd voert met en via de pen en de tekstverwerker. Het blijken effectieve wapens te zijn die extreem-rechts angst in kunnen boezemen. Maar, gaan de bedreigingen op een gegeven moment verder dan "slechts" het uiten van telefonische en schriftelijke bedreigingen, dan kunnen zelfs bij mij de pen en de tekstverwerker in de toekomst mogelijk plaats gaan maken voor andere middelen. Hopelijk komt het niet zover.

Ik ben sinds november 1993 dagelijks bezig met de actieve strijd tegen fascistische uitingen in onze maatschappij: extreem-rechtse "democratische" politieke partijen en nazistische groeperingen als de CD en NVP/CP'86.

Met het boek hoop ik een (voorzover voor mij mogelijk en inhoudelijk toelaatbaar en acceptabel) open beeld te hebben geschetst van de bewogen strijd van een geweldloos anti-fascist, welke strijd primair tot doel heeft het uitbannen van extreem-rechts in onze samenleving, en van een persoonlijk beeld van deze anti-fascist. Mogelijk dat het persoonlijke beeld enigszins inzicht geeft in het waarom....

Zij die de vrijheid van anderen niet respecteren,
zijn zelf die vrijheid niet waard!

Paul IJ. Kraaijer,
Zwolle, herfst 1996.

CENTRUMDEMOCRATEN WILLEN VERGADEREN

Overijssel. Een rustige provincie in het oosten van het land. Wie kent het rijtje niet, geleerd tijdens de aardrijkskundelessen op de lagere school: Almelo, Hengelo, Enschede. De stad waar ik sinds 1965 woon, Zwolle, is de provinciehoofdstad. Amper honderdduizend inwoners, ruim tienduizend studenten en toch, volgens mij, een ietwat saaie, duffe en conservatieve stad.

Overijssel. Uitgestrekte heidevelden, bossen en een glooiend heuvellandschap. De Holter- en Lemelerberg. Zeldzaam wordende korhoenders. IJssel- en Hanzesteden en Ommen. Ommen, bekend geworden door de Hema-worst en Youp van 't Hek. Ellen van Langen, Thorbecke, Herman Finkers, Willem Wilmink, Jan Wayne, de "Lek van PEC" en de "Bolle van Zwolle" Piet Schrijvers, Jan Franssen en Henk Ruitenbergh; zomaar wat namen uit de provincie.

Rust, aantrekkelijk voor Randstedelingen.

Ook in politiek opzicht een ogenschijnlijk rustig stukje Nederland. Schijn bedriegt echter. Eind 1995 werd deze politieke rust enigszins ruw verstoord, toen duidelijk werd dat Overijssel door de extreem-rechtse politieke partij Centrum Democraten was uitverkoren tot "test-case"-gebied voor de partij. In oktober wilde de CD-Kring Overijssel een openbare vergadering beleggen in de provincie. Het zou voor het eerst sinds jaren zijn dat de partij in het openbaar wilde gaan vergaderen, aldus de partij in haar persberichten. Opmerkelijk. De Kringvoorzitter van de CD in Overijssel, de heer C.J. de Jong uit Hardenberg, had zich echter danig verkeken op de invloed van de anti-fascisme actiegroepen AFA-Zwolle en AFA-Twente. Deze groepen hadden zich ten doel gesteld om de geplande openbare vergadering te voorkomen of te verhinderen. De Jong, het prototype van een verholde "keurige" rechts-extremist - netjes in het pak, nette gekamde haren en snor, een donkere altijd onvriendelijke blik in de ogen verscholen achter de getinte glazen van een ouderwets model bril, begin veertig -, had een zaaltje gereserveerd in een zaalcentrum in het dorp Dedemsvaart. Helaas voor de CD werd het de zaaleigenaar - via allerlei signalen - duidelijk aan wie hij feitelijk een zaal had verhuurd en hij wilde dan ook de opgestelde zaalhuurovereenkomst met de CD ontbinden. Hierbij speelde tevens mee, dat de verhuurder - volgens zijn zeggen - telefonisch bedreigd werd door tegenstanders van extreem-rechts. Hij beweerde zelfs telefonisch bedreigd te zijn door mensen die zeiden te spreken namens AFA. Uiteraard zal geen enkele AFA-sympathisant het in zijn of haar hoofd halen om telefonische dreigementen te uiten uit naam van AFA. Dat is dom, want door dat te doen wordt de eigen organisatie gecriminaliseerd. Het lag voor de hand dat deze bedreigingen afkomstig waren uit extreem-rechtse kringen om AFA in een kwaad daglicht te stellen. Een gebruikelijke en doorzichtige werkwijze. De CD ging niet accoord met het eenzijdig verbreken van de huurovereenkomst en spande een Kort Geding aan tegen de zaaleigenaar bij de president van de arrondissementsrechtbank in Zwolle. Bij voorbaat een verloren zaak voor de CD. Tijdens de rechtszaak op 13 oktober, welke ik bijwoonde, bleek dat de zaaleigenaar en zijn vrouw nog nooit van de Centrum Democraten hadden gehoord. Geloofwaardig of niet? Dedemsvaart, het is een klein dorp. Maar tegenwoordig, in onze snelle media- en communicatiewereld, kijkt toch

iedereen wel eens televisie of leest één of andere krant. Zou Dedemsvaart soms een uitzondering zijn? De president van de arrondissementsrechtbank stelde de jonge, naïeve, zaaleigenaar in het gelijk. Een zware tegenvaller voor de CD. Deze uitspraak hield in dat de partij niet haar eerste openbare vergadering sinds jaren kon houden. Tijdens de behandeling van het Kort Geding werd de CD vertegenwoordigd door De Jong, daarbij vergezeld van zijn CD-plaatsgenoot Waterink, een "rambo"-type met een crimineel verleden. Een soort persoonlijke bodygard voor De Jong. Naast me op de publieke tribune zaten nog het Utrechtse CD-raadslid Martin de Regt en het CD-lid R. Schuurman uit het nabij Zwolle gelegen Vecht-stadje Dalfsen. Tussen ons in zaten twee mensen van de parketpolitie. Verder zat er niemand. Op 6 juni 1996 werd De Regt overigens door de landelijk voorzitter van de CD, Hans Janmaat, geroyeerd wegens "recalcitrant" gedrag. De in Zeist wonende De Regt onderhield nauwe contacten met radicale rechts-extremisten van de NVP/CP'86, voornamelijk uit de regio Rotterdam. Snel na het roeyement maakte De Regt de oprichting bekend van een nieuwe extreem-rechtse politieke partij, De Conservatieven. Volgens de Utrechtse rechts-extremist een partij die geplaatst kan worden tussen de CD en de VVD.

De Jong liet het er niet bij zitten. Begin januari 1996 wordt bekend dat de CD in Overijssel op 24 februari een openbare bijeenkomst wil houden "ergens in de provincie". Waarom juist op die dag vraag ik me af. Mogelijk een bewuste keuze, zo vlak voor 25 februari. Provocatie? Op die dag immers vindt jaarlijks in Amsterdam, bij het monument De Dokwerker op het Jonas Daniel Meijerplein, de nationale herdenking plaats van de Februaristaking 1941. Op die dag in dat jaar staakten ruim driehonderdduizend mensen uit protest tegen de vervolging van Joodse landgenoten door Duitse fascistten. De 25e februari is een moment geworden waarop tegenwoordig wordt stilgestaan bij het opkomende fascisme toen en nu. Later zal blijken dat 24 februari een zwarte dag zal worden in de geschiedenis van Zwolle.

Er is een zaal in Overijssel gereserveerd. Volgens De Jong betreft het een zalencomplex binnen een straal van vijftientwintig kilometer van Dedemsvaart. De regionale media besteden uitgebreid aandacht aan de zalenjacht van de CD in de provincie, daarbij op de hielen gezeten door de Anti-Fascistische Aktie Zwolle en -Twente. Met deze informatie in de hand is er volop werk te verrichten. De AFA-actiemachine wordt zeer snel geactiveerd, de telefoon is in continue gebruik evenals de onmisbare fax. De administratieve, papieren, werkzaamheden volgen elkaar dagelijks snel op. Soms tot diep in de nacht wordt er in Zwolle en Twente gewerkt. Vanwege het feit dat de naam en de locatie van de bewuste zaal (nog) niet bekend zijn, stuur ik de burgemeesters van die gemeenten die liggen binnen een straal van vijftientwintig kilometer van Dedemsvaart op 10 januari een fax. In die fax waarschuwen AFA-Zwolle en -Twente de burgemeesters, dat de CD mogelijk binnen één van hun gemeenten een vergadering wil beleggen op de 24e februari. Tevens verzoekt AFA de burgemeesters om over te gaan tot een verbod van de CD-bijeenkomst indien deze daadwerkelijk zal plaatsvinden in zijn of haar gemeente. Een verbod, omdat AFA van oordeel is dat extreem-rechtse politieke partijen niet in het openbaar hun fascistische en discriminerende gedachtengoed mogen propageren, dus ook niet in openbare ruimten. Openbare bijeenkomsten en demonstraties van extreem-rechts betekenen brengen namelijk een consequente schending van het eerste Grondwetsartikel - "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan" - met zich mee. Mocht niet tot een verbod worden overgegaan, dan zal AFA gedwongen zijn om een effectieve, geweldloze, actie te organiseren met als doel de openbare vergadering van de anti-democratische

CD te verhinderen en of te verstoren. Ook dit wordt in de fax bekend gemaakt. Uiteindelijk blijkt een actie niet nodig te zijn. Ook nu ziet de zaaleigenaar af van de overeengekomen huurovereenkomst met de CD. Het betreft een horecabedrijf in het gehucht Rouveen, onder de serene rook van Staphorst. Een uur na ondertekening van het huurcontract, wordt de zaaleigenaar duidelijk welke risico's het met zich mee zou kunnen brengen om rechts-extremisten in het bedrijf te hebben voor een vergadering. Om welke risico's het eventueel zou kunnen gaan, wordt door de zaaleigenaar niet vermeld. Waarschijnlijk doelt hij op mogelijke wanordelijkheden en acties gericht tegen zijn bedrijf. De CD spant nu geen Kort Geding aan tegen het horecabedrijf om alsnog een huurovereenkomst af te dwingen.

Tijdens deze dagen heb ik intensief contact met plaatselijke en regionale journalisten. Een goed contact met de pers is heel belangrijk. Het kan leiden tot een wederzijdse vertrouwelijke informatie-uitwisseling. Uiteraard zal een actiegroep als AFA alleen die informatie naar buiten brengen, die de organisatie van een actie niet in gevaar kan brengen. Kortom, niet alles wordt bekend gemaakt. Via de pers kan ook een bepaalde druk worden opgevoerd en kan de publieke opinie wakker geschud worden. Spanning creëren. Het kwik in de journalistieke thermometer laten stijgen tot hoge temperaturen. Koorts kan kunstmatig worden opgewekt. De pers begint me steeds regelmatig te benaderen, uit op de laatste ontwikkelingen. Men weet me te vinden. "Staat er al wat te gebeuren?", "Weten jullie al waar de CD gaat vergaderen?", "Klopt het, dat De Jong zelfs in de buitenlucht wil gaan vergaderen?", "Wat voor actie willen jullie gaan organiseren?". Op de ene vraag geef ik antwoord, op de andere vraag bewust niet. Ik werk bijna dagelijks met druk- en spanningopvoerende persberichten. De fax maakt overuren. Ook de electriciteitsmeter. De koffievoorraad in huis slinkt met de snelheid van een Formule-1 racewagen. Het ene filterzakje na het andere valt in de houder, gevuld met een sterke koffiemélange. Het hete water begint door te druppelen en vult de koffiepot. Binnen een mum van tijd nuttig ik mijn medicinale drankje. Tussen de bedrijven door moet ik ook boodschappen en de was doen, stofzuigen, slapen, het nieuws op de televisie en in de kranten bijhouden en aandacht schenken aan mijn huisdieren en aan mijn kennissen, vrienden en vriendinnen. Sociale contacten blijven belangrijk en zorgen voor een brok ontspanning. Toch vervallen gesprekken regelmatig in discussies over extreem-rechts, de bestrijding ervan en de uiteenlopende actievormen. Het geweldsaspect zorgt voor boeiende en vermoeiende conversaties. Meningeën lopen uiteen. Goedkeuren, afkeuren. De meeste mensen keuren het gebruik van geweld als actiemiddel af in de strijd tegen extreem-rechts. Over het algemeen is men van oordeel, dat door het gebruik van geweld tegenstanders van extreem-rechts zich verlagen tot het niveau van fascisten. Tevens kan het gebruik van geweld leiden tot een negatief beeld van je actiegroep. Ik ben het daar tot op zekere hoogte mee eens. Ondanks het feit dat ik zelf geen geweld kan uitoefenen tegen personen en tegen goederen, keur ik bepaalde vormen van geweld niet af. Geweld dat tijdens acties tegen fascistten slechts wordt aangewend ter eigen wering, vind ik te rechtvaardigen en is verdedigbaar. Een ieder die geslagen wordt heeft het recht om zich te weren, om terug te slaan. Men kan daarentegen natuurlijk ook kiezen voor het niet terugslaan, voor ontwijking. Dat doe ik.

Ik praat veel. Wanneer ik bij mensen op visite ben vermijd ik liever discussies over extreem-rechts. Het is vermoeiend voor me. Dagelijks besteed ik er vele uren aan. In mijn sociale contacten moet het zoveel mogelijk naar de achtergrond verdwijnen. Dan ben ik "vrij". Af en toe er over praten kan natuurlijk geen kwaad. Dat kan zelfs goed zijn en positief werken. Tijdens de AFA-werkzaamheden voel ik geen vermoeidheid. Later slaat

die echter hard terug. Zo nu en dan moet ik me dwingen om er 's avonds even tussenuit te gaan voor een borrel in de stad. Stoom afblazen. Over andere zaken praten. Het café binnenkomend beslaan spontaan mijn brilleglazen. Het is koud buiten, het vriest. Binnen wordt het spontaan mistig, zicht amper één meter. Mijn bril ontdoe ik met behulp van de onderzijde van mijn blouse, die ik hiervoor uit mijn broek trek, van het dunne laagje vochtbeslag. Het resultaat werkt verhelderend. Ik zie het warme interieur en de bezoekers in het café voor me en ontwaar een paar bekenden. Lang blijf ik er niet hangen, want stel je voor dat er belangrijke informatie op het antwoordapparaat binnen komt waarop direct gereageerd moet worden! Bang iets te missen. Elke minuut kan belangrijk zijn. Alert zijn.

De CD in Overijssel zit ondertussen niet stil. De Jong zit in zijn maag met de ontstane, voor hem onverkwikkelijke, situatie. Als voorzitter van een kring van een democratische politieke partij, lukt het hem niet om een zaalruimte te reserveren voor een vergadering. Dat is zeer frustrerend en in zekere zin ook vernederend voor deze Hardenberger. Hij wordt in het nauw gedreven en een kat in het nauw maakt rare sprongen, ook De Jong. Opgejaagd. De papieren AFA-actie - meer is het niet - werpt zijn mooie glanzende rijpe vruchten af.

Dat De Jong - evenals vele andere rechts-extremisten - een politieke en bestuurlijke herseninhoud heeft die te vergelijken is met die van bijvoorbeeld een slak, is binnen antifa-kringen bekend. De Hardenberger toont zijn geringe herseninhoud publiekelijk op 13 januari. Op die dag zendt De Jong een brief aan de burgemeesters en gemeenteraadsleden van de gemeenten in Overijssel. In de aanhef van die brief heeft hij uit de tekstverwerker weten te persen: "Artikel 1 van de Grondwet op de helling". Dat is de titel boven de verdere inhoud van het stukje proza. In de brief vraagt De Jong letterlijk: "Is uw gemeente bereid zaalruimte beschikbaar te stellen voor een openbare vergadering van de Centrumdemocraten? Hiermee zou uw gemeente bewijzen artikel 1 van de Grondwet hoog in het vaandel te hebben, en tevens niet te chanteren te zijn door actiegroepjes zoals (A.)F.A." Een curieuze brief, die noopt tot het laten vloeien van enkele traantjes van het lachen. Uiteraard heb ik deze brief dezelfde dag al in bezit: AFA heeft zo zijn bronnen. Meteen na ontvangst neem ik telefonisch contact op met Cees van AFA-Twente om een en ander met hem door te nemen. Wij hebben dagelijks contact met elkaar, soms vele malen op een dag. Noodzakelijke uitwisseling van de laatste nieuwtjes. Goed op de hoogte zijn van de actualiteit. Ogen en oren goed gebruiken. In onze ogen is de inhoud van de brief van De Jong lachwekkend en zijn eventuele traantjes van het lachen dan ook gerechtvaardigd. Immers, de CD vraagt vergaderruimte aan burgemeesters in gemeentehuizen op grond van het anti-discriminatieartikel in de Grondwet... Het recht op vergaderen, waar het hier feitelijk om gaat, is verwoord in artikel 9 van de Grondwet. De Jong heeft het overigens in zijn brieven wel consequent over "(A.)F.A.", waarmee hij kennelijk de lezers van zijn proza duidelijk wil maken dat AFA een fascistische actiegroep is. Daar blijkt een stuk frustratie uit. De aangeschreven lokale bestuurders reageren negatief op de uit onmacht voortgekomen smeekbede van de CD Kring Overijssel. Zo deelt burgemeester Jan Franssen van Zwolle de CD schriftelijk mede, dat het Zwolse gemeentebestuur in principe geen zaalruimte beschikbaar stelt in de haar ter beschikking staande gebouwen voor verhuur aan politieke partijen. Franssen verwijst de CD terecht door naar de particuliere markt en wijst de partij er verder op dat artikel 1 van de Grondwet niet ter zake doende is. De particuliere markt: de markt die juist voor de CD niet toegankelijk blijkt te zijn!

Voor AFA-Zwolle en -Twente dient zich vervolgens een ander pressiemiddel aan om het de CD moeilijk, zo niet onmogelijk, te maken een vergaderruimte te huren. Naast het aanschrijven van lokale bestuurders is er nog een tweede bruikbaar kanaal: de horeca. Via een AFA-groep elders in het land heb ik een persbericht ontvangen van een afdeling van Horeca Nederland, gedateerd 18 december 1995. In dit bericht deelt deze afdeling van Horeca Nederland (het Koninklijk Verbond van Ondernemers in het Horeca- en Aanverwante bedrijf) mede, dat haar bestuur tijdens een ledenvergadering haar leden heeft opgeroepen om geen zaalaccommodatie ter beschikking te stellen aan de Centrum Democraten. Er deden in Noord-Holland geruchten de ronde dat de CD in of in de nabijheid van Hoorn een partijcongres wilde gaan organiseren. De betreffende afdeling deed dit naar aanleiding van en in reactie op een verzoek van de AFA-groep ter plaatse. Naar aanleiding van deze informatie fax ik op 18 januari een brief aan de afdeling Noord-Overijssel van Horeca Nederland. In die brief verzoek ik, namens AFA-Zwolle en -Twente, om de bij deze afdeling aangesloten horecaondernemingen schriftelijk te adviseren geen zaalruimte ter beschikking te stellen aan de CD, maar ook niet aan andere extreem-rechtse partijen en organisaties. Tevens waarschuw ik, dat diverse extreem-rechtse groeperingen vaak gebruik maken van valse namen en of de namen van individuele leden om op die manier toch een zaal te kunnen huren. Extreem-rechts is zich ervan bewust dat het huren van een zaalaccommodatie bijna onmogelijk is geworden en wringt zich dan ook in onmogelijke en soms strafbare bochten om toch een zaal te kunnen reserveren. Op 22 januari wordt door de afdeling Noord-Overijssel van Horeca Nederland gehoor gegeven aan het verzoek van AFA. Twee dagen ervoor ontvang ik per fax van de voorzitter van de afdeling Noord-Overijssel de brief aan haar leden die hij maandag de deur uit wil doen. Hij vraagt me of ik de inhoud ervan kan goedkeuren. Ik ervaar dat als positief. AFA wordt serieus genomen. Extra pressie, niet alleen vanuit actiegroepen.

Ondanks de positieve reactie en medewerking van Horeca Nederland zet ik vraagtekens bij de redenen van horecaondernemers om geen zaalruimte te verhuren aan extreem-rechtse partijen. Ik denk niet dat zaalverhuurders geen ruimte verhuren aan zulke partijen enkel en alleen vanwege het gedachtengoed van die partijen. Dat zou volgens mij wel de reden moeten zijn voor zaaleigenaren om te weigeren zaalruimte te verhuren aan partijen als de CD en NVP/CP'86. Helaas zal de angst dat hun etablissement mogelijk ten prooi zal vallen aan vernielingen, waarschijnlijk de doorslag geven voor een weigering. Door het verhuren van een zaal aan een extreem-rechtse partij, zijn horecaondernemers bang voor de komst van tegenstanders van extreem-rechts en voor een mogelijke aanval op de zaak door die tegenstanders. Dat is een negatief en onjuist beeld van de werkelijkheid. Ik heb, in de periode dat ik politiek actief ben, nog niet meegemaakt dat anti-fascisten een horecabedrijf hebben vernield vanwege de aanwezigheid van rechts-extremisten in het bedrijf. Voorzover mij bekend is dat slechts eenmaal gebeurd en wel tien jaar geleden in het dorpje Kedichem. Tijdens een congres van de CD en de toenmalige CP brandde het hotel af waar de bijeenkomst plaatsvond, nadat door antifa's een brandbom tegen het gebouw werd gooid.

Eind 1994 kregen anti-fascisten lucht van de locatie waar de CP'86 haar congres hield. Dat congres zou in eerste plaats vinden op 19 november in Zoetermeer. Burgemeester van Leeuwen van deze gemeente verbood het congres op advies van de politie Haaglanden. De politie verwachtte tegenacties en op die dag hield Sinterklaas zijn intocht in Zoetermeer! De Centrum Partij werd gedwongen uit te wijken naar een andere locatie in een andere gemeente. Na een letterlijke klop- en speurtocht op 19 november door de provincies Utrecht en Zuid-Holland werd het een groep antifa's duidelijk dat het

congres zou plaatsvinden in een horecaonderneming in het dorpje De Engel bij Lisse. Met succes hebben een honderdtal antifa's het congres aldaar kunnen verhinderen. Het enige wat daar voor nodig bleek te zijn, was slechts de "dreigende" aanwezigheid van de groep voor de zaal waar de CP'86 haar jaarvergadering wilde houden. Ondanks diverse provocaties door CP'ers vanachter de ramen van de zaal, zoals het duidelijk zichtbaar brengen van de Hitlergroet en het dragen van op de Ku Klux-Klan gelijkende witte puntige kappen, lieten de anti-fascisten zich niet verleiden tot het gebruik van enig geweld tegen de zaal, ondanks de zeer grimmige en gespannen sfeer van het moment. Die sfeer werd onder andere veroorzaakt door de massaal aanwezige Mobiele Eenheid (ME) en door het aanzicht van de groep anti-fascisten dat op vele dorpsbewoners bedreigend kan zijn overgekomen. Dat aanzicht betreur ik. Veel van de aanwezige antifa's maakten gebruik van sjawls en bivakmutsen. Het leek een donker, zwart, duister blok personen staand binnen een groot touw dat de groep omspande ter bescherming. Iedereen moest binnen dat touw blijven. Ik was een van de weinigen die duidelijk herkenbaar en zichtbaar aanwezig was. Niet echt "herkenbaar als anti-fascist". Na veel heen en weer gepraat tussen de voorzitter van de CP'86, Henk Ruitenberg (tevens gemeenteraadslid in Zwolle), en de politie (welke gesprekken wij bijzonder goed middels diverse communicatiemiddelen konden volgen) verlieten de fascistten onder begeleiding van de politie met een streekbus Lisse. Bij het weggrijden vonden enkele fascistten het nodig om met - gestolen - asbakken uit het horecabedrijf vanuit een open dakluik van de bus naar de groep tegenstanders te gooien. Dat op zo'n moment vanuit de groep anti-fascisten met allerlei voorhanden zijnde voorwerpen wordt teruggegooid vind ik begrijpelijk. In de pers verklaarde Ruitenberg dat het congres toch had kunnen plaatsvinden en dat tijdens de vergadering werd besloten de naam CP'86 te veranderen door toe te voegen Nationale Volkspartij (NVP). De aanwezige anti-fascisten in Lisse wisten echter dat de aanwezige CP'ers in de zaal niet konden vergaderen, gelet op hun zichtbaar constante aandacht voor de antifa's buiten de zaal. Je kunt niet tegelijk én congresseren én continue achter de ramen van de congreszaal mensen buiten in de gaten houden en in gesprek zijn met de politie.

Een tweede duidelijk voorbeeld van een actie waarbij geen geweld werd uitgeoefend was eind september 1995 in het Friese dorpje Oldelamer. Rond 26 september wordt in Friesland jaarlijks de "Slach by Warns" herdacht. In 1345 versloeg een Fries boerenlegertje een invasiemacht van Hollandse ridders onder aanvoering van Graaf Willem de vierde. De herdenking hiervan wordt de laatste jaren misbruikt door radicale rechts-extremisten, onder leiding van de Fries Douwe van der Bos. Zij verstoren ieder jaar de officiële herdenking met hun aanwezigheid. In hun visie is de "Slach by Warns" een nationalistische aangelegenheid. In 1995 is hen dat niet gelukt, omdat Friese anti-fascisten, daarbij gesteund door antifa's van buiten de provincie, een vreedzame manifestatie organiseerden bij de woning van Van der Bos in Oldelamer. Door deze ludieke manifestatie, met muziek en theater, welke plaatsvond op het schoolpleintje van het naast de woning gelegen dorpschooltje, durfden Van der Bos en zijn kameraden niet naar Warns af te reizen. Ze verschansten zich in de tuin van de woning. Aanwezig waren toen ook de CP'er Johan van Enk uit Kampen en enkele Duitse neo-nazi's, waaronder een aantal gekleed in legeruniformen en kogelvrije vesten! In de tuin lagen duidelijk zichtbaar diverse knuppels. De vreedzame actie van de antifa's verliep vlekkeloos. Door hun aanwezigheid in Oldelamer kon de herdenking van de "Slach" plaatsvinden zonder de aanwezigheid van rechts-extremisten. Opmerkelijk is dat de anti-fascisten onder politiebescherming Oldelamer moesten verlaten.

In 1996 is de herdenking ook zonder incidenten verlopen. Er waren geen rechts-extremisten aanwezig. Douwe van der Bos had niets georganiseerd.

Op 21 september publiceerde de Leeuwarder Courant een interview met hem. Hij verklaart Nederland de rug toe te keren en vertrekt naar de Kroatische hoofdstad Zagreb, aldus de Leeuwarder Courant. Zijn vertrek is ingegeven door de onderlinge verdeeldheid binnen extreem-rechts en "het ondemocratische gehalte" van Nederland. Van der Bos geeft te kennen in Zagreb een camping of een café te willen openen. De Friese rechts-extremist, die ooit solliciteerde naar de post van burgemeester van Bolsward, heeft contacten in Kroatië. Eind 1991 begon hij met het werven van huurlingen voor de "vrijheidsstrijd" van Kroatië. Een aantal Nederlandse huurlingen werd door hem uitgezonden naar Bosnië-Herzegovina waar op dat moment de burgeroorlog losbarstte. Zelf was Van der Bos in 1992 drie maanden in Kroatië als militair adviseur bij de Kroatische Nationale Garde. Eén van zijn huurlingen, Johan Tilder, werd op 6 april 1994 opgepakt door VN-militairen. Vanwege het feit dat het deze militairen niet duidelijk was wat de achtergrond was van Tilder, werd hij aan Kroatische Serviërs uitgeleverd. Deze beschuldigden de huurling van deelname aan een massamoord onder Servische burgers, eind '93. Op 10 mei 1994 werd Tilder "tijdens een vluchtpoging" doodgeschoten.

NVP/CP-86 BEDREIGT EN INTIMIDEERT

Zo langzamerhand begint duidelijk te worden dat de CD in Overijssel steun begint te krijgen vanuit een andere rechts-extremistische partij. De Nationale Volkspartij/Centrum Partij '86 begint zich te roeren en mengt zich in de ontstane "strijd" in het rustieke Overijssel. Was die steun te verwachten? Volgens mij wel. Er was al sprake van een landelijke toenadering tussen beide partijen. Deze toenadering moet in de toekomst leiden tot een fusie. Af en toe vinden er zogenaamde fusiebesprekingen plaats tussen kopstukken uit de CD en NVP/CP-86. In stoffige ruimten van schietclub "Lisse" van de CD in Amsterdam, komen rechts-extremisten tesamen. Kletsen over een fusie. Klinkt interessant en schimmig. Of deze paringsdriften van de bronstige Hans Janmaat en Henk Ruitenberg uiteindelijk effect zullen resulteren valt te betwijfelen. De NVP/CP-86 is radicaler dan de "nette" CD. De achterban van de NVP/CP-86 bestaat onder andere uit gedreven neo-nazi's die contacten onderhouden met neo-nazi organisaties in onder andere Duitsland, Denemarken, België, Amerika en Zuid-Afrika.

Zo onderhoudt Henk Ruitenberg contacten met rechts-extremisten in Zuid-Afrika. Van 6 tot 24 december 1994 bracht hij een bezoek aan enkele vooraanstaande Zuidafrikaanse nationalistten. In het eerste nummer van het partijblad van de NVP/CP-86 ("De Revolutionaire Nationalist") doet de Zwollenaar verslag van dat bezoek. Hij schrijft onder andere over een bezoek aan de leider van de Boerestaatparty, Robert van Tonder. Tijdens dat bezoek waren eveneens aanwezig twee prominente leden van de Afrikaner Weerstandsbeweging, Beissner en Welgemoet, hoofcommandant Operaties. Ruitenberg: "Naar aanleiding van mijn toespraak over de huidige situatie in Nederland, algehele verloederings, drugsoverlast, 3e wereld-invasie, wanbestuur, sprak Robert van Tonder de hoop uit dat wij leren van de rampzalige ontwikkeling die Zuid-Afrika momenteel doormaakt en dit zien te voorkomen. De zwarte, onderontwikkelde bevolking steelt, moordt en rooft. Zij bedreigt de blanke bevolking met AIDS door georganiseerde verkrachtingen. Ook Van Tonder kon niet begrijpen dat er aversie leeft in bepaalde kringen in Nederland tegen een leus als Nederland voor de Nederlanders."

Ik denk niet dat neo-nazi's binnen de partij van Ruitenberg zich zullen aansluiten bij de Centrum Democraten. Daarnaast kan ik me niet voorstellen dat de CD aansluiting wil bij een neo-nazistische partij. Maar, desondanks leven er ideeën voor een fusie. Met rechts-extremisten is niets uit te sluiten. Ze zijn onberekenbaar, onvoorspelbaar en kortzichtig.

In mei 1996 werd bekend dat Henk Ruitenberg zijn voorzittershamer van de NVP/CP-86 gaat neerleggen. Zijn aftreden werd officieel bekrachtigd tijdens het partijcongres op 18 mei. De voornaamste reden voor zijn besluit is het feit dat zijn gedrevenheid om te komen tot een fusie met de CD, binnen zijn achterban werd afgekeurd. De "gematigde" Ruitenberg heeft te veel alleen gehandeld. De, veelal jonge, leden van de NVP/CP-86 gaven tijdens het congres te kennen geen "foldervee" te willen zijn voor de CD. Na het congres deelde Janmaat mede, dat er definitief geen fusie zal komen tussen zijn partij en de NVP/CP-86. Janmaat verklaarde niet geassocieerd te willen worden met neo-nazi's. Het wachten is op het moment dat Ruitenberg zijn lidmaatschap van de NVP/CP-86 opzegt en overstapt naar de CD. Zijn positie

in zijn eigen partij is discutabel en in zekere zin onhoudbaar geworden.

De steun aan de CD in Overijssel vanuit de radicale NVP/CP'86 wordt voor het eerst op kleine schaal zichtbaar op 18 januari. In de Zwolse Courant tref ik een ingezonden brief aan van de Zwolse CP'er C. Mars. Hij betuigt openlijk zijn steun aan de CD. Vier dagen later vindt de Kringsecretaris van de NVP/CP'86 in Overijssel, Kampenaar Johan van Enk, het ook nodig om middels een ingezonden brief in dezelfde krant zijn steun te betuigen aan de Centrum Democraten. In beide brieven krijgt AFA het "zwaar te verduren". Logisch, voorstelbaar. AFA is lastig en zit extreem-rechts en dus ook de jongens Mars en Van Enk in de weg. Deze twee jongens doen er van alles aan om AFA en mijn persoon te criminaliseren en te marginaliseren. In de Zwolse Courant kregen ze de ruimte om dat te doen. In eerste instantie werd ik altijd kwaad als ik ingezonden brieven van rechts-extremisten las. Nu vind ik me daar niet meer over op. De brieven worden slechts geschreven uit een gevoel van onmacht en de inhoud ervan verwijst naar dezelfde herseninhoud van de schrijvers als die van de CD'er De Jong. Waarom zou ik me dan druk maken? Politiek bedrijven is een vak apart. Het vereist behendigheid, kundigheid en het vermogen om inhoudelijk standpunten te kunnen aanvoeren, beargumenteren en verdedigen. Die zaken ontbreken veelal bij rechts-extremisten, waarvan het kader over het algemeen bestaat uit personen die geen benul hebben van het begrip politiek, laat staan dat zelf kunnen bedrijven. Bij anderen blijft het verstandelijke vermogen steken bij dat van een kind van amper vijf jaren. Het enige wat men kan en veelvuldig doet is de straat op gaan. Marcheren. Schreeuwen. Provoceren. Intimideren. Kwetsen. "Vol is Vol", "Alle buitenlanders het land uit", "Nederland voor de Nederlanders", "Eigen volk eerst". Daàr is op gestudeerd. Dat kan men uit het hoofd opdreunen, daarvoor blijkt nog ruimte vrij te zijn boven de wenkbrauwen, achter het voorhoofd.

Extreem-rechts is vertegenwoordigd in de gemeenteraden van drieënveertig gemeenten (1 juni 1996). In 1994 boekten de Centrum Democraten, de Centrum Partij '86, de Burgerpartij Nederland en het Nederlands Blok een aanzienlijke winst. Het aandeel van extreem-rechts in gemeenteraden steeg van elf naar achtentachtig zetels! De door bijvoorbeeld de media gehanteerde politiek van "doodzwijgen", het negeren van extreem-rechts, bleek geen invloed en effect te hebben gehad. Integendeel! Halverwege 1996 blijken de zetels van extreem-rechts echter lang niet allemaal te worden bezet en is een groot deel van de destijds gekozen raadsleden overgestapt naar een andere partij. De CD raakte maar liefst negenentwintig van de in totaal achtenzeventig zetels kwijt. Negen leden stapten over naar andere extreem-rechtse partijen, acht zetels zijn niet bezet en negen leden hebben een eigen fractie gevormd. De partij van Zwollenaar Ruitenberg heeft grote moeite met het vinden van goed kader. Drie van de acht door de CP'86 verworven zetels in gemeenteraden zijn nooit ingevuld. De politieke invloed van Ruitenberg in de Zwolse gemeenteraad is onzichtbaar, evenals zijn persoon. Dat in tegenstelling tot bijvoorbeeld zijn Rotterdamse collega Martijn Freling. Die houdt van provoceren en schroomt niet om in een bruin fascistisch uniform de raadsvergaderingen bij te wonen en zijn fractiekamer in te richten als een heus neo-nazi propagandahok. Hij verhuult niet zijn fascinatie voor Hitler-Duitsland. Ruitenberg doet er daarentegen alles aan om bekend te staan als een "keurig" extreem-rechts politicus met Haagse ambities. Maar, achter dat keurige imago schuilt een fanatieke fascist.

Op 22 januari vindt de voorman van de NVP/CP'86, de verbannen carnavalsvierder, ex-Scania werknemer en ex-FNV-vakbondsman, het tijd worden om collega rechts-extremist De Jong een hart onder de riem te steken in zijn

strijd om vergaderruimte te huren. Ruitenberg zendt op die dag een brief aan de Zwolse burgemeester waarin hij zijn "ongenoegen" uitspreekt over de houding die Franssen aanneemt tegen de CD. "...Dat u hiermee Art 1 van de grondwet aan uw laars lapt betreurd mij ten zeerste. ..." Een stukje tekst, letterlijk geciteerd onclusief "t's" en "d's", uit zijn brief. In zijn brief zet ook Ruitenberg AFA tussen de regels door in een gewelddadig, ordeverstoring, hoekje. De omgekeerde wereld. Behalve AFA wordt GroenLinks door Ruitenberg aangehaald. De partij die volgens extreem-rechts de anti-fascisiebeweging in het land steunt en daardoor als een gevaar wordt beschouwd door met name de NVP/CP'86. Ruitenberg eindigt zijn taalkunsten van het niveau van een leerling uit de laagste klas van het basisonderwijs met: "Wij van de Nationale Volkspartij/CP'86 hebben inmiddels onze volledige steun toegezegd om met raad en daad de Centrumdemocraten te steunen in dat geen waar men recht op heeft, en zal helpen met alle door mij beschikbare middelen deze bijeenkomst te laten plaatsvinden." De laatste regel is voor mij helder en veelzeggend. De NVP/CP'86 beschikt over een eigen Nationalistische Veiligheidsdienst (NVD), een soort knokploeg, mede opgericht door Ruitenberg. Op 15 december 1993 maakte de CP'86 de oprichting ervan bekend. Deze dienst werd belast met het "beveiligen van vergaderingen, manifestaties, bijeenkomsten en overige activiteiten (...) het beveiligen van belangrijke personen en de eigendommen van nationalistinnen in Nederland. Een aantal veiligheidsfunctionarissen zal mogelijk worden belast met de opsporing van links-extremistische criminelen. De speciale aandacht zal uitgaan naar leden en sympathisanten van zogenaamde anti-fascistische groeperingen, waarvan vast staat dat deze opereren in de marge van de legaliteit.", aldus het toenmalige ledenblad "Centrumnieuws".

Indien het de CD in Overijssel mocht lukken om een vergadering of iets dergelijks te organiseren, dan zal deze beschermd gaan worden door rechts-extremisten en neo-nazi's uit de radicale hoek van de NVP/CP'86. Met name in de regio Rotterdam heeft de partij een hechte groep jonge neo-nazi's, onder leiding van het Rotterdamse NVP/CP'86 raadslid Freling. Daar zitten jongeren bij die het leuk vinden om de Hitlergroet te brengen. Een enkele dwaas, ik kan geen ander woord bedenken, heeft zelfs een Duitse adelaar met daaronder een wolfsangel (symbool gebruikt door de NSB tijdens de Tweede Wereldoorlog) op het kale achterhoofd getatoueerd. Deze persoon is een interessant geval voor menig psychiater. Een medisch specialist zou na het maken van een scan van het hoofd van deze neo-nazi waarschijnlijk tot de ontdekking komen dat het kale skinhead hoofd van binnen net zo kaal is als van buiten. Enige verstandelijke coördinatie ontbreekt dan ook bij deze CP'er. Freling wordt overigens door de Duitse justitie verdacht van het opzetten van een terreurorganisatie met de naam "Bewegung im Waffen". Een aantal malen heeft de Duitse justitie huiszoekingen verricht bij Freling en diverse zaken in beslag genomen, waaronder de brochures "Eine Bewegung im Waffen" deel I en II. Deel II b "Handbuch für improvisierte Sprengtechnik" is een handleiding voor onder andere het fabriceren van bommen. In de Nederlandse editie van het maandblad van de Amerikaanse extreem-rechtse groepering NSDAP/AO (Nationaalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei/Auslands- und Aufbauorganisation), NS-Nieuwsbulletin, stond in januari 1996 dat dit handboek zijn waarde in de praktijk meer dan bewezen heeft. Het boek is een "must" voor elke ondergrondse activist, aldus het NS-Nieuwsbulletin. De kring rond Freling schuwt het gebruik van geweld niet.

Soms zijn er momenten dat ik me afvraag wanneer in Nederland de eerste bombrief onploft in de handen van een anti-fascist. In Duitsland en Oostenrijk zijn al een aantal bombrieven, waarvan bewezen is dat deze afkomstig waren uit extreem-rechtse hoek, onploft met verschrikkelijke gevolgen. Op 16 oktober 1995 raakten in Oostenrijk twee mensen ernstig gewond door twee bombriefaanslagen. De in Syrië geboren en

al dertig jaar in Oostenrijk woonachtige arts Mahmoud Abou Roumie raakte ernstig gewond aan zijn rechterhand. De 71-jarige mensenrechtenactiviste Maria Loley raakte gewond aan beide handen en het gezicht. Sinds december 1993 hebben vier golven van bombriefaanslagen vier dodelijke slachtoffers gemaakt en twaalf mensen verwond. In 1993 raakte ook de toenmalige burgemeester van Wenen, Helmut Zilk, een deel van zijn linkerhand kwijt. In juni 1995 raakten drie adressanten gewond in Oostenrijk en Duitsland. Op 11 december explodeerde een bombrief in het postkantoor van Graz in Oostenrijk. Eind september 1996 maakte de Oostenrijkse regering bekend te vrezen voor nieuwe bombriefaanslagen.

De NVP/CP'86 heeft in 1995 haar onderzoeks- en intimidatiepraktijken naar tegenstanders geïntensiveerd op een wijze waardoor er volgens mij sprake is van het handelen van een criminele organisatie! In de visie van deze partij zijn personen die banden hebben met onder andere wereldwinkels en GroenLinks fout en potentiële vijanden. Dat is een treurige, doch ware constatering. Reeds in 1994 publiceerde de CP'86 een brochure met de titel "ANTIFA-NOORD de huurlingen van het PAFK - relaas van een linkse prive militie". Met "ANTIFA-NOORD" wordt bedoeld anti-fascisten uit de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Het PAFK staat voor het Frysk Anti Faksisme Komitee. Deze brochure is in 1994 verspreid onder extreem-rechtse groeperingen in Europa en is verkrijgbaar bij de NVP/CP'86. Het blad staat vol met namen en adressen van mensen die betrokken zijn bij diverse "linkse" organisaties en instellingen. Er worden zelfs persoonlijke gegevens vermeld van enkele journalisten en bestuursleden van de Anne Frank Stichting. Ook worden de namen en adressen van bestuursleden van de wereldwinkel in Assen genoemd. Dit had tot direct gevolg dat in 1994 de ruiten van deze winkel werden ingegooid en dat de bestuursleden dreigbrieven ontvingen, ondertekend door "SA Peter Ton" (SA = SturmAbteilung). "Zwolle" ontbreekt natuurlijk niet. Er wordt zelfs een apart hoofdstukje aan gewijd. Speciale aandacht gaat uit naar APA-Zwolle. Mijn naam en adres worden genoemd en ik ben zichtbaar op een foto. Ik lig hier niet wakker van. Hetgeen de NVP/CP'86 over me weet blijft tot dat moment beperkt tot mijn adres. Slechts dat is dus bekend. Men mag dat weten. Waarom niet? Ik heb niets te verbergen, ik voer open actie en durf voor mijn mening uit te komen. Deze aspecten zie ik als beschermende factoren. Op een ongenuanceerde wijze, zonder bewijzen, tracht de NVP/CP'86 krampachtig verbanden te leggen tussen onder andere anti-fascisten en de kraakbeweging (zo er al een georganiseerde kraakbeweging zou bestaan), de Anne Frank Stichting, wereldwinkels, GroenLinks en zelfs met RaRa en de Duitse terreurgroep RAF. Ik word wel eens geconfronteerd met de voor de hand liggende vraag "Ja, maar dat doen jullie toch ook, fotograferen en in kaart brengen van tegenstanders?". Het ligt voor de hand dat anti-fascisten en anti-fascisme organisaties gegevens opsporen, verzamelen en bijhouden van rechts-extremisten. Daarbij horen ook foto's. Tijdens demonstraties wordt over en weer gefotografeerd en sinds enkele jaren ook volop gefilmd. Zowel antifa's, rechts-extremisten, de media als de politie maken dankbaar gebruik van de nieuwste (video)camerasnuffjes. Het grote verschil tussen de anti-fascisme-beweging en extreem-rechts is, dat anti-fascisten de verzamelde gegevens (waaronder foto's en persoonsgegevens van fascisten) niet publiceren in openbare en voor iedereen toegankelijke brochures. Die gegevens worden voornamelijk voor intern gebruik benut: weten wie de tegenstander is en waar deze zich bevindt. Zo beschik ik over bepaalde gegevens van rechts-extremisten die woonachtig zijn in Zwolle, welke gegevens tot op zekere hoogte mijn eigen veiligheid kunnen waarborgen. Het is heel handig om te weten vanuit welke hoek ik in Zwolle eventuele acties kan verwachten

gericht tegen mijn persoon en of woning. De Anti Fascistische Aktie heeft nimmer brochures uitgegeven die vol staan met namen, adressen, telefoonnummers en foto's van rechts-extremisten. Dat gebeurt wel regelmatig binnen bijvoorbeeld de NVP/CP'86. In de loop van 1996 verschenen twee specials over vermeende tegenstanders die wonen en actief zijn in de steden Utrecht ("De straat paraat - De rode knokploegen van het KURF, over de bruine arm van links in Utrecht") en Arnhem ("Arnhems gajes - Hoe rode fascistten de Grondwet misbruiken, extreem-linkse privé-milities en subsidies voor terreur"). Opvallend is dat degenen die dit soort brochures samenstellen zeer onzorgvuldig zijn. Men publiceert verkeerde namen en adressen van "linkse" personen. De brochures getuigen, gelukkig, van een grote mate van ondeskundigheid en een gebrek aan kennis en wetenschap over de te onderzoeken tegenstanders.

Veel werk wordt verricht door de extreem-rechtse inlichtingendienst ODIN (Onderzoeks Documentatie en Inlichtingen Netwerk). Deze groep is voornamelijk actief voor de NVP/CP'86 en brengt brochures uit over vermeende tegenstanders. Zij houdt zich dan ook bezig met het verzamelen van gegevens en foto's van tegenstanders van extreem-rechts.

Eind mei 1995 werden ikzelf en een vrouw van AFA-Zwolle thuis bezocht en gefotografeerd door skinheads. Zij belden aan, vroegen naar onze naam, maakten meteen daarop een foto en renden vervolgens hard weg waarna ze wegreeden in een auto die verderop in de straat stond geparkeerd. Dit was duidelijk het werk van ODIN. Dat ze ons hebben gefotografeerd, daar kan ik me nog iets bij voorstellen, gelet op onze activiteiten en mijn positie binnen AFA landelijk. Anders was het echter bij een ander voorval.

In de tweede week van oktober 1995 gebeurde feitelijk hetzelfde bij twee jonge vrouwen in Zwolle. Zij werden beide 's avonds rond tien uur gefotografeerd door drie skinheads. Dit voorval zette grote vraagtekens bij mij. Waarom werden deze twee vrouwen op die wijze geïntimideerd? Het was een raadsel. Eén van de vrouwen is enige tijd bestuurslid geweest van de Zwolse afdeling van GroenLinks en van de wereldwinkel in Zwolle. Zij kan dus "interessant" zijn voor de NVP/CP'86, terwijl ze helemaal niet actief is op het terrein van anti-fascisme of -racisme. Mogelijk beschikt ODIN over oude registergegevens van de Kamer van Koophandel in Zwolle. Dat zou een verklaring kunnen zijn voor het feit dat men wist wie en waar gefotografeerd moest worden. Een andere reden om juist haar te fotograferen kan ik niet verzinnen. De andere vrouw daarentegen heeft nimmer ook maar iets van doen gehad met "linkse" organisaties of groeperingen. Wel had zij op de bewuste avond een anti-racisme poster in het kamerraam hangen. Maar, dat kan en mag toch geen reden zijn om ook haar te fotograferen. Eén van de skinheads had tegen haar gezegd dat ze nu op "de dodenlijst" stond. Die opmerking beschouw ik als een misselijk makende "grap".

Daarentegen is mij bekend - uit mij voorhanden zijnde informatie - dat binnen bepaalde neo-nazistische groeperingen in Europa werkelijk dodenlijsten bekend zijn. Op die lijsten komen de namen voor van actieve anti-fascisten uit de betrokken landen. De extreem-rechtse Engelse groepering Combat 18 (van het getal "18" staat de 1 voor de A uit het alfabet en de 8 voor de H, tezamen de initialen vormend van Adolf Hitler) publiceerde in haar blad "International Redwatch" in de zomer van 1995 foto's, namen en adressen van 15 Noorse anti-fascisten met de tekst "Wanted Dead!". Tevens werden de namen en adressen vermeld van negenentwintig Engelse leden van de Labour Party uit Londens East End, met de tekst "Kill 'em All!".

De vrouw was dusdanig bang geworden, dat zij geruime tijd niet alleen thuis durfde te zijn. Ik heb haar bezocht en een uitgebreid gesprek met haar gevoerd. Ze bleek niets te weten over extreem-rechts en tijdens het gesprek steeg haar verbazing en ontzetting met de minuut. Ze waardeerde mijn komst en mijn verhaal. Ik heb haar enigszins kunnen geruststellen.

Op de avond van de fotografeeractie is meteen door de twee vrouwen contact opgenomen met de politie. Deze nam de melding niet direct al te serieus. Aan één van de vrouwen werd zelfs door een agent gevraagd "Zat er wel een rolletje in het toestel?" en "Waarom bent u ze niet achterna gelopen?"... Hieruit blijkt overduidelijk dat de situatie ernstig werd onderschat door de politie. Ik vind dat zeer kwalijk.

Later vernam ik dat de drie skinheads dezelfde avond rond zeven uur in Nijmegen zijn geweest waar ze geprobeerd hebben iemand van AFA-Nijmegen te fotograferen. Van deze confronterende wijze van fotograferen gaat een zeer bedreigende werking uit. Immers, er bestaat een kans dat de gemaakte foto's vergezeld van persoonlijke gegevens van de gefotografeerden vandaag of morgen opduiken in een extreem-rechtse brochure met alle vervelende consequenties voor betrokkenen vanden. Uiteindelijk heeft één van de Zwolse vrouwen aangifte gedaan bij de politie. Dat ging overigens niet gemakkelijk. Het was noodzakelijk dat ik met haar meeging naar het politiebureau, om de politie in te lichten over het "achter-de-schermen-werk" van de NVP/CP'86 en om de ernst hiervan duidelijk te maken. Er ontstond een vervelende discussie over de vraag of het maken van sec een foto strafbaar is. In principe niet, doch mogelijk wel als hier een bedreigende werking vanuit gaat. Die bedreigende werking heb ik duidelijk kunnen maken aan de hand van de brochure "ANTIFA NOORD" welke ik mee had genomen. De rechercheur die de aangifte opnam, vroeg zich af of het hier wel om een strafbaar feit handelde en of er wel een proces-verbaal van kon worden opgemaakt. Ik reageerde op zijn aarzeling door te zeggen, dat om te bepalen of het hier wel of niet om een strafbaar feit zou gaan er wel degelijk een proces-verbaal van moest worden opgemaakt. Het is immers de taak van het Openbaar Ministerie om te beoordelen of de fotografeeractie van extreem-rechts strafbaar is of niet en niet van de politie. Eveneens heb ik gevraagd of men in de toekomst dit soort voorvallen serieus wil benaderen. De "gewone" agent blijkt niet alle "ins en outs" te weten met betrekking tot extreem-rechts. Het zou aan te bevelen zijn om binnen de Nederlandse politiekorpsen daar wat meer aandacht aan te besteden en te streven naar deskundigheidsbevordering.

De fotografeeractie van extreem-rechts in Zwolle kreeg de nodige aandacht in de plaatselijke, regionale en landelijke pers. Ook het televisieprogramma AVRO's Televisier Magazine besteedde er aandacht aan. Een cameraploeg kwam op 16 oktober naar Zwolle om mij te interviewen en de vrouw die aangifte had gedaan. Op 17 oktober werd het interview rond half tien 's avonds uitgezonden. In die uitzending deed ik bewust en weloverwogen een boekje open over de verderfelijke NVP/CP'86-activiteiten. Tevens werden enkele interne stukken van deze partij in beeld gebracht die onder andere wijzen op het bestaan en de werkwijze van de Nationalistische Veiligheidsdienst van de NVP/CP'86. Ik ga ervan uit dat Henk Ruitenbergh met deze publiciteit niet blij was. Dat bleek meteen dezelfde avond. Toen ik thuis naar de uitzending zat te kijken, rook ik plotseling een sterke brandlucht. In het trappenhuis van mijn flat waren twee dozen oud papier in brand gestoken. Het hele trappenhuis was gehuld in een dichte mist van rook. Ik was de eerste die de brand ontdekte. Door een verstikkende rook rende ik naar beneden om de in brand staande (bananen-)dozen vol oud papier met mijn voeten, over een drempel, naar buiten te schuiven. Dat viel niet mee. Het lukte me niet om de buitendeur op de haak vast te zetten. Hierdoor kon de rook niet naar buiten en had ik zeer veel moeite om de dozen naar buiten te werken. De haak bleek te zijn verbogen. Ik ben ervan overtuigd dat de haak met opzet was verbogen. Een doelbewuste brandstichting. De deur, waar een zware zogenaamde dranger aan is bevestigd die ervoor zorgt dat de deur automatisch in het slot valt, moest ik met één hand openhouden. Met de andere hand bedekte ik mijn mond. Uiteindelijk lukte het om de beide dozen

naar buiten te werken. Ondertussen waren mede portiekbewoners naar buiten gesneld en liepen geschrokken rond. Waren ik en de overige bewoners niet thuis geweest, dan hadden de gevolgen desastreus kunnen zijn! Het was voor mij een angstige ervaring. Ik had veel rook binnen gekregen. De volgende morgen heb ik aangifte gedaan bij de politie van brandstichting en bedreiging waarbij ik tevens een duidelijk verband heb gelegd met de partij van Ruitenbergh. Het was wel heel toevallig, dat de brand werd gesticht op het moment dat ik in een televisieuitzending een boekje open deed over de criminele praktijken van de NVP/CP'86.

In dezelfde maand verscheen het "Wijnnummer" van het landelijke ledenblad van de NVP/CP'86, "De Revolutionaire Nationalist". In dit nummer is onder andere een artikel opgenomen met de titel "Blik op links". Daarin worden onder andere mijn naam, adres (fout vermeld) en telefoonnummer vermeld en die van Paul Rosenmüller, Tweede Kamerlid voor GroenLinks. Tevens wordt een oproep gedaan in dat artikel aan de leden om personen van GroenLinks in de gaten te houden. Zo wil de NVP/CP'86 weten waar GroenLinks vergadert, wie er plaatselijk actief zijn, waar leden van GroenLinks wonen, wat ze voor de kost doen en wat voor auto ze hebben. GroenLinks wordt door extreem-rechts gezien als een lastige partij die zich duidelijk uitspreekt tegen fascisme en racisme. Diverse leden van GroenLinks zijn als individuen, op persoonlijke titel, actief in anti-fascisme en -racisme komitees en organisaties. Logisch, gelet op de bloedgroepen binnen de partij. Er is een oude anti-fascisme traditie. Als oud CPN'er kan ik daarover meepraten. Na de publicatie van het artikel ontving ik bijna dagelijks, van 's morgens vroeg tot diep in de nacht, vervelende en soms bedreigende telefoontjes. Veelal worden termen gebruikt als "linkse rat", een bekende term binnen de NVP/CP'86. Eenmaal is een verband gelegd met de brandstichting. Een fascist had op mijn antwoordapparaat de vraag ingesproken: "Heb je al rookmelders gekocht?". Ook is een paar maal gezegd dat "ze" binnenkort mijzelf en mijn woning zullen "aanpakken" en dat "D-Day" nadert. De betekenis van het woord "D-Day" is me later duidelijk geworden. Ook van de dreigtelefoontjes heb ik aangifte gedaan bij de politie vergezeld van een cassetteband met opgenomen telefonische dreigementen. Degenen die me bellen zijn een aantal malen zo dom geweest om dreigementen in te spreken op het antwoordapparaat waardoor ik feitelijk de beschikking kreeg over een aantoonbaar bewijs van de telefoonterreur. Voor mij is uiteraard duidelijk uit welke hoek deze telefoontjes komen. Vóór de publicatie van mijn telefoonnummer in "De Revolutionaire Nationalist" ontving ik nooit dreigtelefoontjes. Wanneer ik direct reageerde op de telefonische dreigementen van een fascist, werd meteen de hoorn erop gegooid. Men verwacht kennelijk geen reactie van mij. De lol gaat er dan kennelijk van af. Men wordt overbluft en weet niet te reageren.

De ziekelijke hetze van de NVP/CP'86 tegen GroenLinks bereikte eind november 1995 één van de dieptepunten. Begin november werden in Zutphen pamfletjes verspreid waarin werd medegedeeld dat de "Nationale Revolutie - Landelijk Secretariaat" met alle middelen zou trachten het GroenLinks congres (tevens viering van het 5-jarig bestaan van GroenLinks), dat op 25 november - "D-Day" - in Zutphen werd gehouden, te verhinderen. De "organisatie" Nationale Revolutie was een ad hoc groepje rechts-extremisten waarin leden van de NVP/CP'86 (Rende van de Kamp uit Gorssel en Martijn Freling uit Rotterdam), de Friese rechts-extremist Douwe van der Bos en de Arnhemmer Constant Kusters een voorname rol speelden. Naar aanleiding van de pamfletjes heeft de landelijk voorzitter van GroenLinks, Ab Harrewijn, half november een brandbrief gezonden aan enkele leden van GroenLinks, waaronder Paul Rosenmüller en ik. In die brief deelde Harrewijn onder andere mede, dat ernstig rekening gehouden diende te worden met mogelijke rechts-

extremistische acties op 25 november of de nacht ervoor gericht tegen de woningen van enkele GroenLinkers. Die brief werd tevens gezonden aan de Zwolse politie en andere politiekorpsen in steden waar GroenLinks-leden de brief van Harrewijn hadden ontvangen. In een door de Nationale Revolutie op 22 november verzonden persbericht werd aangekondigd dat men op de 25e de woningen wilde gaan blokkeren van Ab Harrewijn in Utrecht en van een GroenLinks gemeenteraadslid in Apeldoorn. De dagen voor 25 november kreeg ik dagelijks telefoontjes waarin dreigementen werden geuit die allen betrekking hadden op die dag. Naar aanleiding van deze bedreigingen werden in Zwolle enkele afdoende voorzorgsmaatregelen getroffen rond mijn persoon en woning. Uiteindelijk bleef het bij mij, hetgeen ik ook verwachtte, bij dreigementen. Wel werd op 25 november 's morgenavroeg door enkele neo-nazi's kort gedemonstreerd bij de woning van Paul Rosenbiller in Driebergen, alwaar vernielingen in zijn tuin werden aangericht. Bij de "Hanzehof" in Zutphen, waar het congres van GroenLinks plaatsvond, werd een twintigtal rechts-extremisten aangehouden. Onder de arrestanten bevonden zich onder andere het Haagse NVP/CP'86-raadslid Stewart Mordaunt, het Rotterdamse NVP/CP'86-raadslid Martijn Freling, de ex-leider van de Nederlandse Volks Unie, de bejaarde Joop Glimmerveen en de Constant Kusters. Zij hadden geen toestemming van de gemeente om te demonstreren. Een rechts-extremist molesteerde een cameraman van de lokale televisie. Tevens maakte de groep zich, op weg naar Zutphen, schuldig aan het doen van valse bommeldingen, waardoor enkele treinen vertragingen opliepen. Op 16 januari 1996 werden zestien van de gearresteerde rechts-extremisten veroordeeld tot boetes van honderd of honderdvijftig gulden. Kusters kreeg vijftig uur dienstverlening en drie weken voorwaardelijke gevangenisstraf wegens mishandeling. De met veel ophef aangekondigde actie van de Nationale Revolutie om met alle middelen het congres van GroenLinks te verhinderen, bleek een farce te zijn.

Behalve de dreigtelefoontjes ontving ik zo nu en dan post vanuit de NVP/CP'86. Vlak voor de Kerst in 1995 ontving ik een dreigbrief. De tekst van deze brief luidt: "Hallo vieze vuile kankerleier. Wij pakken je nog wel. Ik zelf zit momenteel heel dicht bij je in de buurt. Een keer, dat mag je best weten, heb ik je al op de korrel van mijn pistool gehad. De volgende keer schiet ik het hele magazijn op je leeg. Dood aan links. Sieg Heil." Ik nam de brief niet echt serieus, dat in tegenstelling tot diverse mensen in mijn naaste omgeving. Vrienden en vriendinnen werden ongerust en maakten en maken zich zorgen. In gesprekken met hun benadruk ik iedere keer weer, dat ze niet zo zwaar moeten tillen aan alle aan mijn adres geuite dreigementen. Ik doe dat, omdat ik mensen niet onnodig ongerust wil maken. Ik bagatelliseer bewust. Nog steeds ben ik ervan overtuigd dat vele dreigementen enkel en alleen zijn bedoeld om me te bewegen te stoppen met mijn anti-fascisme werkzaamheden. De uitvoering van de dreigementen is achterwege gebleven. Vooralsnog. Ik zwicht niet voor de bedreigingen, integendeel, ze sterken me in mijn motivatie om op mijn manier actief te blijven "vechten" tegen fascisme en racisme. Het ligt voor de hand dat ik zekere veiligheidsmaatregelen heb getroffen waardoor ik en mijn woning minder risico's lopen. Ik onderschat extreem-rechts niet, maar ga er gedoseerd en realistisch mee om. "Paranoia" komt in mijn, oude, woordenboek niet voor. De bewuste dreigbrief heb ik vanzelfsprekend in handen gesteld van de politie in Zwolle en aangifte gedaan. Voor mij staat onomstotelijk vast dat de brief afkomstig is van een lid van de NVP/CP'86. Mijn adres op de enveloppe was verkeerd geschreven: op de wijze zoals mijn adres stond vermeld in het ledenblad van de partij. Deze partij neemt het niet zo nauw met het verifiëren van gegevens over vermeende tegenstanders. Henk Ruitenberg nam op 10 november '95 tijdens een vraaggesprek op de lokale radio van

Zwolle afstand van alle bedreigingen. Volgens hem is het allemaal "toeval", ook de verkeerd geadresseerde post aan mij....

De aversie tegen GroenLinks begon meer en meer zielige, maar ook gevaarlijke en niet te onderschatten vormen aan te nemen. Zo werden in januari 1996 onder de auto van een GroenLinks-raadslid in Spijkenisse twee molotovcocktails aangetroffen. Het betreffende raadslid heeft zich meermalen publiekelijk afgezet tegen extreem-rechts. In dezelfde maand ontvingen leden van de GroenLinks-afdeling in Groesbeek een dreigbrief van het "Extreem Rechts Zelfverdedigings Front". In persoonlijk aan partijleden gezonden pamfletten kondigen de afzenders aan dat "1996 een zwart jaar zal worden in de geschiedenis van GroenLinks". Naar alle waarschijnlijkheid zitten ook hier sympathisanten of leden van de NVP/CP'86 achter. In mei 1996 werd het GroenLinks Tweede Kamerlid Singh Varma gemolesteerd. In de portiek van haar Amsterdamse woning werd ze 's avonds opgewacht door enkele skinheads en mishandeld. Op dezelfde dag werd een GroenLinks-wethouder in Rotterdam in het gemeentehuis geslagen door René van Tubbergen, fractiemedewerker van Freling.

De lafhartige aanval op Singh Varma was een triest dieptepunt. Ze werd al geruime tijd bijna dagelijks geïntimideerd door rechts-extremisten, variërend van dreigtelefoontjes tot het gooien van rommel door de brievenbus. Het Kamerlid voelde zich diep vernederd en was behoorlijk aangeslagen. Ongeveer drie weken na de molestatie, kreeg de Amsterdamse journalist Hans Krikke kennis van hetgeen gebeurd was met Singh Varma. Hij ging zich in de zaak verdiepen en schreef een artikel over de mishandeling van het Tweede Kamerlid in het tweewekelijks blad Contrast van FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. Op 20 augustus woonde Singh Varma de jaarlijkse herdenking bij in Amsterdam van de dertien jaar geleden vermoordde vijftienjarige Antilliaanse jongen Kerwin Duinmeijer. Hij werd door een skinhead wegens zijn zwarte huidskleur neergestoken. Na afloop van de herdenking stond Varma een journalist te woord van Radio 1. De volgende dag werd het vraaggesprek uitgezonden. Tot mijn ontzetting deelde Singh Varma mede, dat de bedreigingen nog steeds voortduren. Rechts-extremisten blijken exact te weten op welke momenten ze wel of niet thuis is. "Mocht ik weer een keer mishandeld worden, dan zal ik de politiek naar alle waarschijnlijkheid verlaten", aldus een geëmotioneerde Varma. En dat is nu juist hetgeen wat fascistten willen bereiken. Ik hoop dan ook dat zij niet wijkt voor alle intimidaties en bedreigingen. Daarentegen kan ik me voorstellen dat het leven voor haar en haar gezinsleden door de fascistische terreur zwaar is geworden en dat die terreur op den duur ook haar werkzaamheden als parlementariër kan gaan schaden en bemoeilijken.

Binnen GroenLinks heeft men steeds getracht de vele dreigementen aan het adres van leden binnenskamers te houden. Men volgde de politiek van het geen ruchtbaarheid geven aan de intimidaties vanuit extreem-rechts. Het waren "incidenten", aldus het partijbestuur. De partijtop wilde extreem-rechts niet in de kaart spelen, niet de underdog-positie toespelen. Ik ben steeds een fel tegenstander geweest van deze dood-zwijg-politiek. De criminele praktijken van de NVP/CP'86 moeten bekend worden bij een groot publiek. Door deze zaken naar buiten te brengen, zal steeds duidelijker worden dat de NVP/CP'86 een criminele organisatie is.

In het voorjaar van 1996 ben ik binnen GroenLinks naar buiten getreden over de intimidaties en bedreigingen richting GroenLinks-leden. Er werd een uitgebreid interview met mij geplaatst in het landelijke ledenblad van de partij. Dat interview heeft het nodige losgemaakt zowel binnen de partij als er buiten. Er kwam steeds meer boven water. De pers toonde belangstelling. Tongen kwamen los. Ook Ab Harrewijn begon in te zien dat er duidelijk

sprake is van een structurele vorm van intimidaties vanuit de NVP/CP'86 en dat de bekend geworden bedreigingen en intimidaties geen opzich staande incidenten zijn geweest. Men begon gelukkig steeds meer de ernst van de situatie in te zien.

Uiteindelijk heeft een en ander geleid tot het in het leven roepen van een interne "juristen-groep" binnen de partij. In deze groep zitten leden, waaronder juristen en ik, waarvan een aantal daadwerkelijk te maken heeft gehad met bedreigingen. Deze groep gaat onderzoeken in hoeverre de rechts-extremistische NVP/CP'86 juridisch kan worden aangepakt met betrekking tot onder andere het publiceren van persoonlijke gegevens van leden van GroenLinks in partijbladen, brochures en op Internet. Dat is een interessant aspect. In het ledenblad van de NVP/CP'86 en op haar Internet-pagina's worden diverse persoonsgegevens vermeld van leden van GroenLinks, zoals hun adressen en telefoonnummers en foto's. Echter, daarbij wordt geen duidelijke oproep geplaatst om de genoemde GroenLinkers eens te vereren met een bezoek of een dreigement. Centrale vraag is in hoeverre het alleen plaatsen van de gegevens van leden van GroenLinks aanzet tot het plegen van strafbare feiten, van misdrijven. Ik ga ervan uit dat zo langzamerhand binnen Justitie duidelijk is geworden, dat bepaalde incidenten een direct gevolg zijn van eerdere publicaties van persoonsgegevens in ledenbladen en brochures van extreem-rechts. De "juristen-groep" zal tevens in een artikel in het ledenblad van GroenLinks een oproep plaatsen waarin leden wordt gevraagd om alle vormen van intimidaties en dreigementen te melden bij het partijbureau en er, aangifte en of melding van te doen bij de plaatselijke politie. Het partijbestuur handhaaft overigens wel haar dood-zwijg-politiek. Uiteraard kunnen leden die bedreigd worden zelf beslissen of zij daarmee de publiciteit in willen. Daar heb ik, en in zekere mate ook Singh Varma, voor gekozen.

Binnen GroenLinks bestaat de indruk dat de politie over het algemeen niet al te veel werk maakt van de diverse aangiften door GroenLinks-leden. De politie dient beter gecoördineerd de aangiften te behandelen en landelijk in kaart te brengen. Men onderschat waarschijnlijk de ernst van de vele uiteenlopende dreigementen. De van mijn aangiften opgemaakte processen-verbaal bevonden zich halverwege juli '96 nog steeds niet op het bureau van de Officier van Justitie. Dat werd mij duidelijk toen ik begin juli over een en ander een brief stuurde aan Justitie in Zwolle waarin ik informeerde naar de stand van zaken van het onderzoek. Eind september ontving ik van Justitie Zwolle een reactie op mijn brief. Uit die reactie kan geconcludeerd worden dat het Openbaar Ministerie in Zwolle geen mogelijkheden ziet om een gericht onderzoek in te stellen naar een specifieke rechts-extremist die in Zwolle betrokken is geweest bij fotografeeracties - Ron van Doorn uit het Utrechtse Zeist, chauffeur van Martijn Preling; hij is door twee Zwollenaren herkend, echter zij durven beide, uit angst voor mogelijke vervelende consequenties, geen aangifte te doen - en bij eventuele andere intimidatiepraktijken. Volgens een Zwolse Officier van Justitie is er onvoldoende bewijslast in de richting van die ene persoon. De reactie van de Officier van Justitie stemt mij natuurlijk niet tevreden en de kwestie zal zeker een vervolg krijgen. Ik zal niet ontkennen dat de Zwolse politie een onderzoek heeft ingesteld en zelfs de door mij ontvangen doodsbrief heeft laten onderzoeken op onder andere vingerafdrukken, maar toch blijf ik van oordeel dat men meer had moeten en zou kunnen ondernemen. Waarom stelt Justitie geen gerechtelijk vooronderzoek in tegen de mogelijke verdachte, gelet op de voorhanden zijnde informatie. Mogelijk levert deze informatie toch onvoldoende juridische bewijslast op om uiteindelijk tot een rechtszaak te kunnen komen.

GroenLinks is dus in het voorjaar van 1996 achter de schermen serieus en

hard aan het werk gegaan met betrekking tot een mogelijke juridische aanpak van extreem-rechts. Desondanks bleef en blijft men huiverig om specifieke gevallen van bedreigingen en intimidaties in de publiciteit te brengen. Daar maakt men volgens mij een denkfout. Zelfs de mishandeling van Singh Varma had het partijbestuur liever binnen de burelen van het partijbureau gehouden. In een stad als Amsterdam is het echter onmogelijk om dit soort zaken stil te houden. Het lekt uit. Je kunt dat beter voor zijn en zelf als partijbestuur een gedegen perscommuniqué uitbrengen. Het partijbestuur moet inzien dat met een dergelijke berichtgeving je extreem-rechts niet in de kaart speelt. Door het criminele karakter van de NVP/CP'86 via de media, maar ook binnen de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken, aan de kaak te stellen, zou op den duur de partij door een gerechtelijke uitspraak kunnen worden verboden. Natuurlijk volgt dan de discussie of een verbod wel zinvol is. Gaat de partij dan niet ondergronds? Hebben "we" er dan nog wel vat en zicht op? Zelf ben ik er nog niet uit of een verbod de juiste weg is. Door een verbod wordt wel expliciet, via een gerechtelijke uitspraak, duidelijk gemaakt dat de partij een criminele organisatie is en wordt de partij afgesneden van overheidssubsidies. Kortom, de partij wordt ernstig belemmerd in haar streven om zich uit te bouwen. De angst dat na een verbod de partij ondergronds gaat is, naar mijn mening, relatief. De afgelopen jaren heeft de NVP/CP'86 al grotendeels ondergronds gewerkt. Veel van haar activiteiten mochten, mogen en kunnen het daglicht niet aanschouwen. Gedurende die jaren hebben anti-fascisme en -racisme organisaties en groepen de partij en haar activiteiten ook goed kunnen volgen en traceren. Na een formeel verbod zal dat niet moeilijker of makkelijker worden.

DAN MAAR DE STRAAT OP

In de vroege ochtend van maandag 29 januari verneem ik uit betrouwbare bron, dat de Centrum Democraten op 5 februari wil gaan demonstreren in Dedemsvaart. Hiermee wil de CD haar ongenoegen uiten over het feit, dat de partij niet kan vergaderen in Overijssel. Zaaleigenaren willen geen ruimte beschikbaar stellen en burgemeesters werken ook niet mee.

Meer is op dat moment nog niet bekend. Direct nadat ik ook op de regionale radio, Radio Oost, hoor van het voornemen van de CD, bel ik Cees in Twente. We besluiten om dezelfde ochtend een brief te faxen aan de burgemeester van Avereest, binnen welke gemeente Dedemsvaart is gelegen. In die brief verzoeken wij de burgemeester de CD geen toestemming te verlenen om in Dedemsvaart te demonstreren. Tevens wijs ik met nadruk op de waarschijnlijkheid, dat de demonstratie niet slechts een CD-aangelegenheid zal zijn. Er bestaan een kans dat er ook sympathisanten van de NVP/CP'86 aanwezig zullen zijn. Wordt toch toestemming verleend voor de demonstratie, dan "zullen anti-fascisten genoodzaakt zijn om op 5 februari eveneens richting Dedemsvaart af te reizen", zo schrijf ik. Bewust laat ik achterwege waar een eventuele AFA-actie uit zal bestaan. Er is dus absoluut geen sprake van een tegen-demonstratie van AFA. Daar wordt in de brief met geen woord over gerept.

In de loop der jaren leer je om te gaan met lokale overheden, het goed doordacht formuleren van brieven, het kiezen van de juiste woorden en een juiste tekstopbouw. Een spel. Tactiek. Goed schrijven, goed lezen. Iets wat niet voor iedereen blijkt te zijn weggelegd.

Waarom zou de burgemeester de demonstratie van de Centrum Democraten moeten verbieden? Een demonstratie van extreem-rechts is, volgens mij, opzich al een verstoring van de openbare orde wat reden zou moeten zijn over te gaan tot een verbod. Je kunt verschillen van mening over wat je moet verstaan onder "verstoring van de openbare orde". Vele burgemeesters hebben in 1995 aangekondigde demonstraties van de NVP/CP'86 op grond daarvan verboden. Helaas gingen lokale overheden pas over tot een verbod, nadat er een zogenaamde tegen-demonstratie was aangekondigd door bijvoorbeeld een plaatselijke AFA-groep; alsof de tegen-demonstratie aanleiding zou kunnen geven tot wanordelijkheden. We mogen zo langzamerhand toch aannemen dat iedereen weet, dat het op straat marcheren van rechts-extremisten door velen in onze samenleving wordt gezien en ervaren als bedreigend, intimiderend, kwetsend en provocerend. Het ligt dan ook voor de hand dat op grond daarvan, het karakter van de demonstratie, een burgemeester zou moeten overgaan tot een verbod van een extreem-rechtse, fascistische demonstratie. Daarnaast is artikel 1 van de Grondwet in dit verband van belang. Burgemeesters weten dat dit anti-discriminatieartikel stelselmatig door aanhangers van extreem-rechtse politieke partijen wordt overtreden casu quo aan de fascistische laars wordt gelapt. Maar, burgemeesters zijn van oordeel dat aangekondigde extreem-rechtse demonstraties niet op dié inhoudelijke grond vooraf kunnen worden verboden. Alleen het aspect "dreiging van verstoring van de openbare orde" geeft een burgemeester een juridisch en toegestaan - oneigenlijk - middel in handen om over te kunnen

gaan tot een verbod. Dat is te betreuren, maar ik hoop dat uiteindelijk burgemeesters in de nabije toekomst tot een andere afweging kunnen komen om rechts-extremisten te beletten om te demonstreren.

Ondanks het feit dat alle aangekondigde demonstraties van de NVP/CP'86 in 1995 werden verboden, doken aanhangers en leden van deze partij toch op in de steden. Men ging over tot illegale demonstraties, veelal ongemoeid gelaten door de politie. Het niet-optreden door de politie is een grote doorn in het oog van anti-fascisme groepen en organisaties. Mogelijk gaat dat in de nabije toekomst averechts uitwerken. Er zouden antifa's kunnen rondlopen die op een bepaald moment zelf gaan optreden tegen rechts-extremisten die ondanks een verbod toch gaan marcheren, wanneer dat optreden door de overheid (politie en Justitie) achterwege wordt gelaten. Wel ging de politie tweemaal over tot het massaal arresteren van tegenstanders van extreem-rechts op momenten dat er sprake was van een verboden demonstratie van de NVP/CP'86.

Op 25 februari 1995 werden in Rotterdam honderdzeventig anti-fascisten gearresteerd en op 4 maart van datzelfde jaar in Utrecht honderdeenenzestig. In Utrecht werden slechts vier aanhangers van de NVP/CP'86 gearresteerd bij het NS-Centraal Station. Op die dagen was in genoemde steden sprake van een extreem-rechtse, illegale, demonstratie. Ik bevond me op 4 maart onder de vele arrestanten. Het was de eerste keer dat ik ben gearresteerd. In Utrecht was niet eens sprake van een tegen-demonstratie. Ik stond met een groep gewone mensen bij het sokkeltje van een beeldje van Anne Frank bij de bloemenmarkt in het centrum van Utrecht. Er was op dat moment enige onduidelijkheid ontstaan over de "tegen-demonstratie". Die bleek door de burgemeester op het laatste moment verboden te zijn. Veel mensen waren daarvan niet op de hoogte. Bij het beeldje legden we als alternatief voor de verboden tegen-demonstratie bloemen; een uiting van verzet tegen fascisme en racisme. Plotseling werd de groep omsingeld door de Mobiele Eenheid en ging men over tot arrestatie - zonder duidelijke sommaties vooraf om ons te verwijderen -, omdat er sprake zou zijn geweest van een verboden demonstratie. Er was overdreven veel ME aanwezig. Er cirkelden zelfs een paar politiehelicopters boven ons. De politie heeft die dag vele personen gearresteerd op grond van uiterlijkheden. Een bepaalde kledingdracht was voldoende reden voor de politie om preventief mensen op te pakken uit angst voor een mogelijke confrontatie met rechts-extremisten. Bij mijn vertrek met de trein vanuit Zwolle richting Utrecht, hoorde ik op het Zwolse NS-station twee mannen van de spoorwegpolitie aan een conducteur van de intercity Groningen/Leeuwarden - Utrecht vragen, of er in die trein ook "radicalen" zaten. De politie was dus duidelijk op landelijk niveau al vroeg preventief aan het werk. Op het NS-station in Utrecht werden diverse personen aangehouden. Ook werden mensen opgepakt die niets wisten van welke demonstratie dan ook. Dat gebeurde met in de hand artikel 435a van het Wetboek van Strafrecht. Een artikel ("uniformverbod") uit 1935 bedoeld om provocerend van de NSB te kunnen aanpakken ("het in het openbaar kledingstukken of opzichtige onderscheidingstekens dragen of voeren, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven"). Het is wrang dat dat artikel uit de Justitie-stallen werd gehaald om tegenstanders van fascisme te arresteren. Alle arrestanten werden afgevoerd naar het voetbalstadion van FC Utrecht (Galgenwaard) en daar voorgeleid aan een hulpofficier van Justitie. Ook werd iedereen gefotografeerd, als waren het heuse criminelen. Zelf heb ik ongeveer vijf uren moeten doorbrengen in de koude catacomben van dat stadion, zonder sanitaire en andere voorzieningen, met vele anderen in een zogenaamde corridor onder de tribunes welke naar het voetbalveld leidt. We moesten staan, stoelen waren er niet. Het was een tochtgat. De vijf uren duurden bijzonder lang.

Mijn gedachten gingen ongewild naar de dictatuur in het Chili van de roerige jaren '70 - eind jaren '80 ben ik enige tijd secretaris geweest van het Zwolse Chili Komitee en betrokken geweest bij solidariteitsacties voor Chili. Het stadion van Santiago, "Estadio Chile", deed in die roerige jaren dienst als gevangenis en martelruimte. De bekende Chileense zanger Victor Jara was één van de vele slachtoffers van dictator Pinochet die door marteling in het stadion om het leven werd gebracht.

Onder de arrestanten in het Utrechtse stadion bevond zich zelfs een journalist van het Algemeen Dagblad die zijn perskaart was vergeten. Iedereen probeerde elkaar op te monteren. Bijna niemand kende elkaar. Snel werd me duidelijk dat er diverse personen waren die tijdens het doen van boodschappen waren gearresteerd, omdat ze toevallig bijvoorbeeld een "Palestijnen"-sjawltje droegen of zwarte hoge schoenen ("kisten"). Het optreden van de politie blonk uit door paniekerigheid en werd nadien door zeer velen - ook in politiek Den Haag - zwaar bekritiseerd, terecht. Een aantal gearresteerde personen, waaronder ikzelf, heeft later een klachten-procedure aangespannen tegen de korpschef van politie in Utrecht, Wiarda. Zij waren allen van oordeel, dat de politie op 4 maart zich niet correct had gedragen en verlangden een onderzoek. Uiteindelijk heeft de politie erkend vele fouten gemaakt te hebben, werden negen van de tien klachten gehonoreerd en ontvingen alle klagers een schadevergoeding van de Utrechtse politie.

Ik had me overigens uit principiële overwegingen bewust laten arresteren in Utrecht. Een week ervoor was ik ook aanwezig in Rotterdam. Op 25 februari bracht de ME de trein tot stilstand waarin ik met vele antifa's op weg was naar een verboden demonstratie van de NVP/CP'86. Wij wilden een tegen-demonstratie organiseren. Op het station moest iedere "niet gewone" passagier de trein verlaten, waarna bijna iedere anti-fascist op het perron door de politie werd gearresteerd en afgevoerd. Ik ontkwam aan arrestatie, omdat de politie mij niet "herkende" als een anti-fascist! Terwijl links en rechts om mij heen bekenden werden gearresteerd, waaronder Cees, kon ik ongemoeid tussen een aantal hagen ME'ers met gevaarlijk uitziende honden doorlopen. Evenals de ME'ers hadden ook de schuimbekkende honden geen oog voor mij. Het was een vreemde ervaring. Staand in de hal van het station zag ik dat iedere anti-fascist geboeid tussen twee of drie ME'ers werd afgevoerd. Ze passeerden me allemaal op nog geen twee meter afstand. Een aantal dagen later, in Utrecht, wilde ik niet een tweede keer aan arrestatie ontkomen vanwege het feit dat de politie mij kennelijk niet ziet als een actievoerder. Uiterlijkheden zeggen echter niets over de politieke motieven en gedachten van een persoon. Mogelijk ben ik militanter dan menig militant uitziende linkse, radicale autonome kraker. Door me te laten arresteren in Utrecht wilde ik ook op mijn manier de confrontatie met politie en Justitie aan. Ik beschik over enige justitiële kennis, opgedaan in de jaren die ik werkzaam was op de strafgriffie van de Zwolse arrondissementsrechtbank (1981 - 1987). Zou de politie haar werk goed verrichten in Utrecht? Zouden regels en procedures op een juiste wijze in acht worden genomen? Daar was ik nieuwsgierig naar. Achteraf is geconstateerd dat dat alles niet het geval is geweest.

Dezelfde ochtend van de 29e januari word ik gebeld door één van mijn vele bronnen. John deelt mij mede dat morgenavond een belangrijke vergadering zal plaatsvinden in de fractiekamer van de CD in het gebouw van de Tweede Kamer in Den Haag. Volgens hem zullen de NVP/CP'86, het Aktiefront Nationaal Socialistisch (ANS) en de CD gaan vergaderen over de perikelen rondom de CD in Overijssel, over een demonstratie op 3 februari in Rotterdam en over de herdenking van "Kedichem" op 30 maart aanstaande.

Belangrijke informatie welke ik meteen verder doorspeel "het land in". Tussen mijn plaatselijke en provinciale activiteiten door, word ik ook op de hoogte gehouden van zaken die elders in het land spelen. Het telefoontje maakt mij ongevraagd duidelijk, dat de komende maanden veel werk zullen opleveren. Er staat het nodige op stapel en niet alleen in Overijssel. De problemen die de CD in Overijssel ondervindt worden kennelijk hoog opgenomen in de partijgeledingen: er wordt immers op landelijk niveau, tesamen met andere rechts-extremistische partijen, over vergaderd.

De geplande demonstratie in Rotterdam wil men organiseren naar aanleiding van het feit dat enkele scholen in de Randstad scholieren verbieden om Nederlandse vlaggetjes te dragen op zogenaamde bomberjacks. Deze worden gezien als een uiting van extreem-rechtse sympathie en vreemdelingenhaat. Nationalistisch. Ze zijn erg populair onder aanhangers en leden van de NVP/CP'86. De demonstratie komt overigens enkele maanden nadat bekend werd dat een paar middelbare scholen in Den Haag hun leerlingen verboden een Nederlands vlaggetje te dragen op de mouw van hun bomberjack. Eind november 1995 besteedde de media hier veel aandacht aan. In de Volkskrant van 21 november reageerde NVP/CP'86 voorzitter Henk Ruitenberg op dat verbod. Hij verklaarde onder andere: "Ik heb gelezen dat er scholen zijn die kinderen weren vanwege die Nederlandse vlag. Nou ja, die vlag verbieden dan. Maar dat komt niet bij ons vandaan. Ons logo is het Keltenkruis. Maar hou me ten goede, leden van ons hebben ook wel eens een Nederlandse en/of Vlaamse vlag op hun jas. Op beurzen waar wij komen, bijvoorbeeld in Vlaanderen, worden die dingen gewoon te koop aangeboden." Het dragen van vlaggetjes op bomberjacks wordt nu plotseling aangegrepen als aanleiding voor het houden van een demonstratie. Extreem-rechts wil graag de straat op en zoekt naargeestig naar goed te beargumenteren redenen om dat te doen.

Op 30 maart willen de CD en de NVP/CP'86 herdenken dat tien jaar geleden (29 maart 1986) een bijeenkomst van beide partijen wreed werd beëindigd door een actie van anti-fascisten. Er vonden destijds fusiebesprekingen plaats in hotel Cosmopolite in het rustieke dijkdorpje Kedichem bij Leerdam. Een grote groep anti-fascisten kreeg hier lucht van, trok naar Kedichem en door het gooien van onder andere een paar kleine brandbommetjes vloog het hotel helaas in brand. Wil Schuurman, nu Tweede Kamerlid voor de CD, en partner van Hans Janmaat (op 21 juni 1996 zijn ze in Den Haag in het huwelijk getreden; hij staand gekleed in een donkerblauw pak, zij zittend in een uiterst charmante rolstoel gekleed in een beeldig crèmekleurig pakje), raakte zwaar gewond. Ze sprong lichtelijk in paniek uit een raam van het brandende hotel. Er moest een been geamputeerd worden. Sindsdien beweegt ze zich parmantig voort in een rolstoel, als een soort levend martelaarssymbool voor toen. Het geeft een leuk plaatje voor een ansichtkaart: "Groeten uit Kedichem". Nu wil de CD die memorabele gebeurtenis gaan herdenken.

Ik was destijds nog niet actief op het terrein van anti-fascisme. Ik kwam net kijken in de maatschappij-kritische-politieke- en actie-keuken. Halverwege de jaren '80 werd ik lid van de Communistische Partij Nederland (CPN), was ik actief binnen de FNV en in de vredesbeweging en was ik verder nauw betrokken bij solidariteitsgroepen voor landen in Latijns Amerika, waaronder Nicaragua en Chili. Dat ik juist in die jaren politiek bewust werd had een duidelijke oorzaak. Eind 1981 kreeg ik mijn eerste echte baan. Ik werd griffiemedewerker op de strafgriffie van de Zwolse arrondissementsrechtbank. Boeiend en interessant werk. Leuke collega's. In de loop der jaren begon ik mij echter danig te storen, te ergeren, aan de bureaucratie, de te strakke ambtelijke regelgeving en de klasse-justitie. Ik zag veel onrecht. Een meisje dat een potje pindakaas en een pakje maandverband stal

in een supermarkt, moest voor de politierechter verschijnen en kreeg een behoorlijke geldboete, terwijl een frauderend directeur van een groot bedrijf een schikking kon treffen met een Officier van Justitie en ontkwam daardoor aan vervolging, de zaak werd geseponeerd. Dat klopt niet, daar zit iets goed scheef. Zomaar een voorbeeldje. Innerlijk begon ik mij steeds meer te verzetten tegen mijn koele, kille werkomgeving. Mijn uitvoerende werkzaamheden als ambtenaar kon ik op den duur niet langer verenigen met mijn persoonlijke en menselijke gevoelens. Ik ging me verzetten. Kreeg de naam van actievoerder. Als er in een weekend ergens in het land een of andere demonstratie was geweest ergens voor of tegen, werd mij maandagmorgen meteen door collega's gevraagd of ik daar ook aan had meegedaan, zonder de aanleiding van de betreffende demonstratie erbij te betrekken. Als bijnaam had ik ook nog eens een keer "buttonboy" gekregen. Veelal kwam ik op het werk met een oude, groene legerjas aan met daarop gespeld buttons met teksten erop tegen kernkoppen, kernenergie, voor Greenpeace, voor Chili en de Nicaraguaanse Sandinisten, etcetera.

Op mijn gewone kleding mocht ik deze kleine artistieke uitingen, met een subtiele politieke of maatschappelijke boodschap erin verwerkt, nooit dragen. Als ambtenaar mocht ik immers geen blijk geven van mijn artistieke belangstelling en politieke belangstelling en voorkeur. Ik moest neutraal zijn. Doofstom. Ook tijdens verkiezingen van de dienstcommissie (ondernemingsraad) mocht ik geen AbvaKabo-buttons dragen. Dwars als ik was geworden, had ik uit balorigheid, als een soort alternatief voor de buttons, een sticker van de AbvaKabo onder mijn grote elektronische typemachine geplakt. Wanneer ik niet zat te werken achter de typemachine, zette ik deze op zijn kant waardoor de sticker aan de onderzijde zichtbaar werd.

Uiteindelijk nam ik in september 1987 zelf ontslag. Dat was een hele principiële beslissing die ik niet zomaar nam en die ook niet door iedereen werd begrepen. Ik heb er lang over nagedacht. Zelf ontslag nemen betekende dat ik financieel terugviel van een redelijk salaris naar een bijstandsuitkering. Ik moest verhuizen. Ik woonde in een luxe, dure zogenaamde terraswoning in een Zwolse wijk en vertrok in december naar, letterlijk, een kamertje van vier bij vier meter. Driekwart van mijn inboedel moest ik weg doen. Ik heb er echter nooit spijt van gehad. Wel bracht de gedwongen verhuizing de nodige financiële sores met zich mee.

Na mijn ontslag kelderde mijn inkomen drastisch. De huur van mijn terraswoning kon ik niet meer opbrengen, ik kwam niet in aanmerking voor huursubsidie en zo ontstond er twee maanden huurachterstand alvorens ik het kamertje had gevonden via een goede vriendin. De makelaar toonde geen begrip voor mijn situatie. Toen ik het kamertje elders in de stad eindelijk had gevonden - er was een dreigende ontruiming en executoriale verkoop op komst van mijn terraswoning en inboedel -, heb ik mijn woning heel snel verlaten. Ik liet het gas en electra keurig afsluiten en - vanwege mijn woede over de handelwijze van de makelaar - deed ik de huissleutels in een enveloppe en gooide deze door de brievenbus van de huismeester met een briefje erbij waarin ik mededeelde dat ik uit de woning was getrokken en alles had afgesloten en dat ik direct contact met de makelaar weigerde. Ik vertrok naar het leuke kamertje. Betaalbaar. Door tussenkomst van de Sociale Dienst kon ik de twee maanden huurachterstand in termijnen via een deurwaarder voldoen aan de makelaar. Daar was ik blij mee. Tot mijn stomme verbazing ontving ik twee maanden na mijn intrek in het kamertje een brief van de deurwaarder waarin deze zakelijk mededeelde dat ik wederom twee maanden huur moest betalen. De makelaar bleek mijn verlaten terraswoning nog twee maanden bewust leeg te hebben laten staan, terwijl hij wist dat ik er uit was getrokken en de woning netjes had achtergelaten. Nu moest ik alsnog twee maanden huur, inclusief allerlei extra "administratieve" kosten, betalen voor een woning waar ik niet had gewoond. Ik had echter één

cruciale fout gemaakt: ik had de huur niet, zoals in het huurcontract stond, per aangetekend schrijven opgezegd. Voor de makelaar hield dat kennelijk in, dat ik er formeel nog woonde en dat terwijl hij wist dat dat niet het geval was! Betreffende makelaar is het type van de geslaagde zakenman. Altijd keurig gekleed, prominent aanwezig bij diverse officiële gemeentelijke en andere bijeenkomsten en socio-party's en heeft zich, zoals dat een geslaagd zakenman betaamd, de golfsport aangeleerd. Hij heeft één grote handicap: geen menselijke belangstelling voor persoonlijke, financiële en sociale problemen en omstandigheden van zijn individuele huurders.

Na het ontslag zat ik lekker in mijn vel. Ik voelde me goed en steeds beter. Ik begon ook te wennen aan het wonen in een studentenwoning, met een achttal jonge meiden. Ik leefde in dat ene kleine kamertje met twee katten, op de begane grond aan de straatzijde. De keuken en douche moest ik delen met de acht studentes. Dat was even wennen. De keuken was altijd één grote bende, evenals de koelkast die vol zat met allerlei producten met pleisters erop geplakt met meisjesnamen. Verwongen pakjes braadboter, pakken verzuurde melk. De hal van het huis werd regelmatig door de meiden gebruikt als een gemeenschappelijke huil- en scheldruimte: verkering met vriendje uit, problemen met moeder of met de studiefinanciering. Vele problemen gingen aan mijn kamerdeur voorbij.

Van alles heb ik één ding geleerd: geld maakt niet gelukkig.

Ik bleef - na mijn ontslag bij Justitie - twee jaar baanloos, waarna banen volgden bij de toenmalige Jongerenbeweging verbonden met de FNV, districtskantoor Zwolle, en bij de Bouw- en Houtbond FNV te Zwolle. Eind 1992 werd ik door deze vakbond via de Kantonrechter ontslagen, direct ten gevolge van een landelijke reorganisatie binnen de bond.

RUITENBERG UIT OP CONFRONTATIE

Wat veel mensen heeft verbaasd is het feit dat ik in 1980/81 mijn militaire dienstplicht heb vervuld. Ik had toen niet kunnen vermoeden dat ik een aantal jaren later anti-militairistische acties zou voeren met onder andere de op 22 juli 1996 in Eindhoven op 64-jarige leeftijd overleden vredesactivist Kees Koning. In mei 1980 moest ik in dienst. Ik had een jaar ervoor mijn Havo-diploma gehaald en wachtte op "mijn nummer". Ik werd opgeleid tot korporaal-administrateur. Door een ongeluk op de stormbaan in één van de eerste weken van de opleiding in het Brabantse dorp Ossendrecht - nabij "Fokker"-Woensdrecht, had ik mijn hele dienstitijd van veertien maanden vrij van "smev" (sporten, marsen, exercitie, velddienst). Een geluk door een vervelend ongeluk. Ik kwam na een sprong van een onderdeel op de stormbaan, ongelukkig met mijn voeten op een houten balk terecht. Op die balk hadden zandzakken moeten liggen. De goedkope gym schoenen van Defensie, met amper zolen, konden mijn voeten niet behoeden voor een harde klap op die balk. Door de klap versplinterde bot in mijn voeten en is het botgruis tussen de pezen aan de onderkant van mijn voeten terechtgekomen. Gevolg was en is nog steeds dat ik heel snel moeie voeten heb en ik ze niet al te langdurig kan belasten. Een operatie aan één van mijn voeten volgde in het militair hospitaal in Utrecht, zonder positief resultaat. Door dit negatieve resultaat is besloten om de andere voet met rust te laten. Ik werd een "kneus". Toch werd ik niet afgekeurd, omdat ik mijn werk als administrateur (personeelszaken) kon blijven verrichten.

1980. Net van school. Nog niet bewust van het wel en wee van het (anti-)militairisme. Twaalf maanden was ik werkzaam op de Johannes Postkazerne in Havelte. Het onderdeel waar ik diende zorgde voor Amerikaanse militairen die op hun beurt zorgden voor de bewaking van kernkoppen bij het plaatsje Darp, vlakbij Havelte. De Amerikaanse kernkoppenbasis bij Darp heb ik halverwege de jaren '80 regelmatig bezocht voor de maandelijkse blokkadeacties. Iedere eerste maandag van de maand nam ik vrij van mijn werk bij de rechtbank en vertrok naar Darp. Mijn baas vond het prima dat ik aan die acties meedeed. Als privé-persoon stond hij politiek gezien achter mijn anti-militairistische activiteiten. Hij was raadslid voor de PvdA in het christelijke Veluwe Oldebroek. Maar, zei hij, als ik zou worden gearresteerd, dan kon dat mijn ontslag betekenen. Dat risico nam ik dan maar. Een rare gewaarwording. Achter de geblokkeerde slagboom, door welke blokkade Amerikaanse legervoertuigen de basis niet op of af konden rijden, zag ik regelmatig militairen lopen die ik nog kende uit mijn dienstitijd... Onze acties haalden destijds regelmatig de pers. Zelfs Sinterklaas is een keer tijdens een blokkadeactie gearresteerd door de marechaussee. Eén van de actievoerders-blokkadisten klom tijdens één van de blokkadeacties op 1 december 1986, verkleed als Zwarte Piet, de slagboom over om enkele Nederlandse militairen die het terrein bewaakten, pepernoten te geven. Dat ludieke en totaal ongevaarlijke gebaar werd niet gewaardeerd. Met harde hand werd de hulp van Sinterklaas in de kraag gegrepen en afgevoerd. Na een half uur besloot de Goedheiligman eveneens over het hek te klimmen. Onder het door de overige demonstranten gezonden lied "Dag Sinterklaasje, dääääg..." werd ook hij afgevoerd. Na een aantal uren werden de twee

Spanjaarden vrijgelaten en konden ze in de warme armen worden gesloten van de demonstranten die op ze waren blijven wachten. De volgende dag moesten heel veel moeders hun kinderen het nodige uitleggen. In alle kranten stond namelijk, met foto, het onheilsbericht dat Sinterklaas was gearresteerd. Leuk.

De op 26 juli 1996 in een kist van afvalhout in Tilburg begraven Kees Koning was regelmatig een graag geziene activist in Darp en Havelterberg. Bij hem kon je voor een rijksdaalder een kniptang huren tijdens een actie. Met die tangen zetten we zogenaamde "knipjes" in het hekwerk rond de Amerikaanse basis in Darp. Dat is de enige keer geweest dat ik ooit onschuldig "geweld" heb uitgeoefend. Ik ben blij dat ik Kees heb gekend. Een markante en gedreven, vriendelijke, vredesactivist.

Eind 1991 werd ik plotseling onaangenaam verrast door een oproep voor een herhalingsoefening van twee weken. Na tien jaar! Ik, een "kneus", een administrateur, een vredesactivist en anti-militarist! Ik was op dat moment werkzaam op het Zwolse districtskantoor van de Bouw- en Houtbond FNV. Uiteraard deed ik toen alsnog een beroep op de wet gewetensbezwaren. Mijn verzoek ging vergezeld van diverse kranteknipsels van artikelen met foto's van acties van vredesactivisten waar ik zelf bij betrokken was geweest. Ik dacht: als men dat ziet, wil het leger mij absoluut niet hebben voor een herhalingsoefening. Dat durft men niet aan. Mijn gedachten bleken juist te zijn. Nadat ik voor een commissie was verschenen om mijn verzoek mondeling toe te lichten, werd ik alsnog - tien jaren na de vervulling van mijn dienstplicht - erkend gewetensbezwaarde! Het stemde mij tevreden. Vreemd, na zoveel jaren.

Eigenlijk ben ik een laatbloeier als links activist en helemaal als anti-fascist. De eerste maal dat ik als antifa optrad was in september 1989 tijdens de installatie in de Tweede Kamer van de CD'er Hans Janmaat. Op het Binnenhof bevond ik mij tussen een groep van zo'n driehonderd demonstranten, voornamelijk Iraniërs uit Zwolle en Marokkanen van het Comité Marokkaanse Arbeiders in Nederland.

Mijn late opbloeien als activist betreur ik nog regelmatig. In de kringen waarin ik actief ben, als dertiger, ontmoet ik veel links actieve jonge mensen. Soms nog kinderen. Zeventien, twintig jaar jong en al bewust, bewogen, solidair en zeer actief. Krakkers, autonomen en anderen. Tegen Shell, dierenmishandeling, kistkalveren, projectontwikkelaars, leegstand, extreem-rechts, politieke onderdrukking, de aanwezigheid van Heineken in Burma, mensenrechtenschendingen, toerisme naar Turkije, enzovoorts. Wat doen deze kinderen over tien jaar vraag ik me wel eens af. Zullen ze dan moe gestreden zijn? Behoudend zijn geworden? Net als vele dertigers van nu, die actief waren eind jaren '70 en in de jaren '80. Ik hoop het niet. Het links activisme zie ik om mij heen ineens schrompelen als een rottende perzik, als een leeglopend, wegfladderend ballonnetje zonder afzender. Er is sprake van haast apathische passiviteit. Men is over het algemeen behoudender geworden en meer met zichzelf bezig. Compromissen zoekend, gelijk als de Paarse Coalitie (PvdA, D'66 en VVD) in Den Haag. Egoïstisch. Solidariteit is ver te zoeken. Het wordt steeds moeilijker om nog veel mensen op de been te krijgen om in verzet te komen, om hun kritische stem te laten horen en om te laten horen en blijken dat niet alles wat bijvoorbeeld in politiek Den Haag of in de eigen plaatselijke Gemeenteraad besloten wordt, zomaar geaccepteerd en getolereerd kan en mag worden. Ik word daarentegen steeds actiever - misschien wel tengevolge van dat overheersende passivisme van anderen om mij heen. Ik heb mij bewust geschaard achter het groepje linkse activisten die de hoop nog niet hebben verloren. De strijd moet doorgaan, ook tegen extreem-rechts: de verloedering en verharding van onze maatschappij, ontdaan van enige vorm van tolerantie jegens elkaar. Om ons heen zien

we een generatie jongeren met kaalgeschoren hoofden opgroeien die van de ene naar de andere houseparty rennen en genieten van vele vreemde kleurrijke pillen en drugs die hen wegvoeren naar andere niet bestaande, nevelige oorden. Ze ontvluchten de harde realiteit. Het lijkt op stoer, meegaand, gedrag. Macho-gedrag. Niet willen onderdoen voor anderen. Gabbers! Een kweekvijver voor extreem-rechts. Dat concludeerde in april 1996 de historicus H. Schoppen die verbonden is aan het Willem Pompe instituut voor strafrechtwetenschappen in Utrecht, in het tijdschrift "Justitiële Verkenningen". Hij doet onderzoek naar de neiging tot het begaan van strafbare feiten met een racistische achtergrond door jongerengroepen, als voetbal-supporters, skinheads en gabbers. De laatste groep is het ergst, aldus de historicus. Hij verwacht dat extreem-rechts in de toekomst aansluiting zal blijven zoeken bij gabbers. Ik vind dat een verontrustende ontwikkeling. Kinderen die vatbaar zijn voor extreem-rechtse ideeën. Fatsoenlijke gesprekken kunnen niet met ze gevoerd worden. Wat er om hen heen gebeurt interesseert ze niet. Ze lopen rond in veel te grote broeken en jogging- en trainingsbroeken waarvan de kruizen tussen de knokige knietjes hangen en dragen trainingsjacks, die nimmer door sporters gedragen zullen worden, of bomberjacks met een mooi Nederlands vlaggetje op de mouw. Aanhangers en leden van de NVP/CP'86 bezoeken houseparty's en delen fascistische propaganda uit aan de jonge bezoekers. Kinderen. De anti-fascisme- en anti-racisembeweging in het land zullen meer en meer aandacht moeten gaan besteden aan het groeiende rechts-extremisme onder kinderlijke gabbers. Enkele gabbers van nu kunnen in de naaste toekomst fanatieke neo-nazi's worden. Men dient hiervoor te waken! Ook in Zwolle zie ik steeds meer gabbers lopen. Nu is niet iedere gabber uiteraard een sympathisant van het extreem-rechtse gedachtengoed, maar helaas is geconstateerd dat dat vaak wel het geval is.

Het blijft druk die maandag, 29 januari. 's Avonds ga ik naar de gemeenteraadsvergadering. Ik bezoek bijna alle raadsvergaderingen. Daar heb ik twee redenen voor. De eerste reden is gewone politieke interesse (tot eind mei '96 zat ik de steunfractie van GroenLinks). De tweede reden is, het feit dat ik Ruitenberg politiek inhoudelijk wil volgen. Hoe functioneert hij feitelijk als politicus? Zegt hij wat over agendapunten? Komen eventuele uitlatingen van hem overeen met het te voeren extreem-rechtse politieke beleid binnen zijn partij? Hij zegt overigens zelden iets. Voor spek en bonen is hij aanwezig in de raadszaal. De financiële raadsvergoeding strijkt hij te eenvoudig op. De raadsvergoeding voor Ruitenberg is in de eerste maanden van 1996 onderwerp van discussie geweest in de Zwolse politiek. Het CDA in Zwolle gooide de knuppel in het politieke Zwolse hoenderhok naar aanleiding van berichten in de media, dat in Almere de plaatselijke politici de CD-raadsleden Erwin Gaarlandt en Nicole Vos wilden korten op hun raadsvergoedingen wegens veelvuldige afwezigheid. In Zwolle wilde het CDA laten onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om Ruitenberg te korten op zijn vergoeding vanwege zijn afwezigheid tijdens raads- en commissievergaderingen. Helaas staat de wet een totale korting niet toe. Het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden (een op de Gemeentewet gebaseerde Algemene Maatregel van Bestuur) biedt in artikel 4 de mogelijkheid aan een gemeenteraad om bij verordening te bepalen dat ten hoogste twintig procent van de vergoeding wordt uitgekeerd, berekend naar het aantal gehouden vergaderingen. De uitkering aan het raadslid geschiedt dan op basis van het aantal bijgewoonde vergaderingen. De raadsvergoeding kan dus voor twintig procent afhankelijk worden gesteld van het aantal bijgewoonde raadsvergaderingen. Andere maatregelen ziet men niet zitten, omdat dan ook "gewone" raadsliden gedupeerd kunnen worden. Ik ben van mening dat de wet moet kunnen worden aangepast, waardoor enkel en alleen extreem-

rechtse raadsleden vanwege afwezigheid kunnen worden gekort op hun raadsvergoedingen. Men zou als voorwaarde kunnen opnemen, dat raadsleden kunnen worden gekort wegens afwezigheid behoudens indien die afwezigheid een gevolg is van bijvoorbeeld ziekte. AFA-Zwolle heeft de fractievoorzitter van het CDA in Zwolle een brief gestuurd met daarin het klemmende verzoek om deze materie onder de aandacht te brengen van de Tweede Kamer-fractie. Het moet mogelijk zijn om de betreffende wet aan te passen en aan te scherpen. Hiervoor zijn politieke wil en druk in Den Haag op het Kabinet, de verantwoordelijke Ministers, noodzakelijk. Er wordt veel te snel geredeneerd dat iets niet kan, omdat de wet dat nu eenmaal niet toelaat. Naar de gewone burgers is het echter moeilijk uit te leggen dat een raadslid, die raads- en commissievergaderingen niet bijwoont, toch maandelijks een aanzienlijke netto vergoeding op zijn of haar bankrekening gestort krijgt. Kortom, het wordt tijd dat er duidelijke politieke stappen gezet gaan worden om te komen tot een aanscherping van de bestaande regelgeving.

De paar maal dat Henk Ruitenberg wel een raadsvergadering bijwoonde, hulde hij zich veelal in stilzwijgen. Wanneer hij wel wat zei over een agendapunt, dan werd daar amper naar geluisterd. Nimmer heeft hij zich in de raad uitgesproken of gemengd in discussies over voor Zwolle zeer belangrijke politieke onderwerpen die leiden tot grote maatschappelijke onrust in de stad en tot grote financiële gemeentelijke uitgaven. Hij ontloopt zijn verantwoordelijkheid als politicus en als gekozen volksvertegenwoordiger en durft geen politieke standpunten in te nemen. Hij zwijgt, en wie zwijgt stemt toe.

Ruitenberg is tijdens een gemeenteraadsvergadering in 1996 een keer accoord gegaan met een subsidieverstrekking van tweehonderdduizend gulden ten behoeve van een zogenaamde schakelklas in het internationaal basisonderwijs. Het ging hier om subsidie voor een klas waarin kinderen van asielzoekers en vluchtelingen zitten. De fascist Ruitenberg, die asielzoekers en vluchtelingen liever gisteren dan morgen ziet vertrekken, stemde vóór het Collegevoorstel. Een interessant stemgedrag dat tot mijn grote verbazing aan iedereen voorbij is gegaan. Ik vond dat jammer. Door dat stemgedrag publiekelijk te maken, had aan zijn bijna zestienhonderd Zwolse kiezers duidelijk gemaakt kunnen worden dat hun stem in maart 1994 geen waarde heeft gehad en dat Ruitenberg niet serieus politiek bedrijft. Het jaar ervoor, in 1995 heeft het bondsbestuur van de NVP/CP'86 - inclusief Ruitenberg - twee gemeentedeelraadsleden in Amsterdam-Zeeburg, Dekker en Van Eck, van de partij geroyeerd, omdat deze voor een kleine subsidie hadden gestemd bestemd voor een naaicursus voor Marokkaanse meisjes. Het kan vreemd verkeren in de extreem-rechtse politiek.....

De politieke discussie in Zwolle om Ruitenberg te korten op zijn raadsvergoeding, kreeg echter geen vervolg. Medio juni 1996 maakte het Zwolse raadslid bekend dat hij per 1 juli niet langer deel meer zal uitmaken van de raad. In een kort briefje aan burgemeester Jan Franssen deelde hij mede, om redenen die bij Franssen bekend zouden zijn, uit de raad te stappen. Zijn besluit wekte verbazing bij het bestuur van zijn eigen partij, die kennelijk niet vantevoren over zijn besluit op de hoogte was gebracht. Het besluit was volgens mij voorspelbaar, gelet op de onhoudbare positie van Ruitenberg binnen de NVP/CP'86 na zijn aftreden als landelijk voorzitter op 18 mei. Ruitenberg zal geen opvolger in de raad krijgen. Kampenaar Johan van Enk, in 1994 de nummer twee op de verkiezingslijst, heeft te kennen gegeven niet de lege zetel in de Zwolse raad te willen innemen. De derde jongen op de lijst, Kampenaar Michael-Jamy Lemmers, is "onvindbaar". Naar alle waarschijnlijkheid heeft ook hij de partij, als lid, verlaten. Van Enk houdt zich voornamelijk bezig met het bezoeken van diverse fascistische bijeenkomsten en demonstraties. Hij hoort

bij een radicale actieve groep binnen de NVP/CP'86 die zich meer en liever met andere zaken bezighoudt dan met politiek. Van Enk bezoekt onder andere de jaarlijkse IJzerbedevaart in het Belgische Diksmuide eind augustus. België herdenkt daar de Vlaamse soldaten die in de Eerste Wereldoorlog sneuvelden aan de oevers van het riviertje de IJzer. De laatste jaren heeft extreem-rechts de herdenking aangegrepen om zich te profileren en er een nationalistische herdenking van te maken. Extreem-rechtse partijen - waaronder de NVP/CP'86 - tonen in Diksmuide in diverse stands hun propagandamateriaal. In 1996 verstoorden aanhangers van het Vlaams Blok, Voorpost maar ook van de NVP/CP'86 de herdenkingsbijeenkomst. Johan van Enk behoorde bij een groep rechts-extremisten die op de vuist ging met leden van het IJzerbedevaartcomité. Ruim 130 rechts-extremisten waren al voor aanvang van de herdenking door de Belgische Rijkswacht gearresteerd, waaronder het NVP/CP'86-raadslid Stewart Mordaunt uit Den Haag. De internationale rechts-extremisten eisen dat het comité de onafhankelijkheid van Vlaanderen - geheel los van Wallonië - tot inzet maakt van de jaarlijkse IJzerbedevaart. Bij mij komt wel eens de gedachte opzetten, dat de herdenking in Friesland van de "Slach by Warns" in de toekomst een vervanger zou kunnen worden voor de jaarlijkse IJzerbedevaart. Wanneer de Belgische Rijkswacht telkenmale hard blijft optreden tegen rechts-extremisten die de IJzerbedevaart willen verstoren, dan zouden de internationale rechts-extremisten wel eens een alternatief kunnen gaan zoeken. Feitelijk is de herdenking van de "Slach by Warns" ook licht "nationalistisch" getint. Nederlandse rechts-extremisten, onder leiding van Douwe van der Bos, hebben de afgelopen jaren de herdenking in Warns al met hun aanwezigheid verstoord.

Tijdens de eerste gemeenteraadsvergadering na het zomerreces op 26 augustus werd bekend dat Ruitenbergh is vertrokken naar Zuid-Afrika.

Ruitenbergh heeft aangekondigd om vanavond tijdens het vragenhalfuurtje voor raadsleden de burgemeester vragen te stellen met betrekking tot zijn houding ten opzichte van het niet beschikbaar stellen van vergaderruimte aan de CD, in navolging van zijn brief.

Ik blijf niet de enige geïnteresseerde toehoorder te zijn op de publieke tribune van de raadszaal. Schuin achter mij zie ik enkele rechts-extremisten zitten. Aanwezig zijn de CD'ers De Jong, De Regt, Waterink en Schuurman. Dalifsenaar Schuurman stond op de derde plaats van de kandidatenlijst van de CD voor de Provinciale Statenverkiezingen in maart 1995 in Overijssel. Van de NVP/CP'86 zijn aanwezig de twee jongens Mars en Van Enk. Een markant gezelschap. Tijdens het betoog van Ruitenbergh zit het groepje fascist en af en toe hoorbaar geforceerd en schaapachtig te lachen. De burgemeester wijst ze terecht. De aanwezigheid van het Utrechtse CD-raadslid De Regt is voor mij wederom een signaal dat de CD landelijk zwaar tilt aan de partijproblemen in Overijssel.

Ruitenbergh haalt bakzeil. Dat was te verwachten. Hij vraagt Franssen onder andere of het niet de taak van de burgemeester is om de agressor te lijf te gaan en niet de CD. Met "agressor" doelt hij op AFA. Jan Franssen reageert gedegen en antwoordt onder andere dat de brief van Ruitenbergh kant noch wal raakt.

Thuisgekomen duik ik meteen moe, maar tevreden, mijn bed in. Ruitenbergh is afgegaan in de raadszaal. Als geslagen honden dropen de fascist en af.

De volgende morgen word ik vroeg gebeld door een journalist uit de regio. Deze vertelt mij dat de CD op 5 februari niet gaat demonstreren in Dedemsvaart, maar folderen. De partij wil 's avonds pamfletten gaan uitdelen aan bezoekers van een CDA-vergadering ergens in het dorp, aldus de journalist. Ik vind dat vreemd. Waarom zou de CD folders uitdelen aan leden van het CDA? Welk doel beoogt men daarmee? Publiciteit wellicht. Even

afwachten maar tot nadere informatie binnen komt. Tussen neus en lippen door deelt de journalist mij ook mee, dat De Jong overweegt een klacht tegen mij in te dienen bij de politie in Hardenberg. Ik pijnig mijn hersens. Waarom een klacht tegen mij? Wat heb ik in vredesnaam gedaan? Ik ben benieuwd.

Later die dag krijg ik een bizar telefoontje. Een man belt mij en vertelt lid te zijn van de Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN) in Amsterdam. Hij zegt op de hoogte te zijn van de folderactie van de Centrum Democraten op 5 februari aanstaande. Ik vraag me af hoe hij dat weet, er is namelijk nog geen ruchtbaarheid aan gegeven. Ik hou me van de domme en zeg hiervan niets te weten. De man zegt van de CD-actie gehoord te hebben van leden van de NCPN die in Dedemsvaart wonen. Op mijn vraag waarom zijn partij dan niet in actie is gekomen eind '95 toen de CD een zaal had gereserveerd voor een openbare vergadering in Dedemsvaart, gaf hij geen antwoord. Hij wil op 5 februari met tien personen vanuit Amsterdam naar Dedemsvaart komen om een actie te houden tegen de CD. Of wij, AFA, nog wat gaan doen? Ah, denk ik, de aap komt uit de mouw. De indruk ontstaat bij mij dat hij een CD'er is die mij probeert uit te horen of AFA op 5 februari nog iets gaat ondernemen tegen de actie van de CD. Ik ga er niet op in - mij is namelijk nog niets bekend over een folderactie van de Centrum Democraten. De onbekende persoon vraagt tevens of AFA iets gaat doen bij het komende congres van de CD in Hoorn. Ik vraag de man hoe hij weet dat de CD een congres gaat houden in het Noordhollandse Hoorn. Hij antwoordt dat de NCPN is geïnfilteerd in de CD en dat hij een ledenbrief van de CD heeft onderschept waarin geschreven wordt over dat congres. Dom: je gaat natuurlijk niet tegen iemand zeggen dat je geïnfilteerd bent binnen een partij. Ik verzoek hem mij de bewuste ledenbrief te faxen. Tevens vraag ik zijn telefoonnummer en naam. Een telefoonnummer heeft hij niet, omdat "ik druk ben met acties". Raar. Wel geeft hij een mobiel (06-) telefoonnummer en zijn naam. Zijn initialen komen overeen met die van het NVP/CP '86-raadslid Freling in Rotterdam. Toeval? De beloofde fax komt - uiteraard - niet en het opgegeven 06-nummer blijkt niet in gebruik te zijn. Meteen na het telefoongesprek ga ik een en ander controleren. Ik bel met bekenden van mij in Twente en in Amsterdam, met de vraag of ze ooit van de beller hebben gehoord. Binnen de NCPN is hij niet bekend. In linkse kringen in Amsterdam kent men de persoon ook niet. Had ik anders verwacht? Neen. De persoon hield een doorzichtig verhaal en gedroeg zich overdreven - tē - netjes. Ik heb geleerd voorzichtig en terughoudend te reageren op telefoontjes die ik niet vertrouw. Veelal wordt je meteen alert door de wijze waarop iemand zich uit via de telefoon. Namen en telefoonnummers noteren is heel belangrijk, zodat men kan worden teruggebeld om een en ander te verifiëren. Daarentegen moet ik ook zien te voorkomen, dat ik niet al te achterdochtig word.

Het is nog steeds 30 januari. Ik fax een brief aan de burgemeester van Avereest met het verzoek de aangekondigde folderactie van de CD te verbieden. Ook schrijf ik dat het, als het aan AFA ligt, maandagavond - 5 februari - rustig zal blijven in Dedemsvaart. Na overleg met Cees besluiten we om niets te doen in Dedemsvaart. We hebben de sterke indruk dat extreem-rechts hoopt dat we een actie zullen organiseren tijdens het folderen. Het lijkt ons daarom verstandig om maar eens thuis te blijven. Via onze informatiekanalen hopen we snel te kunnen achterhalen wie er aan de folderactie hebben deelgenomen en wat de inhoud van de folder is.

De volgende dag ontvang ik interessante informatie. Ik kom in het bezit van het pamflet dat de CD op 5 februari 's avonds wil gaan uitdelen aan CDA-leden in Dedemsvaart en van een aangifte tegen mij door De Jong. Het

CDA blijkt te gaan vergaderen met de afdelingen Hardenberg, Gramsbergen, Ommen en Avereest over een eventuele gemeentelijke herindeling. Een onderwerp dat in vele delen van het land actueel is en de nodige onderlinge gemeentelijke twisten met zich meebrengt. Het pamflet is door de burgemeester van Avereest, de heer Pijlman, in handen gesteld van Justitie! De burgemeester wil dat Justitie onderzoekt of de inhoud van het pamflet discriminerende teksten bevat. In een interview op de regionale radio zegt hij met name te duiden op teksten in de richting van AFA. In het pamflet staat onder andere letterlijk: "De fascistische A.F.A. is een militante groepering, gesteund door de PvdA en Groen-Links en probeert middels ordeverstoringen de Socialisten alsnog aan de macht te helpen." De tekst op het pamflet schittert door taalkromheid en -fouten. Ik vind het handelen van Pijlman opmerkelijk. Het feit dat AFA heeft besloten om geen actie te gaan houden in Dedemsvaart tijdens de CD-folderactie, snijdt voor de eerste burger van Avereest de juridische weg af om de folderactie te verbieden. Er is namelijk nu geen sprake meer van een dreiging van de verstoring van de openbare orde. Mogelijk dat hij nu via de inhoud van het pamflet alsnog hoopt - met hulp van Justitie - een grond te kunnen vinden om de actie te verbieden.

De Jong heeft inderdaad twee dagen geleden in zijn woonplaats een aanklacht tegen mij ingediend bij de politie. Na lezing van de aangifte schiet ik maar weer eens in de lach. Het "strafbare feit" is belediging. Volgens de Kringvoorzitter van de Centrum Democraten in Overijssel heb ik tijdens een interview op Radio Oost gezegd: "Als de demonstratie niet door de burgemeester verboden werd zou de A.F.A. zelf ingrijpen, omdat dergelijke bijeenkomsten van de Centrum Democraten volgens A.F.A. gepaard zouden gaan met racistische leuzen, pamfletten en het brengen van de Hitlergroet. Daarmee zou de openbare orde worden verstoord." (einde citaat uit het proces-verbaal). De Jong kwalificeert deze volgens hem door mij gedane uitlatingen als aantijgingen en hij voelt zich in zijn eer en goede naam aangetast! Ik weet dat ik dat soort uitlatingen niet kan hebben gedaan. Hoe kan ik opmerkingen maken over iets wat nog nooit eerder heeft plaatsgevonden, namelijk een demonstratie van de Centrum Democraten. Demonstraties van de NVP/CP'86 hebben wel enkele malen (verboden) plaatsgevonden en gaan inderdaad gepaard met het scanderen van racistische leuzen en het brengen van de Hitlergroet. Ik heb dat zelf diverse malen mogen aanschouwen. Ik ga ervan uit dat De Jong niet goed naar de radiuitzending heeft geluisterd en uitlatingen van mij verkeerd heeft geïnterpreteerd. Zijn aangifte zie ik voortkomen uit een brok kinderlijke frustratie en woede richting AFA: de duivel. Goede naam en eer? De pot verwijft de bekende ketel. Was het niet dezelfde De Jong die in een vraaggesprek met een journalist van de Zwolse Courant, gepubliceerd op 17 oktober 1995, letterlijk zei "de terroristen van de Anti-Fascistische Aktie" en een dag ervoor in de Dedemsvaartse Courant "de AFA is een terreurorganisatie en is uit op een linkse dictatuur". Ik had een aantal aanklachten kunnen indienen tegen de rechts-extremist De Jong, maar ik kan mijn tijd zinvoller besteden.

Naar aanleiding van de aangifte moest ik op 28 februari een verklaring afleggen bij de Hardenbergse politie. Mij werd toen duidelijk, dat De Jong mij niet zelf had horen spreken op de regionale radio, maar dat hij een korte nieuwsflits had gehoord. In die flits werd hetgeen ik in een interview had gezegd samengevat weergegeven. Daarin zijn woorden van mij verkeerd weergegeven en zijn een eigen leven gaan leiden. Na mijn verklaring bij de politie kreeg ik het gevoel dat de aangifte van De Jong niet zal leiden tot een rechtszaak. Vermoedelijk zal het geseponeerd worden.

Op 2 februari is het rustig. John belt me en waarschuwt me om morgen niet naar Rotterdam te gaan. Hij zegt "enkele CD'ers en CP'ers zijn met je

bezig". Ik zou risico's lopen in Rotterdam. Zijn informatie is altijd betrouwbaar en juist gebleken. Ik neem zijn waarschuwing dan ook serieus. Morgen willen de CD en NVP/CP'86 demonstreren voor "eerherstel van de nationale driekleur". Vandaag werd echter bekend dat de demonstratie door de Rotterdamse burgemeester, Peper, is verboden, evenals de aangekondigde tegen-demonstratie van het Stedelijk Anti-Fascisme Overleg (SAFO). Ik neem mij - op aanraden van John - voor om niet naar Rotterdam te gaan. Waarom zijn waarschuwing negeren en daarmee mogelijk de kans lopen in Rotterdam geconfronteerd te worden met geweld naar mijn persoon. Men kent mij, ik ben bekend. Ik besluit om naar Zandvoort te gaan voor een heerlijke, lange en ontspannende strandwandeling in de sneeuw. Verstandig. Rust inbouwen.

Vandaag werd ook bekend dat het pamflet, dat de CD in Dedemsvaart wil gaan uitreiken aan leden van het CDA, volgens Justitie geen strafbare passages bevat. De burgemeester kan dus niet overgaan tot een verbod van de actie.

's Avonds ga ik even naar mijn stamcafé. Maar, ook daar laat extreem-rechts me niet los. Ik word aangesproken door een goede vriend van me die werkzaam is in een bekende horecaonderneming in de stad. Gerrit vertelt me dat een paar dagen geleden iemand met de naam Schuurman geprobeerd heeft bij hem een zaal te reserveren. Gerrit was heel attent. Op het moment dat die Schuurman belde, had Gerrit net de brief van Horeca Nederland afdeling Noord-Overijssel onder ogen gekregen. Hij vertelt het me aan de bar. Gerrit kent me goed en weet waar ik zoal mee bezig ben. Ik vraag hem of die Schuurman misschien in Dalfsen woont en of hij een zaal wilde reserveren voor zaterdag 24 februari. Beide vragen worden bevestigend door Gerrit beantwoord. Ik ben blij met deze informatie. Het betreft waarschijnlijk het CD-lid Schuurman die in Dalfsen woont en kennelijk behoorlijk actief is voor de Overijsselse Kring van zijn partij. Onlangs was hij aanwezig bij de Zwolse gemeenteraadsvergadering in gezelschap van ondermeer CD'er De Regt uit Utrecht. Beiden waren ook in oktober 1995 aanwezig bij het Kort Geding van de CD tegen een zaaleigenaar uit Dedemsvaart die onder een overeengekomen zaalhuurovereenkomst met de CD wilde uitkomen. Een aardig duo om te zien: De Regt altijd strak in het pak en interessant doen met een draagbare telefoon en een boers ogende provinciaal Schuurman, slonzig gekleed. Uit hetgeen Gerrit mij mededeelt, leid ik af dat de CD in Overijssel nog steeds tracht een zaal te vinden voor een openbare bijeenkomst en dat de brief van Horeca Nederland een positief effect blijkt te hebben. Het lukt de CD absoluut niet om een zaal te huren.

Het weekend is stilletjes aan me voorbij gegaan. Zaterdag heerlijk uitgewaaid aan het strand van Zandvoort. De zee heeft altijd een grote aantrekkingskracht op me gehad. Een paar maal per jaar ben ik te vinden aan het Noordzeestrand. Ik ga altijd in de herfst- en wintermaanden. Kou, storm, regen, sneeuw. Heerlijk. Pure ontspanning. Alleen. Rust. De kracht van de golven, de branding. Meeuwen. Kleine strandpleviertjes druk heen en weer rennend op hun kleine pootjes door het zeewater. Mooie kwallen. Schelpen. Krabbetjes. Scharen van de grote imposante Noordzeekrab. Een juttersgevoel. Aan de horizon de contouren van grote schepen. Welke bestemming zouden ze hebben? Hoelang zullen ze onderweg zijn? Wat is de lading? Altijd neem ik wel wat rommel mee wat ik op het strand heb gevonden. Stukken visnet, kurken ballen. Vooral tegen de duinen ligt veel aangespoeld afval afkomstig van schepen. Lege drankflessen, plastic flessen waar smerige goedjes in hebben gezeten, stukken net en hout. Ik loop altijd precies langs de vloedlijn. Het zeewater spoelt over mijn lichtbruine bergschoenen. Het zout wordt op een gegeven moment zichtbaar in het leer van de schoenen. Witte vlekken. De schoenen hebben al het nodige meege maakt. Vele kilometers heb ik op ze gelopen in de bergen van Nicaragua in

juli 1991. Ze geven niet op, laten me niet in de steek. Soms loop ik wel twintig kilometer over het strand. Van de ene naar de andere kustplaats.

Thuisgekomen, weer terug in de harde realiteit, hoor ik 's avonds nieuws over de verboden demonstraties in Rotterdam en de arrestaties. Ik laat het een beetje aan me voorbij gaan. Toch vind ik het plezierig te horen dat onder andere de gemeenteraadsleden Freling (NVP/CP'86) en De Regt (CD) en zelfs Joop Glimmerveen van de Nederlandse Volks Unie in Rotterdam zijn gearresteerd. Eindelijk weer een kordaat politieoptreden.

Zondagavond blijkt de NVP/CP'86 bij me aan de deur te zijn geweest. Mogelijk een reactie op de arrestaties in Rotterdam. Pesterijtjes van een paar plaatselijke aanhangers van de NVP/CP'86. De Zwolse leden van deze radicale rechts-extremistische partij zijn letterlijk op één hand te tellen. Het stelt niets voor. Iets meer aanhang. Maar, ze zijn fanatiek en door hun ondoordachte fanatisme gevaarlijk in hun doen en laten. Dat moet niet worden onderschat. Ze weten me te vinden. Er zijn twee gele stickers van de partij op mijn brievenbus geplakt. "Gezocht: Trotse Nederlanders" en "Nationale Revolutie Nu!" zijn de originele teksten erop. In kleine lettertjes staat ook te lezen: "verboden op andersmans eigendom te plakken". Lezen kunnen fascisten ook niet. Ik heb de stickers goed kunnen verwijderen. Wie gaat er nu stickers plakken terwijl het buiten vochtig is.

Dinsdag 6 februari hoor ik via bronnen hoe de folderactie de avond ervoor in Dedemsvaart is verlopen en wie er aan hebben deelgenomen. In eerste instantie hoor ik dat onder andere Henk Ruitenberg aanwezig is geweest en een man of zeven die met een busje uit Rotterdam en omgeving afkomstig waren. De personen in het busje zijn waarschijnlijk neo-nazi's geweest uit de kring rond Freling. In ieder geval wordt mijn vermoeden bevestigd, dat de CD praktische steun krijgt van de partij van Ruitenberg. Later op de dag komt meer informatie binnen. Er zijn inderdaad neo-nazi's uit Rotterdam in Dedemsvaart geweest. Ook leden van het Aktiefront Nationaal Socialisten (ANS). Het ANS is een kleine, doch zeer radicale groep nazi's. Een van haar leiders is de Groninger Eite Homan. Het is van oorsprong de Nederlandse afdeling van een Duitse organisatie, Aktionsfront Nationaler Sozialisten. Deze groep werd in december 1983 door de Duitse overheid verboden wegens nazi-praktijken. De doelstelling van het ANS is het heroprichten van Hitlers nazipartij NSDAP en het bewerkstelligen van een Vierde Rijk. Het ANS geldt ook als de Nederlandse afdeling van de in Amerika (Lincoln, Nebraska) gevestigde NSDAP/AO. De NSDAP/AO wordt sinds 1973 geleid door de Amerikaan Gary Lauck. Feitelijk is de NSDAP/AO een soort nazi postorderbedrijf. Propagandamateriaal wordt in Nederland voornamelijk verspreid door leden van het ANS en van de NVP/CP'86. Lauck, die zichzelf ziet als Hitler en er alles aan doet om daadwerkelijk op hem te lijken - in Amerika is zijn bijnaam "Farmbelt Führer" -, zat in 1995 in een Deense gevangenis (na arrestatie in maart tijdens een neo-nazi bijeenkomst in Kopenhagen). De Duitse justitie was al enkele jaren naar hem op jacht. Eind maart 1995 hield de Duitse politie een grootscheepse actie tegen neo-nazi's. In ruim tachtig woningen werden invallen gedaan. Daarbij werd veel nazipropagandamateriaal inbeslaggenomen dat door Lauck werd verspreid. Tevens werden wapens aangetroffen. Lauck verzond zijn blaadjes in blanco enveloppen en omslagen vanuit de Verenigde Staten of Europese landen naar Duitsland, waar ze werden gecopieerd en verspreid. In 1994 pochte hij nog dat "ons materiaal even moeilijk te traceren is als een naald in een hooiberg". In september 1995 leverde Denemarken "Hitler" uit aan Duitsland, nadat hij eerst had geprobeerd om politiek asiel te krijgen in Denemarken! In mei 1996 verscheen hij in Duitsland voor de rechter vanwege ondermeer de distributie van nazistisch propagandamateriaal. Op 22 augustus werd de Amerikaanse "Farmbelt Führer" door een Duitse rechtbank

veroordeeld tot vier jaar cel wegens aanzet tot rassenhaat en misbruik van de vrijheid van meningsuiting. Volgens het Openbaar Ministerie in Hamburg is Lauck de belangrijkste verspreider van nazipropaganda voor de Duitse markt. Lauck is over tweeënhalf jaar weer een vrij man, aangezien hij vijftien maanden in voorarrest heeft gezeten. Volgens de advocaat van Lauck, de Frankfurter Sieg ("what's in a name"), had zijn cliënt moeten worden vrijgesproken. Hij is van oordeel dat er geen strafbare feiten zijn gepleegd in de Verenigde Staten. Daar is het drukken van nazistisch materiaal en de verspreiding ervan niet strafbaar. Strafbaar is slechts de smokkel ervan naar het buitenland. De zaak Lauck zal nog wel enige jaren de gemoederen bezighouden, omdat hij hoger beroep tegen het vonnis heeft aangetekend.

Onder de Rotterdammers in Dedemsvaart bevond zich ook Remi Hageraats. Deze neo-nazi is halverwege de jaren tachtig tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens betrokkenheid bij een bomaanslag op een Turks theehuis in Schiedam. Begin augustus 1996 is hij in Rotterdam aangehouden wegens diefstal met geweld en bedreiging. Hageraats zit in de deelraad van Delfshaven voor de NVP/CP'86. In totaal schijnen er in Dedemsvaart zo'n twintig fascistische aan de CD-folderactie te hebben meegewerkt, waarvan het merendeel afkomstig was uit de NVP/CP'86.

's Middags hou ik me even bezig met Turkije. Binnen AFA-Zwolle richt ik me, behalve op extreem-rechts, ook op het Kurdenvraagstuk. Meerdere AFA-groepen richten zich ook op Turkije en de Kurden. Er is immers meer te doen dan alleen maar het bestrijden met vele middelen van extreem-rechts in eigen land. Ik word gebeld door een Kurdische organisatie. Daar werkt een goede bekende van me. Unal wil binnenkort een gesprek met me om te bespreken wat we wederzijds in de toekomst voor elkaar kunnen gaan betekenen. Hij weet van mijn interesse voor met name de Kurden. We maken een afspraak. De politieke situatie in Turkije en Kurdistan is ingewikkeld en complex. Er zijn vele politieke partijen en groeperingen. Een lange historie. Onderlinge tegenstellingen binnen de partijen. Ook onder de Kurden. Eigenlijk is mijn belangstelling voor Turkije ontstaan door een persoonlijke vriendschap tussen mij en enkele in Zwolle wonende Turken en door mijn woede over het optreden van de Turkse overheid en het leger tegen de Kurden, welk optreden met geen pen is te beschrijven. Walgelijk. Het land schendt met grote regelmaat de mensenrechten. Gevangenen worden gemarteld en verdwijnen. Journalisten van linkse bladen en kranten worden het werken haast onmogelijk gemaakt. Op 8 januari 1996 is de journalist Metin Göktepe, die werkte voor de krant Evrensel, door de politie in Istanbul vermoord. Voor verslaggeving was hij die dag naar Istanbul gereisd om de begrafenis bij te wonen van twee op 4 januari in de Umraniye-gevangenis vermoorde politieke gevangenen Orhan Ozen en Riza Boyba. Tijdens die begrafenis werden ruim duizend mannen, vrouwen en kinderen gearresteerd. Ook Göktepe werd gearresteerd en naar een sporthal in Eyüp gebracht alwaar hij werd gemarteld tot de dood erop volgde. Het sectierapport vermeldde als doodsoorzaken een hersenbloeding en interne weefselbloeding als gevolg van harde klappen op het hoofd. Zijn dood was een tragisch dieptepunt in het bestaan van de pas sinds medio 1995 bestaande krant. Naar aanleiding van de moord op de pas zevenentwintig jaar jonge journalist, stelde de GroenLinks Tweede Kamerfractie vragen aan de Minister van Buitenlandse Zaken, Hans van Mierlo. Amnesty International startte een bliksemactie. Jan Willem Bertens, namens D'66 lid van het Europees Parlement en vice-voorzitter van de Commissie Mensenrechten van het Parlement, verklaarde in het Algemeen Dagblad van 6 februari: "Het is gevaarlijker om nu journalist in Turkije te zijn, dan verslaggever tijdens de Tweede Wereldoorlog." In 1995 werden 461 journalisten gearresteerd en 14.473 burgers, in gevangenschap werden 122

personen gedood door marteling of buitenrechtelijke executie en 184 Kurdische dorpen werden gebombardeerd, aldus het jaarrapport van de IHD (Insan Haklari Dernegi), de Turkse mensenrechtenorganisatie. Een paar koele, kille cijfers waar veel drama's en menselijk leed achter schuil gaan.

Behalve journalisten kregen in 1996 ook enkele pro-Kurdische politieke partijen het zwaar te verduren. In juni werd bekend dat de Turkse justitie de op 25 maart opgerichte Emek Partisi (Partij van de Arbeid) wil verbieden. Reden is het feit dat in het partijprogramma van deze nieuwe partij onder andere aandacht wordt besteed aan het zoeken naar een democratische oplossing van de Kurdische kwestie. Iedere partij in Turkije die zich uit tegen uitbuiting, onderdrukking en onwettigheden, wordt als onwettig beschouwd door de Turkse overheid en verboden! Op 24 juni werd in Ankara gedemonstreerd tegen de dreigende opheffing van de Emek Partisi. Tijdens die demonstratie trad de politie bijzonder hard op tegen de ruim vijftienduizend demonstranten. Meer dan tweehonderd demonstranten raakten gewond, waarvan dertig zwaar, en ruim honderd werden gearresteerd. AFA-Zwolle zond nog dezelfde per fax een ondersteuningsbrief aan het partijbureau van de Emek Partisi in Ankara.

Eveneens op 24 juni werd tijdens het congres van de pro-Kurdische politieke partij HADEP (Halkin Demokrasi Partisi - Democratische Volkspartij) een aantal arrestaties verricht. Aanleiding was het neerhalen in de congreszaal van de Turkse vlag door enkele radicale jongeren. De vlag werd vervangen door de Kurdische vlag. Onder de arrestanten bevond zich de voorzitter van de partij, Murat Bozlak.

De Turkse staat neemt het niet zo nauw met de mensenrechtensituatie en treedt onevenredig hard op tegen mensen en organisaties die streven naar een democratische politiek in het land. Het leger speelt een belangrijke en onmenselijke rol in het repressieve bewind en heeft feitelijk de macht in handen. Zo hebben Turkse soldaten er geen moeite mee om Kurden letterlijk te onthoofden en vervolgens trots te poseren voor een fotograaf met in de handen de hoofden van vermoorde Kurdische vrijheidstrijders. Begin 1996 werden gruwelijke foto's van enkele onthoofdingen wereldwijd gepubliceerd. Niet in Nederland. Alleen het weekblad Vrij Nederland besteedde er enige aandacht aan. Vanwege de politieke situatie in Turkije is het voor mij onbegrijpelijk waarom in mijn woonplaats en in vele andere steden de Turkse staatstelevisiezender TRT nog steeds via de kabel te ontvangen is. Deze zender zendt regelmatig militairistische propaganda uit en toont trots beelden van het oorlogsgeweld in Zuidoost Turkije. Daar tracht het Turkse leger de PKK (Partiye Karkeran Kurdistan - Kurdische Arbeiderspartij) te ontmantelen op een verschrikkelijke wijze. De PKK is in 1978 opgericht door Abdullah Ocalan ("Apo"), toen student aan de universiteit van Ankara. De in het Syrische Damascus woonachtige Ocalan is nog steeds leider van de PKK. De partij streeft naar een onafhankelijke en socialistische Kurdische staat. De PKK wordt gezien als staatsvijandig en een terreurorganisatie. De TRT toont gruweldaden "begaan door PKK-strijders". In december 1995 kondigde de PKK een eenzijdig staakt-het-vuren af. De Turkse staat negeert dat. Het is voor mij een raadsel waarom de Europese politiek per 1 januari 1996 heeft ingestemd met het aangaan van een Douane-Unie met Turkije. Hierdoor worden economische en financiële grenzen tussen de Europese Gemeenschap en Turkije meer open en wordt feitelijk het regime in Turkije gelegitimeerd. De Turkse regering kondigde aan, als een soort genoegdoening, de mensenrechtensituatie in het land te verbeteren. Mooie woorden. Het tegendeel bleek echter het geval te zijn. De situatie verslechterde met de dag. Veel Turks overheidsgeld verdwijnt in de Turkse defensiemacht en daardoor in de strijd tegen de Kurden en tegen de diverse democratische krachten in het land. De Nederlandse overheid had er goed aan gedaan om

binnen Europa te pleiten voor meer politieke en economische druk op de Turkse regering. Door druk uit te oefenen moet de Turkse regering duidelijk worden gemaakt, dat zij ernst moet maken met de mensenrechten in het land en dat zij de dialoog moet aangaan met de Kurden. De Turkse regering moet gedwongen worden om een politieke oplossing te vinden voor het Kurdische vraagstuk. Sinds 1984 tracht Turkije de Kurdische zaak de kop in te drukken middels grof geweld. Hele Kurdische dorpen worden platgebrand en Kurden worden tot vluchtelingen in eigen land gemaakt, om nog maar te zwijgen van de vele dode, gemartelde en verdwenen Kurden. Op 5 augustus '96 verklaarde plotseling de vice-voorzitter van de regeringspartij DYP (Dogru Yol Partisi - Partij van het Juiste Pad), Mehmet Golhan, dat de Turkse regering onder voorwaarden bereid is gesprekken te beginnen met de Kurdische PKK. Hij zei dat het "onmogelijk is voor de staat te praten met een gewapende bende. Maar als die de wapens neerlegt, zijn gesprekken mogelijk via tussenpersonen". Deze verklaring zou een doekje voor het bloeden kunnen zijn. Ik twijfel dan ook sterk aan de oprechtheid van de verklaring. Een paar dagen later werd bekend dat het Turkse leger zich verzet tegen het plan van de regering. De secretaris-generaal van de Nationale Veiligheidsraad, Ilhan Kilic, heeft de Turkse premier duidelijk gemaakt dat elk compromis met de Kurdische "terroristen" onaanvaardbaar is.

In mei 1996, als klap op de vuurpijl, kwam mijn eigen GroenLinks gemeenteraadfractie met het onzalige idee om een stedenband te propageren tussen Zwolle en de Turkse stad Bolu. Op 20 mei maakte de fractievoorzitter dit plan publiekelijk tijdens de behandeling van de "Voorjaarsnota" in de Zwolse gemeenteraadvergadering. De fractie baseerde zich slechts op VVV-achtige informatie over de Turkse stad, verkregen na één gesprek met een in Zwolle wonende Turk die in Bolu is geboren en nog steeds contacten onderhoudt met die stad. Binnen de fractie werd, ondanks mijn aandringen en argumenten, niet inhoudelijk gediscussieerd over de mensenrechtensituatie in Turkije. Ook het aangaan van overheidswege van een formele stedenband kan naar mijn mening als een legitimatie worden opgevat van het Turkse politieke en militaire repressieve bewind. Uiteraard zou je met een stedenband kunnen beogen het steunen van democratische krachten in de Turkse partnerstad. Dat is een positieve invalshoek die ik kan onderschrijven, maar doe dat niet via overheidskanalen. Binnen de Zwolse GroenLinks-fractie keek men echter voornamelijk naar economische raakvlakken tussen beide steden en werd voorbijgegaan aan de politieke situatie in het land. Een echt linkse politieke visie kan dat niet worden genoemd. Als positief argument voor een band met Bolu noemde de fractievoorzitter ook tot vervelends toe dat deze stad een progressieve burgemeester heeft. Mijn opmerking dat die burgemeester bijvoorbeeld niets te vertellen heeft over de politie in zijn gemeente (die valt onder verantwoordelijkheid van de Gouverneur die weer direct werkt voor de regering), werd voor kennisgeving aangenomen. Een en ander leidde er toe dat ik eind mei verontwaardigd en teleurgesteld uit de fractie stapte, na een aantal jaren actief te zijn geweest binnen de fractie. Daaruit kan worden afgeleid dat de kwestie mij bijzonder hoog zat. Mijn kennis en beschikbare informatie over Turkije werd terzijde geschoven, genegeerd, door de fractie. Dat was voor mij onverkwikkelijk. Men weigerde zich te verdiepen in het bij mij voorhanden zijnde uitgebreide archief en informatiemateriaal over Turkije, de Kurdische kwestie en de mensenrechtensituatie. Later in het jaar startte men in GroenLinks Zwolle pas een inhoudelijke discussie over het wel of niet aangaan van een formele stedenband met Bolu. Een discussie die gevoerd had moeten worden vóór het bekend maken van plannen om een stedenband te willen starten met een stad in een Europees land waar niet gesproken kan worden van een democratie. Naar alle waarschijnlijkheid zal het krankzinnige idee hiervoor, andere woorden heb ik er niet voor, van tafel worden geveegd. Er

zijn daarentegen enkele alternatieven denkbaar, die ik ook in de fractie heb voorgelegd, maar waar ook geen aandacht aan werd besteed. Besloten zou kunnen worden om een stedenband te starten met een stad waarin diverse bevolkingsgroepen, dus ook Kurden, wonen. Door bijvoorbeeld een stad als Diyarbakir in het oosten van Turkije te kiezen, geef je als GroenLinks aan de mensenrechtensituatie serieus te nemen. Pas begin september verneem ik van een Turks lid van GroenLinks in Zwolle, dat hij al vele maanden geleden zelf bij de GroenLinks raadsleden met de suggestie kwam om de mogelijkheden te onderzoeken om een stedenband aan te gaan knopen met bijvoorbeeld Diyarbakir. Het ontstane plan voor een band met Bolu heeft hem bijzonder verbaasd en hij vindt dat onbegrijpelijk. De fractie heeft hem na zijn suggestie nimmer meer benaderd en ook niet betrokken bij de Bolu-variant-discussie.

Een tweede interessant alternatief kan zijn het adopteren van gebombardeerde Kurdische dorpen. Daaraan wordt onder andere in Noorwegen gewerkt, in samenwerking met de Turkse mensenrechtenorganisatie IHD.

Begin oktober 1996 maakt Amnesty International bekend dat zij een actiecampagne start tegen Turkije, wegens het consequente schenden van de mensenrechten.

Als betrokkene bij de Kurdische zaak, ben ik nauw betrokken bij een eerder in '96 gestartte campagne om Turkije te mijden als vakantieland. Ik ben actief in het Landelijk Actie Komitee Toerismeboycot Turkije. Op 12 september organiseerde ik tesamen met mensen in Hengelo, Almelo en Deventer een korte protestactie bij het Turkse consulaat in Deventer. Namens het Landelijk Actie Komitee Toerismeboycot Turkije, wilden de afdelingen Zwolle, Twente en Deventer van de Komitee een petitie aanbieden aan de consul. In die petitie, welke was ondertekend door een dertigtal uiteenlopende Overijsselse organisaties, wordt van de Turkse regering een verbetering geëist van de mensenrechtensituatie in Turkije en het aangaan van een dialoog met de Kurden om te komen tot een vreedzame oplossing van het Kurdenvraagstuk. De consul nam de petitie niet in ontvangst en de brievenbus van het consulaat was dichtgeplakt. Nog dezelfde dag is de petitie per aangetekende post aan de consul verzonden. Ook deze is niet geaccepteerd en weer ongeopend ontvangen door het Actie Komitee. Op 4 oktober is de petitie in de ongeopende enveloppe, vergezeld van een brief, aangetekend verzonden aan de ambassadeur van Turkije in Den Haag. In de brief schrijf ik namens de afdelingen Zwolle, Twente en Deventer van het Actie Komitee, onder andere: "Indien deze petitie ten tweede male geweigerd wordt, dan toont u hierdoor aan dat de Turkse overheid een halstarrige en ontkennende houding aanneemt met betrekking tot de mensenrechtensituatie in uw land, welke houding niet langer tolerabel is. (...) Ook wij zullen alles in het werk blijven stellen om de druk op de Turkse overheid te vergroten en de Turkse Regering te bewegen om eindelijk eens ernst te maken met de mensenrechtensituatie en om democratische krachten in het land de kans te geven zich in alle vrijheid te kunnen uiten zonder het risico te lopen om gearresteerd, gemarteld en/of vermoord te worden. Hierbij denken wij niet enkel en alleen aan Kurden, maar ook aan kritische journalisten, kranten, tijdschriften, schrijvers en musici, communisten, anarchisten, homoseksuelen, democratische politieke partijen, kritische studenten, "dwaze moeders" en vele, vele anderen die openlijk kritiek durven te uiten op het repressieve beleid van de Turkse staat."

Het is kwart voor zes 's avonds. Ik kijk naar de journaaluitzending van TV Oost, de regionale televisiezender. Er zit een item over de folderactie van de CD in Dedemsvaart. Ik ben benieuwd. Ongeduldig. Het zijn mooie, scherpe, beelden. De folder-rechts-extremisten zijn duidelijk in beeld.

gebracht en zijn te herkennen. Ik zie Rutenberg pontificaal als een soort zombie rondlopen. Hij draagt een "stoer" kort, bruin leren jasje. Verder zijn voor mij herkenbaar, uiteraard, De Regt, De Jong en Waterink. De Regt hoor ik op een bepaald moment mijn naam noemen. Hij heeft het over "Paul Oprderkraai", een benaming die regelmatig wordt gebezigd binnen de NVP/CP'86. Ben ik soms lastig? Ik beschouw de bijnaam, heel arrogant, als een compliment. Voor de camera verklaart Rutenberg dat hij hoopte op de aanwezigheid van AFA. Hij had graag de confrontatie aangegaan! Wat een bravoure in de dop. Deze opmerking benadrukt dat Cees en ik een verstandig besluit hebben genomen: geen actie. Verder beweert Rutenberg dat AFA niets voorstelt. Dat is een cliché geworden voor hem - hij zou ondertussen beter moeten en kunnen weten. Collega De Jong daarentegen zegt voor dezelfde camera geen confrontatie te willen. Hij is verstandiger en diplomatieker en realiseert zich klaarblijkelijk dat je voor een camera moet uitkijken met wat je zegt. De Hardenberger deelt ook mee, dat de partij vijf zalen in Overijssel heeft gehuurd, waarvan vier het contract hebben geannuleerd en een vijfde optie nog steeds open staat. Die mededeling neem ik met een korrel zout, aangezien mij onlangs ter ore kwam dat de CD'er Schuurman nog steeds tracht een zaal te reserveren voor de openbare vergadering op de 24e februari. Verder zijn in de uitzending nog te zien een fascist met een Duitse adelaar op het kale achterhoofd getatouéerd en iemand met een spinneweb op de zijkant van zijn nek getatouéerd. Zeer opmerkelijke en opvallende types.

De beelden bekijkend hoop ik dat vele Zwollenaren dit zien.

Het wordt tijd dat men in Zwolle begint in te zien wie feitelijk dat keurige extreem-rechtse raadslid Rutenberg is en wie zijn vrienden zijn.

ZWOLLE: EEN NEGATIEVE DOORBRAAK

Het is 7 februari, avond. John hangt aan de telefoon. Hij vertelt me dat vandaag of morgen De Jong en Ruitenbergh bij de gemeente Zwolle vergunning gaan aanvragen voor het houden van een demonstratie op zaterdag 24 februari aanstaande in de binnenstad van Zwolle. Het is betrouwbare informatie. Shit!, is mijn eerste reactie. Waarom in Zwolle? Dat betekent voor mij waarschijnlijk zeer veel werk, druk, spanning, organiseren, regelen. Kortom, de bekende AFA-machine zal weer geolied moeten worden. De radertjes binnen de organisatiestructuur dienen soepel in elkaar over te gaan lopen. Er zal extra faxpapier aangeschaft dienen te worden. Ik zal vaker thuis moeten blijven, bereikbaar moeten zijn. Contacten met diverse bronnen, het landelijk secretariaat van AFA en met Cees zullen geïntensiveerd worden en essentieel zijn.

Op dit moment, 's avonds, kan ik echter nog weinig doen met de zojuist verkregen informatie. Ik bel even met Cees. Morgenochtend ga ik actie ondernemen. Ik zal de gemeente bellen en informeren of er al een vergunningaanvraag binnen is gekomen van de CD en NVP/CP'86 voor een demonstratie. Ook zal ik de redactie bellen van het actualiteitenprogramma "Zwolle Actueel" op de lokale Zwolse radio. Uiteraard laat ik in het midden hoe ik aan mijn informatie kom: "Ik heb zo m'n bronnen", is veelal mijn standaardreactie.

De volgende dag. Ik ben vanochtend extra vroeg mijn bed uit gegaan. Half zeven. Om een uur of negen bel ik met de afdeling communicatie van de gemeente Zwolle. Ik vraag of men al iets gehoord of ontvangen heeft van de CD en NVP/CP'86. Er is nog niets bekend over een demonstratie, krijg ik als antwoord. De vrouw, die ik aan de telefoon heb, reageert verbaasd. Zou ze me geloven? Hoe zou ik dat van een mogelijke demonstratie van extreem-rechts weten? Ik gooi de hoorn op de haak en bel de lokale omroep. Ook daar reageert men verbaasd, maar ook enthousiast. Nieuws! Extreem-rechts gaat mogelijk de straat op in Zwolle. Ruitenbergh, landelijk voorzitter van de NVP/CP'86, woont hier. Zal de lokale omroep de primeur hebben?

De dag vordert gestaag en er komt geen nader nieuws binnen.

In de loop van de avond bel ik Cees. Hij vertelt me eerst wie hij allemaal gezien heeft op de televisiebeelden die de regionale omroep heeft gemaakt tijdens de folderactie van de Centrum Democraten in Dedemsvaart. Cees "zit er wat beter in" dan ik. Interessant. Wederom krijg ik de bevestiging dat in het dorpje een zeer radicale groep neo-nazi's uit de omgeving van Rotterdam aanwezig was. Ook is ondertussen duidelijk geworden, dat deze groep enkel en alleen naar Dedemsvaart was afgereisd om eventueel aanwezige AFA-sympathisanten mores te leren. Waarom anders helemaal uit die hoek van het land op een door-de-weekse avond naar een dorpje als Dedemsvaart rijden voor een simpele, kleine, folderactie?

Ik bespreek met Cees een mogelijk te volgen tactiek van AFA met betrekking tot een eventuele extreem-rechtse demonstratie in Zwolle. Mocht de ontvangen informatie van John correct blijken te zijn en willen de beide extreem-rechtse partijen CD en NVP/CP'86 op 24 februari in Zwolle gaan demonstren, dan zal ik - zodra ik weet dat de vergunningaanvraag daadwerkelijk bij

de gemeente ontvangen is - Jan Franssen een brief faxen. Het ligt voor de hand dat AFA-Zwolle en -Twente hem zullen verzoeken om beide partijen geen toestemming te verlenen voor een demonstratie. Ik zal met name wijzen op het provocerende, agressieve en discriminerende karakter van zo'n demonstratie en de dreiging van een grote extreem-rechtse opkomst, inclusief een radicale groep uit de achterban van Ruitenberg. Wanneer duidelijk mocht worden dat de Zwolse burgemeester niet wil overgaan tot een verbod, dan zal AFA zo spoedig mogelijk een tegen-demonstratie aankondigen en hiervoor vergunning aanvragen. "Gewone" AFA-routine. De aankondiging van een tegen-demonstratie bleek in 1995 telkenmale voldoende reden voor diverse burgemeesters om demonstraties van extreem-rechts op voorhand te verbieden wegens mogelijke dreiging van verstoring van de openbare orde. Dat gebeurde onder andere op 14 januari in Rijswijk (gearresteerd werden daar onder andere de CP'86-raadsleden Ruitenberg, Pellikaan uit Hilversum en Mordaunt uit Den Haag), 11 februari in Apeldoorn (gearresteerd werd daar onder andere de ANS'er Eite Homan), 25 februari in Rotterdam, 4 maart in Utrecht, 7 maart in het Betuwse Wadenhoijen bij Tiel, 17 juni in Baarle-Nassau, 22 juli in Den Bosch en Tilburg, 5 augustus in Den Haag, 14 oktober in Venlo en Sittard en 9 december in Maastricht en Vaals.

Cees en ik besluiten nu al, dat voor onze demonstratie landelijk gemobiliseerd gaat worden en dat we dat ook publiekelijk zullen gaan maken. Het bij de plaatselijke autoriteiten kenbaar maken van een landelijke mobilisatie werkt drukverhogend. Intern, binnen de AFA-achterban, gaan we duidelijk maken dat we geen lijfelijke confrontatie met extreem-rechts willen aangaan. Een confronterende tegen-demonstratie, waarbij mogelijk het risico bestaat dat extreem-rechts en tegenstanders elkaar zullen treffen, kan zich keren tegen de anti-fascistische actiegroep en zal waarschijnlijk een grote deelnemersopkomst belemmeren. Daarnaast is het een feit dat Zwolle zich niet leent voor een "radicale" actie of demonstratie. Zwolle is over het algemeen een conservatieve stad en bepaalde actievormen worden hier al snel als radicaal of militant ervaren. Het ontvouwen van een spandoek in de raadszaal kan al door menigeen als radicaal gezien worden. In andere steden lacht men hierom en wordt het pas radicaal met het gooien van een verfbommetje of het gebruik van traangas of boterzuur. AFA-Zwolle en -Twente streven dan ook naar een demonstratievorm die kan steunen op een brede maatschappelijke plaatselijke ondersteuning.

We spreken een aantal praktische zaken met elkaar af. Ik zal een advocaat regelen. Het is gebruikelijk dat AFA-groepen in verband met demonstraties een aantal standaardzaken goed regelen, zoals een advocaat, een deelnemers- en omstanderspanflet, een pers- en politiewoordvoerder en een EHBA- (Eerste Hulp bij Akties) en arrestantengroep. In geval van arrestaties coördineert een arrestantengroep de contacten tussen gearresteerden en bijvoorbeeld familieleden en de advocaat. Ook moet deze groep op de hoogte zijn van bijzonderheden van arrestanten, zoals of men medicijnen gebruikt en zo ja welke, of men vegetarische of veganistische voeding gebruikt en welke literatuur en dergelijke gewenst worden in de cel. Kortom, arrestanten (kameraden) worden niet vergeten. Integendeel! Solidariteit staat hoog in het antifa-vaandel. Binnen AFA is de nodige actie-ervaring aanwezig. Voorkomen is beter dan genezen. Alle maatregelen moeten gezien worden als een soort veiligheidsgordel.

Na het lange telefoongesprek met Cees kruip ik voldaan onder mijn dekbed. Gedachten en andere zaken spoken door mijn hoofd, dat zijn rust heeft gevonden op een zacht kussen. Eigenlijk ben ik wel blij dat er iets staat te gebeuren in Zwolle. Misschien is het wel goed om de stad eens wakker te schudden, maar of dat nu moet gebeuren door een fascistendemonstratie... Het wachten is op een definitieve bevestiging. De week is

bijna om. Morgen is het vrijdag. Volgens John moet deze week het verzoek van de CD en NVP/CP'86 bij de gemeente binnen komen. Misschien morgen? Ik luister naar "Met Het Oog Op Morgen". Dit programma praat mij altijd in slaap. "Gute Nacht Freunde...." Een enkele keer word ik diep in de nacht wakker. Ook nu. Vier uur. De radio staat nog aan. "Met Het Oog Op Morgen" is al enige uren afgelopen, de wekkerradio is echter blijven doorwerken. Ik schakel hem uit en dommel in. Een vaste slaap, nog een paar uurtjes.

Vrijdagmorgen. Het is koud. Ik loop naar de keuken. Een vast ritueel. Katten eten geven. Drie donderstralen. Asielkatten. Eén blauwe Pers en twee, zoals dat heet Europese kortharen. "Gewone" huis-, tuin- en keukenkatten. Ze eten veel. De katten heb ik in 1995 in huis gehaald als direct gevolg van mijn werkzaamheden als chauffeur op de dierenambulance van de Dierenbescherming in Zwolle. Door dat werk bezocht ik vaak het dierenasiel. Na de katten is Beertje aan de beurt. Vers water, droog voer en een wortel. Beertje is een klein, bruin konijntje - eveneens uit het asiel. En niet te vergeten Jan. Vers water en voer. Mijn groene dwergpapegaaitje. Beertje en Jan zitten allebei in hun eigen kooi in mijn werkkamer. Jan bezit een mooie riante villa op een hoge poot, inclusief een schommel en zwembadje. Uiteraard moet ik, voordat ik de deur uit ga, altijd zorgen dat bepaalde deuren in de woning dicht zijn. Voorkomen moet worden dat mijn katten met Jan aan de haal kunnen gaan. Ook al zijn het huiskatten, het zijn en blijven roofdieren voor wie vogels natuurlijk bijzonder interessant zijn en kunnen zorgen voor een extra mals maaltje. Na dit alles ga ik me wassen, scheren, trek mijn kleren aan, zet koffie, controleer het antwoordapparaat en ga snel naar de supermarkt voor wat noodzakelijke boodschappen. Weer thuis lees ik een paar ochtendkranten, drink een kopje koffie, eet een paar kadetjes met kaas en ham en de dag is begonnen.

Het blijft 's morgens akelig stil. Stilte voor de storm die mogelijk in aantocht is. Ik zit te wachten op een belangrijk bericht. Wel of niet? Wel of geen demonstratieaanvraag van extreem-rechts?

Aan het begin van de middag belt John. "Is er al iets bekend?", vraagt hij. "Nee, niets. Als ik iets hoor laat ik het je wel weten!" Na John word ik gebeld door een journalist. Deze regionale journalist vraagt naar mijn reactie op het feit dat de CD bij de gemeente Zwolle vergunning heeft aangevraagd voor het houden van een demonstratie in Zwolle op 24 februari aanstaande! Hij weet meer dan John. Ik reageer "verheugd". Eindelijk. Het definitieve bericht. De bevestiging van de rampspoed. Werk komt op me af. Best wel leuk, toch? links actief zijn. Het zal duidelijk zijn dat de oorzaak voor mijn blijdschap niet verheugend is. Integendeel. Extreem-rechts wil de straat op. Maar, ik wil het toch honderd procent zeker weten en vraag aan de journalist hoe hij dat weet. Hij blijkt in het bezit te zijn van de demonstratieaanvraag. Ik vraag hem of hij mij deze aanvraag meteen wil faxen. Gelukkig werkt de journalist mee. Informatie-uitwisseling. Vijf minuten later rolt de brief van de Centrum Democraten Kring Overijssel, gericht aan de "Hoogedelachtbare Heer J. Franssen" uit de fax. De brief is gedateerd op vandaag, vrijdag 9 februari. Heet van de naald dus. Ik ga er vanuit, dat de burgemeester de brief nog niet eens in zijn bezit heeft en hem pas maandag op zijn bureau zal ontvangen. De inhoud van de door De Jong ondertekende brief is kort. Opvallend is dat alleen zijn naam onder de brief staat. Volgens John zou ook Ruitenbergh ondertekenen. Ik denk dat Ruitenbergh dat bewust niet heeft gedaan. Hij is voorzichtig en wil mogelijk in formele zin niet met de partij betrokken worden in conflicten met politie en Justitie.

De NVP/CP'86 moet nog steeds voorzichtig zijn, er loopt namelijk nog een landelijke strafzaak tegen de partij. In mei 1995 zijn de vier hoofdstuursleden van de partij (Wim Beaux, Henk Ruitenbergh, Stewart Mordaunt,

Tim Mudde en oud-voorzitter Wim van Wijngaarden) schuldig bevonden aan discriminatie, belediging en het aanzetten tot haat tegen bevolkingsgroepen op grond van ras, godsdienst, levensovertuiging of seksuele geaardheid. Ook maken ze volgens de Amsterdamse rechtbank deel uit van een organisatie die als oogmerk heeft het plegen van misdrijven, een criminele organisatie dus. De bestuursleden gingen tegen het vonnis in hoger beroep, zijn vervolgens in december '95 veroordeeld door het Gerechtshof en hebben bij monde van hun advocaat, H. Anker, medegedeeld tot aan de Hoge Raad door te blijven zullen procederen.

Ook in financieel opzicht moet de NVP/CP'86 voorzichtig zijn. Het landelijke ledenblad van de partij roept telkenmale leden op om geld te doneren, omdat de strafzaak veel geld kost. In die oproep deelt het Dagelijks Bestuur van de partij mede, dat de "CP'86 verwikkeld is in een juridische strijd voor het behoud van de partij en de democratie in Nederland". De democratie kan, naar mijn bescheiden mening, behouden worden, maar dan zullen anti-democratische politieke partijen als de NVP/CP'86 van het toneel moeten verdwijnen.

Nu is het formeel een CD-demonstratie, waardoor Henk Ruitenbergh geen onnodige risico's loopt. Ik ben er van overtuigd dat de NVP/CP'86 wel degelijk actief betrokken zal zijn bij de organisatie van de demonstratie, zowel in voorbereidende zin als in actieve zin tijdens de demonstratie. De deelname van de NVP/CP'86 aan de demonstratie is overigens wel af te leiden uit de demonstratieaanvraag van De Jong. Hij schrijft namelijk onder andere dat "...prominente leden van beide partijen..." een aantal korte toespraken zullen houden. Hierin rept De Jong over twee partijen. Mogelijk een onbewuste verschrijving van de Hardenberger. Verder wordt in de brief met geen woord gesproken over de partij van Zwollenaar Ruitenbergh. Als reden voor het houden van de demonstratie wordt aangevoerd de "starre houding" die Franssen aanneemt tegen de CD: het niet in de gelegenheid worden gesteld om in het openbaar te vergaderen. Volgens De Jong zullen ongeregeldheden uitgesloten zijn tijdens de demonstratie. De eigen ordedienst is goed geïnformeerd en op 5 februari heeft de CD een actie gehouden in Dedemsvaart die ordelijk is verlopen ondanks het feit dat AFA een tegen-demonstratie had aangekondigd, aldus De Jong. De aankondiging dat een eigen ordedienst wordt ingezet is niet erg handig, dat duidt er immers op dat de CD een verstoring van de openbare orde verwacht. De mededeling van De Jong dat het in Dedemsvaart ordelijk is verlopen, is overigens te danken aan de afwezigheid van AFA-Zwolle en -Twente. Er is nimmer sprake geweest van een tegen-demonstratie, zoals de CD beweert. Met mooie woorden en leugens probeert de partij een vergunning bij de gemeente los te weken. Behalve de formele aanvraag voor de demonstratie, heeft De Jong tevens een zeer kort persbericht verzonden met een wel heel bijzondere, ludieke, inhoud. Gevoel voor galgenhumor kan de saai ogende Hardenberger De Jong niet worden onthouden. Hij vermeldt in het persbericht de doelstelling van de te houden demonstratie. Ik heb deze doelstelling een aantal malen moeten lezen. Lees ik het wel goed? Zit er misschien nog een enkele slaapkorst in mijn ooghoeken? Ik begin te twifelen aan mijn eigen verstandelijke vermogens. Ja, toch wel, geen enkel misverstand. Ik lees het goed. Letterlijk staat het volgende in het persbericht: "Onze doelstelling is dat ons niet de gelegenheid wordt geboden te vergaderen." Een uitstekende, verrassende, doelstelling waar zelfs AFA zich in kan vinden. Maar, dat lijkt me vanzelfsprekend. De CD wil kennelijk, aldus het bericht, niet in de gelegenheid gesteld worden om te vergaderen! Het is typerend voor extreem-rechtse partijen dat zij niet goed weten om te gaan met het gebruik van de Nederlandse taal, een taal, die zij - gelet op hun nationalistische karakter - toch goed moeten zouden beheersen.

In de loop van de avond fax ik Franssen een brief waarin AFA-Zwolle en -Twente verzoeken om de door de CD aangevraagde vergunning voor een demonstratie te weigeren. Parallel aan dat verzoek deel ik mede dat anti-fascisten uit het land graag willen deelnemen aan de aangevraagde demonstratie van extreem-rechts, omdat zij zich kunnen vinden in de in het persbericht van de CD geformuleerde doelstelling van die demonstratie. Die zinsnede heb ik bewust in de brief opgenomen. Je kunt geen antifa's beletten naar Zwolle te reizen op 24 februari om zich vervolgens aan te sluiten bij de geplande demonstratie - ook al is die demonstratie voor en van rechts-extremisten. Het aansluiten van een ieder willekeurig iemand - dus ook tegenstanders van extreem-rechts - bij die demonstratie, als deze niet wordt verboden, is legitiem. Van die mededeling in de brief aan de Zwolse burgemeester gaat hopelijk een zekere dreigende werking uit. Een mogelijk hoog confrontatiegehalte. Een lijfelijke confrontatie tussen rechts-extremisten en hun opposanten. Dreiging van verstoring van de openbare orde? Reden voor een verbod? Natuurlijk snapt iedereen dat De Jong de doelstelling, op zijn zachtst gezegd, een beetje knullig heeft geformuleerd. Zoals hij het heeft verwoord, heeft hij het uiteraard niet bedoeld, althans daar ga ik vanuit. Maar, het staat er nu eenmaal - en op grond van die doelstelling zouden anti-fascisten het op de spits kunnen drijven en dreigen met een werkelijke deelname aan de extreem-rechtse demonstratie. Onvoorstelbaar, niet realistisch, maar daarentegen wel aardig om te gebruiken in de papieren strijd. Ik ga ervan uit dat Franssen de humor ervan in ziet. Een aantal maanden later wordt mij duidelijk dat hij dat gedeelte in de brief goed heeft geïnterpreteerd. In april schrijft Franssen een artikel over 24 februari, met als titel "Verdediging democratie verdient zorgvuldigheid", in het "ADO-Journaal" (kwartaalblad van Anti-Discriminatie Bureau's). "...Nog dezelfde dag reageerde de Anti-Fascistische Aktie Zwolle met het verzoek om de demonstratie te verbieden. Tevens liet AFA weten dat anti-fascisten uit het hele land aan de door de CD aangekondigde demonstratie wilden meedoen omdat men zich in de geformuleerde doelstelling - het niet de gelegenheid krijgen te vergaderen - kon vinden. Zo weinig eenduidig had de CD haar demonstratie-aanvraag geformuleerd.", aldus de Zwolse burgemeester.

De brief aan Franssen fax ik vanavond eveneens aan diverse media, zowel plaatselijk, regionaal als landelijk.

Zaterdag 10 februari. In de namiddag heb ik telefonisch overleg met Cees. We bespreken een demonstratiescenario. Een aantal zaken wordt besloten. Op woensdag de 14e zullen we officieel, schriftelijk, een tegen-demonstratie aanmelden bij de gemeente. We zien dat als een pressiemiddel. Het aanvragen van een tegen-demonstratie heeft in 1995 steeds geleid tot een verbod van extreem-rechtse demonstraties. Cees en ik gaan ervan uit dat dit ook in Zwolle het geval zal zijn. We kunnen ons niet voorstellen dat de Zwolse burgemeester rechts-extremisten de ruimte zal bieden om de Zwolse binnenstad te besmeuren met hun fascistische gedachtengoed. De AFA-demonstratie zal natuurlijk ook op de 24e plaatsvinden en een uur eerder starten dan de demonstratie van de Centrum Democraten en de Nationale Volkspartij/Centrum Partij '86. Het motto van het tegen-protest wordt "Geen fascisme-propaganda op de straat". Ook zal op woensdag een persbericht verzonden worden. Alle perscontacten zullen via mij gaan verlopen en op de 24e zelf zal ik, naast de contacten met de pers, ook het aanspreekpunt zijn voor de politie. Naar alle waarschijnlijkheid zal ik het op die dag behoorlijk druk krijgen. Ik denk dat een tweede perswoordvoerder op 24 februari wenselijk is.

Vrijdag, 16 februari, wil Cees naar Zwolle komen. We gaan dan samen de

demonstratieroute van extreem-rechts en van ons lopen, verkennen.

Laat in de avond belt Cees weer. Hij deelt mede de landelijke mobilisatie te zullen gaan coördineren. Aan de diverse AFA-groepen in het land zal hij uiteenzetten wat de gang van zaken zal zijn op de dag van beide demonstraties. Indien demonstranten met auto's of busjes komen dan is het noodzakelijk dat één inzittende beschikt over een lijstje met daarop de namen van alle inzittenden en eventuele bijzonderheden van hen, zoals medicijngebruik - ook dit wordt door Cees aan de groepen medegeeld. Deze gegevens zijn van evident belang in geval van mogelijke calamiteiten, zoals arrestatie. Je moet immers met alles rekening houden. Professioneel. Na het gesprek met Cees ga ik naar bed.

Zondag heb ik grotendeels voor mezelf en mijn veestapeltje. Pauze. Alleen Unal belt. We bevestigen de al gemaakte afspraak voor een gesprek. Op 15 februari komt hij 's middags bij mij thuis.

Maandagmorgen word ik gebeld door een journalist van Radio Oost, de regionale radio-omroep. Hij belt naar aanleiding van de brief van AFA-Zwolle en -Twente aan Franssen waarin een verbod wordt gevraagd van de extreem-rechtse demonstratie. Het wordt een vervelend gesprek. Een vervelende journalist, op dat moment. Ietwat dom ook. Ik moet minutenlang op hem inpraten om enkele zaken te verduidelijken. Hij wil, volgens mij, iets anders horen dan ik hem vertel. Manipuleren. Uit op sensatie. Confrontatie. Spanning. Geweld. Escalatie. Journalistiek bedrijven in de stijl van een krant als De Telegraaf. Volgens de journalist is de door de CD geformuleerde doelstelling van de demonstratie, in het persbericht van de partij, goed. "De CD baalt er toch van dat geen vergaderruimte kan worden gevonden?" "Ja", zeg ik, "natuurlijk, maar de doelstelling beweert het tegenovergestelde! Lees het dan ook goed." Ik word kwaad. Is hij nu zo dom, of doet hij alsof? Ongelooflijk. Tevens durft hij te beweren dat AFA al een tegen-demonstratie heeft aangekondigd. Mijn mededeling in de brief aan de burgemeester, dat anti-fascisten graag willen deelnemen aan de CD-demonstratie ziet hij kennelijk al als een aankondiging van een tegen-demonstratie en hij voorbaat als een dreiging van verstoring van de openbare orde. Het lukt me niet om een en ander aan hem te verhelderen. Het wil er niet bij hem in. Misschien is het nog te vroeg of wil hij inderdaad bewust andere dingen horen om een uitzending wat smeuïger te maken. Wil hij graag een radicale tegen-demonstratie aankondigen op de radio terwijl dat niet aan de orde is. Die indruk wekt hij bij mij. Waarom eigenlijk? Ik snap niet dat een journalist zinnen niet goed kan lezen en deze niet op een correcte wijze kan uitleggen en bevatten. Dit soort journalisten kan moeilijkheden veroorzaken en mensen en actiegroepen bewust in problemen brengen door een verkeerde, tendentieuze, berichtgeving gericht op slechts eigen belang. Vervelend, lastig. Maar, niet alleen de journalist van Radio Oost maakt zich hieraan schuldig. Ook de redactie van de Kabelkrant Zwolle blundert vanochtend met een bericht op de televisie. Ik lees, dat AFA-Zwolle en -Twente een tegen-demonstratie hebben aangekondigd voor zaterdag 24 februari! Kennelijk weten enkele journalisten in Zwolle meer van de plannen van een actiegroep dan de actiegroep zelf. Hoe verzint men het en waarom? Mogelijk heeft men gezamenlijk een new-age-therapiebezoekje gebracht aan het schitterende Tiel. Ik bel en fax meteen met de redactie van de Kabelkrant met een verzoek tot rectificatie. De aspirientjes weet ik nog in de la te houden. Ze kunnen in de doordrukstrippen blijven. Kalm blijven. Mezelf opwinden heeft nu geen zin. Journalistiek, ach.... Ik ga maar een sterke bak koffie zetten. Even stoom afblazen.

's Avonds heb ik voor de zoveelste keer telefonisch contact met Cees in

Twente. We praten het nodige bij. Alles wat we deze dagen bespreken moet ook weer worden teruggekoppeld naar onze achterbannen voor overleg en goedkeuring.

Ik vertel Cees dat ik het persbericht waarin melding wordt gedaan van de AFA-tegen-demonstratie op 24 februari, dat ik woensdag de deur uit doe, heb uitgebreid. Het is een lang bericht geworden waarin AFA tevens kritisch ingaat op het hoe en waarom van tegen-demonstraties, het handelen van lokale overheden, burgemeesters en van het (veelal achterwege blijven van) politieoptreden met betrekking tot deelnemers aan illegale, verboden, rechts-extremistische demonstraties. We spreken verder af, dat wanneer onze demonstratie mocht worden verboden, er niet landelijk gemobiliseerd zal worden. We zullen een eventueel verbod respecteren en accepteren. Tot op heden hebben de AFA-groepen in Overijssel op een positieve manier het nieuws gehaald met betrekking tot alle provinciale CD-kwesties. Dat moet zo blijven.

IN GESPREK MET DE OVERHEID

Het is woensdag, 14 februari. Vandaag moet het gebeuren. Het opvoeren van de druk. 's Morgensvroeg fax ik de AFA-aanvraag voor een demonstratie tegen extreem-rechts aan de Zwolse burgemeester. Ik vermeld onder andere de datum, het aanvangstijdstip, het motto en de te lopen route van de demonstratie. Ook deel ik mede, dat voor die demonstratie landelijk gemobiliseerd zal gaan worden. Ik leg met zoveel woorden uit, dat dat betekent dat individuele anti-fascisten, anti-fascisme en -racisme groepen en organisaties en andere betrokkenen vanuit heel Nederland op 24 februari richting Zwolle zullen afreizen. Ik ben benieuwd wat Franssen gaat doen. Gaat hij, nu hij in kennis is gesteld van een tegen-protest, de demonstratie van de CD verbieden op grond van dreiging van verstoring van de openbare orde? Zal hij alleen de Anti-Fascistische Aktie toestemming verlenen voor een demonstratie? Zal hij wellicht beide aangekondigde demonstraties verbieden? Kortom, veel is mogelijk en het zal weer in spanning wachten worden. De telefoon staat roodgloeiend. Journalisten, antifa's, kennissen en vele anderen bellen. Zelfs rechts-extremisten. Nieuwsgierig naar de laatste stand van zaken.

Vandaag, donderdag, word ik 's middags gebeld door de secretaresse van de burgemeester. Franssen wil morgenochtend een gesprek met mij. "U snapt zeker wel waar het over gaat hè?", vraagt de vriendelijk klinkende secretaresse. Ik antwoord met een cynisch: "Ik heb geen flauw idee." Het gesprek kan alleen 's morgens om half negen plaatsvinden. "Is dat een probleem?", vraagt ze. Uiteraard niet. Ik ben een zogenaamd ochtendmens. Ik vraag me af wat de burgemeester zo al te vertellen zal hebben. Zal hij een besluit hebben genomen omtrent de demonstratie van AFA en die van de CD? Wil hij komen tot een gedachtenuitwisseling over hoe een en ander in goede banen te leiden valt? Vragen waar ik op dit moment nog geen antwoorden op weet. Ik zal moeten wachten tot morgenochtend vroeg.

's Middags krijg ik bezoek van Unal. Even tussendoor. Wat anders. Geen demonstratie, geen extreem-rechts. Mijn gedachten een andere richting uit laten gaan. Zou dat lukken? Ik zet het antwoordapparaat aan. We hebben een boeiend gesprek over Turkse politiek en over de kwestie aangaande de Kurden. Onderwijl zie ik het rode lampje van het antwoordapparaat voortdurend flikkeren. Er komen vele telefoontjes binnen. Ik wil het niet zien. Niet nu in ieder geval. Ik weiger het bandje af te luisteren. Met Unal bespreek ik ook de mogelijkheid om half maart naar Turkije en Kurdistan te gaan als lid van een internationale waarnemersdelegatie. De Kurden vieren jaarlijks op 21 maart hun eigen nieuwjaarsfeest: Nevroz. Nevroz komt voort uit het eerste verzet van Meden en Perzen tegen het despotisme van het Assyrische rijk in 512 voor Christus. Kawa, een smidszoon, organiseerde het verzet. Hij vluchtte de bergen in en ontstak grote vuren op de toppen, als een sein voor de dorpelingen dat de strijd zijn aanvang nam. Dat was op 21 maart. Het vuur - zuiver en heilig element volgens de leer van de profeet Zarathustra - is steeds symbool gebleven van het licht tegenover het kwade. Nevroz is een feest van een nieuw begin en bij uitstek een feest van de Kurdische identiteit. Over de hele wereld

wordt Nevroz uitbundig gevierd, ook in Turkije. De laatste jaren is het feest tevens een openlijk protest geworden tegen het overheidsbeleid richting de Kurden. Diverse malen hebben de Turkse politie en het leger hard opgetreden tegen feestvierende Kurden. Sinds een paar jaar is daarom een internationale waarnemersdelegatie aanwezig in Turkije. De leden ervan stellen zich op tussen de Kurden en het leger en de politie. Men maakt foto's en schrijft rapporten. Het lijkt me zeer boeiend en interessant om me aan te sluiten bij een delegatie. Ik zeg Unal toe dat ik er serieus over na zal denken. Ik moet echter wel snel beslissen. Als ik ga, ga ik als afgevaardigde van AFA. De aan de reis verbonden kosten dien ik in principe zelf te betalen. Maar, er bestaat een kans dat AFA-groepen financieel bijspringen.

Na ongeveer drie uren praten vertrekt Unal. Zodra hij de deur uit is begint bij mij het denkproces te werken. Ik sta positief ten opzichte van een mogelijke deelname aan de delegatie. Eigenlijk heb ik nu al besloten om me definitief aan te melden; nog geen half uur na het gesprek.

Mijn antwoordapparaat heeft geduldig op me gewacht. Extreem-rechts staat te popelen om aandacht. Ik moet weer aan het werk. Vooruit dan maar.

Door de drukke werkzaamheden vliegen de dagen voorbij. Het is vrijdag. De dag waarop het gesprek met Jan Franssen zal plaatsvinden. Om half negen word ik in het gemeentehuis verwacht. Het is overigens niet de eerste keer dat ik een gesprek heb met de burgemeester. In 1995 ben ik zo vrij geweest om mezelf bij hem uit te nodigen, als AFA-vertegenwoordiger, voor een kennismakingsgesprek. Dat leek me destijds zinvol. Ik heb op 30 maart een uur met hem gesproken. Over mijn persoon, waarom ik politiek actief ben, over AFA en over extreem-rechts en dan met name over de NVP/CP'86 waarvan het Zwolse raadslid Ruitenbergh landelijk voorzitter is. Het was een leuk, gemoedelijk en vertrouwelijk gesprek. Ongedwongen, niet formeel aan een bureau of grote "directie"-tafel, maar gewoon op een bank. Franssen kwam tijdens het gesprek op mij over als een vriendelijk persoon, iemand die goed luistert, die je serieus neemt, als iemand die oprecht extreem-rechts verafschuwt, maar ook kwam hij op mij over als een echte liberaal, een VVD'er. Oud VVD Tweede Kamerlid. Onderwijspecialist. Sympathiek als persoon. Als burgemeester en als voorzitter van de gemeenteraad daarentegen strak en formeel. Soms tèt. Hij biedt weinig ruimte voor ludieke uitspattingen van de zijde van een enkel raadslid tijdens raadsvergaderingen. Franssen hanteert letterlijk het voorzittershamertje met grote regelmaat tijdens de vergaderingen. Hij slaat er niet extreem hard mee, maar wel resoluut en vastberaden. Hamertje tik. Ontbreek het hamertje, dan ontstaat er lichtelijke paniek bij de burgervader. Vandaag zal dan een tweede gesprek, van geheel andere orde, plaatsvinden. Geen kennismakingsgesprek.

Om acht uur sla ik de voordeur achter me dicht. Ik stap op mijn fiets. Ruim op tijd ben ik het gemeentehuis. Wat staat me daar te wachten? Wat gaat Jan Franssen mij mededelen? Wat heeft hij besloten? Heeft hij überhaupt wel een besluit genomen? Ik zal de antwoorden waarschijnlijk dadelijk horen. In de grote kamer van de burgemeester aangekomen, zie ik dat de Kabinetschef ook bij het gesprek aanwezig zal zijn. Voorstellen, handje schudden. Het gesprek kan beginnen. Het fluitsignaal heeft geklonken. Franssen valt met de deur in huis: de CD en NVP/CP'86 mogen demonstreren! Ik sla even dicht. Ik laat hetgeen ik zojuist gehoord heb op me inwerken. Langzaam. Hoe is dit mogelijk?! Mijn verbazing zwelt direct na die korte mededeling aan. In mijn lichaam gaat een zwoel briesje over in een kille zware orkaan. Het broeit. Stilte. Franssen vervolgt het gesprek: de beide AFA-groepen mogen ook demonstreren! Ik geloof mijn oren niet. Misschien

begrijp ik het niet. Koffie wordt geserveerd door een vriendelijk knikkende bode. Na het drinken van een paar slokken besef ik dat ik wel degelijk goed heb geluisterd. Extreem-rechts en tegenstanders mogen beide demonstreren op dezelfde dag. Uniek. Zwolle heeft de twijfelachtige eer hierdoor verkregen om de eerste gemeente in Nederland te zijn waar extreem-rechts toestemming heeft gekregen om te demonstreren. Dat is niet iets om als gemeente trots op te zijn, maar ook niet als inwoners. Integendeel. De Zwolse inwoners hebben zich in de afgelopen dagen daarentegen "opvallend" stil gehouden, terwijl men wist dat extreem-rechts voornemens is om in de stad te gaan demonstreren. Kennelijk maakt de Zwolse burger zich over het algemeen niet zo druk om politieke zaken en onderkent men het rechts-extremistische gevaar.

Maar, wat bezielt die aardige, gemoedelijke burgemeester Franssen? Wil hij soms in politiek Den Haag opvallen? Indruk maken op collega-burgemeesters of wil hij bewust met goede intenties de zogenoemde verbodsdiscussie nieuw leven inblazen? Mogelijk wil hij de gevolgde lijn van andere burgemeesters hiertoe doorbreken. Kortom, ik vraag me af wat Franssen tot zijn opmerkelijke besluit heeft gebracht.

Tijdens het verdere gesprek benadruk ik de risico's die hij neemt. Hij schept een precedentwerking voor extreem-rechts. De CD en NVP/CP'86 zullen uitermate verguld zijn met het besluit en alles in het werk gaan stellen om zich zo netjes mogelijk te dragen tijdens hun demonstratie. Zouden ze dat kunnen?, vraag ik me af, netjes demonstreren. Rechts-extremisten en gedreven neo-nazi's zullen legaal mogen marcheren, daarmee bewust groepen in de Zwolse samenleving en elders kwetsen en krenken. Zullen allochtonen zich nog wel thuis voelen in Zwolle? Wordt Zwolle de start voor een nieuw begin binnen fascistische groeperingen? Toegestane straatterror. Mocht de demonstratie van beide rechts-extremistische partijen zonder incidenten verlopen, dan is het hek van de dam. Na Zwolle zullen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid meerdere gemeenten het slachtoffer gaan worden van fascistische terreur op straat. Zal ik iedere Zwollenaar maar oproepen om zich spontaan te melden bij het Bureau voor Slachtofferhulp? Lijkt me een "leuke" actie. Hoe moeten de burgemeesters zich in de toekomst gaan opstellen? Demonstraties van extreem-rechts verbieden? En Zwolle dan, daar mocht het toch? Het besluit van Franssen bezorgt me steeds meer vragen. De antwoorden moeten in de nabije toekomst zichtbaar worden. Franssen denkt dat het zaterdag 24 februari allemaal netjes zal verlopen in de stad. Hij wil dat beide groepen na elkaar gaan demonstreren, dus niet gelijktijdig. Hierdoor kan volgens hem een eventuele confrontatie worden voorkomen. Ik vraag me af waar hij deze wijsheid vandaan haalt. Hoe denkt hij dat voor elkaar te krijgen? Ik ga ervan uit dat de CD en NVP/CP'86 's morgens gaan demonstreren in de binnenstad. Rechts-extremisten zullen ruim voor het aanvangstijdstip van de mars in Zwolle arriveren. Sommigen komen met de trein, maar de meesten zullen met eigen vervoer komen. Auto's en busjes kunnen overal in en aan de rand van de stad geparkeerd worden, waarna aanhangers en leden van de CD, NVP/CP'86 en andere fascistische partijen in kleine groepen de stad in zullen lopen. Ze zullen de stad onveilig gaan maken, alleen al door hun uiterlijke vertoon en gedrag. Ik praat uit ervaring. In diverse steden heb ik in 1995 rechts-extremisten zien marcheren tijdens verboden en daardoor illegale, demonstraties. Wat je dan ziet gaat je voorstellingsvermogen te boven. Het is een schok voor onder andere allochtonen en voor hen die de jaren voor en na de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt. En, wat te denken van het risico van een confrontatie tussen gewoon winkelend Zwols publiek en fascististen? Er is markt op zaterdag in de Zwolse binnenstad. Drukte.

Ik neem weer een slok van mijn koffie, waarna ik Franssen heel concreet vraag waarom hij extreem-rechts toestemming verleent om te demonstreren. De

burgemeester heeft hier twee hoofdredenen voor. In de eerste plaats heeft de liberaal Franssen de Grondwet hoog in het oranje vaandel en het recht op demonstratie wat in die wet is vastgelegd. De tweede reden omschrijft hij met de opmerking "Laat Zwolle maar eens zien wat voor tuig het is", daarmee doelend op rechts-extremisten. Deze opmerking beoordeel ik als kort-door-de-bocht en zwak. Er zijn andere manieren om mensen te laten zien wat voor tuig rechts-extremisten zijn. Dat hoeft niet via een toegestane demonstratie. De media kunnen een belangrijke rol spelen in het "laten zien" van rechts-extremisme en -extremisten. Ik ga er vanuit dat vele mensen al een zeker beeld gevormd hebben van rechts-extremisten. Een demonstratie zal dat beeld niet verscherpen, mogelijk enigszins verbelderen. Maar, het eerste argument van Franssen begrijp ik niet. Als hij inderdaad de Grondwet zo hoog in het vaandel heeft, wat doet hij dan met het eerste artikel in die wet? Het artikel dat telkenmale wordt geschonden door extreem-rechtse partijen en groeperingen. Waarom kan een demonstratie van rechts-extremisten niet vooraf op grond van dat artikel verboden worden? Het anti-discriminatieartikel.

De koffie smaakt goed. Het is negen uur geworden. Moet ik bewondering, respect, tonen voor het besluit van de burgemeester? Misschien wel.... Hij is met mij van mening, dat burgemeesters voorheen extreem-rechtse demonstraties op verkeerde, oneigenlijke, gronden hebben verboden, te weten op grond van dreiging van verstoring van de openbare orde. Een demonstratie van politieke partijen als de Centrum Democraten zou eigenlijk moeten kunnen worden verboden op grond van politiek inhoudelijke argumenten. Welk doel beoogt een demonstratie van extreem-rechts? Welk gedachtengoed draagt men uit? Is dat gedachtengoed juridisch aanvaardbaar en toegestaan of daarentegen juist aanvechtbaar en strafbaar? Tot nu toe is het nog steeds aanvaardbaar en toegestaan. Is het moreel aanvaardbaar? Neen! Toch zouden volgens mij het gedachtengoed van extreem-rechts en de wijze waarop dit zichtbaar en hoorbaar wordt uitgedragen en verspreid voldoende redenen moeten opleveren om demonstraties van extreem-rechts te verbieden. Volgens de letter der wet is dat mogelijk. Ik doel hierbij specifiek op het Internationaal Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie van 7 maart 1966. In dit Verdrag staat onder artikel 2, lid 1, het volgende: "-1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag veroordelen rassendiscriminatie en nemen de verplichting op zich onverwijld en met alle daarvoor in aanmerking komende middelen een beleid te zullen voeren dat erop is gericht alle vormen van rassendiscriminatie uit te bannen en een goede verstandhouding tussen alle rassen te bevorderen. ..." Verder staat onder artikel 4: "a) strafbaar bij de wet te verklaren het verspreiden, op welke wijze ook, van denkbeelden die zijn gegrond op rassuperioriteit of rassenhaat, aanzetting tot rassendiscriminatie, zomede alle daden van geweld of aanzetting daartoe, die zijn gericht tegen een ras of een groep personen van een andere huidskleur of etnische afstamming, alsook het verlenen van steun aan tegen bepaalde rassen gerichte activiteiten, waaronder begrepen de financiering daarvan; b) organisaties, alsook georganiseerde en alle andere propaganda-activiteiten die rassendiscriminatie in de hand werken en daartoe aanzetten, onwettig te verklaren en te verbieden, en deelneming aan zodanige organisaties of activiteiten als strafbaar bij de wet aan te merken; c) niet toe te staan dat overheidsorganen of overheidsinstellingen, hetzij op nationaal, hetzij op plaatselijk niveau, rassendiscriminatie bevorderen of daartoe aanzetten. ..."

Met artikel 2, lid 1, en artikel 4, lid a, in de hand van dit internationale Verdrag, zouden mogelijk - in mijn visie - demonstraties van extreem-rechtse politieke partijen en groeperingen op voorhand kunnen worden verboden. Nederland is immers gehouden aan dit Verdrag. Artikel 4, lid a, maakt ook nog een ander aspect bijzonder interessant. Uit dit artikel

blijkt, dat de financiering voor het verspreiden van denkbeelden, die zijn gegrond op rassuperioriteit of rassenhaat, strafbaar is. Ik ben van oordeel, dit lezende en interpreterende, dat de Nederlandse staat zich feitelijk schuldig maakt aan overtreding van dat artikel: de CD en NVP/CP-'86 ontvangen diverse overheidssubsidies om hun werkzaamheden en activiteiten uit te kunnen voeren. Dit feit zou aanleiding kunnen zijn om de Nederlandse staat voor de rechter te dagen wegens de financiering van politieke partijen die de overheidsgelden direct aanwenden voor het verspreiden van een fascistisch gedachtengoed en daarmee aanzetten tot rassenhaat en discriminatie. Indirect werkt de Nederlandse overheid daaraan mee en draagt zeker financieel bij.

Hoe simpel dit alles ook moge klinken, dat is het niet. Het blijft een ingewikkelde materie. Strafrechtelijk gezien, kan alleen dan worden opgetreden wanneer een strafbaar feit daadwerkelijk wordt geconstateerd. Een strafbaar feit (discriminatie) kan niet worden geconstateerd, strikt formeel, juridisch, vóór aanvang van een demonstratie van extreem-rechts. De wetenschap dat wel vantevoren bekend is dat extreem-rechtse politieke partijen een fascistisch gedachtengoed nastreven en propageren middels discriminerende geschriften, gebaren en leuzen, is nog steeds wettelijk geen reden om op voorhand een demonstratie van dit soort partijen te verbieden. Een groot gemis in het Nederlands rechtssysteem, een systeem dat dringend toe is aan de nodige aanpassingen.

In essentie wil Franssen iets bereiken wat ik persoonlijk al ruim een jaar wil: een brede, politieke en maatschappelijke discussie over het wel of niet verbieden van rechts-extremistische demonstraties en de gronden waarop. Ondanks die motivatie van de Zwolse burgemeester, had hij kunnen overgaan tot een verbod en alsnog de door hem gewenste discussie in Den Haag aankaarten!

Ik kan me vanmorgen, tijdens het gesprek, toch niet aan de indruk onttrekken dat Franssen het als persoon oprecht moeilijk heeft met het besluit dat hij formeel als burgemeester heeft menen moeten te nemen. Een besluit dat hij niet heeft genomen tijdens het ontbijt, het drinken van een borrel of een kopje koffie. Hij verafschuwt extreem-rechts, daar ben ik van overtuigd. Maar, hij is naast mens ook een zeer formeel politicus en burgemeester die zich met handen en voeten gebonden voelt aan de wet en diè wet - met al zijn beperkingen - noopt hem tot het toestaan van de demonstratie. Toch blijf ik van oordeel, dat hij ook had kunnen besluiten tot een verbod, zoals zo vele collega's voor hem hebben gedaan; dan maar op verkeerde, oneigenlijke, gronden. Zijn besluit is hem dan ook wel degelijk kwalijk te nemen en de consequenties ervan zijn op deze vrijdagmorgen nog niet te overzien.

Na een uur loop ik het gemeentehuis uit. Nog steeds verbaasd. Nieuws! Schande. Binnenkort zullen AFA-Zwolle en -Twente, aldus Franssen, nog worden uitgenodigd voor een gesprek bij de politie. De burgemeester, tevens korpsbeheerder van de politie, stelt namelijk voorwaarden aan beide demonstraties. Deze voorwaarden dienen besproken te worden met de politie. Als AFA accoord kan gaan met de voorwaarden, moet nog goedkeuring volgen door Franssen. Ik vraag me af hoe die voorwaarden eruit zullen zien.

Rond half elf kom ik thuis. Ik bel niet met Cees; hij komt vanmiddag naar Zwolle. We willen de route van onze demonstratie gaan verkennen. Ik denk dat het daar nu niet van komt. Er zal veel te bespreken zijn naar aanleiding van hetgeen ik vanmorgen heb gehoord. Ik ga eerst wat telefoontjes plegen met enkele journalisten.

's Morgens heb ik telefonisch contact met de redactie van het landelijke ledenblad van GroenLinks, het "GroenLinks Magazine". Even tussendoor. Het

is heftisch thuis. Ik wil zoveel doen, tegelijk, maar kom niet aan alles toe. Een journaliste van het GroenLinks-ledenblad vraagt of ik een interview wil afgeven over bedreigingen vanuit de NVP/CP'86 aan mijn adres. Ik ga daar graag op in. De journaliste reageert bijzonder verheugd. Ik schijn de eerste te zijn binnen de partij zie zich openlijk wil uiten over de intimidaties en bedreigingen. Er is mij veel aan gelegen om de criminele kanten van de NVP/CP'86 naar buiten te brengen. Al enige tijd is bekend dat deze partij de - haast letterlijke - jacht heeft geopend op de partij GroenLinks en op individuele leden ervan. Intimidaties en bedreigingen vinden regelmatig plaats, doch halen veelal niet het nieuws. We maken een afspraak bij mij thuis, aanstaande maandagmiddag.

Het is middag geworden. Ik ga naar het NS-station om Cees op te halen. Hij blijkt niet alleen te zijn. Er is nog een tweede persoon van AFA-Twente meegereisd naar Zwolle, Anton. We gaan, na eerst in een café in de binnenstad - waar alleen De Telegraaf buiten bij de voordeur wordt verkocht, in een ouderwets krantenrekje waaraan een centenbakje is bevestigd - wat te hebben gedronken en ik het verbazingwekkende nieuws heb verteld, naar mijn woning. Thuisgekomen luister ik eerst het antwoordapparaat af. De politie heeft gebeld. Men wil aanstaande maandagmiddag een gesprek. Prima, geen probleem. Dat kan mooi na het interview dat ik heb met het "GroenLinks Magazine". Ik vraag Cees of hij bij het gesprek met de politie aanwezig wil zijn - hij is iets radicaler dan ik ben hetgeen tijdens het gesprek nuttig kan zijn. Hij zal zich waarschijnlijk niet zo snel laten inpalmen of ompraten. Cees wil er wel bij aanwezig zijn - ik had niet anders verwacht. Eigenaardig eigenlijk. Linkse politiek activisten gaan in overleg met de politie om voorwaarden verbonden aan een demonstratie te bespreken. Onvoorstelbaar, denk ik, binnen "links Nederland". Praten met de "vijand", de smeris, de wout. Ik vind echter dat het belang van het doorgaan van de demonstratie, zwaarder moet wegen dan het wegens principiële redenen weigeren in gesprek te treden met de politie.

Cees, Anton en ik besluiten dat we zo lang mogelijk voet bij stuk zullen houden tijdens het gesprek met de politie. Onderwerp van discussie zal zeker worden het tijdstip van vertrek van de AFA-demonstratie, half één. Extreem-rechts vertrekt een uur later. Ook het vertrekpunt (het Stationsplein) willen we trachten te handhaven. Dit plein is eveneens de plaats waar de demonstratie van de CD en NVP/CP'86 zal starten. Uiteraard hebben we bewust genoemd tijdstip en vertrekpunt gekozen: druk- en spanning verhogend. We hopen dat de fascistische 's morgensvroeg demonstreren. Een vroeg tijdstip belemmert mogelijk de nodige gedreven "kaalkoppen" uit onder andere de regio Rotterdam om naar Zwolle te reizen. Ook zal het 's morgensvroeg nog niet zo druk zijn in de stad. Verder willen we de politie duidelijk maken, dat we niet uit zijn op een confrontatie met extreem-rechts, zoals zo vaak wordt gedacht. Maar, we vragen ons af hoe de politie dat - een mogelijke confrontatie casu quo escalatie - denkt te kunnen verhinderen. De politie zal hiertoe grootschalig en duidelijk zichtbaar aanwezig moeten zijn en beide demonstraties moeten begeleiden. Ik zet echter grote vraagtekens bij het aspect of de gewone Zwolse agent in staat is rechts-extremisten te herkennen. Niet iedere rechts-extremist is als zodanig herkenbaar. Het zijn niet allemaal skinheads. Neem nu verhuilde rechts-extremisten als Ruitenbergh, De Jong en De Regt. Zij zien er voor leken niet uit als rechts-extremisten, zoals ik er niet uitzie als een links activist. Cees en ik voorzien problemen en we zullen dat ook tijdens het gesprek kenbaar maken. Volgens ons is niet te voorkomen dat individuele tegenstanders van extreem-rechts en rechts-extremisten elkaar 's morgens in de Zwolse binnenstad of bij het NS-station zullen tegenkomen. Tegelijkertijd denk ik, "het is de verantwoordelijkheid van de burgemeester en zijn politiekorps om eventuele ongeregeldeheden te voorkomen."

Verder wordt afgesproken dat iemand in Twente een deelnemerspamflet gaat maken. Op dat pamflet zullen zaken worden vermeld als het hoe en waarom van de demonstratie, de naam en het telefoonnummer van een advocaat, dat het dragen van bivakmutsen en sjawls voor de gezichten niet is toegestaan, dat het een vreedzame demonstratie is, enzovoorts. Het dragen van bivakmutsen en sjawls kan voor "gewone" tegen-demonstranten reden zijn om zich te distantiëren van de demonstratie. Een zwart blok schrikt af en wordt door velen als bedreigend ervaren. Links autonoom, radicaal. De deelnemers aan de demonstratie zullen zich dienen te houden aan de "spelregels" van de twee organiserende AFA-groepen. Formeel is het een AFA-Zwolle en -Twente demonstratie. Mogelijke wanordelijkheden zullen dan ook onherroepelijk worden toegeschreven aan het adres van deze twee actiegroepen.

Aan het einde van de middag vertrekken Cees en Anton. Er is veel werk te verzetten in korte tijd. Maandag zie ik Cees weer voor het gesprek met de politie.

's Avonds bel ik nog even met Theo van het landelijk secretariaat van de Anti-Fascistische Aktie. Hij ligt inhoudelijk op mijn lijn. Zo is hij met mij van mening dat de Zwolse AFA-demonstratie zo breed mogelijk, letterlijk en figuurlijk, moet zijn. Dat kan mede bereikt worden door vantevoren duidelijkheid te verschaffen over het vreedzame karakter van de demonstratie. Theo vraagt me nog belangstellend of ik contact opneem met de politie voor het vragen van persoonlijke politiebescherming de avond vóór de demonstratie en op de dag zelf. Zijn persoonlijke betrokkenheid stel ik bijzonder op prijs. Solidariteit staat binnen AFA in een hoog vaandel. Op momenten dat ik met regelmaat bedreigd werd, ontving ik uit het land diverse morele steunbetuigingen. Kaartjes, telefoontjes. Dat deed en doet me goed. Die steun heb ik soms nodig. Dat ontbreekt in grote mate in mijn directe Zwolse omgeving. Het zal wel weer "typisch Zwols zijn": geen aantoonbare betrokkenheid bij en geen persoonlijke interesse en belangstelling voor anderen. Dat doet pijn. Ik antwoord Theo, dat politiebescherming mij te ver gaat. Ik verwacht geen vervelende aanvaringen met rechts-extremisten...

Morgen, zaterdag, vindt een landelijke vergadering van AFA plaats ergens in het land. Ik bezoek deze vergadering zoveel als mogelijk. Morgen heb ik eigenlijk geen zin. Moe, geen puf. Maar, "Zwolle" staat op de agenda. Het is belangrijk dat er iemand aanwezig is uit Zwolle of Twente om tekst en uitleg te geven over beide demonstraties. Niemand kan of wil. Gelet op het belang van aanwezigheid besluit ik om toch maar naar de bijeenkomst te gaan - met hangen en wurgen, met tegenzin. Tegen Theo zeg ik dat ik alleen voor het agendapunt "Zwolle" kom. Na bespreking van dit punt zal ik direct weer naar Zwolle vertrekken.

Het gesprek met Theo is beëindigd. Het is laat in de avond. Het was een lange, vermoeiende dag met een enerverende start, dankzij burgemeester Jan Franssen. "Met Het Oog Op Morgen" wacht op me. Ik ga naar bed. Luister naar de wekkerradio en na het "krantenoverzicht" in "Het Oog" verdwijn ik naar dromenland.

Zaterdagmorgen zit ik vroeg in de trein. Ik ben op weg naar de landelijke vergadering van AFA. "Zwolle" staat bovenaan op de agenda. Het is rustig in de trein. Gelukkig. De trein is zowaar op tijd. De keren dat ik met de trein reis is er zes van de tien keer vertraging. Kabelbreukje hier, auto-ongelukje daar, seinstorinkje zus en zelfmoordje zo. Eén keer heb ik over het traject Amsterdam - Zwolle drie uur gedaan. Normaal bedraagt de reistijd ongeveer een uur en een kwartier. "Fijn met de trein". Die ene keer was er een grote kabelbreuk bij Amersfoort, een soort stedelijk treinenknooppunt. De dienstregeling was danig in de war geschopt. Tussen

Amsterdam en Amersfoort werd een dubbeldekstrein ingezet. Stoptrein. Stationnetjes waar normaal gesproken aan voorbij wordt gegaan, werden toen allemaal vereerd met een stop. Vervelend. Behalve dat was het ook nog eens een keer bijzonder - tē - druk in de trein. Ik moest staan. Er was veel gemopper hoorbaar. Vanaf Amersfoort ging de treinreis verder met een streekbus. Die bus deed er ruim een half uur over naar zijn eindbestemming, het NS-stationnetje van Nijkerk. In Nijkerk moest ik met alle passagiers buiten in de kou, op een klein perron, wachten op de trein die ons verder zou vervoeren. Het was avond. Vanaf Nijkerk ging het verder met een wederom een dubbeldekstrein. Vreselijk: wēer een stoptrein. Nijkerk, Ermelo, Putten, Harderwijk. In Harderwijk riep een zo vriendelijk mogelijk klinkende conducteur om, dat de trein daar twintig minuten bleef staan zodat hij weer op schema verder kon rijden. Die mededeling werd uiteraard niet gewaardeerd door de vermoeide passagiers, waaronder enkelen die al langer dan een etmaal aan het reizen waren; teruggekomen op Schiphol na een heerlijke ver-weg-vakantie, wilden zij zo snel mogelijk naar huis. De Nederlandse Spoorwegen staken daar echter een kabelbreuk tussen - "Fijn met de trein". Nunspeet, 't Harde, Wezep en dan eindelijk na drie uren doemde de Peperbus - een markant kerkelijk monument in de binnenstad - boven donker Zwolle op. De lichtbundels deden hun werk goed. Nog even de IJssel over; het geluid van de spoorbrug waar de trein overheen dendert, bevestigde mijn thuiskomst in Zwolle. Voor vele reizigers het signaal dat de Hanzestad nabij is en dat een enkele reiziger doet wakker schrikken en belet dat die enkele reiziger wakker wordt in bijvoorbeeld Meppel of Steenwijk. Ik had medelijden met de reizigers die nog verder moesten in de richting van Leeuwarden en Groningen.

Nu rijdt de trein gelukkig op tijd en is er nog geen sprake van enige vertraging en commotie op het railnet van de Nederlandse Spoorwegen. De railtender komt aan me voorbij. Zelfs deze is vandaag op tijd en komt niet langs zij vlak voor het station waar ik de trein weer moet verlaten. Om zeker te zijn dat je tijdens de treinreis op tijd koffie kunt bestellen, moet je ergens midden in de trein gaan zitten. De tender railtender wordt regelmatig keurig door de conducteur als service aan boord voor de reiziger aangekondigd. Ik koop een beker koffie en een voorverpakte, kleffe (zoals later blijkt) "Engelse" sandwich. De koffie wordt geschonken in een grote, kartonnen, beker. De suikerklontjes zijn net met het blote oog te zien. Ik doe voorzichtig twee bijzonder kleine klonten in mijn koffie. Ze verzuipen letterlijk in de hete, bruine, vochtige massa. Koffiemelk gebruik ik niet. Gelet op de hoeveelheid koffie in de beker, ben ik daar extra blij mee. De beker is bijna tot de rand toe gevuld. Met moeite lukt het me om het bruine klotsende hete vocht in de beker te houden. Door professioneel balanceerwerk met de beker weet ik te voorkomen dat de koffie zijn weg vindt over de rand van de beker in de richting van mijn kin en kleren. Tussen al deze vroege beslommingen door worstel ik me door enkele extreem dikke ochtendkranten. Ik absorbeer tussen Zwolle en de eindbestemming veel nieuws en krijg tijdens dat absorbeerproces ongemerkt zwarte vingers.

Op tijd arriveer ik op de plek waar de vergadering gehouden wordt. Voor aanvang van de vergadering wordt koffie gedronken en wat bijgekletst met de aanwezige antifa's. Rond het middaguur begint de vergadering. Wat ik niet had verwacht gebeurt: men is het eens met de gekozen werkwijze van AFA in Overijssel en de opzet van de demonstratie. Er wordt zelfs concrete ondersteuning aangeboden. Zo zijn er een paar mensen die komende week een avond naar Zwolle willen komen om affiches te plakken voor de demonstratie. Deze affiches moeten nog gemaakt worden. Ook dat moet ik nog regelen. Er komt zōveel bij kijken. Eigenlijk te gek voor woorden dat mensen van buiten Zwolle willen helpen. Zwolse plakkers zijn moeilijk te vinden. Er zijn dan ook in Zwolle zelden politieke affiches te zien. Af en toe duiken wel

ludieke Loesje-affiches op. Tijdens de vergadering geef ik iedereen het faxnummer van het Zwolse gemeentehuis. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk individuele personen en organisaties brieven faxen aan de Zwolse burgemeester met het klemmende verzoek alsnog over te gaan tot een verbod van de extreem-rechtse demonstratie. Hopelijk komen er vele faxen de komende week binnen op het bureau van Franssen. Ik heb er vertrouwen in dat dat het geval zal zijn.

Na het agendapunt "Zwolle" ga ik niet meteen weg, zoals ik van plan was. Een tweede agendapunt heeft ook nog betrekking op mij. Unal geeft tekst en uitleg over de Nevroz (het Kurdisch nieuwjaarsfeest) in Turkije en Kurdistan en dat ik heb besloten om met een internationale waarnemersdelegatie mee te gaan. Alle aanwezigen gaan accoord met mijn deelname hieraan namens AFA. Unal vraagt vervolgens of AFA-groepen financieel borg willen en kunnen staan, zodat mijn reis naar Turkije financieel mogelijk wordt gemaakt. Een paar groepen (steden) zeggen direct een bepaald bedrag toe. Positief. Na dit agendapunt kan ik eindelijk naar huis. Rust. Rond vier uur ben ik thuis. Moe, tevreden.

's Avonds wil ik nog even wat ontspanning zoeken. De beste plek hiervoor is mijn stamkroeg in de binnenstad. Ik besluit lopend de stad in te gaan. In een klein straatje in de binnenstad zie ik op diverse verkeersborden, PTT-kasten en gemeentelijke verwijzingsbordjes gele stickers van de NVP/CP'86. Ruim dertig van deze verfoeilijke stickers heb ik eenvoudig kunnen verwijderen. Net als een poosje geleden bij mij thuis. Ook nu is het vochtig buiten. Ik verbaas me er over dat niemand de stickers van de borden en kasten af trekt. Passief en conservatief Zwolle stoort zich er kennelijk niet aan. Had ik eigenlijk anders verwacht.... Het straatje wordt door mij grotendeels verlost van de fascistische propaganda. In het café is het gezellig. Ik vermaak me er opperbest. Een uurtje blijf ik.

Het is zondag 18 februari. De gewone ochtendroutine neemt haar aanvang. Ik begeef me naar het koffiezetapparaat. Koffie! Heerlijk. Een koud washandje over het gezicht en een scheerapparaat. Nederland ligt grotendeels nog op één oor. De koffie pruttelt. Ik ben, denk ik, een zonderlinge uitzondering: op zondagmorgen vroeg het bed uit. Voor velen is de zondag de dag waarop men zich op een vreemde wijze gedwongen voelt om uit te slapen. Lang blijven liggen. Elf, twaalf, één, twee uur. Ik kijk op de klok in de woonkamer. Het is net acht uur geworden. De natuur is al een paar uren ontwaakt. Ik weet me verzekerd van het feit dat er een groep mensen is die zich gedwongen voelt om ook op zondag vroeg het bed te verlaten. De zogenaamde kerkgangers. Zondagmorgen wacht de kerk met smacht op de vele apathische cliënten. "The last resort", "het riagg-surrogaat", nog niet opgenomen in het ziekenfondspakket. Tegen half negen begint bij mij in de buurt een kerkklok zijn vernietigende werk te doen. Zondags gekleed, vrouwen over het algemeen een "Beatrix"-hoedje op het zure zondagse hoofd, met een klein boek onder de arm of in de hand begeeft men zich slaafs in de richting van het kruis. Het boekje zal naar alle waarschijnlijkheid geen doktersromannetje of spannende western zijn, maar de bijbel. Hét houvast voor degenen die denken dat ze een probleem hebben of voor hen die gewoon de werkelijkheid willen ontvluchten, zonder gebruik te maken van andere verslavende producten als drank, paddestoelen, een joint, xtc of een andere pil. Zij met een zwak geestelijk gestel. Waar gelooft men vandaag de dag in godsnaam nog in? Mensen wordt wakker, kijk om jullie heen. De zichtbare ellende in de wereld, de armoede, de oorlogen, fascisten, CD en NVP/CP'86 en nog veel meer om je oprecht zorgen over te maken. Geloven?, in God? Waarom doet die man of vrouw - indien hij of zij zou bestaan -, wiens

naam altijd wordt geschreven met een "g" in autoritaire kapitalen, er niets aan? Gelovigen, ga eens met beide benen op moeder aarde staan; de zwaartekracht is niet voor niets aanwezig. Doe er iets mee.

Ik laat de kerk even de kerk, kleed me aan en schenk een kop, zwarte, sterke koffie in voor het teren van mijn ingewanden. Ik ga heerlijk onderuitgezakt op de bank zitten. Tegen elf uur pak ik de zapper en begeef me in de vroege wereld van de actualiteit. Zoals iedere zondag. Eerst zet ik de zender op de BRT1. Het programma "De Zevende Dag" begint. Een goed Belgisch actualiteitenpraatprogramma. Om twaalf uur zap ik over naar Nederland 3. "Buitenhof", voorheen "Capitool". Ook een boeiend programma en actueel. Na deze vroege zondagse politiek getinte actualiteiten begeef ik me al zappend rond één uur richting Studio Sport op Nederland 2. De hele middag blijf ik voor de televisie hangen om te kijken naar mensen die zich in het zweet werken tijdens het beoefenen van de vreemdste sporten. Maar, tijdens het kijken begin ik ook spontaan te zweten - sport kijken is ook een sport - en ik voel me genoodzaakt om naar de koelkast te lopen waaruit ik een verfrissend energie-opwekkend flesje "Gatorade" pak. Voor mij is televisie in de eerste plaats ontspanning. Ik moet tijdens het kijken niet zoveel na hoeven te denken. Ondanks het feit dat mijn favoriete programma's de vele journaals en actualiteitenprogramma's zijn, ondanks alle wereldse ellende die door deze programma's over je heen wordt gegooid, blijft het fenomeen televisie toch ontspanning. Tussen alle "ellende" door is het voor mij ook een sport geworden om droge, Engelse comedies op de vele zenders te localiseren en te treffen met een ferme druk op één van de vele zaptolsten. Rowan Atkinson, Rick Mayall, John Cleese, heerlijk.

Studio Sport loopt ten einde. Het VPRO-programma "De Plantage" met Hanneke Groenteman dient zich aan op 3. Cultuur. Kunst, literatuur, toneel, theater. Een aardig programma van een zeker niveau. VPRO dus. Dit programma beëindigt mijn wekelijks terugkerende zondagse televisie ritueel. Het flesje "Gatorade" is leeg. Ik ga maar eens echt wat doen.

ANTIFA: EEN BELADEN TERM

De telefoon hunkert naar me. Ik besluit om een vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging tot integratie van Homosexualiteit, het COC, afdeling Zwolle te bellen. Gerard is thuis. Ik vertel hem dat extreem-rechts komende zaterdag in Zwolle mag demonstreren. Hij blijkt nog van niets te weten en reageert geschokt. De schok maakt snel plaats voor enkele concrete vragen. Hoe is het mogelijk? Waarom? Ik zet uiteen wat er tot dit moment zoal is gebeurd. Daarna verzoek ik Gerard of hij zijn achterban wil inlichten en mobiliseren voor de tegen-demonstratie. Tevens vraag ik of hij namens het COC burgemeester Franssen wil verzoeken om alsnog over te gaan tot een verbod van de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Gerard zegt mij toe dat zo spoedig mogelijk te zullen doen. Zijn reactie had ik verwacht. Homoseksuelen worden immers ook door extreem-rechts gediscrimineerd. Op 19 februari ontvang ik een afschrift van de door het COC aan Franssen gezonden brief. De secretaris van de Zwolse afdeling van het COC schrijft ondermeer: "... Ook wij hebben reeds meermalen kennis moeten nemen van de uitingen van leden van deze groeperingen en vinden dat zij bestreden moeten worden, dat aan vertegenwoordigers van deze bijna verboden organisaties zeker niet de kans geboden mag worden hun verwerpelijke racistische en fascistische ideeën te spuien, oproepen tot intolerantie, discriminatie en rassenhaat in het openbaar te doen. In het verleden zijn ook vele homoseksuele mensen het slachtoffer geworden van fascisten; nu de hedendaagse fascistten hun vroegere idealen nog steeds zeggen (en: blijken) na te streven is er voor het COC alle reden, (uitingen van) deze groeperingen te bestrijden. Met uw goedkeuring van deze demonstratie, die als niet anders dan een uitnodiging tot het doen van zulke uitingen beschouwd kan worden en waarmee u impliciet lijkt aan te geven, de uitlatingen en acties van deze groeperingen te willen stimuleren en wellicht zelfs toe te juichen dringt u de inwoners van Zwolle eveneens de visie van "extreem rechts" op. ..." (einde citaat)

De scherpe en heldere tekst laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

De avond vordert. De telefoon gaat. Aan de andere kant van de lijn hoor ik een Turkse vrouw spreken. Zij heeft van familie gehoord over de demonstratie van extreem-rechts en van de tegen-demonstratie georganiseerd door AFA. De vrouw wil graag weten om hoe laat en waar vandaan de demonstratie van tegenstanders van extreem-rechts start. Onder voorbehoud, er volgt namelijk nog een gesprek tussen AFA en de politie voor het maken van afspraken en het bespreken van aan de demonstratie verbonden voorwaarden, beantwoord ik haar vragen. "Het tijdstip en de plaats van vertrek zijn nog niet zeker." Ik benadruk dat. Zij wil haar achterban gaan mobiliseren. Deze achterban blijkt te bestaan uit alevieten - shi'itische moslims, volgelingen van Ali, de schoonzoon en neef van profeet Mohammed. Turkije telt naar schatting zeventien tot twintig miljoen alevieten (op een bevolking van ongeveer zestig miljoen), onder wie vier tot vijf miljoen Kurden. Hun interpretatie van de islam is liberaler dan die van de orthodoxe sunnieten. Alevieten houden zich niet aan de strikte regels van de orthodoxe islam. Zo gaan ze niet vijfmaal per dag bidden, vasten niet tijdens de Ramadan en gaan ook niet tenminste één keer per jaar op pelgrimstocht naar Mekka. Men houdt zich verder niet aan het verbod op het drinken van alcoholische

dranken en vrouwen binnen de alevietische gemeenschap zijn gelijkwaardig aan mannen. Alevieten bidden wel, maar niet in een moskee, omdat de als goddelijk aanbeden Ali in een moskee werd vermoord. De alevieten hebben een eigen cem, een religieuze ruimte waar ze regelmatig bijeen komen. In de cem wordt muziek gespeeld, vooral op de saz-gitaar. Ook wordt een religieuze dans, de semah, gedanst waarbij de vrouwen een rode haarband dragen. Orthodoxe moslims zien alevieten als ketters en daarom worden ze gediscrimineerd. Kısılbas luidt hun scheldnaam, "roodkoppen". Het woord is tevens synoniem voor "incestplegers". Invloed op de religieuze organisatie van Turkije hebben alevieten niet. Alle semi-overheidsinstellingen op dit terrein zijn in sunnitische handen. De Turkse staat subsidieert de bouw van moskeeën, terwijl de alevieten zelf hun gemeenschapshuizen moeten bekostigen. In maart 1995 kwam het tot een bloedig treffen in Istanbul (district Gazi) tussen de politie en alevietische demonstranten. Ruim dertig mensen werden gedood en ruim tweehonderd gewond. De alevieten waren de straat op gegaan uit protest tegen de door sunnieten gepleegde moord op twee geloofsgenoten.

In Nederland wonen naar schatting rond de vijftientachtig duizend alevieten. De vrouw aan de telefoon klinkt vriendelijk, doch gedreven. Het is een kort gesprek. Zakelijk, verstrekken van noodzakelijke informatie.

Een kwartiertje later word ik gebeld door een kraker uit het westen van het land. Alfred heeft in het verleden in Zwolle en omgeving gewoond en heeft hier nog de nodige vrienden en vriendinnen wonen. Ook hij vraagt informatie over de demonstratie. Hij wil zijn kennissen hier gaan vragen om brieven te faxen aan Jan Franssen met verzoeken om de demonstratie van extreem-rechts te verbieden. Prima. De druk moet worden opgevoerd. De ketel moet gaan springen.

Een tweede Turk belt. Murat, van de vereniging van Samenwerkende Turkse Organisaties in Overijssel. Hij vertelt mij dat hij namens zijn organisatie grote druk gaat uitoefenen op Franssen om terug te komen op zijn genomen besluit. Hij gaat tevens de landelijke politiek benaderen. Ik begin zo langzamerhand het gevoel te krijgen dat de verbreding begint te werken. Het stemt me bijzonder tevreden.

De laatste die ik 's avonds aan de lijn krijg is wederom een Turk uit Zwolle. Het is laat. Ik ken deze man goed, Edip. Hij is actief binnen de Turkse samenleving in Zwolle. Hij zegt zich ongerust te maken. Groepen Turkse jongeren schijnen de laatste dagen nogal militante taal uit te slaan. Zij willen zaterdag in Zwolle een confrontatie met fascistien. Het zijn geruchten, maar toch...waar rook is, is vuur. Vooral in het Turks Trefcentrum doen ze de ronde. Dit centrum is de ontmoetingsplaats voor Turken in de stad. Men kijkt er naar Turkse televisiezenders, er wordt gekeurd, koffie en thee gedronken en veel gepraat. Het is er altijd gezellig druk. Edip maakt zich oprecht zorgen. Ik hoop de komende dagen nog in gesprek te kunnen komen met Turkse jongeren. Net als Edip hoop ik dat de jongeren niet echt van plan zijn om in gevecht te gaan met aanhangers van de CD en NVP/CP'86. Ik vertel Edip dat laatstgenoemde extreem-rechtse partij beschikt over een eigen, niet te onderschatten, knokploeg. Er zijn rechts-extremisten die gek zijn op (vuur-)wapens. Mogelijk kunnen Edip en ik de Turkse jongeren waar het om gaat ervan weerhouden. Men moet en mag zich niet verlagen tot het niveau van fascistien en daardoor ook nog eens het risico lopen in één van de Zwolse ziekenhuizen te belanden op de dag van de demonstraties. Geweld werkt negatief en men gaat ten onder in een neergaande spiraal. Ik vind de gevoelens onder de jongeren overigens wel begrijpelijk. Ik kan me heel goed voorstellen dat komende zaterdag Turken vanuit een emotionele woede extreem-rechts letterlijk van de straat af willen slaan. Fascistien streven immers naar een blank Nederland waar geen plaats is voor onder andere zogenaamde kleurlingen, allochtonen, asielzoe-

kers en vluchtelingen. Dat is bedreigend. Er heerst nu al angst onder de Zwolse Turken. Ook Edip is bang. Hij vertelt mij letterlijk slapeloze nachten te hebben. Hij maakt zich druk, werkt intensief mee aan een brede mobilisatie voor de tegen-demonstratie. Een fantastische kerel met een groot hart! Een ware vriend. Van dat slag mensen zijn er helaas te weinig.

Het is laat geworden. Bijna twaalf uur. De zondag loopt ten einde. Ik ga richting de slaapkamer. Nog net hoor ik "Gute Nacht Freunde" voor de zoveelste maal op de radio. "Het Oog" is net afgelopen.

De volgende morgen word ik vroeg gebeld door de politie. De afspraak die Twentse Ceas en ik vanmiddag met de politie hebben, wordt nog even bevestigd. Om half vier worden we op het politiebureau verwacht. Dat komt mij prima uit. Rond twaalf uur vanmiddag krijg ik bezoek van een journaliste en een fotograaf van het landelijke ledenblad van GroenLinks. Op dit moment vind ik het jammer dat ik deze afspraak heb gemaakt. Het komt nu eigenlijk een beetje ongelegen. Maar ja, ik zie er ook wel weer het belang van in. Het moet. Het wordt tijd dat binnen GroenLinks-geledingen bekend wordt dat enkele leden met grote regelmaat op diverse manieren worden geïntimideerd en bedreigd door aanhangers en leden van de NVP/CP'86.

Ik zet een cd op. Muziek. Chumbawamba. Een Engelse groep met een maatschappij kritische uitstraling. De groep schroomt niet om in bepaalde liedjes nazi's ongenadig onderuit te halen. Een fantastisch enthousiaste groep. Een mengeling van pop, hip-hop en folk. Enkele platenzaken in Engeland verkopen geen cd's meer van de groep. Ruiten werden ingegooid. Waarschijnlijk door fascistten die niet gediend zijn van de muziek van Chumbawamba. Eén van de nummers draai ik altijd iets harder dan de anderen: "Enough is Enough". Met grote overgave wordt gezongen "Enough is enough, give the fascistmen a gun shot". Op de achtergrond zijn geweersalvo's te horen. Gedurende een aantal weken inmiddels heb ik dit stukje van het nummer op mijn antwoordapparaat staan. Ik word nogal eens telefonisch bedreigd door fascistten. "Enough is Enough" vind ik een toepasselijk welkomstwoord voor anonieme laffe rechts-extremisten die op het antwoordapparaat mij en mijn flat het nodige toewensen. De tekst en de acoustische achtergrondgeluiden van geweerschoten laten aan duidelijkheid niets te wensen over.

Het loopt tegen tien uur. Ik besluit om een voor mij principieel telefoontje te plegen. Iets zit me al een tijdje behoorlijk dwars. Een paar weken vóór het besluit van Jan Franssen om de CD en NVP/CP'86 toestemming te verlenen om in de binnenstad van Zwolle te marcheren, heeft de gemeente Zwolle duizend gulden geschonken aan de stichting Comité Herdenking Februaristaking 1941! In de motivering van het voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders om financieel bij te dragen aan de 55-jarige herdenking van de Februaristaking te Amsterdam, gedateerd 16 januari 1996, staat onder andere: "(...) Met het herdenken in februari a.s. wordt niet uitsluitend een moedige daad van verzet en solidariteit uit het verleden gerespecteerd, maar wordt tevens duidelijk gemaakt dat ook nu stelling moet worden genomen tegen discriminatie en intolerantie. Deze vallen helaas nog overal te signaleren en dus blijft verzet daartegen noodzakelijk. (...)" De herdenking vindt jaarlijks plaats op 25 februari bij het monument "de Dokwerker". Het is een landelijk gedenkmoment, waarbij wordt stilgestaan bij het gevaar van fascisme toen en nu. Voor mij is het werkelijk onbegrijpelijk dat ná de donatie van de gemeente Zwolle aan het herdenkingscomité, dezelfde gemeente fascistten legaal, toegestaan, de ruimte biedt om hun fascistische gedachtengoed in de Zwolse straten anno 1996 op een verderfelijke wijze te propageren. Zit hier niet iets wezenlijk tegenstrijdigs in de gemeentelijke besluitvorming? Ja, is mijn resolute antwoord. In het

College-voorstel wordt notabene gesteld dat stelling genomen dient te worden tegen discriminatie en intolerantie!

Ik kan het niet laten. Ik bel met de secretaris van de stichting Comité Herdenking Februaristaking 1941. Ze neemt de telefoon op. Ik vertel haar wat in Zwolle op 24 februari staat te gebeuren en verzoek haar daarom om het door de gemeente Zwolle gedoneerde bedrag terug te storten. Lijkt mij een begrijpelijk verzoek. Tot mijn verbazing reageert de vrouw met de opmerking dat de stichting zich niet met politiek bezighoudt?! Heb ik mijn oren vanochtend soms niet goed gewassen, hoor ik het niet goed? Houdt zich niet met politiek bezig? Staat de stichting niet stil bij het fascisme-gegift van vijftig jaar en langer geleden, vergif dat vandaag de dag nog steeds rondsluip door menig Nederlandse straat. Een herdenking die dit jaar financieel ondersteund wordt door een gemeente die fascistische demonstreren een dag voor de herdenking. Gevoelsmatig zit er iets goed scheef. Ik ben perplex, verbouwereerd. Er ontstaat een discussie tussen haar en mij, maar ik kan haar standpunt niet veranderen. De duizend gulden zal niet terug worden gestort aan de gemeente. Ik besluit snel een einde aan het gesprek te maken. Het heeft geen zin. Ik ben verbaasd en boos.

Het volgende telefoontje dat ik pleeg is met een goede kennis van me. Ik vraag Jan of hij met mij een affiche wil maken voor de demonstratie. Vanavond, als het kan. Gelukkig heeft hij vanavond tijd. Er moet zoveel, in zo korte tijd gebeuren. Jan heeft een mooie computer. Ik denk dat we er wel in zullen slagen om een duidelijke oproepaffiche in elkaar te draaien. Ook weer geregeld.

Vervolgens bel ik een Zwolse advocaat. Ik vertel hem eerst wat over de twee demonstraties, waarna ik hem concreet vraag of hij zaterdag beschikbaar kan en wil zijn voor AFA-Zwolle en -Twente. Je weet immers maar nooit. Stel je voor dat er iets fout gaat en dat er mensen worden gearresteerd. AFA zorgt altijd voor enkele veiligheidsgordels, waaronder een advocaat. Standaardprocedure. De advocaat wil graag behulpzaam zijn en staat volledig achter de inhoud van de demonstratie. Ik vertel hem dat zijn naam en telefoonnummer vermeld zullen worden op een zogenaamd deelnemerspamflet dat aan demonstranten zal worden uitgereikt vóór aanvang van de demonstratie. Op dat pamflet worden zaken vermeld als het hoe en waarom van de demonstratie, wat niet en wel is toegestaan - zoals het niet mogen dragen van bivakmutsen en wapens - en de naam en het telefoonnummer van een advocaat. Hij vindt dat niet bezwaarlijk. Ik ben tevreden. Ook dat is nu geregeld. Alles draait soepel, op rolletjes. Er zijn nog geen problemen.

De ochtend is nog steeds niet voorbij. Het is bijna twaalf uur. Zometeen verwacht ik de journaliste en een fotograaf van het "GroenLinks Magazine". Ik zet alvast een grote verse pot koffie. Hopelijk komen ze op tijd. Ze komen met eigen vervoer uit Amsterdam. Het sneeuwt behoorlijk. Op de radio vertelt de verkeersinformatie dat er de nodige files zijn vanwege hevige sneeuwval. Ook in de regio Amsterdam. Gelukkig, praktisch klokslag twaalf uur staan ze voor de deur. Het wordt een goed gesprek, een goed interview. Ik voel me moe. Veel gepraat. En de dag is nog zo lang! Straks nog het gesprek met de politie. Praten met "de vijand". Althans zo zal dat worden gezien binnen extreem-linkse kringen. Ik ervaar het daarentegen niet zo. Waarom niet in overleg met de politie? Als AFA-Zwolle en -Twente met dat gesprek kunnen bewerkstelligen dat de demonstratie door kan gaan, is het prima. We hebben een inhoudelijke boodschap te brengen. Waarom zouden we het op de spits drijven? We zitten niet te springen om een hoog confrontatiegehalte zaterdag aanstaande. Integendeel. AFA wil een zo breed mogelijk ondersteunde tegen-demonstratie organiseren. Dat bereik je niet door een demonstratie te organiseren op hetzelfde moment dat extreem-rechts de straat op gaat. Dat is vragen om moeilijkheden, om een drempel voor velen

om überhaupt deel te nemen en om een verbod van de demonstratie. Cees en ik zullen zo lang mogelijk vasthouden aan het vertrektijdstip van de demonstratie van half één. De CD en NVP/CP'86 vertrekken een uur later ook vanaf het Stationsplein. Een breed, grootschalig, tegen-protest is van groot belang. Ook om duidelijk te maken dat de strijd tegen fascisme niet is voorbehouden aan extreem-links, laat staan aan links.

Wie, met een voldoende en gezonden herseninhoud en het hart op de juiste plaats, is niet tegen fascisme, racisme, rechts-extremisten en gedreven neo-nazi's? Ik hoop en verwacht dat de tegen-demonstratie zaterdag zal tonen dat het niet alleen extreem-linkse jongeren, autonomen en krakers zijn die de straat op gaan om hun afschuw te uiten over extreem-rechts. Maar ook ouderen, Turken, Marokkanen, Molukkers, Iraniërs, mensen vanuit de PvdA, CDA, D'66, RPF/GPV en vele, zeer vele anderen. Gewone burgers. Bont, kleurrijk, breed.

De term "anti-fascisten" is beladen geworden en min of meer achterhaald. De "zwarte" horde, zoals in de media wel eens is en wordt geschreven over anti-fascisten. Zwart, vanwege de kleding die wordt gedragen door een verhoudingsgewijs kleine groep opposenten van extreem-rechts die daadwerkelijk de "confrontatie" aandurft met rechts-extremisten. Men ervaart zo'n groep anti-fascisten veelal als bedreigend vanwege uiterlijkheden. Zwarte kleding, hoge schoenen, haardracht, de kleur van het haar. Maar, onder die kleren en onder dat haar zitten gewone jonge mensen, vaak nog kinderen. Ze zijn maatschappij- en politiek kritisch. De kleding kan gezien worden als een vorm van protest tegen de maatschappij en tegen de gevestigde orde, het keurslijf van de Nederlandse samenleving. Het is voor mij niet duidelijk waarom dat als bedreigend wordt ervaren. Een bivakmuts, ja, dat zou als bedreigend kunnen worden opgevat. Vraagt men zich daarentegen wel eens af waarom er een aantal antifa's is, dat gebruik maakt van een bivakmuts of een sjawl voor het gezicht? Dat doet men "slechts" om niet herkend, gefotografeerd en gefilmd te worden door rechts-extremisten. Bekendheid kan leiden tot bedreigingen vanuit extreem-rechts. Dat het gebruik van een bivakmuts of sjawl tevens met zich mee brengt dat men niet door de politie wordt herkend, is meegenomen. Het liefst zie ik, dat niemand gebruik maakt van middelen om niet herkend te worden. Ik ben en blijf een groot voorstander van het herkenbaar en met open vizier voeren van actie. Dat maakt je sterk en geloofwaardig als persoon en als beweging. Wat heb je te verbergen? Een mening? Je moet voor je mening uit durven te komen, ook zichtbaar, ondanks de eventuele daaraan verbonden niet te onderschatten risico's. Men ziet anti-fascisten veelal als radicaal. Maar, wat is radicaal? De kleding die gedragen wordt? Het uiterlijk van de persoon? Ik ben ervan overtuigd dat vele autonomen gemoedelijker, vriendelijker en liefdevoller zijn dan hun voorkomen doet vermoeden en dan de anti-fascisten die er "normaal" en niet bedreigend uitzien. Zelf ben ik een keer door een journalist getypeerd als een doorsnee "postzegelverzamelaar". Aardig, stoffig, saai. Maar, hoe ziet een doorsnee postzegelverzamelaar er eigenlijk uit? Waarom zou een "gewoon" iemand als ikzelf, geen strijd kunnen en mogen voeren tegen fascisme en racisme? Men verwacht zo'n gedrag kennelijk niet van "zo'n" persoon. Misschien moet er een andere term komen voor antifa's. Wat te denken van "extreem-rechts-verzetters"? Neen, natuurlijk niet! Het begrip "anti-fascist" is historisch en mag niet verdwijnen. Het wordt echter tijd dat journalisten er wat genuanceerder mee om gaan springen. Zij zijn toch degenen die veelal de beeldvorming bepalen van een groep mensen in onze maatschappij. "Links" en "anti-fascisme" moeten uit elkaar getrokken worden en verbreed. De anti-fascisembeweging in Nederland heeft dat proces zelf in de hand. Zwolle kan zaterdag de 24e februari een start zijn om de beeldvorming drastisch te wijzigen.

TE GEMEENTELIJKE FORMALITEITEN

Het gesprek met de journaliste duurt zo'n twee uur. De bel gaat. Cees is gearriveerd. Ik neem afscheid van de journaliste. De fotograaf is al een uur geleden vertrokken.

Cees en ik gaan meteen de deur uit. We gaan lopend op weg naar het politiebureau in het centrum. Het is koud. Er ligt nog een klein laagje sneeuw op de straten. Ik heb de verkeerde schoenen aan gedaan. Oude, goedkope "Bristol"-mocassins. De koude sneeuw dringt binnen een mum van tijd door enkele gaten aan de onderkant van de schoenen en creëren natte sokken. Maar, ze lopen zo lekker, die mocassins. Ruim op tijd komen we bij het politiebureau. We melden ons netjes aan de balie. Een agent haalt ons op uit de hal. Een klant-onvriendelijke hal. Koel, totaal geen privacy. Als een vrouw bijvoorbeeld iemand wilt spreken in verband met het feit dat ze is aangerand, kan iedereen die in de hal zit, horen wat er gezegd wordt. Pijnlijk. Onbegrijpelijk. Ik ben in verband met een aantal bedreigingen een paar keer in het politiebureau geweest voor het doen van aangifte. Aan de balie laat ik spontaan mijn stemvolume dalen. Andere aanwezigen in de hal en aan de balie hoeven niet te weten waarom ik er ben.

We komen in de kamer van de korpschef; een kleine, tengere, vriendelijk ogende man. Koffie wordt geserveerd en Cees en ik ploffen op een bank. De korpschef steekt van wal, begint zijn verhaal en maakt ons enkele zaken meteen duidelijk. Hij heeft moeite met het door ons bepaalde tijdstip van vertrek van de demonstratie, half één. Dat moet drie uur worden. Cees en ik gaan daar niet mee accoord. We willen zo lang mogelijk vasthouden aan half één. Tactiek. Druk. Uiteindelijk wordt het twee uur. Een compromis, bereikt alsof we als ware politici aan het onderhandelen zijn geweest. We leggen ons erbij neer. De demonstratie, die om drie uur zal eindigen, moet door gaan. De politie wil dat beide demonstraties niet vlak na elkaar worden gehouden. Voor alle zekerheid wordt ons ook nog verteld dat geen wapens mogen worden megedragen. Dat spreekt voor zich. Waarom zouden er wapens worden meegenomen? AFA is niet uit op geweld en een confrontatie met fascistten. Ik realiseer me dat de buitenwereld dat altijd wel zo ziet: antifa's en geweld dat hoort toch bij elkaar? Een fabel. Natuurlijk, zoals binnen iedere organisatie, groep, vereniging, maatschappelijke en politieke stromingen kunnen meningen, ideeën en actievormen en -middelen verschillen. Zo zullen er ook tegenstanders van extreem-rechts zijn die geweld niet schuwen, maar die tref je niet aan binnen de directe, actieve, achterban van de Anti-Fascistische Aktie. Nooit is echter uit te sluiten dat gewelddadige elementen op tegen-demonstraties zullen afkomen. Mensen die gewoon extreem-rechts coûte que coûte niet op straat willen zien. Die houding wijs ik niet af. Extreem-rechts dient op verschillende uiteenlopende manieren te worden bestreden. Dat kan bijvoorbeeld ook door het gericht geweld toepassen of juist niet. Men kan kiezen om te strijden via de pen of de publieke opinie, demonstraties, meningsvorming of discussies in de wijken. Ik ben een voorstander van geweldloze acties, van acties waarin de pen en de computer centraal staan. Alle andere actievormen zijn daarentegen ook van essentieel belang en van grote waarde en ik ga die dan ook niet uit de weg, integendeel.

De korpschef zegt ons toe, dat tijdens de demonstratie van extreem-rechts gelet zal worden op het uiten van racistische en discriminerende leuzen en op het dragen van nazi-symbolen. Zijn die te horen of te zien, dan zal de politie overgaan tot arrestatie en tot het ontbinden van de demonstratie, aldus de politiefunctionaris. Zo hoort het ook. Het is een belangrijke toezegging. Ik vraag me af of het voor rechts-extremisten mogelijk is om te demonstreren zonder het scanderen van bedenkelijke leuzen.... Ze doen niets anders. Zonder het scanderen van de meest verschrikkelijke leuzen heeft een demonstratie volgens mij voor de CD en NVP/CP'86 geen enkel nut. Ze willen toch hun fascistische gedachtengoed op de openbare weg verspreiden? Ze willen toch provoceren en de aandacht trekken zonder politieke inhoud? Daarvoor zijn leuzen en symboliek voor rechts-extremisten onmisbaar. Ik hoop dat de politie alsdan inderdaad zal optreden en dat ze de toezegging zullen nakomen. Ik trek overigens in twijfel of de politie wel beschikt over voldoende kennis op het terrein van fascistische symbolen. In 1995 heeft de NVP/CP'86 diverse malen verboden, illegale, demonstraties gehouden. Negen van de tien keer trad de plaatselijke politie niet op, tot verbazing en ontzetting van de lokale bevolking. Waarom werd niet opgetreden? De NVP/CP'86 overtrad bewust de diverse demonstratieverboden en aanhangers en leden scandeerden in diverse steden leuzen als "vol is vol", "eigen volk eerst" en "Nederland voor de Nederlanders". Iets anders schijnen ze niet te kunnen schreeuwen. De vocabulaire van fascisten is zeer beperkt.

Het niet-optreden van de politie kan op den duur leiden tot het eigenhandig optreden van links radicalen: "Treedt de staat niet op tegen fascistten, dan doen wij dat wel!"

Extreem-rechts is voer aan het woorden voor Justitie en juristen. Zijn discriminerende leuzen strafbaar? Wanneer is een leus discriminerend? De op zich staande kreet "eigen volk eerst" blijkt niet strafbaar te zijn. Dat verandert wanneer het gescandeerd wordt in een aaneenschakeling van kreten. Ook heeft tot op heden het brengen van de Hitlergroet nog steeds niet tot veroordelingen geleid. Door de Hoge Raad is in 1987 bepaald dat het enkele uitbrengen van de Hitlergroet niet een belediging "mondeling, bij geschrift of afbeelding" (artikel 137c Wetboek van Strafrecht) is. Het uitbrengen van de Hitlergroet in samenhang met het scanderen van leuzen als "Joden weg ermee", "Sieg Heil" of "Hitler" leidde wel tot een veroordeling wegens het zich mondeling opzettelijk beledigend uitlaten (Hoge Raad, 22 maart 1988). Onduidelijkheid te over. Ik ben benieuwd wat aanstaande zaterdag staat te gebeuren tijdens de demonstratie van extreem-rechts.

Ik vermoed dat extreem-rechts zich zaterdag "netjes" zal gedragen. Zwolle kan voor fascistten een doorbraak betekenen. Dat beseffen ze terdege. Gedragen ze zich netjes, dan zullen na Zwolle andere steden het mogelijke slachtoffer worden van fascistisch straatterror.

Het gesprek verloopt verder soepel. De afspraken en voorwaarden zijn helder. Cees en ik benadrukken nog het risico op een confrontatie 's morgens tussen rechts-extremisten en gewoon winkelend publiek en marktgangers in de binnenstad. De politie gaat er te gemakkelijk vanuit dat ze zaterdag alle rechts-extremisten kunnen opvangen op het NS-station. Dat is een misvatting. Ervaring heeft geleerd, dat fascistten niet allemaal met de trein naar de stad reizen waar gedemonstreerd gaat worden. Velen komen met eigen vervoer, parkeren de voertuigen in of aan de rand van de binnenstad en lopen dan in groepjes de stad in. We krijgen uit het gesprek de indruk dat dat risico in Zwolle zaterdag klein is. Er zal veel politie op de been worden gebracht. Tevens krijgen we nog de toezegging dat extreem-rechts om één uur Zwolle moet hebben verlaten! De CD en NVP/CP'86 demonstreren tussen elf uur en twaalf uur. Het risico op een confrontatie is eigenlijk uitgesloten. Ik vraag me af hoe de politie een en ander denkt te kunnen regelen.

Niet iedere rechts-extremist is als zodanig herkenbaar. Niet iedere fascist is een skinhead en draagt een bomberjack met een klein rood-wit-blauw vlaggetje op één van de mouwen. Rechts-extremisten als De Regt, De Jong, Janmaat en Ruitenbergh zijn bekend en herkenbaar, ook voor de politie. Maar er lopen ook van dit soort "nette" fascistten rond die waarschijnlijk niet bekend zijn. De toezegging dat extreem-rechts de stad uit is op het moment dat de AFA-demonstratie start, is voor mij en Cees positief. Nu kunnen we tijdens de landelijke mobilisatie duidelijk maken dat er geen sprake zal zijn van een mogelijke confrontatie met rechts-extremisten. Die angst kunnen we wegnemen. Mocht er toch onverhoopt iets mis gaan, duiken er toch rechts-extremisten na één uur op, dan is het de verantwoordelijkheid van de politie om de anti-fascisten te beschermen.

De korpschef vraagt nog of er 's middags sprekers zullen zijn. Gelet op het korte tijdsbestek hebben Cees en ik daar nog niet aan kunnen werken. Mogelijk regelen we alsnog één of meerdere sprekers en muziek. Tot slot deelt hij ons mede, dat ik morgenochtend een telefoontje zal ontvangen van de gemeente. Burgemeester Franssen moet nog accoord gaan met de gemaakte afspraken en voorwaarden. Hij moet zijn definitieve fiat geven voor de demonstratie. Na dat telefoontje, waarin de beslissing van de burgemeester zal worden medegedeeld, kunnen AFA-Zwolle en -Twente daadwerkelijk aan het werk. Mobiliseren, de pers inlichten en de organisatie van de demonstratie tot in de puntjes gaan regelen.

Na een uurtje sta ik weer samen met Cees buiten in de kou. Ik loop met hem mee naar het station, neem afscheid van de Twentse actievoerder en loop snel richting huis. Mijn sokken, die net waren opgedroogd, worden weer nat. Het antwoordapparaat zal vermoedelijk vol staan met berichten.

Ja, thuisgekomen zie ik het rode lampje, meteen na binnenkomst in de woonkamer, branden. Ik luister eerst het antwoordapparaat af. Er zullen mensen teruggebeld moeten worden. Ik wacht even. Het is kwart over vier in de middag. Ik ga een pot koffie zetten en schenk mijn huisdieren de nodige aandacht. Die kan en mag ik niet vergeten.

Een half uurtje later bel ik een journalist van een landelijke persdienst. Deze man wil morgenmiddag vanuit een grote havenstad in het westen van het land bij mij langskomen. Hij wil een interview met mij over AFA, de door AFA aangekaarte verbodsdiscussie en over de bedreigingen en intimidaties vanuit extreem-rechts aan mijn adres. Ik maak een afspraak met hem, ondanks alle spanning en drukte op dit moment. Het is belangrijk; het in de media blootleggen van de duistere, voor velen onbekende, criminele kanten van extreem-rechts. Daar heb ik veel voor over, gedreven als ik ben, en zo'n gesprek met een journalist krijgt dan ook prioriteit. De journalist hoopt dat het artikel nog deze week geplaatst kan worden. Hij schrijft voor een twintigtal regionale kranten. Ik hoop dat dat - plaatsing deze week - lukt. Dat zou mooi zijn, publicatie van het interview vlak voor de demonstratie van extreem-rechts. Ruitenbergh zal daar niet blij mee zijn.

Na dit telefoontje heb ik telefonisch contact met een journalist van het televisie actualiteitenprogramma van de NCRV, Hier & Nu. Hij wil een item maken over de intimidatiepraktijken van de NVP/CP'86, maar ook over de voorbereidingen van de AFA-demonstratie zaterdag. Hier & Nu wil mij gaan volgen de dagen voorafgaande aan de demonstratie. Ik reageer in eerste instantie gematigd positief. Tot dat moment ben ik een aantal keren op de lokale en regionale televisie geweest en eenmaal in AVRO's Televizier Magazine. Al die keren ben ik min of meer onherkenbaar in beeld gebracht, de ene keer van achteren gefilmd en de andere keer kwam ik in beeld met een soort trillend dambord voor mijn hoofd. Ondanks het feit dat ik bekend ben binnen extreem-rechtse kringen - mijn persoonlijke gegevens en een enkele keer foto's waarop ik zichtbaar ben, zijn een aantal malen gepubliceerd in bladen en brochures van de NVP/CP'86 - wilde ik nooit herkenbaar op

televisie. Televisie is een modern medium dat mensen in staat stelt om programma's met een videorecorder op te nemen en vast te leggen. Mijn herkenbaarheid hoefde wat mij betreft niet bekender te worden. Maar, het telefoontje vanuit Hilversum brengt me aan het twifelen. Na enige aarzeling deel ik mede dat ik mijn medewerking wil verlenen aan het programma, herkenbaar! Wat heb ik te verbergen? Niets toch. Moet ik bang worden? Nu redeneer ik, dat bekendheid ook kan zorgen voor een extra stukje veiligheid. Woensdag aanstaande komt een camerateam naar Zwolle. Op die dag ga ik 's middags met een kennis, Jeanne, die een auto heeft, oproepaffiches voor de tegen-demonstratie in Zwolle verspreiden. We gaan eerst naar de trefcentra van de Turken, Marokkanen en Molukkers en vervolgens naar wijkcentra en bibliotheken. De scholen zijn deze week helaas dicht wegens de voorjaarsvakantie. Hier & Nu zal achter ons aan rijden en opnamen maken. Leuk. Interessant.

Ik merk dat de journalist van het programma blij is met mijn medewerking. Logisch. Nieuws. Tevreden gopen we beiden de hoorn op de haak.

En nu bel ik eerst de Chinees: ik moet eten. Bami met gesneden kip en gebakken banaan. Snel, tussendoor. Wat een leven! Straks ga ik naar Jan om de affiche te maken. Nog geen half uur later heb ik het eten op mijn bord. Heerlijk. Ik schrans het snel naar binnen. Een glas koude melk erbij om de weg van het eten naar de inwendige darmkanalen te versnellen.

Ik ga naar Jan. Op de fiets. Het is behoorlijk koud buiten. Twee uren zijn we in zijn werkkamertje aan het werk. Bondige teksten verzinnen en maken, vorm geven, printen en dan nog wat knippen en plakken en klaar. Ondanks het feit dat het aanvangstijdstip van de demonstratie nog niet officieel is goedgekeurd door Franssen, vermelden we toch twee uur op de affiche. Mocht het tijdstip alsnog gewijzigd worden, dan kan ik dat alsnog morgen met het nodige kunst- en vliegwerk veranderen. Ik ga er echter vanuit dat Franssen accoord gaat met de tussen mij en Cees en de politie gemaakte afspraken. Het verlossende telefoontje verwacht ik morgenochtend. Ik fiets tevreden naar huis. Het affiche is klaar.

Helaas moet ik deze dagen zeer veel alleen doen. Andere mensen die bij AFA-Zwolle betrokken zijn, zijn de meeste tijd aan het werk of studeren. Ook ver buiten Zwolle. Tijd voor ondersteunende werkzaamheden voor AFA hebben ze hierdoor amper. Het zij zo, jammer. Ik scherm overigens de activisten van de Zwolse AFA-groep bewust af. Ik ben degene die steeds naar buiten treedt met naam en toenaam. Bekendheid kan de nodige vervelende gevolgen met zich meebrengen. Ik heb die gevolgen geaccepteerd. Anderen wil ik hiervoor behoeden. Wat ook meespeelt is het feit dat ik "alleen" woon. Anderen hebben een verantwoordelijkheid naar huisgenoten of partners en dienen daar rekening mee te houden. Het actief zijn als antifa is niet zonder risico's. Ik benadruk dat iedere keer weer als nieuwe mensen contact met me opnemen die actief willen worden. Je moet hier eerlijk over zijn vind ik. Dit eerlijk zijn betekent wel, dat diverse mensen besluiten om niet actief te worden vanwege de mogelijke risico's. Met name de gedachte door extreem-rechts geregistreerd te worden, weegt zwaar bij mensen in hun besluitvorming om wel of niet actief te worden binnen een organisatie als AFA. Extreem-rechts dringt tot op zekere hoogte door in je persoonlijke levensomstandigheden. Ik ben mede daardoor zwaar gaan tillen aan veiligheid en werken in de anonimiteit voorzover het anderen betreft.

Morgenochtend ga ik het affiche kopiëren. Morgenochtend, dinsdag. Een belangrijke dag. Iemand van de gemeente moet mij bellen: de definitieve toestemming voor de demonstratie moet geconfirmeerd worden. Ik hoop dat ik vroeg gebeld word. Er moet nog veel in bijzonder korte tijd gebeuren. Iedere minuut is hard nodig.

Ik pak een flesje Guinness uit de koelkast. Heerlijk, donker Iers bier, zo vlak voor het slapen.

Dinsdag, 20 februari. De telefoon lijkt mijn leven te gaan beheersen. Een ingrijpende uitvinding. Alexander Graham Bell had eens moeten weten, toen hij in 1876 patent aanvraag op zijn uitvinding, dat ruim honderd jaar later de telefoon iemands leven kan beheersen, kan worden afgeluisterd, ook zonder snoer kan werken, in een jaszak meegedragen kan worden en kan worden aangesloten op een fax! De hele dag door voer ik diverse telefoongesprekken. Zo spreek ik met anti-fascisten van diverse AFA-groepen in het land, met enkele Turken en met journalisten van onder andere Hier & Nu, de plaatselijke kabelkrant, de lokale radio en de Zwolse Courant. Het telefoontje van de gemeente laat echter op zich wachten. Ik ga zelf maar eens bellen. Ik vraag naar de Kabinetschef. Er is nog niets bekend, krijg ik als antwoord. Ik bel een tweede keer. Wederom niets bekend. Ik word een beetje boos; er was immers toegezegd dat ik vanmorgen zou worden gebeld. Ik word ongeduldig, dat zit in mijn genen. Zaken moeten soepel en snel verlopen. Afspraken en toezeggingen dienen nagekomen te worden. Is dat niet het geval dan word ik kregelig. "Het zit allemaal een beetje tegen", is een derde gemeentelijke reactie. Ik maak duidelijk dat de organisatie van de demonstratie hierdoor in de problemen kan komen. Ik dring aan op snelheid: ik heb lak aan de arrogantie van de "macht" en durf de "macht" kritisch en zonder schroom te benaderen. Hoe kleiner de periode tussen de definitieve toestemming en de dag van de demonstratie, hoe minder tijd er resteert voor een vlekkeloze organisatie ervan.

Tussen alle telefoontjes door heb ik 's middags nog "even" het interview met de journalist van een landelijke persdienst. Vermoeiend. Voor de zoveelste maal vertel ik hetzelfde verhaal. De man zit regelmatig, haast hoorbaar, met zijn oren te klapperen en met zijn ogen te knipperen bij het horen en zien van alle informatie over met name de partij van Zwollenaar Ruitenberg. Ik ben heel benieuwd hoe uiteindelijk het artikel van de jonge journalist vorm zal krijgen. We spreken maar liefst drie uur met elkaar. Het interview is beëindigd. Terwijl de jongeman de woonkamer uitloopt, wordt zijn aandacht getrokken door een kleurrijke landkaart van Nicaragua. Met belangstelling loopt hij af op de kaart, die ik heb bevestigd op een glazen schuifdeur tussen de woon- en werkkamer. De journalist zegt begin jaren negentig een bezoek te hebben gebracht aan dit schitterende, kleine, land in Midden-Amerika. We blijken een gemeenschappelijk raakvlak te hebben. Ook ik ben in Nicaragua geweest. In 1991 heb ik twee weken doorgebracht in de regio Matagalpa, zo'n honderdvijftig kilometer ten noorden van de hoofdstad Managua. We kletsen nog even een kwartiertje over Nicaragua. We zijn enthousiast. Volgens mij zouden we uren kunnen praten over het land dat sinds 19 juli 1979 verlost is van de dictatuur. Somoza. Na jaren van oorlog tussen de Sandinisten van het FSLN (Frente Sandinista Liberación Nacional), onder leiding van president Daniel Ortega, en de door de Verenigde Staten van Amerika gesteunde rebellen (contra's), heeft Nicaragua sinds februari 1990 een rechtse regering onder leiding van president Violeta Chamorro. Veel inwoners hebben destijds uit economische overwegingen op deze vrouw gestemd. Men hoopte op sociaal-economische verbeteringen. Ten tijde van het bewind van Ortega werd veel overheidsgeld uitgegeven aan het leger. De regering werd hiertoe gedwongen, vanwege de guerrilla-oorlog van de contra's. De Sandinistische verworvenheden, zoals gratis en voor iedereen toegankelijk onderwijs en een goede gezondheidszorg, verdwenen met de komst van Chamorro naar de achtergrond. Chamorro stapte over op een privatiseringspolitiek. Zeer veel schooltjes staan op dit moment leeg. Onderwijs is voor velen onbetaalbaar en dus onbereikbaar geworden. Dat is een schande. Het gaat slecht met het land. Veel Nicaraguanen hebben spijt dat ze in februari '90 hun stem hebben gegeven aan mooie beloften en niet meer dan dat. Er is veel onrust. Relletjes. Stakingen. Schermutselingen. Vooral in Managua en in de bergen in het noorden van het land.

Op 20 oktober 1996 zijn er weer verkiezingen. Hopelijk een begin van een gezonde economische opbouw van het land met veel aandacht voor de jeugd. Daniel Ortega is weer kandidaat voor het FSLN. Begin september ligt hij in peilingen vier procent (dertig procent) achter op de rechtse ex-burgemeester van Managua, Arnoldo Alemán (vierendertig procent) van de PLC (Partido Liberal Constitucionalista).

"Ay Nicaragua, Nicaraguita, la flor más linda de mi querer", "Ach Nicaragua, mijn kleine Nicaragua, mijn liefste en mooiste bloem".

Ik neem afscheid van de journalist en ga even op de bank liggen. Slaap. Om vijf uur schrik ik wakker. Mijn hoofd heeft tegen Tito, de blauwe Pers, aangelegd. Ik heb wat van zijn haren tussen mijn lippen gekregen. De telefoon gaat over. Snel enkele haren van mijn lippen verwijderen, dat praat wat makkelijker. De gemeente, eindelijk. De burgemeester is accoord gegaan met de gemaakte afspraken en voorwaarden tussen de politie en AFA. De kogel is door de kerk. De kerk blijkt voor mij nog ergens goed voor te zijn. Cees en ik kunnen verder met de organisatie. We weten waar we nu aan toe zijn.

De avond is gevallen. Het is donker. Ik ga even op het balkon aan de achterzijde van de flat staan, steek een sigaret aan en val in overpeinzingen. Een bijzonder heldere hemel. Veel sterren en een heldere maan zorgen ervoor dat het uitgestrekte grasveld achter de flat er zelfs nu heldergroen bij ligt. Een mug tracht me aan te vallen, aangetrokken en waarschijnlijk geïrriteerd geraakt door het licht in de keuken boven het gasfornuis. Het kleine beestje duikt zoemend een aantal keren in mijn richting. Ik doe het licht in de keuken uit, waarna de mug verdwijnt. Het insectje lijkt zo'n rustig vrij leventje te hebben, geen last van politieke beslommingen of vervelende telefoontjes. Schijn bedriegt... Zo nu en dan is een satelliet te zien die zich, voor het oog, langzaam door het oneindige heelal voortbeweegt. Net een ster. Een klein lichtpuntje. Russisch, Amerikaans, Japans, Europees?, wie zal het zeggen. Heelalvervuiling, dat weet ik wel zeker. Een toekomstige milieuramp, daar ben ik van overtuigd. Tonnen schroot bevinden zich in dat mooie verre zwarte heelal. De ogenschijnlijke rust die mij volledig verzwelgt, wordt verstoord door het geluid op de snelweg van auto's en vrachtwagens die zich een weg zoeken, achter de lichtbundels van de koplampen, naar elders. Een verkeersader tussen noord- en zuid-Nederland, op nog geen driehonderd meter van mijn flat. De ader splijt Zwolle in tweeën. Ik laat het geluid van het verkeer achter me en ga, na ruim twintig minuten in de avondkou te hebben gestaan, naar binnen.

's Avonds spreek ik Edip nog even. Hij is vanavond met een grote vertegenwoordiging van diverse allochtonen groeperingen uit Zwolle in het gemeentehuis geweest. Zij hadden een gesprek met Franssen. De burgemeester deelde hen, aldus Edip, strak, formeel en gevoelloos mede waarom hij heeft besloten de CD en NVP/CP'86 toestemming te verlenen voor het houden van een demonstratie. Volgens Edip waren het vooral landgenoten van hem die tijdens het gesprek zeer emotioneel werden. Er vloeiden zelfs diverse tranen. Men heeft de indruk dat de Zwolse burgemeester de gevoelens van angst, de woede en emoties onder de Zwolse allochtonen ernstig onderschat. Hij kwetst ze, is de constatering. Enkele Turken hebben het idee geopperd om zaterdag massaal Zwolle te verlaten, de rug toe te keren. Ik zeg tegen Edip dat ze dat absoluut niet moeten doen - niet voor fascistten op de vlucht gaan! Gelukkig, ik begrijp het verkeerd. Het is geen wegvluchten, zegt Edip. "Zwolle is onze stad niet meer", "we voelen ons hier niet meer thuis". De "weg-vlucht-actie" moet symbolisch bedoeld zijn. Begrijpelijk. Emotioneel. Ik hoop daarentegen dat de Turken in Zwolle zich zaterdag massaal zullen aansluiten bij de geplande AFA-demonstratie, evenals andere minderheidsgroeperingen.

De heersende angst voor een confrontatie met fascistten zaterdag heb ik in ieder geval bij Edip kunnen wegnemen. Ik leg hem uit hoe het gesprek met de politie is verlopen en welke toezeggingen er zijn gedaan. Hij reageert tevreden. Gelukkig.

Donderdagavond vindt in het Turks Trefcentrum een overleg plaats waarvoor diverse plaatselijke, provinciale en zelfs landelijke organisaties zijn benaderd en uitgenodigd. Fantastisch, verbreding. Uiteraard zal ik bij die bijeenkomst aanwezig zijn. De tegen-demonstratie wordt - formeel - georganiseerd door AFA-Zwolle en -Twente. Zij hebben een vergunning aangevraagd voor de demonstratie. Dat mag niet ondersneeuwen. Beide AFA-groepen zijn dan ook verantwoordelijk voor de hele gang van zaken tijdens de demonstratie zaterdagmiddag. Ik moet namens de twee groepen de organisatie-touwtjes in handen en de vinger aan de pols blijven houden. Ik voorzie echter geen problemen.

Het is kwart voor twaalf geworden. Ik duik achter de tekstverwerker. Ik moet een uitgebreid en helder persbericht maken dat vanavond nog de deur uit moet. De pers dient zoveel mogelijk informatie toegespeeld te krijgen. Snel aan het werk. Koffie zetten. Ik moet wakker blijven. Er moet landelijke bekendheid gegeven worden aan de AFA-demonstratie en de opmerkelijke besluitvorming van Franssen. Ik plof op de bureaustoel neer, schakel de tekstverwerker aan en begin te typen. De koffie is ondertussen uitgeprutteld. Ik loop naar de keuken en schenk een heerlijke bak in, vergezeld van een scheutje rum. Bruine rum. Een alcoholische herinnering aan mijn korte en emotionele bezoek aan Nicaragua in 1991. In een klein dorpje (Los Rastrojos) in de bergen in het noorden van het land - waar ik een week verbleef bij een familie in een lemen huisje verstoken van electriciteit en stromend water - dronk ik 's morgens om zes uur al bij het ontbijt bruine rum. Heerlijk, sterk. Ik kon hiermee de droge tortilla (ma'spannekoek), die smaakte naar ongebluste kalk, wegspoelen. Iedere morgen hetzelfde eten. Het ochtendontbijt herhaalde zich tussen de middag en aan het begin van de avond. Op den duur begin je het eten toch lekker te vinden. Ook de tortilla en het rijstewater. In Nederland heb ik geruime tijd geïmporteerde Nicaraguaanse rum ("Ron Flor de Caña") kunnen kopen. De export is echter gestaakt. Er is geen Nica-rum meer verkrijgbaar in Nederland. Helaas. Ik steek de tweede sigaret van de avond aan en luister naar de klanken van Latijnsamerikaanse muziek. Mijn grootste passie. Latijns-Amerika. Sinds zes jaren hou ik een uitgebreid knipselarchief bij. In dit archief bewaar ik onder andere kranteartikelen over alle Zuidamerikaanse landen, met uitzondering van Suriname en Guyana, en over Nicaragua. Latijns-Amerika, een schitterend continent. Een strijdbare bevolking, die heeft moeten vechten om de diverse dictaturen omver te werpen. Het heeft een grote aantrekkingskracht op mij. Ik ben me erin gaan verdiepen. De afgelopen jaren heb ik veel boeken aangeschaft. Tevens heb ik me geabonneerd op diverse bladen over Latijns-Amerika. Dagelijks ben ik wel enige minuten te vinden "in Latijns-Amerika". Per land sla ik de vele kranteartikelen zowel in ordners als in de computer op. In de computer worden de artikelen op datumvolgorde opgeslagen. Daarbij vermeld ik de titel die boven een artikel staat, de datum waarop en in welke krant het is verschenen en een aantal specifieke trefwoorden. Ook artikelen die bijvoorbeeld verschijnen in gespecialiseerde bladen en andere bladen en tijdschriften zijn in het archief aanwezig. Het zal duidelijk zijn dat ik nogal wat kranten en bladen lees. Dat moet wel, wil ik op de hoogte blijven en goed geïnformeerd zijn over actuele zaken die spelen in de Latijnsamerikaanse landen. Wanneer ik, of iemand anders, iets wil weten over bijvoorbeeld Yanomami-indianen in Brazilië, Mapuche-indianen in Chili, de Colombiaanse drugsbaron Escobar, guerrillagroepering

het Lichtend Pad (Sendero Luminoso) in Peru, vliegcrampen of natuurrampen in Latijnsamerikaanse landen of over president Samper van Colombia, Wasmosy van Paraguay, oud-president Ortega van Nicaragua of Menem van Argentinië, dan kan ik in zeer korte tijd alle artikelen die zich in het archief over deze onderwerpen bevinden opzoeken.

Behalve een archief op land zijn er ook een paar thema-onderwerpen, zoals "indianen", "Latijns-Amerika algemeen" en de "Amazone". Het is een simpel, doch zeer handig archiveringssysteem waar ik, maar ook anderen, veel voordeel van kunnen hebben. In het bijhouden van het archief gaat wekelijks de nodige tijd zitten. Ik moet het consequent bijhouden. Behalve dit archief heb ik een soortgelijk archief over Turkije en - vanzelfsprekend - over extreem-rechts in Nederland en in de rest van Europa.

De zondag is mijn knipdag geworden. Dan verdwijn ik 's middags achter een stapel kranten, om ze vervolgens ernstig met een scherpe schaar zwaar te verminken: zo vergaar ik alle voor de diverse archieven van belang zijnde artikelen. Als ik klaar ben met het knippen, ligt naast me op de grond een grote berg geruïneerde kranten en zijn mijn vingertoppen zwart geworden door de drukinkt.

Vanwege het feit dat ik mijn Latijns-Amerika-, extreem-rechts- en Turkije-archief toegankelijk wil maken voor derden, ben ik begin 1996 met het Autonoom Solidariteits Actiecentrum Zwolle (ASAZ) gestart, waar AFA-Zwolle en het Latijns-Amerika Archief (LAAMAR) onder vallen. Het ASAZ heeft primair tot doel het ondersteunen van groepen, organisaties en individuen die in Zwolle bepaalde activiteiten willen organiseren en daarbij enige ondersteuning wensen. Deze activiteiten moeten uitgaan van een solidariteitsgedachte en met name tot doel hebben het opkomen voor allochtonen, vluchtelingen en asielzoekers, strijd voeren tegen zaken als racisme, fascisme en seksisme en solidariteit betonen met Derde Wereldlanden. In een informatiefolder van ASAZ staat te lezen dat het tijd wordt "dat begrippen als "solidariteit" en "actie" weer worden opgenomen in de passieve vocabulaire van de mensen." Daarnaast stelt het ASAZ haar uitgebreide en goed gedocumenteerde archief en kennis beschikbaar en ter inzage voor diegenen die behoefte hebben aan specifieke informatie over een bepaald onderwerp. Een van de eerste publieksgerichte activiteiten was een informatie- en discussieavond over geëngageerde, linkse, journalistiek op 5 oktober '96 in Zwolle. Hiervoor had het ASAZ de journalisten Hans Krikke (werkzaam bij het Amsterdamse journalistencollectief Stichting "Opstand" en ex-vermeend RaRa-verdachte), Alex van Veen (redacteur van het tweewekelijks actieblad "Ravage", voorheen "NN" en "Bluf") en Mehmet Ulger (correspondent in Nederland van de Turkse linkse krant "Evrensel") uitgenodigd.

Ik kom tot rust. Relax. Mañana. Mañana. De rum-koffie smaakt me goed. Achter de tekstverwerker zie ik drie grote landkaarten aan de muur hangen van Midden-Amerika, Zuid-Amerika en één zeer gedetailleerde van Noord-Oost Brazilië. Soms droom ik tijdens mijn werkzaamheden weg en dwaal ik, geïnspireerd door de kaarten en door enkele mooie grote foto's gemaakt in Ecuador en Nicaragua die ook aan de muur hangen, af naar laatstgenoemd land of naar het intrigerende Amazonegebied, met avontuurlijke namen als Manaus, Orinoco, Belém of Xingu. Ooit zal ik zelf in het Amazonewoud zijn, en ik droom verder, - ik verkoop mijn hele inboedel en vertrek stil naar Brazilië om vervolgens via de rivier de Amazone en het Amazonewoud, Venezuela en Colombia richting Nicaragua te reizen. Een droom; me definitief vestigen in de regio Matagalpa in Nicaragua na eerst een verblijf van ongeveer een jaar in het noorden van Zuid-Amerika. Weg uit jachtig en bureaucratisch, te strak ingericht en geregeld Nederland. In Nederland kom ik niet tot rust. Constant voel ik me genoodzaakt om tegen de maatschappij en de overdreven

regelgeving en bureaucratie en het ver van de werkelijkheid verwijderde politieke beleid aan te schoppen. Dat is vermoeiend en vergt veel van mijn energie. Toch haal ik hier ook voldoening uit. Weg uit de horloge- en agendacultuur. Mañana, mañana, de Latijnsamerikaanse mentaliteit is een way of life die mij bijzonder aanspreekt.

Boven de schuifdeur tussen de woon- en werkkamer staan zes langspeelplaten van de Argentijnse zangeres Mercedes Sosa. Zes keer kijkt ze met een indringende maar vriendelijke glimlach aan. Een fantastische vrouw. Ze is fors, gezet. Een omaatje, met respect. Ze zingt vol passie, zittend op een stoel, met geklemd tussen haar benen een grote trommel. Karakteristiek voor haar. Ook nu, op cassette, geniet ik van haar donkere, volle, stem. Strijdbaar, doch gevoelig. Driemaal heb ik haar in Nederland zien optreden. Ik mag haar optredens in Nederland niet missen. Als ik voor de keuze zou komen te staan tussen het deelnemen aan een demonstratie tegen extreem-rechts of het bijwonen van een concert van Mercedes Sosa, dan is de keuze eenvoudig. Extreem-rechts beheerst mijn leven niet, er is meer.

Half één. Het persbericht is klaar. Ik print de twee pagina's uit en loop naar het faxapparaat. De lijst met alle telefoon- en faxnummers van plaatselijke, provinciale en landelijke kranten, persbureau's en radio- en televisie actualiteitenprogramma's heb ik snel bij de hand. Ik heb geleerd nooit te volstaan met het faxen van persberichten enkel en alleen aan de persbureau's. Je zou dat kunnen doen in de verwachting en hopen dat je persbericht dan automatisch terechtkomt bij alle kranten in het land. Ervaring heeft geleerd, dat dat niet altijd het geval is. Een directe benadering van landelijke, provinciale en plaatselijke kranten blijkt zinvol. Je bericht bereikt dan in ieder geval compleet, in de originele versie - ongecensureerd - de betreffende redactie. Ik begin te faxen. Na ruim een uur ben ik hiermee klaar. Om half drie zoek ik mijn bed op. Mijn ogen vallen snel dicht. Weer vierentwintig uur en vele bakken koffie achter de rug.

Een aantal uren later - de "volgende" morgen - word ik gebeld door Theo van het landelijk secretariaat van de Anti-Fascistische Aktie. Hij lanceert een uitstekend idee. Om de demonstratie niet slechts een kale demonstratie te laten zijn, stelt hij voor om het Amsterdamse "Tejaterstraat" in te huren. Deze organisatie beschikt onder andere over een oude, rode, DAF-vrachtwagen met een open laadbak met podium. De wagen is een bekend verschijnsel, fenomeen, in Amsterdam en elders in het land tijdens vele manifestaties en demonstraties. Als het zeil van de laadbak er af is gehaald, wordt het podium zichtbaar inclusief de noodzakelijke geluidsapparatuur. Ik reageer enthousiast. Ook zal nog gezocht worden naar een aantal sprekers en naar een muziekband, aldus Theo. Ik krijg de indruk dat hij "Straattejater" al heeft gepolst en dat men bereid is om acte de présence te verlenen zaterdag. Ik moet nu wel meteen iemand van de politie bellen. De politie moet uiteraard op de hoogte worden gebracht - en ik moet ook formeel toestemming krijgen - van de aanwezigheid van die vrachtwagen en eventuele sprekers en muziek tijdens de demonstratie. De bedoeling is dat de DAF wordt geparkeerd op het Stationsplein, bij aanvang van de demonstratie. Vanuit de laadbak kunnen dan één of meerdere toespraken worden gehouden. Vervolgens zal de wagen in de demonstratie meereizen. Aan het einde van de demonstratie, op het plein voor het gemeentehuis, wordt de vrachtwagen vervolgens opgesteld waarna mogelijk weer sprekers en een muziekgroep zullen optreden. De politieman die ik na Theo aan de lijn heb, reageert positief. Hij voorziet geen noemenswaardige problemen wanneer de DAF in de demonstratie gaat meereizen. AFA-Zwolle en -Twente krijgen telefonisch toestemming om de oude vrachtwagen mee te laten rijden en om

gebruik te maken van geluidsapparatuur, sprekers en muziek.

De organisatie verloopt goed. En dat in zo'n kort tijdbestek! Ik bel Cees en vertel hem over het Amsterdamse "Tejaterstraat". Terugkoppelen. Informatie uitwisselen. Elkaar goed informeren en op de hoogte houden. Tijdens het gesprek wordt duidelijk dat we zowaar een eerste meningsverschil hebben. Binnen AFA is het gebruikelijk om vóór aanvang van een tegen-demonstratie een zogenaamde "voorverzamelplaats" te hebben. Het is een standaard veiligheidsmaatregel. Zelfs de pers wordt nimmer vantevoren op de hoogte gebracht van zo'n plek. In een enkel geval kan met mij (tijdens bijvoorbeeld een landelijke AFA-actie) door bepaalde journalisten - die bekend staan als betrouwbaar - een afspraak worden gemaakt ergens in een stad, waarna ik met hen naar de voorverzamelplaats ga. Zoals ik goede contacten heb met bepaalde journalisten, zijn er natuurlijk ook journalisten die op goede voet staan met extreem-rechts en naar alle waarschijnlijkheid informatie doorspelen aan rechts-extremisten. Voor vele journalisten staat helaas, ten koste van alles, het belang van nieuwsgaring voorop ongeacht de wijze waarop dat nieuws wordt verkregen.

Die (voorverzamel-) plaats mag absoluut niet vantevoren uitlekken. Uiteraard heeft dat te maken met de niet uit te sluiten mogelijkheid dat rechts-extremisten, na het uitlekken, zo'n voorverzamelplaats zullen opzoeken. Indien dat zou gebeuren, dan is een confrontatie tussen beide groepen zeer wel mogelijk. In eerste instantie hadden Cees en ik ook in Zwolle zo'n plek gevonden: het is immers een standaardprocedure, routinematig. Ook een tijdstip van vertrek vanaf die plaats naar het vertrekpunt van de demonstratie stond vast. Na het gesprek met Theo vanmorgen kwam ik, evenals Theo, tot de conclusie dat het niet verstandig is om in Zwolle een voorverzamelplaats te hebben voor AFA-sympathisanten. Waarom is nu een voorverzamelplaats nodig? De demonstratie is legaal en we streven naar een breed ondersteund protest. Door op een bepaald moment met een grote groep antifa's van AFA op het Stationsplein op te duiken, creëer je mogelijk toch weer een apart anti-fascistisch "zwart", "bedreigend" blok, waardoor mensen kunnen worden afgeschrikt om deel te nemen aan de demonstratie. Dát willen we juist voorkomen. Antifa's van AFA moeten zaterdag aanstaande opgaan in een brede, kleurrijke, schakering aan demonstranten en geen afzonderlijke groep vormen. Het kost me de nodige moeite om Cees - die groot voorstander is van een voorverzamelplaats, ook in Zwolle - het positieve effect duidelijk te maken van het niet hebben van een voorverzamelplek. Ik wijs op de plaatselijke situatie en op de kans om eindelijk eens een keer een groot en kleurrijk protest tegen extreem-rechts te organiseren. Uiteindelijk ziet hij hier het belang van in en gaat accoord.

In de loop van de ochtend arriveert een camerateam van NCRV's Hier & Nu bestaande uit drie personen: een journalist en een geluids- en cameraman. Mijn woonkamer wordt na binnenkomst op de kop gezet. Een tafel moet aan de kant worden geschoven. Stoelen blijken plotseling op een verkeerde plek te staan. Het wordt haast een ware filmsetting. Ondertussen zet ik koffie en zorg ervoor dat de katten uit de woonkamer zijn. Lastig, met alle snoeren van de camera-apparatuur. Ze lopen onbewust in de weg. Ik word geïnterviewd. Ik zit op de bank, tevreden over de gang van zaken, de vragen, mijn antwoorden. Geen last van zenuwen. Ik ben gewend geraakt aan journalisten en camera's. Ze willen ook documenten van de NVP/CP'86 op film vastleggen. Bij het zien van enkele stukken schrikken de mannen. Dat het zò erg is hadden ze niet verwacht. "Schokkend, zoals deze fascistische partij zich uit in bladen en pamfletten.", is hun reactie. Ik ben blij dat ze dit soort interne partijpropaganda ook in beeld willen brengen. Het is materiaal wat normaal gesproken nooit het daglicht zou hebben aanschouwd.

Straks komt Jeanne. We gaan vanmiddag affiches verspreiden, met in ons

kielzog het camerateam. Het zijn vriendelijke mannen. Ze zijn niet uit op een sensatie-uitzending, maar ze maken een gedegen programma over de radicalisering binnen extreem-rechts en over de voorbereidingen van een tegen-demonstratie. Rond het middaguur komt Jeanne. Uiteraard is ze op de hoogte van de aanwezigheid van de cameraploeg. Alle apparatuur moet worden opgeborgen, verdwijnt in zwarte boxen met mooie glimmende metalen randen, de katten kunnen de kamer weer in waarna we met z'n allen naar buiten gaan. Ik krijg een klein microfoontje op mijn trui gespeld. Een apparaatje, waarvan het microfoontje is bevestigd, steek ik in mijn jaszak. Ik stap bij Jeanne in de auto, na een geluidstest van het microfoontje. De drie mannen van Hier & Nu stappen in hun eigen space-wagon. Het filmen en volgen is begonnen. We rijden weg. Jeanne heeft slechts anderhalf uur de tijd, dan moet ze naar haar werk. Hopelijk kunnen we in die tijd de nodige affiches rondbrengen.

We arriveren bij het Moluks Trefcentrum. Ik stap uit, loop naar de voordeur en vraag aan een Molukse jonge vrouw - die binnen aan het werk is - of zij het goed vindt dat ik zo meteen weer opnieuw aan kom lopen, maar dan gevolgd door een camerateam en haar dan, vergezeld van een praatje, enkele affiches overhandig voor de tegen-demonstratie. Na enige begrijpelijke aarzeling - "Oh jee, landelijke televisie!" - wil ze wel meewerken. Goed, daar ga ik weer, met achter mij aan lopend het team van Hier & Nu. Ik word gefilmd. Binnengekomen geef ik de Molukse vrouw een paar affiches en vraag of zij die onder haar achterban wil verspreiden. Ze reageert goed, voor de camera. Het is kort. Ik bedank haar en we lopen weer naar buiten. De volgende stop wordt het Turks Trefcentrum. Daar gebeurt precies hetzelfde. Er zijn, zoals altijd, veel Turken in het centrum aanwezig. Edip zie ik aan een tafeltje zitten. We krijgen koffie van hem aangeboden. Ondertussen is het anderhalf uur bijna voorbij. Jeanne moet zo weg. We hebben veel te weinig kunnen doen. Toch wel een nadeel, zo'n cameraploeg achter je aan. Het vergt allemaal wat meer tijd dan normaal. Edip wordt op dit moment geïnterviewd voor de camera. Hij vertelt de verslaggever van Hier & Nu dat er morgenavond een grote vergadering in het Trefcentrum zal plaatsvinden waaraan diverse allochtonen- en andere organisaties, zowel uit Zwolle als uit de provincie en uit het land, zullen deelnemen. De verslaggever vraagt of hij dan met zijn ploeg aanwezig zou mogen zijn voor het maken van enkele opnamen. Edip heeft hier op zich geen bezwaren tegen. Morgenavond zal blijken of er mensen aanwezig zijn die eventueel wel bezwaren hebben tegen de aanwezigheid van een filmploeg van een landelijk televisie actualiteitenprogramma. Hier & Nu steekt veel tijd in het maken van een uitzending. Vele minuten worden gefilmd, om uiteindelijk waarschijnlijk maar ongeveer tien minuten uit te zenden. Dát is televisie. Knippen, plakken en dan maar hopen dat ze net datgene uitzenden wat je zelf als goed en van belang beoordeelt.

Jeanne is naar haar werk gegaan. Ik stap bij de NCRV in de auto. Ik vertel de mannen van Hier & Nu dat ik nog enkele affiches wil afgeven aan iemand van het COC. We rijden inmiddels in de buurt van het gemeentehuis. Plotse-ling kom ik op het idee om enkele affiches in het gemeentehuis op te hangen. Benieuwd hoe men reageert. Met een camerateam erbij zet je de aanwezige baliedewerkster in de hal van het gemeentehuis wel voor het blok. Leuk, confronterend, spannend, misschien een beetje gemeen. Ik loop de hal binnen, gevolgd door de complete filmploeg. Bij de balie angekommen, vraag ik de baliedewerkster toestemming om wat affiches in de hal op te mogen hangen. Daar staat een prikbord (mededelingenbord) waar cultuuraffiches zoals aankondigingen van tentoonstellingen, exposities en dergelijke op hangen. In eerste instantie reageert de vrouw instemmend. Dan vraagt ze, argwanend geworden, of ze een affiche mag zien. Ze leest de korte tekst aandachtig en zegt "Ik weet niet of ik dit wel mag ophangen. Dat moet ik

met boven overleggen." De camera loopt - later blijkt dat dit moment in het gemeentehuis helaas niet door Hier & Nu wordt uitgezonden in het programma op 26 februari. Waarom zou het niet mogen? Het is een openbare ruimte, de hal van het gemeentehuis, en de demonstratie, waarvoor op het affiche wordt opgeroepen om deel te nemen, is door de gemeente toegestaan. De affiches mogen op dit moment niet worden opgehangen. Ik deel de vrouw mede, dat ik morgen langs kom om te kijken of de affiches zijn opgehangen. We verlaten het gemeentehuis en gaan nog even snel wat affiches afgeven bij een vertegenwoordigster van het COC. Het loopt tegen het einde van de middag. Ik word naar huis gebracht door het team van Hier & Nu, waarna we afscheid nemen. Morgenavond zien we elkaar weer in het Turks Trefcentrum.

Het is een lange middag geweest. Veel gepraat. Ik heb geen zin om zelf eten klaar te maken. Ik bel de Chinees voor de verandering. Zoals iedere avond deze week staat de telefoon roodgloeiend. Om tien uur neem ik een wel heel drastische maatregel: ik leg de hoorn naast het toestel. Vanavond geen telefoontjes meer! Ik ben het zat.

Woensdag 22 februari. 's Morgens ontvang ik van de burgemeester een formele brief. In deze brief schrijft Franssen onder andere: " (...) Op grond van artikel 5, lid 1 van de Wet Openbare Manifestaties verbind ik aan deze demonstratie de volgende voorschriften. (...) " Het blijken over het algemeen standaardvoorschriften te zijn. Zo worden de route en de tijdsduur van de demonstratie vermeld. Ook wordt medegedeeld dat "de leden van de ordedienst" herkenbaar moeten zijn. Een overbodig voorschrift. Tijdens het overleg met de politie hebben Ceas en ik medegedeeld dat, gelet op het vreedzame karakter van de demonstratie en de omstandigheden er omheen, AFA-Zwolle en -Twente een ordedienst niet noodzakelijk en zelfs niet gewenst achten. Het aanwezig zijn van een eigen ordedienst tijdens een demonstratie kan duiden op mogelijke problemen en leiden tot angstgevoelens onder de deelnemers. We voorzien daarentegen geen problemen: extreem-rechts is de stad uit als het tegen-protest start. Dát is ons toegezegd. Mochten er toch fascistische langs de route van de tegen-demonstratie opduiken, dan is het de taak van de politie om op te treden en niet van een zogenaamde ordedienst. Wat ik verder vreemd vind in het voorschriftenoverzicht, zijn de opmerkingen dat geen gebruik mag worden gemaakt van geluidsversterkers en van voertuigen. Deze week heb ik duidelijk - telefonisch - overleg gevoerd met iemand van de politie over het meerijden van de "Tejaterstraat"-vrachtwagen in de demonstratie. Dat is toegestaan, evenals het gebruik van geluidsversterkende apparatuur. De brief van de burgemeester lezende en gelet op de korte tijdsduur tussen nu en de dag van de demonstratie, heb ik geen behoefte om contact met de gemeente op te nemen over het gebruik van geluidsversterkers en voertuigen. Ik beoordeel de inhoud van de brief als standaardformuleringen, die met een druk op een toets van een computer zijn uitgeprint. De afspraken die ik onlangs zelf met de politie heb gemaakt, zijn voor mij essentieel en niet het formele, standaard, uitvoerend handelen van een ambtenaar binnen het Zwolse gemeentehuis die slechts zijn opgedragen werkzaamheden geprogrammeerd netjes heeft verricht.

Behalve de formele brief van Jan Franssen ontvang ik een brief van de politieke partij De Groenen. De brief is ondertekend door de fractievoorzitter in Zwolle, Peter Pot, en een partijbestuurslid. De Groenen, een vreemde politieke kleurloze eend in de politieke vijver. Het is een belerende brief met de denigrerende toon van een opgeheven vingertje. Typisch De Groenen. Beide Groenen stellen bezorgd te zijn over "een mogelijke confrontatie tussen extreem-rechts en linkse tegen-demonstranten" en verzoeken mij, persoonlijk, met klem "er alles aan te doen om deze demonstratie volgens de voorwaarden vreedzaam te laten verlopen en een

confrontatie met de demonstratie van de CD (gesteund door NVP/CP'86) te verhinderen." Ik word kwaad bij het lezen van de uit veel vooroordelen en ongenueanceerde opmerkingen bestaande inhoud van het epistel. In een eerder stadium heeft de fractievoorzitter van De Groenen de Anti-Fascistische Aktie in een negatief daglicht gesteld. AFA zou gewelddadig zijn. De Groenen stigmatiseren en criminaliseren AFA op een zelfde verwerpelijke wijze als extreem-rechts doet. De groene partij bedrijft ondoordachte politiek en doet er van alles aan om bijna dagelijks in het lokale Zwolse nieuws te komen. Bij ieder agendapunt van een gemeenteraadsvergadering weten De Groenen wel één of ander milieulichtpuntje te vinden. De Zwolse fractie schroomt zelfs niet om persberichten te verzenden aan de lokale media naar aanleiding van landelijke gebeurtenissen die absoluut niets te maken hebben met de lokale situatie en politiek. Volgens mij zijn De Groenen zelfs in staat om in het donker de nooit gevonden naald in de hooiberg te vinden - ik ben zelfs geneigd om een opmerking te maken als "de haasj-honden op Schiphol hebben er een geduchte concurrent bij gekregen".

In de brief melden de twee Groenen verder zelf niet mee te zullen lopen in de tegen-demonstratie, omdat die - aldus hen - "koren op de molen van de publiciteits-hongerige CD zal zijn"; ze zijn overigens geen voorstander van een verbod van de demonstratie van extreem-rechts, integendeel! Ook doen ze aan mij de suggestie om niet alleen "tegen" te demonstreren, maar ook "glashelder - symbolisch en/of ludiek - duidelijk te maken wat de rijkdom van onze multiculturele samenleving is." Het is duidelijk een brief geschreven door twee mensen die absoluut niet weten wat en waarover ze schrijven en kennelijk met twee beleidsmatige agenda's werken. Het zijn leken op het gebied van anti-fascisme en -racisme en extreem-rechts. De Groenen, dubieus in hun politiek als het gaat over het Nederlandse asielzoekers"probleem".

Begin 1994, vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen, verschijnen in een aantal regionale kranten (onder andere in de Drentse Courant op 19 januari 1994, "De Groenen: Nederland ecologisch gezien vol" en in het Utrechts Nieuwsblad op 21 januari 1994, "Groenen komen met eco-fascisme dichtbij CD uit") artikelen over De Groenen waarin de term "eco-fascisten" met regelmaat voorkomt. Tijdens de presentatie van het verkiezingsprogramma in januari 1994 blijkt dat de groene splinterpartij op een verwerpelijke wijze wil voorkomen dat Nederland te vol wordt en de druk op het milieu nog meer toeneemt. Zo moet volgens De Groenen, het toelatingsbeleid voor asielzoekers wegens ecologische redenen stringenter worden. Ook moeten emigratie en terugkeer van buitenlanders naar het land van herkomst worden bevorderd. Peter Pot ontkent dit hardnekkig. Het is een ondoordachte politiek, met kwalijke signalen, die wel degelijk overeenkomsten vertoont met de politiek gevoerd door extreem-rechtse politieke partijen. Nu zal ik de laatste zijn die expliciet zal beweren dat de Zwolse Groenen sympathiseren met extreem-rechts, maar de naïeve politiek die door De Groenen wordt bedreven neigt hier wel naar. In een interview met een verslaggever van de Zwolse Courant, 7 augustus 1996, zegt Pot letterlijk "De Groenen zijn ook wel eens rechts. Zo hebben we altijd gezegd dat allochtonen verplicht moeten integreren. Dat ze Nederlands en onze waarden en normen moeten leren."!

De opstelling van De Groenen maakt voor mij duidelijk waarom deze partij in Zwolle er geen problemen mee heeft dat op 24 februari fascisten mogen marcheren. Vrijdagmiddag zal ik Peter Pot met deze kwestie confronteren.

Dan zal ik deelnemen aan een rechtstreeks discussieprogramma op de lokale radio, waaraan ook Peter Pot, namens De Groenen, en een vertegenwoordiger van een Turkse organisatie deelnemen. Laatstgenoemde en ik zijn benaderd om aan de discussie deel te nemen als tegenstanders van een extreem-rechtse demonstratie en Peter Pot, uiteraard, als voorstander. Gelet op het feit dat het programma rechtstreeks wordt uitgezonden, zal ik daarvan gebruik

maken en De Groenen voor het blok zetten. De fractievoorzitter zal daar niet blij mee zijn. Ik kijk er met grote interesse naar uit. Laat het Zwolse raadslid van De Groenen maar eens aan de luisteraars duidelijk maken waarom zijn partij van oordeel is dat fascistten de ruimte moeten krijgen om legaal te demonstreren. Laat de groene aap maar uit de ecologische mouw komen.

OPTIMALE PROTEST-VERBREIDING

Na het lezen van beide interessante brieven stap ik op de fiets en ga naar het Zwolse Meldpunt Discriminatie dat gevestigd is in het gemeentehuis. Als het goed is heeft de Amsterdamse stichting Magenta ruim honderd kleurrijke buttons naar het Meldpunt gestuurd. Deze gratis ter beschikking gestelde buttons kunnen AFA-Zwolle en -Twente zaterdag aanstaande uitdelen aan demonstranten. Het zijn buttons in de kleuren rood, wit en blauw met in het witte gedeelte de tekst "Veelkleurig Nederland" in het groen. Uiteraard waren er kritikasters die moeite hebben met de duidelijk aanwezige Nederlandse driekleur op de button; "nationalistisch". Soit. Ik vind het een sympathiek en ondersteunend gebaar van de stichting uit Amsterdam. Magenta is een kleine stichting die zich bezighoudt met de bestrijding van fascisme, racisme en andere vormen van discriminatie. Zij organiseert onder andere culturele activiteiten, voorlichtingscampagnes, debatten en acties. In 1994, rond de Tweede Kamerverkiezingen, reed Magenta door het land met de "Geef racisme geen stem-trein". In mei en juni van 1996 voer Magenta met de coaster "Zeester" over de Nederlandse wateren in het kader van een landelijk voorlichtingsproject - voor jongeren vanaf twaalf jaar - over racisme, discriminatie en intolerantie onder het motto "Door elkaar ... voor elkaar!".

Ik heb een goed contact weten op te bouwen met het Meldpunt Discriminatie. Zo af en toe ga ik er langs, drink gezellig een kopje koffie en praat wat bij met de medewerkers. Zo ook nu. Koffie, gezellig, bijpraten. De buttons zijn aanwezig. Bij het verlaten van het gemeentehuis laat ik natuurlijk in de hal mijn blik door de ruimte dwalen. De oproepaffiches voor de demonstratie zijn niet opgehangen. Ik had eigenlijk niet anders verwacht. Op dit moment heb ik geen zin en tijd om hierover de nodige herrie te gaan schoppen met de aanwezige balie-medewerkers. Ik hou me in en laat het maar aan me voorbij gaan. Er is al zoveel publiciteit geweest over de demonstratie van AFA, dat ik ervan uitga dat zeer veel mensen weten wat er aanstaande zaterdag in de binnenstad te gebeuren staat.

Thuisgekomen neem ik direct telefonisch contact op met Magenta om te bevestigen dat ik de buttons heb ontvangen. Een medewerkster van de stichting vertelt mij opgewekt dat zij vandaag een grote fax-actie zal starten. Zoveel mogelijk mensen en organisaties worden door Magenta benaderd met de vraag of zij de Zwolse burgemeester per fax willen verzoeken om de demonstratie van de CD en NVP/CP'86 te verbieden. Het moet een ontregel-actie worden. Het gemeentehuis moet overladen worden met faxen en daardoor onbereikbaar worden.

Ik krijg de indruk dat men steeds meer begint in te zien wat er in Zwolle gaat gebeuren: dat voor het eerst rechts-extremisten legaal mogen demonstreren. Men begint dat meer en meer te geloven. Ongeloof begint zo langzamerhand plaats te maken voor realiteitszin. Met de dag komen er meer en meer personen en organisaties in verzet en werken mee aan een grootse mobilisatie. Dat de tegen-demonstratie mag doorgaan, wordt over het algemeen logisch gevonden. Het feit dat extreem-rechts mag demonstreren zorgt daarentegen voor veel ongeloof, onbegrip en woede.

Eén van mijn belhamels springt op mijn schoot. De Pers, Tito. Het is geen excuus, maar deze vreselijke naam heeft de kat gekregen van de medewerkers van het Zwolse dierenasiel. Dus, het is Tito gebleven. De naam staat overigens haaks op het karakter van het dier. Mijn Tito is een harige goedzak. Hij heeft aandacht nodig. Ik trek er even een kwartiertje voor uit. Aaien en kammen. Een enkele klit eruit halen. Hij heeft daar een hekel aan. Een paar haren zie ik in de richting van mijn koffiekopje dwarrelen. Haren, daar raak je aan gewend met een Perzische kat in huis. Ik heb er veel werk aan. Dagelijks kammen, maar ook stofzuigen - ook tijdens deze drukke, lange en hectische dagen. Mijn huisdieren en het huishouden mogen niet lijden onder mijn werkzaamheden. Ook mijn sociale leven niet. Ik probeer dan ook nog steeds er 's avonds een uurtje of twee tussenuit te gaan. Naar een goede vriend of vriendin, of naar mijn stamcafé. Het lukt allemaal nog.

Het is half elf geworden. De ochtend verstrijkt traag. Er zijn nog zo veel uren te gaan. Er komen steeds meer telefoontjes binnen. Eigenlijk ben ik continue telefonisch in gesprek. Ik besluit om binnenkort een tweede telefoon aan te schaffen. Een draagbare, voor in mijn woning. Een apparaat dat ik op mijn bureau kan neerzetten, op het aanrecht in de keuken en naast mijn bed. Lijkt me handig. Efficiënt. Ik ben me ervan bewust dat ik niet alle gesprekken met de draagbare telefoon kan voeren. Dit type telefoon is namelijk makkelijk af te luisteren, omdat hij werkt via radiogolven. Is een telefoongesprek niet "geschikt" voor andermans oren, dan schakel ik over naar de normale telefoon in de woonkamer om het gesprek te vervolgen. Ik moet helaas met dit soort zaken rekening houden.

Ik word gebeld door iemand van AFA-Twente. Met haar neem ik kort enkele gegevens door die vermeld moeten worden op het deelnemers- en omstanders-pamflet die zij gaat maken. Ze kan nu aan het werk. Er is nog slechts anderhalve dag te gaan. Direct na dit telefoontje heb ik Jaap van Donselaar aan de lijn. Hij is een landelijk bekend onderzoeker naar extreem-rechts. Van Donselaar is werkzaam bij de Anne Frank Stichting en is onderzoeker aan de Leidse universiteit. De afgelopen jaren heeft hij het nodige gepubliceerd over extreem-rechts en wordt gezien als een autoriteit op dit gebied. In het lange telefoongesprek toont hij zich verontrust over komende zaterdag en voorziet zelfs "Duitse toestanden". Het is een boeiend gesprek. Praten met een "deskundige". Vanwege het feit dat ik al ruim twee jaren dagelijks intensief met het onderwerp "extreem-rechts" bezig ben, heb ik het gevoel gekregen zelf een deskundige te zijn geworden. Maar, ik ben geen onderzoeker, geen deskundige. Ik ben een gewoon baanloos antifa.

Toch bekruipt me wel eens het gevoel, bijvoorbeeld tijdens het lezen van opinie-artikelen in kranten geschreven door zogenaamde deskundigen naar aanleiding van een fascistische demonstratie, dat zij minder kennis van zaken hebben dan iemand zoals ik. Ik ga ook de straat op om daadwerkelijk strijd te leveren tegen extreem-rechts en heb mogen ondervonden welk een dreiging er uit kan gaan van een fascistische demonstratie en de wijze waarop deelnemers eraan zich uiten jegens omstanders. Kranten beoordelen volgens mij gevestigde "deskundigen" als onbevooroordeeld en kundig. Artikelen door hen geschreven worden dan ook prominent geplaatst. Een aantal artikelen van mijn hand werden niet geplaatst - ik ben slechts een linkse bevooroordeelde anti-fascist die in de ogen van de pers alleen maar op straat te vinden is. De kennis die ik heb, komt mede uit de realiteit voort en niet uit een stoffig universiteitskamertje op driehoog achter vanachter een mooi metalen of mahoniehouten bureau. Na zaterdag zal Van Donselaar door menig journalist benaderd worden als extreem-rechts deskundige voor een reactie. Ik neem me voor om in de nabije toekomst er voor te zorgen dat vanuit AFA steeds vaker de pers zal worden benaderd met gedegen

opinie-artikelen, waaruit zal blijken dat AFA wel degelijk inhoudelijke kennis en deskundigheid over onder andere extreem-rechts in huis heeft.

Theo van het landelijk secretariaat van AFA is de volgende die me belt. We geven elkaar de laatste nieuwtjes door. Theo heeft een muziekgroep geregeld voor een optreden zaterdag. Hij zal zelf één van de sprekers zijn. Tijdens het gesprek wordt duidelijk dat veel organisaties betrokken zijn bij de mobilisatie voor de tegen-demonstratie, waaronder organisaties als Nederland Bekent Kleur en het Nederlands Centrum Buitenlanders. Ook de kleine stichting Magenta verricht op de achtergrond veel werk. Er wordt goed gecoördineerd samengewerkt tussen alle organisaties. Ik beschouw dat als een fantastische ontwikkeling. Het zijn alom bekende en gewaardeerde organisaties met een goede naam. Dat kan bijdragen tot een zeer breed ondersteund tegen-protest in Zwolle.

Vandaag gaan een persbericht en een oproep tot deelname aan de tegen-demonstratie de deur uit. Beiden zijn ondertekend door een dertigtal organisaties uit heel Nederland, waaronder naast eerder genoemde organisaties, ook het Amsterdams 4/5 Mei Comité, de Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland, de Liberaal Joodse Gemeente Den Haag, het Steunpunt Minderheden Overijssel en het Centrum Buitenlanders Oost-Brabant. En dat in twee dagen tijd! Een paar Amsterdamse groepen regelen zelfs bussen voor gezamenlijk vervoer vanuit Amsterdam naar Zwolle. Bussen! Hoeveel mensen zullen er zaterdag deelnemen aan de demonstratie? Ik ben al tevreden met zo'n vijfhonderd. Maar, de geluiden die ik nu ontvang duiden op een groter aantal. Duizend, vijftienhonderd.....? Binnen twee dagen zal het bekend zijn.

's Middags heb ik onder andere telefonisch contact met een journaliste van dagblad Trouw en een verslaggever van Elsevier. Beiden willen het een en ander weten over "zwarte zaterdag".

Ondertussen ben ik een vijfde pot koffie aan het zetten. Het zoveelste bruine, maat vier, filterzakje doet zijn werk. Het is maar goed dat je niet dronken kunt worden van het drinken van koffie. Het koffiepromillagegehalte zal bij mij vandaag schrikbarend hoog zijn. Ik schenk een mok vol, smeer een broodje kaas en plof op de bank. Even languit. Helaas niet lang. Het geluid van de telefoon doet me weer overeind veren. Ik word benaderd door iemand van het Steunpunt Minderheden Overijssel (SMO). Dit Steunpunt is intensief aan het werk om ruchtbaarheid te geven aan de demonstratie in Zwolle. Het SMO zal vanavond in Twente een groot overleg hebben. Een vertegenwoordiger van het SMO zal tevens vanavond aanwezig zijn in Zwolle, bij het brede overleg in het Turks Trefcentrum. Ik ben benieuwd hoe de vergadering vanavond zal verlopen en wie aanwezig zullen zijn.

Om vijf uur schakel ik het antwoordapparaat aan. Even geen telefoontjes. Ik bestel wat eten bij een pizzeria. Geen fut om zelf iets klaar te maken. Straks moet ik alweer rond zeven uur de deur uit, voor de vergadering in het Turks Trefcentrum. Binnen een half uur wordt het eten bezorgd. Heerlijk Italiaans. Lasagna. Ik kijk naar 2-Vandaag op Nederland 2, eet en drink een glas melk. Alles tegelijk. Tegen zevenen haal ik het scheerapparaat over mijn gezicht en een washandje, pak wat spullen bij elkaar, trek mijn schoenen en jas aan en ga naar het Trefcentrum. Ik heb er zin in, na een vermoeidheidsdipje achter in de middag. Het eten en de melk hebben me goed gedaan. De melk en de lasagnaresten zullen nu ergens in mijn lichaam met elkaar overhoop liggen. Ze doen maar, ik merk er niets van.

In het Trefcentrum aangekomen zie ik dat er al een aantal mensen aanwezig is. Ook de filmploeg van NCRV's Hier & Nu. De mannen zitten aan een tafel. Mooi op tijd. Ik klets even wat met ze bij. Ze zijn op een positieve manier zeer geïnteresseerd. Langzaam begint de zaal vol te stromen. Het zijn voornamelijk Turken. Ik raak in gesprek met Edip. De vergadering wordt

voorgezeten door iemand van de Samenwerkende Turkse Organisaties Overijssel (STO). Er volgt een zogenaamd voorstelrondje. Er blijken vertegenwoordigers te zijn van onder andere het SMO, DIDF (Federatie van Democratische Verenigingen van Arbeiders uit Turkije in Nederland), het Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeanen en van de Antilliaans/Arubaanse vereniging Bon Bini/Uni Forsa uit Zwolle. Ook zijn aanwezig de fractievoorzitter van GroenLinks in de Zwolse gemeenteraad en een Turks PvdA-raadslid. Zo'n veertig mensen zitten rond de aaneengeschoven tafels. Gadeslagen door het cameraoog van Hier & Nu. Geen van de aanwezigen vindt het bezwaarlijk dat Hier & Nu opnamen maakt. De vergadering verloopt goed. Ik maak duidelijk dat de demonstratie van AFA-Zwolle en -Twente is toegestaan, na een gesprek met Franssen en de korpschef van politie over het hoe en waarom van beide demonstraties en over de daaraan verbonden voorwaarden. Ook benadruk ik met klem dat men niet hoeft te vrezen voor een confrontatie met fascistische eerder in de binnenstad demonstreren en op het moment dat de tegen-demonstratie start de stad moeten hebben verlaten. De voorzitter van de vergadering staat erop dat zaterdag geen Turkse vlaggen worden megedragen tijdens de demonstratie. Binnen de Turkse samenleving zijn uiteraard ook diverse maatschappelijke en politieke stromingen aanwezig, ook fascistische, die zich mogelijk zaterdag willen profileren. Om eventuele onderlinge Turkse wanordelijkheden te voorkomen, zal er dus een soort eigen verbod gelden op het dragen van vlaggen. Tijdens de vergadering wordt ook gesproken over het aanbod van burgemeester Franssen om na afloop van beide demonstraties het woord te mogen richten tot de tegen-demonstranten. De aanwezige organisaties besluiten unaniem het aanbod van Franssen af te wijzen. Ik zeg toe dat ik morgenochtend meteen een brief aan de burgemeester fax - in afschrift aan de pers -, waarin ik namens de vanavond aanwezige organisaties mededeel, dat zijn aanwezigheid niet op prijs wordt gesteld. Algemene reactie tijdens de vergadering is hoe je als burgemeester het lef kunt hebben om na de demonstraties publiekelijk je afkeur over extreem-rechts te uiten terwijl je de demonstratie van rechts-extremisten van de CD en NVP/CP'86 diezelfde morgen wel hebt toegestaan! Dat was Franssen van plan om mede te delen. Men begrijpt dat niet. Zou je zijn toespraak wel toestaan, dan is niet uitgesloten dat hij zal worden bekogeld met de nodige onvriendelijke zachte voorwerpen en harde woorden. Eigenlijk nemen de deelnemers aan de vergadering Franssen in bescherming tegen zichzelf. Naar aanleiding van de bijeenkomst vanavond gaat er morgen ook een persbericht de deur uit namens alle aanwezige minderhedenorganisaties. In dit bericht zal onder andere worden opgenomen dat partijen die het non-discriminatiebeginsel niet onderschrijven, geen recht hebben op een openbare demonstratie. Ook zal gewezen worden op de gevoelens van onrust, onzekerheid en angst onder de achterban van minderhedenorganisaties.

Het is elf uur geworden. De vergadering is beëindigd. Ik heb geen zin om meteen naar huis te fietsen. Ik besluit om met drie Turkse vrienden nog ergens in de binnenstad een biertje te gaan drinken. Het wordt gezellig. Een van deze Turken, Metin, ken ik al jaren en is een goede vriend van me. De andere twee komen ergens uit het westen van het land en zijn actief binnen DIDF. Het zijn bewogen, enthousiaste mannen. Ik heb respect voor ze. Om twaalf uur nemen we afscheid van elkaar en scheiden onze wegen.

Enkele dagen later krijg ik tot mijn schrik te horen dat tijdens de vergadering in het Trefcentrum ook een paar extreem-rechtse Turken aanwezig waren van de MHP (Milliyetçi Hareket Partisi; Nationalistische Actie Partij). Had ik dat op het moment van de bijeenkomst geweten, dan had ik deze Turken verzocht de zaal te verlaten. Het is onbegrijpelijk dat degenen die op de hoogte waren van hun aanwezigheid op dat moment niets hebben laten blijken!

De MHP kwam in 1969 voort uit de CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi;

Republikeinse Boeren Natie Partij). Sinds augustus 1965 was Alpaslan Türkes partijvoorzitter van de CKMP. Na het overgaan in de MHP bleef Türkes leider. De MHP heeft een jeugdorganisatie waarvan de leden zichzelf Grijsse Wolven (Bozkurtlar = tevens hun embleem, logo) noemen. Als teken van deze fascistische partij worden de ring- en middelvinger tegen de duim gehouden en de pink en wijsvinger omhoog, de kop van een wolf verbeeldend. De MHP wil één groot Turkije en erkent geen volkeren als Kurden, Armeniërs, Arabieren, enzovoorts. De Grijsse Wolven dreigen de Turkse maatschappij te "zuiveren van niet-Turkse elementen". Een door de MHP veel gebruikte leus luidt: "Of jullie worden Turken en worden trots een Turk te zijn of jullie moeten rekening houden met jullie uitroeiing." In Nederland is de MHP ook actief. In Zwolle zit een kleine groep aanhangers van de fascistische MHP. Veelal worden "culturele" verenigingen als dekmantels gebruikt voor de MHP!

Thuisgekomen luister ik, zoals gewoonlijk, eerst het antwoordapparaat af. Ik kijk nog even naar CNN. Na een uurtje begeef ik me naar de slaapkamer. Tevreden. In bed liggend spookt er van alles door mijn hoofd. Ik kan de slaap niet vatten. Morgen, vrijdag, moeten de laatste puntjes op de i worden gezet. Kleine dingetjes moeten nog geregeld worden. Enkele mensen bellen. De spanning zal verhoogd gaan worden. De stressthermometer zal tot gevaarlijke hoogten gaan reiken. Ik heb een goed gevoel. De tegen-demonstratie zal een succes worden. Daar ben ik van overtuigd.

In mijn achterhoofd spookt echter nog steeds het "traangas-incidentje" op 12 april 1994 tijdens de installatie van Henk Ruitenberg in de Zwolse gemeenteraad, met alle voor mij persoonlijke consequenties. AFA-Zwolle organiseerde tijdens de installatie van nieuwe raadsleden een blokkadeactie bij het gemeentehuis. Deze actie had tot doel Ruitenberg zo lang mogelijk te beletten het gemeentehuis binnen te gaan voor zijn installatie. De blokkade bij de toegangsdeur van het gemeentehuis verliep goed, zonder problemen. Vreedzaam, hooguit een beetje getrek en geduw bij de ingang. Enige tijd later, na de feitelijke actie, bleek een antifa achter het gemeentehuis in een klein straatje traangas te hebben gespoten in de richting van familieleden van Ruitenberg. Dit incidentje had tot gevolg dat een drietal linkse jongeren werd gearresteerd. Zij bevonden zich met overige actievoerders in de toenmalige gekraakte Emmaschool aan de Emmastraat. Ik had de Emmaschool gekozen als ontmoetingsplek voor de demonstranten (afkomstig uit onder andere Leeuwarden en Groningen) om voorafgaande en na afloop van de actie aldaar gezellig samen te zijn onder het genot van een kopje koffie. Voordat de actie bij het gemeentehuis startte, hebben we dan ook gezellig wat kunnen drinken in de school. Was er niet met een beetje traangas gespoten, dan had men ook na de actie ten tweede male gezellig wat kunnen drinken en napraten. Het liep echter iets anders. Met veel machtsvertoon arresteerde de politie in het gebouw de actievoerders die betrokken waren geweest bij het incidentje achter het gemeentehuis. De overige actievoerders verlieten woedend de Emmaschool. Zij waren ervan overtuigd dat hun kameraden door krakers van de Emmaschool aan de politie waren uitgeleverd. Krakers leveren elkaar niet uit aan de politie, dat behoeft geen nadere uitleg, denk ik! Ik was en ben het met die overtuiging eens. De actievoerders werden door de krakers in het schoolgebouw opgesloten. Ze konden geen kant op. Een achterdeur, die uitzicht bood op "ontsnapping" bleek op slot te zitten en niemand bleek bereid te zijn die deur te openen.

Op 12 april 1994 raakten in de Emmaschool twee kraakculturen elkaar. Zwolse krakers zien zichzelf niet als krakers. Bewust spreken ze over zichzelf als "gebruikers". Het zijn conservatieve, kunstzinnige, blowende quasi reli "gebruikers". Men wil niet geassocieerd worden met "de kraakbe-

weging". In de ogen van de Emmaschool"gebruikers" behoorden de actievoerders tot een slag mensen die zij liever niet in hun pand hadden. Emoties liepen bijzonder hoog op. "Gebruikers" van de Emmaschool waren woest op mij. Ik was voorzitter van de stichting Ateliers Emma, de beheersstichting die ateliers in de school verhuurde aan kunstenaars. De stichting was al jaren in een bestuurlijk en juridisch gevecht verwickeld met de gemeente om de school voor de toekomst te behouden door zelf eigenaar van het oude gebouw te worden. Vanwege mijn betrokkenheid bij het tumult in en rond de school op de dag van de installatie van CP'er Ruitenberg in de gemeenteraad, werd ik gedwongen om mijn functie als voorzitter neer te leggen. Ik had de Emmaschool in diskrediet gebracht, vond men. Het aftreden als voorzitter gebeurde overigens na een goed gesprek met de overige twee bestuursleden. Ik bleef overigens wel bestuurslid, omdat ik wilde blijven vechten voor het behoud van de Emma-school. Dit schitterende gemeentelijke monument mocht van mij en van mijn mede-bestuursleden niet uit het straatbeeld verdwijnen. Dat streven ging bij mij vóór het egocentrische en apoliteke optreden en handelen van het merendeel van de "gebruikers" van de school. Kortom, ik werd op 12 april min of meer heen en weer geslingerd tussen twee groepen. Politiek en idealistisch inhoudelijk gezien lag en ligt mijn hart bij de groep actievoerders en niet bij "krakers" in Zwolle die alleen maar met zichzelf bezig zijn en zich niet bezighouden met zaken elders om hen heen. Ik betreur nog steeds niet het feit dat ik de Emma-school destijds als ontmoetingsplek koos, integendeel. Het lag wat mij betreft voor de hand, de keuze voor de gekraakte Emmaschool - vlakbij het NS-station, makkelijk bereikbaar en eigenlijk de enige plaats in Zwolle waar linkse actievoerders, volgens mij, welkom zouden zijn. Dat laatste bleek helaas niet het geval. In juni 1994 heeft de stichting de Emmaschool gedwongen moeten verlaten. In november begonnen slopers het oude gebouw met de grond gelijk te maken om plaats te gaan maken voor een modern kantoor. Nog steeds heb ik een bijzonder goed contact met een mede oud-bestuurslid van de stichting Ateliers Emma. Zij is een goede vriendin van me geworden.

De plaatselijke pers maakte de volgende dag van het incidentje een "terroristische" actie. Een molshoopje werd gevormd tot een gigantische Alpenberg. AFA-Zwolle werd in de lokale media neergezet als een gewelddadige groep.

Nu mag het absoluut niet fout gaan. Er is mij veel aan gelegen dat de Anti-Fascistische Aktie op een positieve manier naar buiten treedt. Het stigma van radicale, extreem-linkse actiegroep moet verdwijnen. Dat onterechte stigma is grotendeels ontstaan door de media. Journalisten en fotografen zijn veelal uit op sensatieberichtgeving. Linkse, autonome, antifa's zorgen altijd voor een "leuker" plaatje, dan een foto van een "normale" tegenstander van een actievoerder tegen extreem-rechts. Zo werkt het helaas. Ik ben me dat terdege bewust. Vanuit de anti-fascistische beweging zal dan ook ná Zwolle verder moeten worden gewerkt aan de verbreding en intensivering van contacten met andere landelijke en lokale organisaties.

Ik mijmer nog een paar minuutjes zo door en val uiteindelijk toch in slaap. Het zal rond vier uur 's nachts zijn geweest.

DE LAATSTE PUNTJES OP DE "1"

De laatste en mogelijk de langste dag vóór de moeilijkste. Het is vrijdag. De dag voor de beide demonstraties. Zoals gewoonlijk ben ik vroeg uit bed. Het is zeven uur. Ik loop naar de brievenbus voor een paar ochtendkranten.

Het ochtendnieuws waar ik niet zonder kan. Ik kan überhaupt niet zonder kranten leven. Behalve de kranten die ik thuis ontvang, koop ik regelmatig andere Nederlandse landelijke en regionale kranten. Zelfs zijn regelmatig bij mij thuis Engelse, Amerikaanse en Turkse kranten te vinden. Mijn interesse in dagbladjournalistiek is te verklaren door het feit dat mijn vader tot zijn overlijden in 1982 journalist en redacteur is geweest bij de Zwolse Courant. Interesse voor nieuws is mij dus met de paplepel ingegoten. Een blauwe maandag, eind jaren '70, ben ik regelmatig als verslaggever op pas geweest voor de Zwolse Courant. Ook schreef ik af en toe stukjes voor de communistische krant De Waarheid. Mijn vader heeft mij de kneepjes van het vak geleerd. Een baan als journalist is echter nooit voor mij weggelegd geweest. Opleidingseisen om ergens als leerling-journalist aan de slag te geraken zijn de afgelopen jaren de pan uitgerezen. In de jaren dat ik zo nu en dan wat schreef voor een krant, werden op de stadsredacties nog jongens en meiden aangenomen die gewoon konden aantonen - aan de hand van zelf geschreven artikelen in schoolkranten of zogenaamde plaatselijke "sufferdjes" - dat ze leuk konden schrijven. Journalistiek, zei mijn vader altijd, kun je niet leren in de schoolbank. Je moet er feeling voor hebben, lekker kunnen schrijven en een neus hebben voor waar nieuws te vinden is, aldus mijn vader. Maar, tegenwoordig is een vereiste om als leerling bij een krant te komen, een afgeronde HBO-opleiding journalistiek. Door mijn activiteiten heb ik veel contact met leerlingen aan de Zwolse Faculteit voor Journalistiek en Communicatie, de vroegere School voor Journalistiek. Zij werken onder andere tijdens hun studie bij de Lokale Omroep Zwolle. Met grote regelmaat verbaas ik me over de geringe kennis van maatschappelijke en politieke onderwerpen. Dan heb ik het nog niet eens over het gebrekkig gesproken en geschreven Nederlands van een groot aantal van deze aanstormende "Veronica"-journalisten! Het aantal echt goeie journalisten neemt volgens mij af, omdat kranten het niet aandurven om jonge mensen als leerling-journalisten aan te nemen die geen diploma hebben van de Faculteit voor Journalistiek en Communicatie, maar die daarentegen wel beschikken over een aantoonbaar aangeboren schrijf- en nieuws-jagers-talent. Soit.

Het is een algemene tendens in Nederland dat, voor wat voor baan dan ook, de opleidingseisen extreem - onevenredig - hoog zijn geworden. Ervaring komt veelal op de tweede of derde plaats. Dat is triest. Vele laaggeschoolde werk- en baanlozen zouden een uitstekende baan kunnen verkrijgen, indien ervaring zou worden gewaardeerd boven de genoten opleiding. Zij zouden zelfs beter kunnen functioneren dan degenen die wel beschikken over legio papiertjes en diploma's, maar die in de praktijk weinig werk uit hun vingers laten rollen en hierdoor disfunctioneren. Diploma's zeggen weinig over werklust en over een positieve enthousiaste werkhouding en -ervaring.

Ik pak een kopje vers gezette koffie en loop met de stapel kranten onder mijn arm naar de woonkamer. In de Volkskrant staat "Extreem-rechts mag in Zwolle demonstreren". In dit artikel staat onder andere dat Franssen geen

mogelijkheid ziet om de extreem-rechtse demonstratie te verbieden, omdat de vrijheid van demonstratie in de grondwet is verankerd. Ik word in het artikel geciteerd als "AFA-voorzitter". Zowel de diverse plaatselijk groepen als het landelijk bureau van AFA hebben geen voorzitter. AFA is een actiegroep, een zelforganisatie, zonder bestuur. Ik ben slechts perswoordvoerder en regel tijdens Zwolse en landelijke acties de contacten met vertegenwoordigers van de pers.

"Aan de vrijheid van demonstratie gaat iets vooraf, namelijk het verbod op discriminatie - dat is in Zwolle aan de orde", aldus de vermeende AFA-voorzitter in de Volkskrant. De Volkskrant citeert me goed en slaat de spijker op de kop. De essentie, het kernpunt, de verbodsdiscussie.

Het is kwart voor acht geworden. Ik fax Franssen de brief waarin ik hem namens diverse organisaties mededeel geen prijs te stellen op zijn aanwezigheid en toespraak na de demonstraties. Tevens fax ik die brief naar de media.

Tegen tien uur neem ik contact op met Twentse Cees. Enkele zaken moeten worden kortgesloten. Hij reageert enthousiast en verbaasd als ik hem vertel welke organisaties de demonstratie tot dit moment ondersteunen. Ongelooflijk zoveel in zo'n kort tijdsbestek. De sprekers zijn ondertussen ook bekend. Behalve Theo van AFA, zullen ook spreken Murat namens de Samenwerkende Turkse Organisaties Overijssel en iemand namens DIDF. De algehele organisatie loopt op rolletjes, als een trein vrij van kabelbreukjes, seinstorinkjes, ongelukjes of zelfmoordjes. Met Cees maak ik verder nog een paar praktische afspraken over morgenochtend. Zo wordt definitief afgesproken dat ik de contacten met de politie en met de pers voor mijn rekening zal nemen. Iemand uit Twente zal voor aanvang van de tegen-demonstratie de deelnemers toespreken om hen in te lichten over onder andere de voorwaarden die aan de demonstratie zijn verbonden. Het gesprek met Cees is kort. Het meeste is al geregeld.

Na het telefoontje met Cees word ik gebeld door iemand uit Rotterdam. Deze antifa deelt me mede dat het Rotterdamse NVP/CP'86-raadslid Freling een ordedienst gaat organiseren voor de demonstratie van extreem-rechts. Dat was te verwachten, gelet op de aanwezigheid van met name Rotterdamse fascist en onlangs tijdens een gezamenlijke CD- en NVP/CP'86-actie in Dedemsvaart. Rechts-extremisten in de omgeving van Freling zijn niet bepaald de meest zachtzinnige personen. Het gaat hier om een zeer radicale groep neo-nazi's die geweld niet schuwt.

In de loop van de ochtend verneem ik dat de stichting Magenta en Nederland Bekent Kleur zaterdag een paar bussen vol demonstranten richting Zwolle laten rijden. Ik wijs beide organisaties op de mogelijkheid de bussen te parkeren aan de zuidzijde van het NS-station. Ik moet echt aan alles denken, dus ook aan dit soort praktische "futiliteiten". Alle telefoontjes die vanochtend binnenkomen duiden op een te verwachten grote opkomst morgen.

De ochtend vordert snel door alle telefoongesprekken. Ik blijf bezig. Om twaalf uur kan ik er gelukkig even tussenuit. Ik heb een rechtstreeks interview op de lokale radio tussen half één en één uur. Een live discussie tussen mij, iemand van een Turkse organisatie en het Zwolse gemeenteraads-lid Peter Pot van De Groenen. Onderwerp van de discussie zal zijn het toestaan van een demonstratie van rechts-extremisten. Ik ben benieuwd hoe die discussie zal gaan verlopen. Zal Peter Pot in alle eerlijkheid vertellen waarom zijn partij vindt dat de CD en NVP/CP'86 mogen demonstreren?

Ik stap op de fiets en ga naar de Hogeschool Windesheim, waar de lokale radio een studiootje heeft bij de Faculteit voor Journalistiek en Communicatie. Ik moet flink trappen. Er waait een straffe, koude wind. Ruim op tijd arriveer ik bij het immense Windesheim-complex. Bij de ingang van de faculteit ontmoet ik een oude bekende van me. Het is een leuke, mooi jonge

vrouw. Marjan vraagt belangstellend hoe het met me gaat. Waarschijnlijk heeft ze het nodige over me gelezen, gehoord of gezien via de media. Ze maakt zich bezorgd en vindt dat ik er heel mee uitzie. "Paul, je moet goed aan jezelf denken", zegt ze. Aardig die gemeente belangstelling en interesse. Er zijn te weinig mensen in mijn directe omgeving die zich echt interesseren en verdiepen in wat ik doe. Ik heb hier regelmatig grote moeite mee. Haar warme en gemeente belangstelling doen me dan ook extra veel. Er blijken toch nog, naast twee goede vriendinnen en een goede vriend van me, bekenden te zijn in Zwolle die menselijke en emotionele, warme, trekjes vertonen.

Het is half één. Er volgt een interessante discussie in de studio. Het rode lampje "On the air" boven de deur brandt. Het raadslid van De Groenen praat steeds over bestuurlijke aspecten om extreem-rechts toe te staan te demonstreren. Hij stelt zich formeel en zakelijk op. Toch heb ik gevoel dat hij de essentie van de discussie ontwijkt. Ik begrijp Peter Pot niet. Er komt geen duidelijke uitspraak of uitleg over waarom zijn partij van oordeel is dat extreem-rechts in Zwolle mag demonstreren. Ik wacht niet langer, waag het erop en gooi de knuppel van het eco-fascisme in het warme knusse hoenderhok. Ik vertel dat De Groenen zo hun eigen ideeën hebben over extreem-rechts en dat de partij bijvoorbeeld een direct verband legt tussen ecologische- en milieu-ontwikkelingen en de toestroom van asielzoekers en migranten. Mijn opmerkingen schieten duidelijk in het verkeerde keelgat bij een verbaasde en onthutste Peter Pot. Uit enkele van zijn voorhoofdporiën beginnen zichtbaar glinsterende zweetdruppeltjes hun weg naar beneden al sijpelend te vinden. Komt dat door mijn opmerkingen of door de warmte in het studiohok? Peter Pot begint spontaan, als een IJslandse geiser, te sputteren. Hoe ik erbij kom...!? Kennelijk heb ik hier toch een gevoelige snaar geraakt. Helaas breekt de discussieleider deze discussie af. Dat doet nu niet terzake (het dubieuze gedachtengoed van De Groenen), aldus de interviewer. Jammer, maar ik leg me erbij neer. Ik ben blij dat ik het voor De Groenen hekele item heb kunnen droppen tijdens de live radiouitzending. Het moest eens gezegd worden. Laat de mensen, de luisteraars, maar eens gaan nadenken over de ware politieke lijn van De Groenen. Voor deze politieke partij is groen niet groen genoeg en dragen andere kleuren bij aan de verschraling van dat groen. Die andere kleuren dienen dan ook in de hand te moeten worden gehouden, aldus De Groenen.

Na de discussie druipt het raadslid meteen af met een onzichtbare staart tussen beide benen. Ik ga nog even met de Turk naar de kantine voor het nuttigen van een overheerlijke kop soep. We kletsen wat na. Ook hij is verrast over mijn uitlatingen over De Groenen tijdens de discussie. Ik laat hem hierop enkele kranteknipsels zien, waarin De Groenen worden neergezet als "eco-fascisten". Hij vraagt copieën hiervan.

Het is half drie. Weer thuis, opgelucht. Ik word gebeld door Edwin van het landelijk secretariaat van AFA. Hij biedt zich aan als tweede perswoordvoerder voor morgen. Fijn, dat zal nodig zijn. De belangstelling van de pers is bijzonder groot. Tja, wat wil je ook, Zwolle is de eerste gemeente waar fascistenaars legaal de straat op mogen om te marcheren en er is een tegen-demonstratie. Later in de middag bellen onder andere nog journalisten van IKON-radio, NOVA en van het ANP.

De avond nadert. Een stuk gezonde spanning stijgt in mijn lichaam. Ik laat weer eens wat eten bezorgen. Chinees. Ik ben te moe om zelf in de keuken achter het gasfornuis te gaan staan. Ook gun ik mezelf de tijd niet. Na het eten koop ik een Zwolse Courant. Daarin staat een paginagroot interview met mij. Het gaat met name over de strijd die ik voer tegen extreem-rechts en de bedreigingen en intimidaties vanuit met name de radicale partij van Ruitenbergh, waaraan ik in die strijd bloot sta. Het is een goed, objectief,

artikel geworden over dit onderwerp. Tussen alle drukte van de afgelopen dagen door, heb ik een paar dagen geleden een uitgebreid gesprek gehad met een journalist van de krant. Na het artikel te hebben gelezen, bel ik de betreffende journalist op om mijn complimenten uit te spreken over zijn artikel. Hij vertelt me dat de Kringvoorzitter van de Centrum Democraten in Overijssel, De Jong, hem zojuist heeft gebeld. De Jong was kwaad. Hij vroeg aan de journalist hoe hij in vredesnaam zo'n artikel de dag voor zijn demonstratie heeft kunnen plaatsen. Bij het horen hiervan kan ik een voor de journalist onzichtbare glimlach niet onderdrukken. Het is duidelijk dat naast de NVP/CP'86 ook de CD niet blij is met een bepaalde berichtgeving. De waarheid wordt als hard en negatief ervaren door De Jong. Maar, niet alleen door deze CD'er. Aan het begin van de avond ontvang ik diverse vervelende telefoontjes. Gefrustreerde anonieme fascistische mensen die niet verder komen dan loze bedreigingen van een zeer laag intelligentiequotiënt. Het interview, artikel, blijkt het nodige effect te hebben gehad.

Avond. Morgenochtend is het zover. Eindelijk. Mede gelet op de diverse telefoontjes zijn bepaalde acties vanuit extreem-rechts vanavond, vannacht of morgenochtend aan mijn adres niet uitgesloten. Ik hou er in ieder geval serieus rekening mee. Ik ben gezond voorzichtig. Rond negen uur ga ik de deur uit om een borreltje te drinken in mijn stamcafé. Alles een poosje van me afzetten. Ontspanning zoeken en krijgen. Ik besluit om niet op de fiets te gaan. Je weet het maar nooit. Ik bel een taxi. Het is gezellig in het café. Een paar goede bekenden van me zijn aanwezig. Ik praat niet over morgen. Nu even niet, ik ben vrij. Ik drink twee borrels. Niet meer. Morgen moet ik helder zijn. Ik heb geen behoefte aan een kater. Plotseling zie ik twee opvallende types het café binnen komen. Eén is fors gebouwd en heeft zijn haar gemillimeterd. Ik heb hen nog nooit eerder gezien. Onbewust vraag ik me af of ze wellicht "verkeerd" zijn. Nee, ik ben niet paranoïde. Gewoon voorzichtig, vooral nu, op dit moment. Ik hou ze wel in de gaten. Gelukkig, ze gaan weer weg. Om half twaalf ga ik huiswaarts.

Thuis luister ik meteen het antwoordapparaat af. Een antifa van een AFA-groep uit het westen van het land heeft onder andere ingesproken. Jim blijkt tot mijn verrassing in Zwolle te zijn. Hij logeert een paar dagen bij vrienden in de stad. Ik bel hem. We spreken af elkaar zometeen nog even te ontmoeten in mijn stamcafé. Leuk, tenminste iemand met wie ik wel frank en vrij en ontspannen kan praten over de beide demonstraties morgen. De gemaakte afspraak betekent wel dat ik voor de derde keer deze avond een taxi moet bestellen. Het kost me behoorlijk wat geld, maar dat heb ik er voor deze ene avond wel voor over. Veiligheid gedoedeed inbouwen, geen risico's nemen, is met name op dit soort momenten van belang. Terug in het café krijg ik meteen oogcontact met Gerrit, de verbaasde barkeeper. Ja, ik ben er weer. Het is kwart over twaalf 's nachts. Gerrit weet waar ik me deze dagen mee bezig hou. Hij begrijpt ook waarom ik met een taxi kom en niet, zoals te doen gebruikelijk, op de fiets. Een kwartiertje later komt Jim binnen gewandeld. Een opvallende verschijning, voor Zwolse begrippen althans. Hij ziet er, zoals dat in de volksmond heet, autonoom uit. In conservatief Zwolle zijn autonoom uitzijnde jongeren op één hand te tellen. We drinken een biertje. Tegen één uur lopen we samen de binnenstad in. Ik wil samen met Jim de demonstratieroute lopen, zowel van AFA als van extreem-rechts. Het is koud. Vochtig. Bij het gemeentehuis aangekomen zien we dat in het gebouw nog koortsachtig wordt gewerkt. Zo hier en daar zien we licht branden. Voor het gemeentehuis staan diverse auto's geparkeerd, waaronder een "onopvallende" blauwe Golf van de politie. Kennelijk wordt op dit moment druk overleg gevoerd over morgen. Leuk om te zien, die nachtelijke activiteit in het gemeentehuis. Ik voel me niet schuldig, integendeel, geniet een beetje. Behalve het feit dat er in het gemeentehuis wordt

gewerkt, vallen ons ook de vele Loesje-affiches op die in de binnenstad zijn geplakt. Ze hebben allen, uiteraard in negatieve zin, betrekking op de demonstratie van extreem-rechts. Ondersteuning vanuit een hoek die ik niet had verwacht. Sympathiek en een hart onder de riem.

Het is twee uur geworden. Ik ben eindelijk thuis. Er is wèér gebeld. Iemand uit Twente, die morgen de demonstranten voor vertrek gaat toespreken, blijkt nog het een en ander te willen weten. Ik bel hem direct terug. Het is kwart over twee in de nacht. Natuurlijk hoor ik aan de andere kant van de lijn een Twents geluid op een antwoordapparaat. Ik spreek in dat in ieder geval in de toespraak aan de orde moet komen dat de demonstranten geen bivakmutsen en sjawls voor de gezichten mogen dragen. Gebeurt dat namelijk wel, benadruk ik, dan kan de politie de personen die zich hieraan niet houden arresteren en de demonstratie ontbinden.

Morgenochtend is het vroeg dag. Vroeger dan normaal. Een paar uurtjes slaap heb ik dus voor de boeg. Ik zal worden opgehaald door Metin. Samen met hem zal ik met de auto de stad in gaan. Op het moment dat extreem-rechts gaat demonstreren zijn we al in de stad. Ik wil dat niet missen, maar ik moet wel denken aan mijn eigen veiligheid. Ik ben blij dat Metin me zal vergezellen.

Terwijl er van alles door mijn gedachten schiet, probeer ik in slaap te vallen. Ik hoop op een vlekkeloos, groots, kleurrijk tegen-protest. Er hangt veel van af. Ik zit niet te wachten op rellen. AFA ook niet.

Zwolle, de stad waar morgen waarschijnlijk een doorbraak met twee gezichten zal plaatsvinden. Een negatief gezicht in de vorm van een legale mars van rechts-extremisten, en een positief gezicht neergezet door een geslaagd breed maatschappelijk tegen-geluid. Met die gedachte val ik in slaap.

ZWARTE SCHADUW OVER ZWOLLE

Om half zeven loopt de wekker al weer af. Een kwartiertje voor dit tijdstip was ik uit een dromerige slaap ontwaakt. De wekker schakel ik slechts in uit angst om me toch eens een keer te verslapen. Zelden echter heb ik dit moderne vernuft nodig als hulpmiddel om wakker te worden. Ik heb een eigen ingebouwd weksysteem opgebouwd gedurende de jaren dat ik een betaalde baan had en iedere morgen vroeg naar kantoor moest. Enkele draadjes in mijn hersens maken nog steeds rond kwart over zes 's morgens contact, waardoor ik wakker word.

Vandaag staat het te gebeuren. Vele dagen heb ik hier naartoe geleefd en gewerkt. Mijn gewone ochtendbezigheden zijn niet gewijzigd. Natuurlijk voel ik me wat anders dan op andere zaterdagochtenden. Een gezonde dosis spanning vloeit door mijn lichaam. Ik ga mijn huisdieren van eten voorzien. Na een verfrissende douche en mijn gezicht bewerkt te hebben met een scheerapparaat, zet ik een pot koffie en loop naar de brievenbus voor de kranten. Vervolgens schenk ik een mok vol met koffie, smeer een paar kadetjes, plof op de bank en begin aan de kranten. Ondertussen luister ik aandachtig naar Radio Oost. Alleen in het Algemeen Dagblad staat nog een klein artikel met betrekking tot beide demonstraties met als kop "Links en rechts demonstreren in Zwolle". Het artikel vermeldt onder andere dat AFA niet wil dat haar demonstratie wordt afgesloten met een toespraak van burgemeester Franssen. Na de kranten te hebben gelezen loop ik als een kip zonder kop al ijsberend van de ene hoek van de kamer naar de andere hoek. Ik heb geen rust. Het is nog vroeg, amper acht uur. Rond tien uur komt Metin me oppikken met zijn auto. Dan begint mijn dag pas echt. Tot die tijd moet ik me trachten rustig te houden. Ik besluit maar een stukje te gaan wandelen. Heerlijk. Ook tijdens de wandeling kan ik echter geen rust vinden. Er maalt van alles door mijn hoofd. Veel vragen. Na een wandelingetje van een half uur ben ik weer thuis. Ik zet een cd op met voor mij ontspannende muziek, Sapho, een boeiende Marokkaanse zangeres. Haar klanken helpen. Ik zet de hele wereldse ellende even aan de kant en wordt één met de mystieke klanken van Sapho dankzij een koptelefoon. De tijd verstrijkt tergend langzaam, juist nu ik "haast" heb.

Stipt op tijd, tien uur, arriveert mijn Turkse vriend. We rijden de stad in, richting het NS-station. Ik verwacht dat daar nu al enkele aanhangers van de CD en NVP/CP'86 staan. Met gemengde gevoelens zit ik voorin de auto, naast Metin. Ik heb een onstuitbare drang om de demonstratie van extreem-rechts te aanschouwen. Eventuele daaraan verbonden persoonlijke risico's neem ik op de koop toe. Het station nadert en met het naderen stijgt de spanning in de auto. Metin vermindert de snelheid. We sluipen voor het bekende Zwolse hotel "Wientjes" langs om via een kleine rotonde, gadegeslagen door Thorbecke die ons versteend vanaf een sokkel bemoedigend toekijkt, het stationsgebouw voorbij te rijden. Voor dit gebouw, in een hoek, zie ik inderdaad enkele fascisten staan. Ze vormen een klein groepje. Voor het merendeel zijn het skinheads. Voor iedereen herkenbare rechts-extremisten. Ik zie Johan van Enk, de Kringsecretaris van de NVP/CP'86 in Overijssel, duidelijk zichtbaar staan. Hij "kent" mij. Dat bleek onder andere op 27 maart 1995.

Op die dag maakte AFA-Zwolle 's avonds in de Gemeenteraad gebruik van het zogenaamde vragenhalfuurtje voor burgers. Iemand van AFA-Zwolle sprak het College van Burgemeester en Wethouders, de Gemeenteraad en de aanwezigen op de publieke tribune, waaronder Van Enk, toe en ging in op de éénjarige "aan"-wezigheid van de rechts-extremist Henk Ruitenberg in de Gemeenteraad. Na afloop van deze toespraak verliet ik met vier overige AFA-Zwolle sympathisanten de raadszaal om in een nabij het gemeentehuis gelegen café nog wat met elkaar te drinken. Het plein overlopend voor het gemeentehuis, zag ik Van Enk met een groot fototoestel om zijn nek achter de ramen zitten van een grandcafé. Hij had kennelijk vlak voor ons het gemeentehuis verlaten. Hij nam foto's van ons. Wij zagen dat, ik zwaaide naar Van Enk en we liepen door. Een aantal maanden later zag ik het resultaat van Van Enk's fotografeeractie terug in "IJsselpost", het Overijsselse ledenblaadje van de NVP/CP'86. Op één van de geplaatste foto's is duidelijk te zien dat ik zwaai naar Van Enk. In het bijschrift staat te lezen "een vriendelijk zwaaiende Paultje Kraaijer". Gelukkig heeft deze fascist nooit de namen kunnen achterhalen van de overige personen die actief zijn binnen de Zwolse AFA-groep. Ook niet van degenen die toen aanwezig waren in het gemeentehuis.

Zittend naast Metin voel ik me enigszins veilig. We vinden het een zielig hoopje, daar voor het station. Er is veel politie duidelijk zichtbaar aanwezig. We rijden door om vervolgens terug te keren om een tweede maal de groep skinheads in ogenschouw te nemen. Daarna rijden we door naar een park, grenzend aan een mooie lange singel langs de Zwolse stadsgracht. Bijna in alle straten die we passeren staan blauwe ME-busjes. In het park parkeren we tijdelijk de auto. Vanaf het punt waar we nu staan kunnen we goed de singel aan de overzijde van de stadsgracht overzien. Over deze singel zullen de rechts-extremisten binnen afzienbare tijd al demonstrerend de binnenstad in trekken. Metin en ik blijken niet de enigen te zijn die geïnteresseerd zijn in de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Een paar auto's bij ons vandaan zie ik een klein groepje voor mij bekende antifa's staan, gewapend met fototoestellen. Ze zijn voor het eerst in Zwolle en willen wat toeristische plaatjes schieten. Ze komen van ver. Het is een leuk weerzien. We praten wat, maar daarna moeten onze wegen snel scheiden. We willen niet samen gezien worden. Ik ben immers bekend binnen extreemrechtse kringen. Zij niet en dat moet zo blijven. In de ogen van vele fascisten is iedereen die zij in gezelschap van mij zien, meteen ook een actieve tegenstander en dus vijand van hen. Een kortzichtige gedachte, maar het is helaas een feit gebleken. Ik moet hier rekening mee houden. Een goede vriendin van me, die een keer met mij door de stad fietste zei op het moment dat onze wegen moesten scheiden: "Ik ben blij dat ik hier af moet slaan, want dan ziet men mij niet langer samen met jou fietsen!" Die opmerking deed mij pijn, ondanks het feit dat het wellicht gekscherend werd bedoeld. Het werd gezegd en dat door een jonge vrouw die absoluut niet links is, laat staan politiek actief. Gelukkig is het niet zo dat goede vrienden en vriendinnen amper meer met mij durven om te gaan. Integendeel. Ik heb veel kennissen bij wie ik over de vloer kom en andersom. Bij een enkele vriendin kan ik ook terecht wanneer ik toch onverhoopt problemen heb ten gevolge van mijn werkzaamheden of gewoon verlegen zit om een praatje. Ik waardeer dat bijzonder, gelet op...

Eén van de antifa's die Metin en ik in het park tegen zijn gekomen, Jack, sluit zich toch bij ons aan. Hij is een sympathieke jonge vent. Altijd goedlachs, positief en opgewekt en net als ik, niet als anti-fascist herkenbaar. Het is koud. We staan hier al vele minuten en smachten zo langzamerhand naar een warme kop koffie. Plotseling zien we wat verhoogde activiteit op de singel. Meer en meer politieauto's en -busjes rijden rond. De demonstratie is in aantocht. Inderdaad blijken we een schitterend

uitzicht te hebben vanaf de plaats waar we staan. Diverse bomen verhullen op een natuurlijke wijze onze aanwezigheid. We zien een kleine groep rechts-extremisten marcheren, verscholen achter een groot CD-spandoek. Er lopen ongeveer zeventig demonstranten. Weinig, maar te verwachten. Bij eerdere, verboden, rechts-extremistische demonstraties kwamen er nooit meer fascistten dan dit aantal opdagen. Waarschijnlijk weten de leiding van de CD en NVP/CP'86 er niet meer op de been te krijgen. Het is een vaste kern actieve rechts-extremisten. Om de demonstratie nog iets te laten lijken, lopen de demonstranten ver uit elkaar. Grote gaten zijn zichtbaar in de demonstratieve optocht. De fascistten lopen in de richting van het gemeentehuis. Metin, Jack en ik verlaten onze stek en lopen eveneens, zij het via een andere - tegenovergestelde - route, richting het gemeentehuis. Op het bordes van het gemeentehuis zullen onder andere Janmaat en Ruitenberg toespraken gaan houden. Lopend in de richting van het gemeentehuis voel ik me niet zo op mijn gemak. De aanwezigheid van en Metin en Jack stelt me toch wat gerust. We komen aan bij het plein voor het gemeentehuis, het Grote Kerkplein. Er staan al enkele mensen op en rond dit plein. Het zijn sympathisanten van extreem-rechts en "gewoon" nieuwsgierigen en "ramptoe-risten". Ook is er veel pers aanwezig. Ik wil me zo onopvallend mogelijk gedragen. Contact met de pers op dit moment wil ik dan ook niet. Enkele journalisten kennen me. Nu wil ik ze even niet zien. Met Jack en Metin loop ik een nieuw trendy café binnen aan de rand van het plein. We nemen plaats aan een tafeltje achter een groot raam. Vanaf deze plaats hebben we een redelijk goed uitzicht op het plein en het gemeentehuis. Ik kan me gelukkig net verschuilen achter een blinde muur, naast het raam. Daar maak ik dankbaar gebruik van. Op nog geen drie meter van het café staat een politieauto. We bestellen de door ons zo verlangde koffie. Metin en Jack lopen op een gegeven moment weer naar buiten, nieuwsgierig geworden naar wie er zoal in de demonstratie van extreem-rechts meelopen. Het lijkt me beter om binnen te blijven. Janmaat en Ruitenberg houden hun toespraken. Ze mogen hiervoor geen gebruik maken van geluidversterkende apparatuur. Dat was één van de voorwaarden verbonden aan hun demonstratie. Van de toespraken was weinig te verstaan, aldus Metin en Jack. Ze schuiven weer bij mij aan het tafeltje. Een opmerking van Janmaat was wel duidelijk hoorbaar geweest. Hij schijnt gezegd te hebben dat de multiculturele samenleving afgeschaft moet worden. Als dat inderdaad door Janmaat is gezegd, dan is dat aardig voer voor Justitie om eventueel strafvervolgning tegen hem in te stellen wegens discriminatie. Er lopen enkele fascistten vlak langs het raam. Ik kan ze bijna ruiken, zo dicht lopen ze aan de andere zijde van het raam langs me heen. Ik herken de CD'er Schuurman uit Dalfsen en Van Doorn, een CP'er uit Zeist. Deze CP'er is een bekende verschijning bij allerlei extreem-rechts acties in het land. Hij is kort, gedrongen, heeft een glimmende kale kop, draagt veelal een donkere zonnebril en is altijd geheel in het zwart gekleed inclusief hoge schoenen. Deze fascist houdt zich intensief bezig met het in kaart brengen van links Nederland. Zo fotografeert hij tegenstanders van extreem-rechts, waarvan naam en adres bekend zijn, in de deuropening van hun woningen - ook in Zwolle. Het is een confronterende wijze van intimidatie. In mei 1995 heeft deze Van Doorn (het "Michelin-mannetje") op een ochtend, tesamen met een ander, getracht mij op die wijze te fotograferen. Naar alle waarschijnlijkheid is dat mislukt, omdat ik de deur na opening weer heel snel dichtsmeet toen ik zag wie er stond. Ik was gewaarschuwd. Vlak voordat bij mij aan de voordeur werd gebeld, kreeg ik een telefoontje van een vriendin van mij bij wie ze ook waren geweest. Zij, destijds actief binnen AFA in Zwolle, is wel gefotografeerd in haar deuropening. Van Doorn "kent" mij dus. Ik heb hem destijds zelf helaas niet herkend, waardoor ik geen aangifte tegen hem heb kunnen doen. Hij is toen wel duidelijk gezien door

een kennis van me die op weg was naar mij en hem bij mijn woning voorbij liep. In een later stadium heeft mijn kennis de rechts-extremist aangewezen op foto's als degene die hij in mei bij mijn woning tegen kwam. Hij merkte op dat je iemand met het uiterlijk van Van Doorn niet snel vergeet. De betreffende foto's waren gemaakt in november 1995 in Zutphen. Van Doorn was toen met een groep fascisten aanwezig bij de Hanzehof waar een congres van GroenLinks plaatsvond. Wegens verstoring van het congres werd hij met een aantal andere rechts-extremisten gearresteerd.

Nu passeert hij mij op nog geen twee meter afstand. Alleen dat raam scheidt ons. Ik word niet opgemerkt. Een tweede kop koffie wordt door mij naar binnen gewerkt. Dat had ik nodig. De demonstratie van de CD en NVP/CP'86 loopt langs het café. Als ik dat vertevoren had geweten, was ik er waarschijnlijk niet gaan zitten. Er gebeurt gelukkig verder niets. De demonstranten hebben weinig oog voor omstanders. Ze zijn druk doende om hun demonstratie nog iets te laten lijken. Grote leemten in de donkere stoet zijn zichtbaar. Ik zie enkele nazi-symbolen op jasjes. De politie treedt niet op, ondanks eerder gedane toezeggingen dat dat soort symbolen niet getolereerd zou worden.

Kijkend naar het groepje demonstranten kan ik een gevoel van woede niet onderdrukken. Woede, omdat fascisten legaal demonstreren en woede, omdat de politie niet overgaat tot arrestaties. Ik vind dat kwalijk, stuitend, kwetsend en onbegrijpelijk. Onderwijl gaat de stoet langzaam aan me voorbij.

Voorzover ik nu kan overzien hebben er zich geen ongeregelde heden voorge-daan. Waar ik vertevoren bang voor was is waarschijnlijk wel gebeurd. Extreem-rechts heeft zich "netjes" gedragen en daarmee een zekere mate van garantstelling verworven voor toekomstige demonstraties.

Metin, Jack en ik besluiten om naar het Turks Trefcentrum te gaan. Daarvandaan zullen straks vele Turken gezamenlijk naar het NS-station lopen, waar om twee uur de tegen-demonstratie van start gaat. In de auto, op weg naar het Trefcentrum, praten we natuurlijk over de demonstratie van extreem-rechts. Mijn gedachten zijn daarentegen alweer bij "mijn eigen" demonstratie, zometeen.

In het Turks ontmoetingscentrum is het, zoals altijd, een gezellige drukte. Ik ga met Jack aan een tafeltje zitten. We krijgen meteen koffie aangeboden. Metin gaat weer weg. Hij moet nog het een en ander regelen, met betrekking tot protestborden, spandoeken en dergelijke. Practische zaken. Jack en ik blijven een half uurtje. Tegen één uur loop ik met hem richting het station. Als één van de organisatoren van de tegen-demonstratie moet ik natuurlijk op tijd aanwezig zijn bij het vertrekpunt van de demonstratie. Het wordt een wandeling van ongeveer twintig minuten. Het nimmer tanende optimisme van Jack doet me goed. Ik voel de adrenaline in mijn aderen stijgen. Door het lopen krijg ik het warm. We hebben een stevige tred. Bij het station aangekomen zie ik een aantal antifa-bekenden van me, elders uit het land, staan. Ook zie ik Theo van het landelijk secretariaat van AFA. Hij is mooi op tijd. Ik loop met Jack op hem af. We doen verslag van de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Ondertussen komen er iedere minuut meer demonstranten aan op het Stationsplein. Het aantal groeit gestaag. De zwarte antifa-massa blijft onzichtbaar. Om half twee heb ik afgesproken met iemand van de politie om nog het een en ander kort te sluiten. Hij is er niet. Het is half twee. Ik baal en loop op een paar agenten af om hen te vragen waar de politiefunctionaris blijft die het contact moet onderhouden met mij als één van de verantwoordelijken voor de AFA-demonstratie. Men tracht de functionaris te localiseren. Tevergeefs. Zijn aanwezigheid is op dit ogenblik dringend gewenst. Het dreigt om me heen een beetje uit de hand te lopen op het plein. Er staat een grote groep demonstranten voor het station. Het busverkeer naar en van het station gaat uiteraard gewoon door.

Enkele chauffeurs van stads- en streekbussen raken, terecht, behoorlijk geïrriteerd. Ze lopen kennelijk wat vertraging op. De bussen rijden stapvoets om niet, letterlijk, in aanraking te komen met demonstranten. De oude DAF-vrachtwagen van het Amsterdamse "Straattejater" is inmiddels gearriveerd. De chauffeur zoekt een goede plaats om de oldtimer even te parkeren. De aanwezigheid van deze schitterende vrachtwagen is een doorn in het oog voor menig buschauffeur, omdat deze ook in de weg staat. Mij wordt zo langzamerhand duidelijk dat de politie geen rekening heeft gehouden met een zo grote groep demonstranten en met de stads- en streekbussen die gewoon hun diensten moeten rijden.

Eindelijk. Het is kwart voor twee. De politiefunctionaris is eindelijk op het kleurrijke demonstratie-toneel verschenen. Ik reageer boos in zijn richting. Hij heeft zich niet aan een afspraak gehouden. De organisatie binnen de politie laat te wensen over. Chaotisch is het juiste woord ervoor. Er ontstaat plotseling een vervelend, vijandig, gesprek tussen mij en de politie. Ik krijg te horen dat de vrachtwagen niet in de demonstratie mee mag rijden! Ook Theo hoort dit. We zijn kwaad. Er was mondeling, telefonisch, door de politiefunctionaris aan mij toegezegd dat "Tejaterstraat" mee mag rijden in de demonstratie. Nu, op het laatste moment, blijkt dat niet zo te zijn. De organisatie van de tegen-demonstratie heeft zich keurig aan de vele regeltjes en voorwaarden gehouden en afspraken zijn nagekomen, maar de overheid laat het weer eens afweten. Ook mag, ondanks eerder verkregen toestemming van de politie, geen geluidversterkende apparatuur gebruikt worden. Kortom, de politie komt heel gemakkelijk terug op eerder gedane mondelinge toezeggingen. Schandelijk. Natuurlijk gaan Theo en ik hiermee niet accoord. Na een hevige discussie tussen mij, Theo en de politie wordt besloten dat de oude vrachtwagen meteen door kan rijden naar het gemeentehuis. Het optuigen van de wagen duurt ongeveer een half uur. Daar is nu, voor aanvang van de demonstratie, geen tijd meer voor dankzij het "gedonder" met de politie. Met betrekking tot het wel of niet mogen gebruiken van geluidversterkende apparatuur wordt door de politiefunctionaris druk telefonisch overleg gevoerd met superieuren. Er heerst op dit moment een hectische, gespannen, sfeer. Uiteindelijk wordt ook het gebruik van geluidversterkende apparatuur toegestaan. Het contact met de politiefunctionaris verloopt verder soepel en de sfeer wordt, ondanks de eerste hectische minuten, beter en beter.

Tijdens de discussies met de politie, is het plein voor het station ongemerkt behoorlijk vol gelopen. Ik zie veel bekenden van buiten Zwolle. Een grote groep Turken - afkomstig van het Zwolse Turks Trefcentrum - komt onder politiebegeleiding aangelopen. Het is een indrukwekkend gezicht. Ze zijn strijdbaar, emotioneel, passioneel. Er zijn ook Turken aanwezig uit de regio's Amsterdam en Twente. Er is veel, heel veel, pers op de been. Veel journalisten schieten me aan voor een gesprek. Ik ben blij met de aanwezigheid van Edwin, de tweede perswoordvoerder namens AFA. Van alle kanten wordt nu aan me getrokken. Anti-fascisten, gewone demonstranten, bekenden, journalisten en politieagenten. Ik zie helaas zeer weinig bekenden uit Zwolle. Het merendeel van de aanwezige demonstranten komt van buiten Zwolle. Ik had eigenlijk niet anders verwacht. Alleen wanneer er in Duitsland woningen van Turken in brand worden gestoken door neo-nazi's (Solingen) waarbij doden te betreuren zijn, waardoor grote internationale woede en verontwaardiging ontstaat, wil men in Zwolle nog wel eens in de benen komen. Uit de comfortabele luie stoel, om anoniem in het donker deel te nemen aan een afgezaagde, cliché geworden, fakkeloptocht (december 1992). Aan zo'n demonstratie kan men de vingers niet branden, of men moet wat onvoorzichtig omspringen met de voor een rijksdaalder per stuk aangeschafte fakkels. Het demonstreren van fascisten in de Zwolse binnenstad ervaart de doorsnee Zwollenaar kennelijk niet als bedreigend of ernstig.

Nee, pas wanneer in Zwolle iets verschrikkelijks gebeurd met bijvoorbeeld asielzoekers, allochtonen of met het opvangcentrum voor asielzoekers - veroorzaakt door fascistten -, komt men wellicht weer uit die luie stoel om ter eigen glorie een fakkeloptocht te organiseren. Het zij zo. Permanent actief zijn tegen fascisme en racisme, zoals een actiegroep als AFA is, past waarschijnlijk niet in de overvolle agenda's van het merendeel van de Zwolse inwoners.

Tot mijn verbazing zijn er nog geen mensen van APA-Twente aanwezig. Dat is heel vervelend. Iemand van Twente moet immers de demonstranten voor vertrek toespreken en hen enkele aan de demonstratie verbonden voorwaarden uiteenzetten. Eindelijk zie ik "Twente" lopen. Met behulp van een megafoon gaat Twentse Anton de demonstranten toespreken. Alvorens hij dat doet klamp ik hem nog even aan om voor de zoveelste maal te benadrukken dat hij moet mededelen dat het dragen van bivakmutsen en sjawls voor de gezichten niet wordt toegestaan. Anton weigert dat halstarrig en dat terwijl er enkele sjawls en bivakmutsen te zien zijn. Ik kan hem niet aan zijn verstand brengen dat dat één van de voorwaarden is welke tot stand is gekomen na overleg tussen AFA-Zwolle en -Twente en de politie. Anton zal zich daarbij neer moeten leggen. Algemeen belang gaat nu voor persoonlijk belang en een persoonlijke mening. Ook Theo komt in aanvaring met Anton. Theo is kwaad. Kortom, er is wat onnodige onenigheid. Ik wijd het aan de jeugdige onbezonnenheid en naïviteit van een toch wel wat eigenwijze Anton, waar Theo en ik even een rem op hebben moeten zetten. Na enkele minuten besluit Anton toch maar om aan het van hem verlangde te voldoen.

Na een paar startproblemen gaat de demonstratie iets over twee uur van start. Ik loop mee langs de zijlijn, over de stoep. Ik geef het ene na het andere interview. Het team van Hier & Nu loopt ook rond. Tijd om te kijken wie er allemaal in de demonstratie meelopen heb ik nu niet. Journalisten vergen veel van mijn tijd en aandacht. De cameraman van Hier & Nu wil me even filmen - als demonstrant - om het programmaonderdeel voor de uitzending van aanstaande maandag compleet te maken. De cameraman loopt een poosje achterstevoren voor me uit. Hij filmt me. Het is moeilijk om net te doen of hij er niet is. Je moet zo natuurlijk mogelijk overkomen, alsof de cameraman niet voor je loopt. Ik doe mijn best om hem niet te zien en hij doet op zijn beurt zijn best om niet te struikelen.

De demonstratie verloopt vlekkeloos. De sfeer is optimaal. Vrolijk, doch ook voel- en hoorbaar strijdbaar. Bij het gemeentehuis gearriveerd zie ik dat de vrachtwagen van "Tejaterstraat" netjes staat opgesteld voor het bordes. Vanaf het podium in de laadbak van de oude DAF worden nog enkele toespraken gehouden en speelt de groep Repperdepep uit Leiden. Ik moet dat allemaal missen. Mijn functie als perswoordvoerder sleept me overal naar toe. Zo heb ik onder andere een gesprek met TV Oost, staand tussen "Tejaterstraat" en het gemeentehuis. Ben ik met de ene journalist net in gesprek, dan trekt een ander al weer aan mijn jas. Wanneer ik eindelijk klaar ben met de journalisten, loop ik naar het plein. Er blijkt bijna geen demonstrant meer aanwezig te zijn. De Leidse band speelt nog een paar harde noten. Schreeuwerige muziek. Geen muziek voor een breed publiek. Ik ben bang dat na de toespraken en na het horen van de eerste muzikale tonen van de band, vele demonstranten zijn weggegaan.

Het is bijna half vier. Ik sta met enkele bekenden van me uit het noorden en midden van het land nog wat na te praten over de dag. Zij moeten weer een eind reizen voor ze thuis zijn. We praten onder andere over aantallen demonstranten. We gaan ervan uit dat er tussen de duizend en vijftienhonderd mensen hebben meegelopen in de tegen-demonstratie. Opvallend wordt gevonden het grote aantal allochtonen, ouderen en kinderen dat heeft deelgenomen. Ik vind dat positief. De strijd tegen fascisme en racisme moet niet slechts gevoerd worden door zogenaamde linkse autonomen.

Men is tevreden over het verloop van de demonstratie. Uiteraard kan ik ook terugzien op een geslaagd protest, gevrijwaard van wanordelijkheden. Gevoelsmatig ben ik blij dat het achter de rug is. Er is het nodige van me afgevallen. Ik ben tevreden en bijzonder moe; op, leeg. Mijn ogen prikken van vermoeidheid. Van de nog aanwezige demonstranten hoor ik dat er vanochtend een incidentje schijnt te zijn geweest in Hardenberg bij de woning van De Jong, Kringvoorzitter van de Centrum Democraten in Overijssel. Er is kennelijk een groep van ongeveer twintig anti-fascisten uit Amsterdam gearresteerd. Mogelijk hebben ze iets uitgevreten in Hardenberg. Vanuit Hardenberg zijn ze met een oude bus op weg gegaan naar Zwolle om deel te gaan nemen aan de AFA-demonstratie. Op weg naar Zwolle hebben ze van de politie een schriftelijk bevel ontvangen om tot morgen, zondag, zeven uur 's ochtends buiten Zwolle te blijven. Een stadsverbod! Dat bevel hebben ze waarschijnlijk genegeerd waarna de groep met hun bus van de weg is gehaald door de politie. De inzittenden schijnen gearresteerd te zijn en de oldtimer-bus inbeslaggenomen. Op het moment dat ik dit verhaal hoor, is er nog veel onduidelijk. Er zijn vele vraagtekens. Waar zitten de mensen uit Amsterdam opgesloten? Wie zijn er gearresteerd? Hebben ze een advocaat? Aan mij wordt gevraagd om vandaag nog het een en ander uit te zoeken. Ik heb daar eigenlijk geen oren naar. Ik heb niets van doen met de "Hardenberg-actie" en de gevolgen daarvan. Als het inderdaad allemaal is gebeurd, zoals nu de geruchten luiden, kan ik de actie opzich niet afkeuren. Ik heb er echter niets mee te maken, het staat los van de demonstratie en ik wist er ook niets van. Het betekent nu een onvoorziene extra hoeveelheid werk waar ik op dit ogenblik niet op zit te wachten. Ik besluit daarentegen toch om te gaan informeren bij de politie. Solidariteit. Zodra ik straks thuis ben zal ik de Zwolse politie bellen om nadere informatie te verkrijgen. Na deze toezegging van mij, gaan het handjevol anti-fascisten dat nog steeds aanwezig is op het Grote Kerkplein naar huis, ook ik. Ik ga lopend, alleen, naar huis via het Turks Trefcentrum. Ik hoop dat Metin daar is. Bij het Trefcentrum gekomen merk ik tot mijn verbazing dat het gesloten is. Er is niemand. Na afloop van de demonstratie ging ik ervan uit dat de Turkse demonstranten naar hun centrum zouden gaan.

Rond vier uur kom ik thuis. Moe. Toch moet ik nog het een en ander doen. Maar eerst wacht me nog een vervelende verrassing. In de woonkamer zie ik op de vloerbedekking tientallen kleine groene en blauwe veertjes liggen. Ik schrik en vrees het ergste. In de werkkamer ligt de vogelkooi ondersteboven. Het schelpenzand, water en voer liggen over de vloerbedekking verspreid. Nog geen seconde later zie ik tussen alle veertjes Tito parmantig lopen met in zijn bek een levensloze Jan, mijn dwergpapegaaitje. Daar kan ik niet tegen. Met vochtige ogen haal ik Jan uit de bek van de Pers. Het kleine vogeltje is dood. Waarschijnlijk tengevolge van een gebroken nekje. Wat zal Jan bang zijn geweest. Hoelang zal hij zich uit de klauwen van de katten weten te hebben redden tot dat ene fatale moment? Ik moet hier niet te veel over nadenken. Ik wil zijn doodstrijd niet reconstrueren. Kwaad worden op de kat kan ik niet. Ik moet kwaad zijn op mezelf. Waarschijnlijk ben ik vanmorgen toch iets te snel de deur uit gegaan en heb vergeten een deur in de flat dicht te doen. Hierdoor konden de katten in de werkkamer komen, waar Jan dacht veilig in zijn kooi te kunnen wonen. Mijn lieve katten maakten vandaag een wreed einde aan het veilig-wonen-project en aan het leven van Jan. De stofzuiger doet zijn werk. Een kwartiertje later is niets meer te zien van de kleine ramp die zich heeft voltrokken in mijn woning. Wat rest zijn een lege vogelkooi, een vol pak vogelzaad en een zak schelpenzand in de keukenkast en een blauwe Pers die waarschijnlijk vandaag de meeste lol heeft gehad.

Over de eerste schrik en emoties heen, moet ik mijn belofte nakomen en de politie bellen. Voordat ik echter de mogelijkheid krijg om te bellen, word ik gebeld door enkele mensen uit Amsterdam met vragen over wat er vandaag is gebeurd met de "bus Amsterdammers". Na deze telefoontjes, die voor mij de hele zaak nog onduidelijker maken, neem ik contact op met de politie. Degene die ik aan de telefoon krijg wil mij niets vertellen. Er heerst stilzwijgen. Men weigert te vertellen wie en waar de gearresteerden vast zitten. De agent adviseert mij om later in de middag te luisteren naar een persconferentie van burgemeester Franssen. Deze persconferentie zal rechtstreeks worden uitgezonden op de lokale radio. Na dit telefoontje bel ik met de eigen arrestantengroep van AFA-Zwolle en -Twente. De coördinatrice van deze groep heeft inmiddels ook telefonisch contact gehad met de Zwolse politie. Aan haar is wel het een en ander verteld. Bekend is in ieder geval dat er wel een aantal mensen is gearresteerd en dat zij mogelijk in een politiecel zitten in Zwolle. Voor mij blijven er toch nog vragen onbeantwoord. Wat is er feitelijk gebeurd in Hardenberg vanochtend? Waarom zijn er mensen gearresteerd? Moet die arrestatie gezien worden als een vorm van preventief optreden van de politie? Een gedachte spookt plotseling door mijn hoofd. Ik hoop niet dat het mogelijke incident in Hardenberg de berichtgeving over de tegen-demonstratie in de maandagkranten zal overschaduwen. Dat zou ik ten zeerste betreuren, maar met de pers weet je het nooit.

Later in de middag luister ik naar de persconferentie van de burgemeester. Tot mijn verbazing wordt met geen woord gerept over de "Hardenberg-actie" en de arrestaties. Franssen gaat ondermeer in op het demonstratierecht en op zijn beweegredenen om de demonstratie van extreem-rechts toe te staan. Zo zegt hij onder andere "Ik hoop vurig dat regering en parlement snel hun verantwoordelijkheid nemen om extreem-rechts in de kiem te smoren." en "Ik kan als burgemeester geen rekening houden met de inhoud van een demonstratie of de openbare gevoelens. Hoe afschuwelijk ik het ook vind." Na geluisterd te hebben naar de persconferentie heb ik geen contact meer met mensen in Amsterdam. Het wordt stil.

Vijf uur. Ik voel me smerig. Een koude douche kan wonderen verrichten. Hopelijk willen die wonderen me nu niet in de steek laten. Ik kleed me uit en loop de koude doucheruimte in. De stralen uit de douchekop worden snel warm. Ik laat het water over me heen stromen. Tijdens het wassen van mijn haar krijg ik het gevoel dat ik weer enkele haren mis. De kam gaat de laatste maanden wel heel makkelijk door de haar"dos". Ik prijs me gelukkig met de stelling dat op de plaatsen waar op een hoofd geen haar groeit, zich hersens bevinden. En ik droom verder, onder de douche... In de deuropening zit een verdachte van een misdrijf, moord met voorbedachten rade, me met zijn schitterend stralende gouden ogen meewarig aan te staren. Tito vindt een douche iets vreemds. Altijd zit hij te kijken als ik onder de douche sta. Als ik wat water in zijn richting spat, rent hij hard weg. Bang voor water. De douche doet me goed. Ik voel me weer lekker fris en ruik weer fris. Ik loop naar de slaapkamer om schone kleren aan te trekken. In de slaapkamer realiseer ik me, dat ik nog moet eten! Het wordt weer eens bezorg-Chinees. Ik plaats een telefonische bestelling. De vrouw die de bestelling opneemt, klinkt - zoals altijd - bijzonder vriendelijk en exotisch. Ik betrap me erop dat ik me afvraag hoe deze vrouw eruit zou zien. Net zoals ze klinkt wellicht? Ik vermeld duidelijk, als antwoord op haar vraag, mijn adres en telefoonnummer. Binnen een half uur hoor ik het bekende geluid van een Chinees "pizza"-brommertje. Mijn eten. Een jonge jongen staat voor de deur en geeft me een zwaar plastic draagtasje waarin mijn bestelling zit. Ik reken af en geef de bezorger nog een fooi. Dat is gewoonte geworden. Misschien doe ik dat vanwege de vriendelijke vrouwelijke

telefoonstem. Het eten smaakt me goed. Ik had trek gekregen. Geen honger. Dát zeg ik nooit. Van huis uit heb ik meegekregen dat je nooit "Ik heb honger" mag zeggen. "Honger had men in de oorlog", kreeg ik als reactie van mijn vader en moeder. Ze hadden gelijk. Tegenwoordig zou ik er nog aan toevoegen "en heeft men in vele Derde Wereldlanden". Tijdens het eten drink ik bijna een liter koude melk. Ik voel me tevreden, terugblikkend op de demonstratie. Mijn goede gevoel neemt vlak na het eten iets af, omdat ik weer eens wat vervelende telefoontjes krijg. Het is gebruikelijk geworden dat ik, voor en na een AFA-activiteit of anderszins wanneer ik in de publiciteit kom vanwege activiteiten gericht tegen extreem-rechts, te maken krijg met fascistisch telefoonterreur. Nu vind ik het vervelend. Iedere keer als de telefoon gaat, kan het een rechts-extremist zijn met intimiderende en lafhartige kreten. Ik neem me voor om deze week een geheim telefoonnummer te nemen. Niet uit angst, maar ik wil verlost zijn van vervelende, intimiderende en bedreigende telefoontjes. Ik heb me hier lang tegen verzet.

Tegen negen uur besluit ik om de stad in te gaan. Ik heb zin in een borrel in mijn stamcafé. Op de fiets ga ik de stad in. Bij het café zet ik de fiets tegen een groene afvalcontainer en zet hem op slot. Het is rustig in het café. Ik neem bezit van "mijn eigen" houten barkruk en bestel een koffie en een glas Jägermeister ("alleen als-ie ijs- en ijskoud is") met ijs. Een paar minuutjes genieten van beide drankjes. Ik kijk naar buiten. Na twee slokken Jägermeister zie ik plotseling de oude bus uit Amsterdam over de straat rijden in de richting van het politiebureau. In eerste instantie twijfel ik. Misschien spelen de vermoeidheid en de twee slokken van het ijskoude drankje me parten. Maar, nee, ik zie wel degelijk de rode oldtimer rijden die vanochtend betrokken is geweest bij een of andere actie in Hardenberg. Ik bedenk me geen moment, drink de koffie snel op, sla de Jägermeister achterover, pak de fiets en ga richting het politiebureau. Bij het bureau zie ik aan de zijkant langs de weg de bus staan. Er brandt licht in. Ik zet mijn fiets tegen een lantaarnpaal naast de bus en klop op de deur. Deze gaat open, ik kijk meteen in de olijke ogen van de mij bekende chauffeur, Paulien, en zie verder nog enkele andere bekende gezichten. Het is een leuk weerzien. Er heerst een goedaardige, gezellige, sfeer in de oude Oostblok bus. Ik ruik soep. Het is een ware camperbus. De ramen zijn beslagen. Ik raak in gesprek met Paulien. Ze vindt het tof dat ik langs kom. Mijn bezoekje wordt gewaardeerd. Solidariteit! We strijden allemaal tegen fascisme en racisme, op diverse uiteenlopende manieren die voor mij allemaal toelaatbaar zijn. Ik voel me thuis in deze groep, over het algemeen, jonge enthousiaste mensen. Vrij snel wordt me duidelijk gemaakt dat er nog enkele mensen vast zitten in het politiebureau. Druppelsgewijs komen de gearresteerden de bus in. Ze lijken nog kinderen. Buiten is het donker. Het regent. Sombor weer. Tijdens een gesprek met de antifa's Aize en René hoor ik eindelijk wat er zich 's morgens in Hardenberg heeft afgespeeld. De Amsterdammers waren van plan om een soort blokkadeactie te houden bij de woning van CD-Kring Overijssel voorzitter De Jong. Men wilde hiermee zo lang mogelijk beletten deze CD'er naar Zwolle kon vertrekken om aan zijn demonstratie deel te nemen. Die opzet is helaas mislukt. Door omstandigheden kwam de bus te laat in Hardenberg. De CD'er was al op weg naar Zwolle. De Amsterdammers hebben vervolgens pamfletjes verspreid in de wijk waar De Jong woont. In het pamfletje wordt een en ander geschreven en uitgelegd over De Jong. Een gebruikelijk actiemiddel binnen antifa-kringen: buurtbewoners van een actieve rechts-extremist middels een pamflet laten weten wie er in hun buurt woont en waar deze persoon zich zoal mee bezighoudt. Uit het gesprek wordt mij tevens duidelijk dat deze groep jonge anti-fascisten niet verantwoordelijk is voor het

bekladden van de woning van De Jong, wat kennelijk ook is gebeurd. Paulien laat me nog het door burgemeester Franssen ondertekende schriftelijke bevel zien dat ze vanmorgen vroeg heeft ontvangen van de politie. Ik maak mijn vochtig geworden brilleglazen schoon en lees de volgende drie bevelen - letterlijk geciteerd -: "Zij die in groepsverband met een bus vanuit de richting Hardenberg, via de N 34 of andere toegangsweg komen en voornemens zijn op een of andere wijze de openbare orde te verstoren of dreigen te verstoren dienen op de eerste aanzegging van de politie buiten de gemeentegrenzen van Zwolle te blijven dan wel zich te begeven in de door de politie aan te geven richting.", "Zij dienen tot zondag 25 februari te 07.00 uur buiten de gemeentegrenzen van Zwolle te blijven." en "De uitvoering van het bevel sub 1 en sub 2 vindt desnoods plaats met gebruik van fysieke kracht." De handelwijze van de burgemeester vindt ik zeer twijfelachtig en zeker niet gegrond. Er was geen sprake van dat de Amsterdammers de orde zouden gaan verstoren in Zwolle. Ze waren op de hoogte van de manier waarop de tegen-demonstratie was georganiseerd en zouden het niet in hun hoofden halen om rellen te gaan schoppen, waardoor mogelijk schade zou worden berokkend aan de beeldvorming van de anti-fascisten die deelnamen aan de demonstratie georganiseerd door de groepen van de Anti-Fascistische Aktie in Zwolle en Twente - daar ben ik van overtuigd. Helaas blijken Jan Franssen en de politie, om welke redenen dan ook, dat niet te zijn geweest.

De Amsterdammers zeggen me tot slot het jammer te zullen vinden indien ik door hun actie eventueel in de problemen zou komen. Ik zie op dit moment niet in waarom ik problemen zou krijgen door een actie waar ik niet van op de hoogte was. De volgende dag zal blijken dat ik toch nog enigszins in de "problemen" kom door de Hardenberg-actie.

Tegen half elf verlaat ik de bus. Alle gearresteerden zijn inmiddels vrijgelaten en genieten in de bus van een warme kom soep. Ik fiets in een stromende regen naar huis. Ik ben blij dat ik de groep Amsterdammers heb kunnen spreken. Er is mij veel duidelijk geworden. Het is een fantastische groep. Eigenlijk zou in iedere grote stad zo'n groep moeten zijn... Over een paar uur zullen de Amsterdammers weer thuis zijn. De oude bus rijdt niet harder dan tachtig kilometer per uur. Het is haast een stuk antiek, een opvallend voertuig, òók voor de politie zoals is gebleken.

Thuisgekomen bel ik nog iemand op van de Samenwerkende Turkse Organisaties in Overijssel. Murat zal maandag een conceptbrief opstellen gericht aan de burgemeesters van alle Nederlandse gemeenten. Deze brief moet ondertekend worden door alle deelnemende organisaties aan de tegen-demonstratie in Zwolle. Het is een oproep waarin dringend verzocht wordt om demonstraties van racistische groeperingen in de toekomst te verbieden. De laatste twee telefoontjes van de dag voer ik met Theo van het landelijk secretariaat van AFA en met Cees. We praten natuurlijk over de demonstraties. Morgen zal ik namens AFA een persverklaring de deur uit doen. In die verklaring zal onder andere vermeld worden dat AFA het als positief ervaart dat door het toestaan van de demonstratie van de CD en NVP/CP'86 in Zwolle, de discussie over rechts-extremisme en demonstratierecht in onze samenleving nieuw leven wordt ingeblazen. Negatief is uiteraard dat Zwolle vanmorgen overschaduwd werd door verraderlijk insluipend, doch van overheidswege toegestaan, fascisme.

Het is half één 's nachts. Nog steeds doden enkele, zich vervelende, fascistten hun tijd door mij te proberen telefonisch te intimideren en te bedreigen. Zielig. De vocabulaire beperkt zich tot het slaken van kreten als "White Power!" en "Vuile linkse rat". Binnenkort zal ik van deze telefoonterreur verlost zijn. Ik zet het antwoordapparaat aan en duik onder het dekbed. Bekaf. Leuke bezigheid, anti-fascist zijn. Hoelang zal ik dat nog volhouden?

DEMONSTRATIERECHT ONDER DE LOEP

Zondag, 25 februari, "the day after". De rust is tijdelijk wedergekeerd. Ik neem me voor om vandaag helemaal niets te doen. Het moet een gewone, rustige zondag worden. Kranten lezen, televisie kijken, koffie drinken en naar muziek luisteren. Met een lekker gevoel rol ik mijn bed uit. Het is net acht uur geweest. Ook al zou ik willen, het lukt me nooit om uit te slapen. Die ene zeldzame keer dat ik wel behoefte heb om wat langer dan normaal te blijven liggen, wordt mij dat onmogelijk gemaakt door Tito. Tito heeft de vreemde gewoonte om rond half zeven 's morgens zeurderig te gaan miauwen. Dat doet hij zo ongelooflijk irritant, met lange zielige uithalen, dat ik gedwongen word om maatregelen te treffen om de klaagzang te beëindigen. Ik moet dus het bed uit, Tito liefdevol aanhalen en wat te eten geven. Door dat allemaal te doen, ben ik wel klaarwakker geworden en heeft het geen zin om te proberen de slaap weer te hervatten. Ik ben er overigens van overtuigd dat die karaktereigenschap van Tito de reden is dat de vorige eigenaar dit schitterende dier op straat heeft geschopt. Op het moment dat ik hem uit het asiel haalde, was het een triest hoopje, vol met dikke grote klitten in zijn prachtige blauwe vacht. Eén keer in de zoveel tijd was ik Tito. Daar heeft hij een hekel aan. Het wassen vergt altijd veel van mijn energie. Een strijd op de vierkante meter, in de douche. Ik was de kat met behulp van de douchekop. Staand in slechts mijn onderbroek, richt ik een lauwe waterstraal van de douche op Tito. Met mijn andere hand moet ik de kat stevig vasthouden, anders rent hij meteen drijfnat de kamer in. Kortom, het wassen van een Perzische kat zonder hulp van anderen, brengt de nodige acrobatiek en fysieke en geestelijke kracht met zich mee. Het water zorgt ervoor dat van die grote Tito, een klein Titootje overblijft. Zijn lange blauwgrijze haren worden door het vocht tegen zijn lichaam geplakt: wat is hij eigenlijk klein...

's Middags wordt mijn vrije rustdag plotseling wreed verstoord door de telefoon. Het is Andries, één van mijn media-informanten. Hij heeft informatie over de vermeende actie van anti-fascisten bij de woning van De Jong in Hardenberg gistermorgen. Hetgeen hij vertelt is mij al bekend. Nieuws is wél de mededeling van Andries, dat de CD'er bij de politie in zijn woonplaats een aanklacht tegen mij zou hebben ingediend. Hij heeft dat waarschijnlijk gedaan, aldus Andries, omdat hij mij ziet als de aanstichter van wat er bij zijn woning is gebeurd. Van deze informatie word ik koud noch warm. Als De Jong inderdaad aangifte heeft gedaan bij de politie tegen mijn persoon, dan getuigt dat wederom van frustratie. Waarom zou hij mij zien als aanstichter? Bij hetgeen er in Hardenberg is gebeurd waren AFA-Zwolle en -Twente niet betrokken. Ik was niet eens in Hardenberg en ben er überhaupt nog nooit geweest. Wat heb ik daar te zoeken? Ik had wel wat anders omhanden in Zwolle. Kortom, de mogelijke aangifte van De Jong zet geen zoden aan de dijk en zeker niet in Hardenberg.

Aan het einde van het gesprek waarschuwt Andries me. Volgens hem zijn enkele rechts-extremisten in het zuidwesten van het land bezig met het voorbereiden van gerichte acties naar mijn persoon en woning. Veelal blijkt zijn informatie juist te zijn. Toch lig ik niet wakker van zijn

waarschuwing. Ik zeg hem dat het niet zo'n vaart zal lopen. Ik voel me in Zwolle gelukkig nog redelijk veilig. Uiteraard ben ik voorzichtiger geworden, maar niet meer dan dat. Wanneer ik echter in een stad als Rotterdam of Utrecht zou wonen, dan zou ik waarschijnlijk wel totaal anders gaan leven. In die steden zou ik het risico lopen om bijvoorbeeld op straat geconfronteerd te worden met fascistische handen alleen maar kunnen gebruiken om mee te slaan. Daar wonen zeer militante rechts-extremisten. In Zwolle is dat risico op een lijfelijke confrontatie minimaal, maar het kan natuurlijk altijd onverwachts gebeuren en met die onwaarschijnlijkheid hou ik wel rekening ondanks het feit dat er in Zwolle slechts een handjevol fanatieke rechts-extremisten woont - die zijn mij bekend, dat is een groot voordeel.

De zojuist van Andries verkregen informatie doet mij wel besluiten om mijn deelname aan de internationale waarnemersdelegatie, die medio maart aanwezig zal zijn in Turkije en Kurdistan tijdens de viering van het Kurdisch nieuwjaar, af te zeggen. Ik vind dat vervelend. Het lijkt me echter niet juist om gedurende een week ergens in Turkije of Kurdistan onder gespannen omstandigheden te moeten functioneren als waarnemer, terwijl ik waarschijnlijk ook met mijn gedachten regelmatig in Zwolle zal zijn. Ik ga ervan uit dat ik daar toch steeds zal denken aan de veiligheid van mijn woning en huisdieren. Wanneer ik een volgende maal benaderd wordt om deel te nemen aan een waarnemersdelegatie zal ik daar zeker weer op ingaan. Dit jaar is het helaas een samenloop van omstandigheden, waardoor ik me gedwongen zie om niet af te reizen naar Turkije.

Ik bedank Andries voor zijn verhaal en hang de hoorn op de haak. Nog geen half uurtje later begint de fax papier naar buiten te persen. Ik vraag me af wie mij nu, op een zondagnamiddag, iets wil faxen. Aandachtig volg ik het gladde, glimmende papier. Daar komt de aanhef van een brief. Tot mijn verrassing ontvang ik een brief van de Kringvoorzitter Overijssel van de CD, De Jong. "Geachte heer P. Kraaijer" staat boven de brief. De brief gaat verder met "Zaterdag 24 februari heeft er een aanval plaats gevonden op mijn woning, door (A.)F.A. dit heeft ongeveer een uur geduurd. Mijns inziens bent u nu een stap te ver gegaan, deze gewelddadige actie op mijn vrouw en kinderen vind ik het bewijs dat u leiding geeft aan een gewelddadige criminele terreur organisatie." (...) "Het is volgens mij overbodig om u mede te delen dat ik u persoonlijk aansprakelijk zal stellen als er iets met mijn vrouw, kinderen of dieren zal gebeuren." Daar blijft het niet bij. Na zijn brief volgen nog de aangifte van De Jong en een aangifte van zijn vrouw tegen mij. Ik vind het lachwekkend. De inhoud van zijn brief slaat nergens op. Hij slaat finaal de plank mis. Het voorval van gistermorgen zit hem kennelijk behoorlijk dwars, anders zou hij niet de moeite hebben genomen om mij persoonlijk, rechtstreeks, op deze wijze te benaderen en in te lichten. Hij maakt er echter een tragedie van, een ramp. Maar, wat is er nu feitelijk gebeurd in Hardenberg? Niets. Ja, een folderactie in zijn wijk door een groepje andersdenkenden uit Amsterdam. Mogelijk zijn er ook nog enkele anti-fascisme kreten geslaakt voor zijn woning. De reactie van De Jong vind ik hypocriet en dan druk ik me nog zacht uit. Hij heeft de realiteit uit het oog verloren. Ik overweeg even om een klacht tegen hem in te dienen wegens smaad of laster. Hij noemt mij immers de leider van een "criminele terreur organisatie". De Jong richt zich specifiek op mijn persoon, omdat ik waarschijnlijk de enige antifa ben waarvan hij beschikt over de naam en het adres. Mogelijk baseert hij zich tevens op diverse perspublicaties waarin ik, geheel ten onrechte, als "AFA-voorzitter" wordt bestempeld. Later deze middag besluit ik om toch maar geen klacht tegen De Jong in te dienen bij de politie. Ik kan wel aan de gang blijven met deze gefrustreerde Hardenberger. En, reageren op uitlatingen van iemand met het verstandelijke vermogen van een kind van nog geen vijf

jaar, vind ik zonde van mijn tijd. Kortom, ik kan hem absoluut niet serieus nemen. Ik ga ervan uit dat politie en Justitie dat ook niet doen....en dat ik niet voor een tweede maal naar de politie in Hardenberg moet om een verklaring af te leggen.

Ik leg de fax terzijde, het leven gaat gewoon weer verder.

De demonstratie van de CD en NVP/CP'86 blijkt heel wat teweeg te hebben gebracht. De kranten in de dagen na de 24e februari besteden er veel aandacht aan. De discussie over het wel of niet vantevoren verbieden van extreem-rechtse demonstraties wordt openlijk in de pers gevoerd. Zowel voor- als tegenstanders krijgen in diverse artikelen uitgebreid het woord. Pas na het lezen van een aantal artikelen over de demonstratie van zaterdag, wordt mij duidelijk dat leden en sympathisanten van de CD en NVP/CP'86 discriminerende leuzen hebben gescandeerd. Kreten als "vol is vol" en "eigen volk eerst" blijken duidelijk hoorbaar te zijn geweest. Ook de Hitlergroet kon ongestraft gebracht worden. De politie trad niet op, ondanks eerder gedane toezegging dat wel te zullen doen op momenten dat discriminerende leuzen te horen en of nazi-symbolen te zien zouden zijn tijdens de demonstratie. Achteraf blijkt dat de politie niet heeft ingegrepen uit angst voor een escalatie! Dat is onbegrijpelijk, omdat er immers een grote politiemacht op de been was. Achter iedere rechts-extremistische demonstrant konden minimaal twee agenten worden gezet. Je gaat je naar aanleiding van Zwolle oprecht afvragen hoe het in Nederland is gesteld met de rechtsstaat.

Publicist Frits Hirschland schrijft over het niet-optreden van de Zwolse politie op 27 februari in het Algemeen Dagblad "Het gezag had op dat moment adequaat moeten reageren en de misdadigers respectievelijk ordeverstooters moeten arresteren. Dit is een ernstige omissie. In het licht van dit gebrek aan daadkrachtig ingrijpen tegen misdadigers en het nalaten van de burgemeester om de openbare orde te handhaven toen hij bewijsbaar werd verstoord, worden de achterliggende gedachten van de beslissing van de burgemeester om de demonstratie toe te staan, zeer twijfelachtig." (...) "De argumenten van de Zwolse burgemeester dat de wet hem niet anders toestond dan de demonstratie toe te staan, blijken dus niet geheel zuiver te zijn." Dit lijkt een hard oordeel van de publicist, maar soms kan de waarheid hard zijn. Ik kan de opmerkingen van Frits Hirschland volledig en met kracht onderschrijven. Ook wordt op dezelfde dag in het Parool een harde noot gekraakt over het achterwege blijven van politieoptreden in Zwolle. Het redactioneel commentaar in het Parool vermeldt onder andere "En tegen wetsovertredingen in woord of gebaar moet gewoon onmiddellijk langs de strafrechtelijke weg worden opgetreden. Wat dat betreft bood Zwolle niet een beeld van snel en adequaat handelen." Ik hoop en verwacht dat de algemene kritiek op de plaatselijke autoriteiten inzake het niet optreden op momenten dat strafbare feiten werden gepleegd door rechts-extremisten, helder zal doorklinken in de burelen van de gemeente en van het Openbaar Ministerie.

Maandag wordt bekend dat Justitie in Zwolle alsnog gaat onderzoeken of aanhangers en leden van de CD en NVP/CP'86 strafrechtelijk vervolgd kunnen worden voor het roepen van racistische leuzen. Men gaat daarbij waarschijnlijk gebruik maken van eigen (politie) video-opnamen en van diverse televisiebeelden van de demonstratie. Het ligt volgens mij voor de hand dat Justitie zich zal richten op de haar bekende extreem-rechtse kopstukken zoals Janmaat, Ruitenberg, Freling en Mudde, terwijl het waarschijnlijk de meer - althans voor politie en Justitie - onbekende CD'ers en CP'ers zijn geweest die in Zwolle praktisch aan de lopende band strafbare hebben gepleegd tijdens de demonstratie. Volgens de Zwolse Persofficier van

Justitie, Speijers, wil Justitie een uitspraak over de principiële vraag of de gescandeerde teksten al dan niet strafbaar zijn. Racistische leuzen zijn nog niet door de rechter getoetst en strafzaken tegen personen die de Hitlergroet hebben gebracht, hebben steeds tot vrijspraak geleid. De leuzen en de Hitlergroet kunnen, aldus Speijers, niet apart worden aangemerkt als discriminatoir. In een specifiek geval geldt dat volgens de Hoge Raad echter wel. "Als je ze bijvoorbeeld op de hoek van de straat doet met de intentie het nationaal-socialistisch gedachtengoed uit te dragen en anderen kunnen zich daaraan storen, dan zijn ze wel strafbaar", aldus een reactie van Speijers in het NRC Handelsblad van 27 februari 1996. Dat is een curieuze opmerking. Volgens mij zijn racistische leuzen van rechts-extremisten altijd bedoeld om en groepen in onze samenleving bewust te kwetsen en hebben zij wel degelijk de intentie om het nationaal-socialistisch gedachtengoed uit te dragen. Speijers geeft daarentegen in hetzelfde artikel een voorbeeld van een uitlating welke wel had kunnen leiden tot ingrijpen van de politie. Indien een rechts-extremist had geroepen dat alle joden naar de gaskamer moeten, dan was hij of zij gearresteerd.... Maar, vraag ik me af, waar ligt de grens van het toelaatbare? Is een kreet als "Nederlander voor de Nederlanders" of de opmerking van Janmaat in Zwolle op 24 februari dat gestreefd moet worden naar afschaffing van de multi-culturele samenleving niet net zo erg als het door Speijers genoemde voorbeeld? Ik trek in twijfel of het Zwolse Openbaar Ministerie, met slechts videobeelden als bewijsmateriaal, uiteindelijk zal komen tot vervolging en veroordeling van rechts-extremisten. Het begint tijd te worden dat Justitie de opgelopen kennisachterstand over extreem-rechts snel gaat inlopen.

De maandagkranten trachten elkaar te overtreffen met de koppen boven de artikelen over de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. "Het doet pijn deze mensen hier te zien rondlopen", kopt Trouw. "Extreem-rechts toont hoe "netjes" het kan" is de kop boven een artikel in de Volkskrant. Het NRC Handelsblad schittert met "In Zwolle begon de victorie" en de Zwolse Courant kopt met voor haar gebruikelijke schreeuwerige "Telegraaf"-teksten als "Extreemrechts demonstreert in triomf" en "Anti-fascisten jagen echtgenote De Jong stuipen op lijf". De laatste kop staat boven een smeugig artikel over de mislukte "Hardenberg-actie" van de groep Amsterdamse anti-fascisten. Geen enkele krant gaat hier verder uitvoerig op in, slechts in de marge wordt de actie bij de woning van De Jong aangestipt. De Zwolse Courant plaatst zelfs op 28 februari een ingezonden brief van de Kringsecretaris van de NVP/CP'86 in Overijssel, Johan van Enk. Het is één van de vele ingezonden brieven die ingaat op de demonstraties. Van Enk is de enige, uiteraard, die positief is over het verloop van de extreem-rechtse demonstratie. Zijn ingezonden, door de redactie bekortte, brief in de krant was slechts ondertekend met zijn naam en woonplaats. Vele lezers zullen niet weten dat hij actief lid is van de NVP/CP'86. Mogelijk weten enkele verslaggevers van de Zwolse Courant dat ook (nog steeds) niet. Tot mijn verrassing ontvang ik een paar dagen later een brief van Van Enk, vergezeld van de volledige tekst van zijn ingezonden brief aan de Zwolse Courant. Hieruit blijkt dat de Zwolse Courant alle criminaliserende gedeelten en ongenueanceerde uitlatingen in zijn brief over AFA uit de tekst heeft gelaten. Het is, voorzover mij bekend, de eerste maal dat de redactie van de krant op die wijze een brief van een extreem-rechts kaderlid heeft gecensureerd. Ik juich dat toe. De brief van 4 maart die ik van Van Enk heb ontvangen begint als volgt: "Bij deze zouden wij je willen feliciteren met het feit dat je, d.m.v. valse aantijgingen en pure chantage, diepe indruk hebt gemaakt op de redactie van de Zwolse Courant. Dit blijkt middels de huidige starre houding waarvan de krant blijk geeft voor wat betreft het

plaatsen van ingezonden brieven uit de nationalistische hoek. Op 28 februari j.l. plaatste deze krant een brief van ondergetekende die door ongekende censuur zwaar was verminkt." Ik neem de inhoud van de brief slechts ter kennisgeving aan en zie het als een compliment aan mijn adres. Tegelijkertijd word ik overvallen door een heerlijk gevoel van leedvermaak.

Over het algemeen schrijven de journalisten verrassend positief over het besluit van Franssen en kunnen zij daar begrip voor opbrengen. "Hij kon niet anders, gelet op de voorhanden zijnde juridische middelen, die overigens wel tekortschieten", is de algemene teneur van de artikelen.

Toch klinkt in de vele artikelen ook hier en daar enige twijfel door als het gaat om de zichtbaar geworden frictie tussen artikel 1 van de Grondwet, het anti-discriminatieartikel, en artikel 9 van diezelfde wet, waarin het recht op demonstratie is verwoord. De Leidse socioloog en onderzoeker van extreem-rechts, Jaap van Donselaar, reageert in één van de dagbladen door te stellen dat burgemeesters die in het verleden extreem-rechtse demonstraties hebben verboden, dat hebben gedaan op basis van te verwachten verstoring van de openbare orde. Burgemeesters kunnen niet overgaan tot een verbod op grond van een uit te dragen boodschap, aldus Van Donselaar, "dat heeft geen wettelijke grond. Als je op basis van inhoud wilt verbieden, betekent dat een wijziging van de Grondwet. En dat is een hele lange weg."

Uiteraard heeft Van Donselaar gelijk. Het zou dan ook aan te bevelen zijn voor de Haagse politiek om te streven naar een dusdanige aanpassing van artikel 9 van de Grondwet, waardoor demonstraties op grond van hun te verwachten fascistische en racistische inhoud in de toekomst vooraf zouden kunnen worden verboden, preventief. Tevens kan naar mijn mening gesteld worden dat demonstraties van extreem-rechtse politieke partijen en groeperingen diverse vormen van strafbare feiten uitlokken! Er is nog niet één extreem-rechtse demonstratie geweest in Nederland die verschoond is gebleven van strafbare feiten gepleegd door demonstranten. Met deze wetenschap voorhanden zou het mogelijk moeten zijn om in de toekomst dit soort verfoeilijke demonstraties vooraf te verbieden.

Een burgemeester kan nu een aanvraag voor een demonstratie slechts beoordelen op basis van zijn bestuurlijke bevoegdheid zoals vastgelegd in de Gemeentewet (artikel 172): "1. De burgemeester is belast met de handhaving van de openbare orde. 2. De burgemeester is bevoegd overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde te beletten of te beëindigen. Hij bedient zich daarbij van de onder zijn gezag staande politie. 3. De burgemeester is bevoegd bij verstoring van de openbare orde of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, de bevelen te geven die noodzakelijk te achten zijn voor de handhaving van de openbare orde." Dit artikel 172 van de Gemeentewet laat niet toe om op voorhand inhoudelijke boodschappen van een demonstratie te beoordelen. Tevens baseert een burgemeester zich in zijn besluitvorming op de Wet Openbare Manifestaties (WOM). De WOM geeft, evenals artikel 9, lid 2, van de Grondwet een limitatieve opsomming van gronden waarop een demonstratie kan worden verboden danwel kan worden beperkt. Het gaat hierbij om de volgende drie gronden: ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bescherming of voorkoming van wanordelijkheden. De uitoefening van het recht op demonstratie kan alleen op die drie gronden worden beperkt en niet op grond van de inhoud van de uitlatingen. De inhoud van een betoging kan dus niet aan voorafgaande toestemming worden onderworpen. Een burgemeester kan dus helaas geen preventieve censuur toepassen.

De Zwolse burgemeester Jan Franssen wil dat de Minister van Binnenlandse Zaken, VVD'er Hans Dijkstal, en de Tweede Kamer met beleid op nationaal niveau komen en de kwestie van extreem-rechtse demonstraties niet overlaten aan burgemeesters die met hun rug tegen de muur staan. Deze wens van

Franssen wordt feitelijk ondersteund door het Landelijk Bureau ter Bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR). Het LBR is van oordeel, dat de Regering met een integrale strategie moet komen voor het creëren van wettelijke instrumenten waarmee het constante misbruik van het recht van vrije meningsuiting en andere rechten door extreem-rechts een halt kan worden toegeroepen. Tevens dienen, aldus het LBR, politie en Justitie met meer inzet van middelen te komen tot een dossier van veroordelingen om uiteindelijk de rechter een verbod te vragen van extreem-rechtse partijen, volgens de procedure van het Burgerlijk Wetboek. De directeur van het LBR, Marcel Zwamborn, pleit hiervoor in een opinie-artikel in het NRC Handelsblad van 2 maart 1996. De opmerkingen van Zwamborn met betrekking tot een verbod, leiden tot een reactie van Ger Groot, docent filosofie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Hij schrijft in dezelfde krant op 9 maart onder andere "In plaats van haar aard te verloochenen door een overhaast verbod doet de democratie er beter aan extreem-rechts met haar eigen middelen tegemoet te treden. Dat is: te straffen wanneer de wet flagrant wordt overtreden, en deze bewegingen verder de plaats te gunnen die hen binnen het democratisch bestel toekomt."

Feit is echter, dat de politie zelden optreedt tijdens demonstraties van extreem-rechts wanneer strafbare feiten worden gepleegd door extreem-rechtse demonstranten. Mij is gebleken dat deze "aanpak" van de politie niet spoort met de anti-discriminatie-richtlijnen van de Procureurs-Generaal, waarin van het Openbaar Ministerie een actief vervolgingsbeleid wordt verlangd. "Dit (lees: actief vervolgingsbeleid) komt de geloofwaardigheid van het beleid ten goede en versterkt het vertrouwen van burgers daarin", aldus de richtlijnen (Staatscourant 171, 8 september 1993).

De eerste dagen van maart blijven in het teken staan van de Zwolse demonstraties op 24 februari.

Het besluit van Franssen leidt niet meteen, zoals ik had verwacht, tot gewillige navolging door collega's die geconfronteerd worden met een extreem-rechtse demonstratie of vergadering.

Twee dagen na de Zwolse demonstraties verbiedt burgemeester Jacobs van het Limburgse Brunssum een vergadering van de Centrum Democraten in zijn gemeente. Hij deelt de CD-Limburg in een brief onder andere het volgende mede: "Na overleg met de politie is mij gebleken dat ik de openbare orde niet kan handhaven, nu er (...) tegenacties zijn aangekondigd tegen de door u in de pers aangekondigde vergadering. (...) Bovendien geeft uzelf reeds aan dat u versterking van de orde verwacht, nu u aanbiedt uw eigen ordedienst in te schakelen." Voor Jan Franssen waren de tegen-demonstratie en de aankondiging van een eigen ordedienst door de CD, géén aanleiding om over te gaan tot een verbod.

Burgemeester Burgers van het Zeeuwse Middelburg verbiedt een extreem-rechtse demonstratie op 30 maart in zijn gemeente. Die demonstratie is aangevraagd door de rechts-extremist John Janszen uit Nuth, oud CD-raadslid in de gemeenteraad van Heerlen, namens het zogenaamde Anti-Kapitalistisch Komitee (AKK) en gericht "tegen werkloosheid, uitbuiting der arbeidersklasse en het kapitalistisch systeem". Aan de demonstratie zou worden deelgenomen door leden van onder andere de Fundamentalistische Arbeiderspartij (FAP), de NVP/CP'86, de CD, Voorpost-Nederland en -België, de Nederlandse Volks Unie (NVU), het Vlaams Blok, de Nationaaldemokratische Partij Deutschlands (NPD) en de Duitse Junge Nationaldemokraten (JN). In een brief aan het Komitee, waarin aan Janszen wordt medegedeeld dat de aanvraag voor de demonstratie wordt afgewezen, schrijft de burgemeester onder andere het volgende: "Gelet op eerder vermelde achtergronden van de aangekondigde deelnemers aan de demonstratie, acht ik een reëel gevaar aanwezig, dat de

door u te organiseren demonstratie in ruime mate zal worden bezocht door demonstranten, die strafbare feiten als bedoeld in artikel 137-c en volgende van het Wetboek van Strafrecht zullen gaan plegen, welke omstanders en passanten ongetwijfeld zullen provoceren en dus tot wanordelijkheden zullen leiden." Deze burgemeester gaat dus wel degelijk in op de waarschijnlijkheid dat strafbare feiten gepleegd zullen gaan worden en dat gegeven mede heeft betrokken in zijn besluitvorming. Burgers' stellingname in deze kwestie wordt door hem benadrukt in een artikel in de Provinciaal Zeeuwse Courant van 12 maart. Daarin verklaart hij ondermeer: "De inhoud van een demonstratie zal ik nooit beoordelen, wel de manier waarop die wordt gebracht."! De besluitvorming van de Middelburgse burgemeester verdient wat mij betreft alle waardering en meer begrip dan het besluit van zijn Zwolse collega. Burgers legt het besluit van Franssen naast zich neer en baseert zijn beslissing op te verwachten wanordelijkheden veroorzaakt door extreem-rechts en op de te verwachten wijze waarop (!) rechts-extremisten hun boodschap zullen brengen. "De manier waarop", een nieuw aange dragen invalshoek voor burgemeesters om over te gaan tot een verbod van een extreem-rechtse demonstratie. Ik ga er vanuit dat burgemeesters in het land zo langzamerhand toch beginnen in te zien hoe extreem-rechts hier demonstreert. Die wetenschap moet aanleiding genoeg zijn om in de toekomst alle demonstraties van extreem-rechts op voorhand te verbieden. De wijze van handelen van de Zeeuwse burgemeester verdient wat mij betreft zeker navolging....

Een aantal dagen later wordt bekend dat het AKK op 30 maart in Terneuzen wil gaan demonstreren. Burgemeester Barbé van deze gemeente besluit eveneens de demonstratie te verbieden uit vrees voor wanordelijkheden, maar tevens geeft hij te kennen "weinig zin" te hebben in een openlijke uiting van extreem-rechtse sympathieën in zijn stad. In Trouw van 26 maart verklaart John Janszen van het AKK dat hij en anderen toch zullen komen, met of zonder toestemming. "Onze verkenners gaan eerst eens kijken hoeveel "blauw" er is. Misschien wijken we dan wel uit naar Vlissingen, Goes of Bergen op Zoom. Maar komen doen we zeker.", aldus Janszen. Op 30 maart zal blijken dat John Janszen en zijn fascistische aanhang Zeeland links hebben laten liggen en elders in het land opdoken.

Helaas wordt het positieve besluit van de burgemeester van Brunssum, Middelburg en die van Terneuzen snel gevolgd door een negatief besluit van collega Van Veelen van Leerdam. Een tweede onheilspellende, zwarte zaterdag nadert snel. De ansichtkaart uit "Kedichem" doemt op en gaat met een donkere schaduw er onder boven de laatste dagen van maart hangen.

HET "KEDICHEM"-SYNDROOM EN DE GEVOLGEN

Onder het motto "Trouw aan rood, wit, blauw" willen de CD en NVP/CP'86 op 30 maart 1996 in Leerdam demonstreren om daarmee op te komen voor de belangen van autochtone Nederlanders. Tevens wil extreem-rechts herdenken dat tien jaar geleden in het nabij Leerdam gelegen Kedichem een congres van beide partijen wreed werd verstoord door tegenstanders. Het hotel, waarin het congres werd gehouden, brandde destijds af en de huidige echtgenote van Janmaat, Wil Schuurman, verloor bij die brand één van haar benen.

Burgemeester Van Veelen van Leerdam ziet geen reden om de aangevraagde demonstratie te verbieden. Als argument voert hij aan, dat hij de openbare orde wel kan handhaven. Tegenover een journalist van Trouw verklaart hij: "We kunnen en noch willen CD en CP'86 het recht om te demonstreren of het recht op vrije meningsuiting ontzeggen. We willen ook, omdat deze rechten botsen met het recht gevrijwaard te zijn van discriminatie, een discussie over die botsende rechten losmaken." Wat hij vergeet is, dat die discussie al is losgemaakt, mede dankzij zijn Zwolse collega, en in alle hevigheid.

Wel verbood Van Veelen een eerder door de CD en NVP/CP'86 aangekondigde herdenkingsbijeenkomst op de plek van hotel Cosmopolitie in Kedichem.

Met organisatoren en de politie zijn strenge afspraken gemaakt, aldus Van Veelen. Zijn besluit leidt, evenals in Zwolle het geval was, tot felle reacties. Het actiekomitee "Leerdam Bekent Kleur" kondigt een tegen-protest aan op dezelfde dag als de aangekondigde CD- en NVP/CP'86-demonstratie.

's Middags gaat dit komitee een manifestatie op het stadhuisplein organiseren met muziek en diverse sprekers. Er zal geen sprake zijn van een tegen-demonstratie.

Achter de schermen wordt door een aantal landelijke organisaties, waaronder de Anti-Fascistische Aktie, Nederland Bekent Kleur en Magenta, koortsachtig gewerkt aan een standaardoproep voor een tegen-demonstratie. Deze oproep dient in de toekomst telkenmale gebruikt te worden op momenten dat bekend wordt dat extreem-rechts ergens wil gaan demonstreren, en is ondertekend door een honderdtal anti-fascisme en -racisme organisaties en groepen in heel Nederland.

Ondertussen is de spanning in en rond Kedichem te snijden, mede als gevolg van diverse sensatieartikelen in de pers over wat zich tien jaar geleden in dit dorp heeft afgespeeld. Vele kranten besteden uitgebreid aandacht aan de door hen voor deze gelegenheid verzonnen "Slag bij Kedichem". Hierdoor wordt, volgens mij bewust, een grimmige sfeer opgeroepen. Mensen kunnen het gevoel krijgen dat de demonstratie nu een herhaling wordt van toen. Wanordelijkheden, rellen, brand. Kranten publiceren artikelen met koppen als "Noodverordening tegen slagveld bij hotel Kedichem", "Mobiele Eenheid is massaal op de been in nerveus Leerdam", "Terug naar Kedichem", "'Kedichem' keerpunt voor extreem-rechts en -links" en "Leerdammers vrezen met komst extreem-rechts voor rellen".

De pers speelt voor de zoveelste keer op een bedenkelijke wijze in op het aspect geweld. Men gaat totaal voorbij aan het feit dat de anti-fascisten van toen niet de "anti-fascisten" van nu zijn. We zijn tien jaar later! Mensen veranderen, maar ook actiemiddelen. Het door de media opgeklopte angst-voor-geweld-gevoel, waar zelfs gerenomeerde actualiteitenprogramma's

op de televisie hun steentjes enthousiast aan bijdragen - bijna dagelijks is een paniekerige Janmaat op televisie te zien die tien jaar geleden totaal verdwaasd en aangeslagen, in rokerige kleding, al friemelend aan zijn scheef zittende stropdas, over de dijk langs het hotel drementelt -, is volgens mij uiteindelijk de aanleiding voor burgemeester Van Veelen om zelfs een noodverordening vast te stellen. Door deze noodverordening wordt het dorpje Kedichem ruim een dag voor de buitenwereld afgesloten door de Mobiele Eenheid. En dat alles terwijl het op 30 maart feitelijk gaat om een aan strenge voorwaarden verbonden demonstratie van de CD en NVP/CP'86 in Leerdam en niet in Kedichem. Beide partijen mogen op die dag alleen demonstreren op het slechts vijfduizend vierkante meter grote stadhuisplein, dr. Reilinghplein, tussen één en twee uur 's middags. Straten en stegen die naar dit plein voeren zullen door de politie worden afgezet. Extreem-rechts zal dus in principe slechts zichtbaar en hoorbaar voor zichzelf mogen demonstreren, daarbij omgeven door een - te verwachten - groot cordon politie en Mobiele Eenheid. De Leerdamse vereniging van middenstanders adviseert haar leden om zaterdag 30 maart de winkels te sluiten tijdens de demonstratie. In Zwolle wilde de middenstand hiertoe op 24 februari niet overgaan. Bij eventuele schade, direct als gevolg van de demonstratie van de CD en NVP/CP'86, waren Zwolse winkeliers van plan om die schade te verhalen op de gemeente. De Zwolse winkels bleven geopend.

Deze laatste dagen van maart zijn voor mij "rustig". Ik ben persoonlijk niet rechtstreeks betrokken bij de organisatie van de tegen-demonstratie in Leerdam. Uiteraard heb ik wel veel contact met personen en organisaties die dat wel zijn. Ik volg het nieuws en heb dagelijks telefonisch contact met betrokken personen. Sinds eind februari beschik ik over een geheim telefoonnummer en een buzzer. Na de vervelende telefoontjes die ik kreeg na de Zwolse extreem-rechts demonstratie nam ik hiertoe het besluit. Sindsdien ben ik verlost van fascistische telefoonterreur. Wanneer ik nu gebeld word weet ik wie het zou kunnen zijn. De buzzer heb ik in eerste instantie aangeschaft vanwege mijn landelijke perscontacten. Met deze buzzer blijf ik eenvoudig en snel voor de pers en voor anderen te bereiken, zonder dat mijn gewone telefoonnummer bekend is.

Tijdens de dagen voor 30 maart begin ik mijn hersens te pijnigen. Zal ik wel of niet zelf naar Leerdam gaan? Reden om te gaan zou zijn het verkrijgen van zekerheid omtrent de mogelijke deelname van Zwolse rechts-extremisten aan de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Zou ik mensen herkennen? Persoonlijke veiligheid is daarentegen een reden om niet te gaan. Ik ben bekend binnen extreem-rechts. Door alleen met het openbaar vervoer, de trein dus, naar Leerdam en terug te reizen loop ik natuurlijk het risico om herkend en eventueel "lastig gevallen" te worden. Pas vrijdagavond, 29 maart, hak ik deze knoop door. Ik besluit om wel te gaan. Ik zal op een dusdanig tijdstip uit Zwolle vertrekken, waardoor ik in Leerdam arriveer op het moment dat de extreem-rechtse demonstratie van start is gegaan. Koste wat het kost wil ik voorkomen om in Leerdam op het NS-station te arriveren gelijktijdig met fascist!

Op 30 maart ben ik al rond negen uur 's morgens op het NS-station in Zwolle. Mijn fiets zet ik in de stationsstalling. Ik loop in de richting van de stationshal. Plotseling zie ik op het Stationsplein een jongen lopen die ik meen te herkennen als een mogelijk rechts-extremist. Hierbij ga ik, mogelijk toch iets te bevooroordeeld, af op zijn uiterlijke kenmerken zoals de kleding. Enige maanden later worden mijn gedachten over deze persoon bevestigd. Hij was deelnemer aan de demonstratie van extreem-rechts een week eerder in Zwolle. In Zwolle blijkt hij prominent vooraan in de demonstratie, achter het grote kopsandoek van de Centrum Democraten, te hebben

gelopen. Televisiebeelden staven dat. Ik blijf hem te "kennen". Hij is één van een tweeling die ik regelmatig tegenkwam in de jaren dat ik werkzaam was op de strafgriffie van de Zwolse rechtbank. Hij heeft een aanzienlijk strafrechtelijk verleden en destijds kon van hem gezegd worden dat hij een recidivist was, evenals zijn broer. Hij is een opvallend figuur: een bleek uiterlijk en beide armen van onder tot boven vol getatoueerd.

Nu, op het Stationsplein, zie ik hem rondlopen gekleed in het zwart: zwarte hoge schoenen, een zwarte gebreide muts op, een zwart zogenaamd bomberjack en een donkere zwarte zonnebril dragend. Zijn aanwezigheid nu én zijn kleding wekken bij mij de indruk dat hij mogelijk op weg is naar Leerdam. Gewoon een gevoel, ... Dat gevoel wordt versterkt als ik voor het station de auto zie staan van de Zwolse CP'er Mars. Ook dit gevoel wordt maanden later bevestigd. Hij was inderdaad aanwezig in Leerdam, alwaar hij is gesignaleerd in aanwezigheid van de Overijsselse Kringsecretaris van de NVP/CP'86, Kampenaar Johan van Enk. Van Enk was in Leerdam aanwezig om foto's te maken van mogelijk aanwezige tegenstanders van de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Hij is actief geworden in de zogenaamde "anti-antifa", een klein groepje fascistische dat zich intensief bezighoudt met het in kaart brengen van potentiële tegenstanders.

Ik voel me niet echt op mijn gemak door zijn aanwezigheid op het plein en besluit om maar even een blokje om te gaan lopen. Na ongeveer een minuut of vijftien kom ik terug bij het stationsgebouw. De rechts-extremist én de auto zijn weg. Zouden ze naar Leerdam zijn? Ik vraag het me af. Misschien is het allemaal verbeelding en zie ik spoken.

Ik loop de stationshal binnen en koop een retourticket Leerdam. Met een stoptrein ga ik naar Amersfoort, waar ik de trein verlaat. Ik wacht een half uur op het perron alvorens een stoptrein richting Utrecht te nemen. Ik neem het zekere voor het onzekere en reis wat omslachtig naar Leerdam. De tijd moet ik echter wel goed in de gaten blijven houden. Ik moet er immers voor zorgen dat ik in Leerdam arriveer op het moment dat de extreem-rechtse demonstratie al is begonnen. In Utrecht stap ik over in de trein naar Geldermalsen, om vervolgens daar weer over te stappen voor het laatste stukje richting Leerdam. De spanning begint te stijgen. Het is rustig in de trein van Geldermalsen naar Leerdam. Opvallend is de aanwezigheid van maar liefst vier conducteurs in dit kleine stoptreintje. Ik neem aan dat dat te maken heeft met de demonstratie en de algehele situatie in en rond Leerdam en uiteraard met de mogelijkheid dat vervelende, agressieve fascistische met de trein naar Leerdam reizen.

Eindelijk, na een paar uur reizen, sta ik op het kleine perronnetje van het station Leerdam. Er stappen slechts twee personen uit de trein. Het perron is verder leeg. Verlaten. Angstig stil. Ik zie veel "blauw" in de nabijheid van het station. Er is de nodige Mobiele Eenheid op de been. Er rijden verschillende ME-busjes rond. Ik loop in de richting van de straat voor het station. Meteen komt een ME'er op me af lopen. Hij vraagt wat ik in Leerdam kom doen. Ik heb geen zin om een of andere smoes op te hangen, dat ik mijn zieke oma kom bezoeken, en antwoord dat ik voor de middag-manifestatie tegen extreem-rechts kom. Hij verwijst me door naar het uiteinde van het perron. Ik loop de aangewezen richting uit en kom bij een spoorwegovergang. Ook daar staat veel ME. Wederom word ik benaderd door een ME'er. Ik vertel hem waarvoor ik kom en mag doorlopen, rechtsaf het stadje in. Ik ben lichtelijk verrast. Op zijn minst had ik verwacht dat ik een identiteitsbewijs moest laten zien en dat mijn persoonlijke gegevens genoteerd zouden worden. Het valt mee. Een beetje onwettelijk loop ik het stadje in. Wat me meteen opvalt is het feit dat zeer veel wegen en straten met dranghekken, ME-busjes en -personeel zijn afgesloten. Ik neem aan dat dit de toegangswegen en -straten zijn naar het dr. Reilinghplein. Er hangt een gespannen sfeer in de straten. Boven de stad vliegt constant een politiehelicopter

rondjes. De meeste winkels zijn gesloten. Ik passeer veel groepen mensen. Aan het uiteinde van één van de binnenstadstraatjes zie ik voor dranghekken veel jonge Molukkers en Turken staan. Zij staan aan de ene kant van de hekken en een grote politiemacht staat aan de andere kant. Er wordt veel geschreeuwd door de jongeren. Het beangstigt mij. Ik zie woede in de ogen van de jongens en meisjes. Sommigen houden angstvallig hun jasjes dicht, alsof ze er iets onder dragen wat niet gezien mag worden. Onder een jasje zie ik het uiteinde van iets wat op een houten stok lijkt... Hier, in de nabijheid van deze groep jongeren, zie ik ook de eerste bekenden van me. Ik loop meteen naar ze toe. We kunnen het stadhuisplein met geen mogelijkheid zien. Het plein is letterlijk van de buitenwereld afgesloten. Ik kan het einde van de demonstratie dan ook niet waarnemen. Helaas kan ik hierdoor dus ook niet zien of er Zwollenaren aanwezig zijn. Opzich vind ik dat niet zo bezwaarlijk. Ik ben ervan overtuigd dat ik in de dagen en weken na vandaag te horen krijg of er "bekenden" van mij hebben deelgenomen aan de extreem-rechtse demonstratie en zo ja, wie dat zijn geweest. Er is op dit moment geen sprake van incidenten of ongeregelde heden. Ook in Kedichem schijnt het uitermate rustig te zijn. De met name door de media ingeboezemde angst onder de inwoners van Kedichem voor wanordelijkheden, rellen, blijkt - zoals ik had verwacht - ongegrond te zijn. De ogenschijnlijke rust in Leerdam is te verklaren door de aanwezigheid van extreem veel ME's. Van overheidswege worden hier fascistten beschermd tegen zichzelf! De verhouding rechts-extremisten en politiemensen is ongeveer één op vijf. Buitenproportioneel.

Tegen half twee wordt de afgrenzeling van het plein opgeheven. Extreem-rechts heeft de stad verlaten, althans daar gaat men vanuit. Er blijkt echter nog een klein groepje fascistten op het perron van het NS-station te staan. Een grote groep tegenstanders, waaronder Molukkers, krijgt daar lucht van en weet niet gehinderd door de politie het station te bereiken. Er onstaat een heuse klopjacht op de paar skinheads. Zij springen uit angst in de langs de spoorlijn gelegen vaart. Aan de overkant van de vaart klauteren ze tegen de kant op, waar ze al snel kennismaken met de niet zachtzinnige handen en voeten van enkele Molukse jongeren. Er worden over en weer enkele klappen uitgedeeld. Wapens zijn niet te zien. Persfotografen schieten "mooie" plaatjes voor de maandagkranten. Ik zie het allemaal gebeuren. Het doet me niets. Op dit specifieke moment heb ik er geen moeite mee dat enkele fascistten een paar rake klappen en trappen krijgen uitgedeeld. Ik kan mij de woedeuitbarsting van de Molukse jongeren voorstellen. Wat ik niet begrijp is dat de politie dit niet heeft weten te voorkomen, gelet op de grote hoeveelheid agenten en ME in de stad. Ik verlaat het "strijdtonel" na enige minuten en loop in de richting van het dr. Reilinghplein. Ik zie veel bekenden, waaronder journalisten en mensen die actief zijn in diverse anti-racisme en -fascisme organisaties. Al snel sta ik met een groepje bekenden te praten. Natuurlijk staat de vraag centraal wie er zoal hebben deelgenomen aan de demonstratie van de CD en NVP/CP'86. Wie zijn er herkend? Uit het gesprek blijkt dat er maar ongeveer tachtig rechts-extremisten hebben deelgenomen aan de demonstratie die, net als in Zwolle, gepaard ging met het scanderen van discriminerende leuzen. De politie trad ook hier niet op! De burgemeester had daarentegen 's morgens nog verklaard dat er direct zou worden opgetreden tegen racistische leuzen. "Dat doen we met opzet niet achteraf, zoals in Zwolle, want dat begrijpt het publiek niet.", aldus Van Veelen. In plaats van in te grijpen heeft de politie in Leerdam de meeste rechts-extremisten begeleid naar hun auto's. De Rotterdamse CP'er Freling schijnt zelfs de politie bedankt te hebben voor "de prettige samenwerking". Opvallend was de afwezigheid van de voorzitter van de NVP/CP'86, het Zwolse gemeenteraadslid Henk Ruitenbergr. Hij zou één van de sprekers zijn.

Ruitenbergh schijnt zich wegens persoonlijke omstandigheden afgemeld te hebben en werd vervangen door de toenmalige partijsecretaris Tim Mudde. Sinds het partijcongres van 18 mei 1996 is hij directeur van het bureau buitenland van de NVP/CP'86. Tevens is hij hoofdredacteur van het partijblad. Ook aanwezig waren de CD'ers Janmaat, De Regt en de Hardenberger De Jong. Verder kwam een groepje Duitse neo-nazi's opdagen, waaronder de bekende Stefan Wiesel uit München, goede vriend van het Rotterdamse NVP/CP'86-raadslid Freling, en een aantal aanhangers van het Saurländer Aktionsfront (SAF). De naam van Wiesel dook op als mogelijke verdachte van het plegen van aanslagen met bombrieven in Duitsland en Oostenrijk. De in Leerdam aanwezige Duitsers zouden in eerste instantie deelnemen aan een demonstratie van het Anti-Kapitalistisch Komitee (AKK) ergens in Zeeland. Die demonstratie was echter door de burgemeesters van Middelburg en Terneuzen verboden. De Duitsers waren uitgerust met "Deutschland über alles"-sjawls, runetekens op de mouwen en zelfs de verboden Duitse Rijksvlag, aldus één van mijn bekenden.

Tijdens het gesprek is ondertussen de middagmanifestatie gestart van "Leerdam Bekent Kleur". Helaas wordt deze manifestatie verziekt door een kleine groep voornamelijk Molukse jongeren. Zij eisen de aanwezigheid van de burgemeester op het bordes van het gemeentehuis. Er blijken eerder vandaag een Molukse en een Turkse jongen door de politie te zijn gearresteerd, waarschijnlijk wegens hun mogelijke betrokkenheid bij het incidentje met de skinheads bij de vaart langs de spoorlijn. De Molukkers eisen de vrijlating van de twee jongens. Door hun opstelling loopt het middagprogramma volledig in het water. De tijd verstrijkt. Veel mensen beginnen het plein te verlaten en vertrekken huiswaarts. Mensen om mij heen hoor ik terecht afkeurend reageren op het geschreeuw en gedreig van de jongeren. De organisatie reageert slecht op de ontstane situatie. Men heeft de zaak niet meer in de hand en laat met zich sollen en dollen. Een woordvoerder van Nederland Bekent Kleur uit Amsterdam komt op me af en zegt dat "Zwolle" het veel beter voor elkaar had op 24 februari. Een aardig compliment. Na lang heen en weer geschreeuw komt uiteindelijk burgemeester Van Veelen op het bordes. Het spreken wordt hem echter meteen door dezelfde groep herriechoppers onmogelijk gemaakt. Er vliegen diverse eieren door de lucht in de richting van het bordes. Als ongeleide projectielen scheren ze over het bordes. Een enkel ei treft Van Veelen. De hele gang van zaken vind ik kwalijk. Men wilde de burgemeester zo graag op het bordes zien, geef hem dan ook de kans om tekst en uitleg te geven over onder andere de arrestatie van de twee jongens. Ik begrijp het niet. Natuurlijk kunnen emoties hoog oplopen, maar verlies niet de realiteit uit ogen. Van Veelen verdwijnt weer snel van het bordes. Na zeer vele minuten worden uiteindelijk de beide jongens vrijgelaten. "Dat is gebeurd", aldus later de Officier van Justitie zal verklaren, "onder druk van de verhitte menigte". De twee jonge jongens worden als ware helden, martelaren, op een overdreven wijze ingehaald. Inmiddels is het plein echter bijna leeg gestroomd. Dan verschijnt één van de organisatoren op het bordes met de verrassende mededeling dat er nog enkele allochtone sprekers zijn. Deze mensen houden alsnog hun toespraken voor een kleine groep toehoorders. Triest en een grote onvoldoende voor de organisatie van de "manifestatie". Tegen half vijf wandel ik naar het station. Tot Utrecht reis ik samen met Ab Harrewijn, voorzitter van GroenLinks. Hij was ook aanwezig op het plein voor het gemeentehuis. Na Utrecht vervolg ik de reis verder alleen. Moe. Rond half acht ben ik thuis. Ik vraag me af hoe de kranten maandag zullen schrijven over "Leerdam". Ik ben bang dat veel kranten foto's zullen publiceren van het opstootje tussen enkele rechts-extremisten en Molukse jongeren. Dat en het in het honderd lopen van het tegen-protest kunnen het nieuws gaan overschaduwen.

Maandag 1 april staan de kranten vol nieuws over Leerdam. De Volkskrant citeert in een kop boven een artikel de vice-voorzitter van de Gelderse afdeling van de NVP/CP'86, Van Rooyen, die onder andere reageert met de opmerking "Maar kijk eens wat een aandacht we krijgen." Daar is het in de eerste plaats extreem-rechts om te doen wanneer ze demonstraties organiseren. Publicitaire aandacht. Dat de opkomst bij de demonstraties iedere keer tegenvalt wordt nimmer door kopstukken van extreem-rechts verklaard. Extreem-rechts weet nooit meer dan hooguit tachtig fascistten op de been te krijgen. Toch dient men hierdoor niet het idee te krijgen, dat extreem-rechts in Nederland niets voorstelt. Het gaat niet om aantallen! Een kleine groep zeer actieve, gedreven neo-nazi's die voor hun fascistische gedachtengoed uitkomen, Hitler-Duitsland openlijk vereren en internationale neo-nazistische contacten onderhouden, is gevaarlijker dan een grote groep rechts-extremisten die "gewoon meeloopt". Ik vind de aandacht in de pers voor extreem-rechts niet bezwaarlijk, mits die aandacht kritisch is en tevens duidelijk maakt waar extreem-rechts politieke partijen en groeperingen feitelijk politiek inhoudelijk en partij-ideologisch voor staan. Het is dan ook absoluut niet zo, dat media-aandacht zorgt voor een zogenaamde "under-dog-positie" van extreem-rechts en dat ze daardoor in de kaart wordt gespeeld zoals door zo velen wordt beweerd. Integendeel: leg extreem-rechts partijen als de NVP/CP'86 publiekelijk bloot en toon en het misdadige karakter en het ontbreken van enig politiek inzicht en potentieel van deze anti-democratische politieke partijen. Het bekend maken van deze duistere kanten, kan in de toekomst ertoe leiden dat minder mensen op dat soort partijen tijdens verkiezingen hun stem zullen gaan uitbrengen! Wat heeft die stem immers voor nut?

Andere koppen in de maandagkranten zijn "Leerdam zit met een kater" (Trouw), "Wat jammer dat niemand ons ziet" (uitspraak van een NVP/CP'86 raadslid uit Rijswijk in het Parool) en "Extreem-rechts na reünie Leerdam sloot in gejaagd" (NRC Handelsblad).

In het Algemeen Dagblad van 6 april gaat commentator Redmar Kooistra nog even terug in de tijd en belandt in zijn commentaar in het Zwolle van zaterdag 24 februari. Zo schrijft hij ondermeer: "Burgemeester Franssen van Zwolle tartte de heersende huichelachtigheid door een demonstratie van de rechtse horde in zijn gemeente toe te staan. De verdienste van zijn besluit was dat hij de moed had zich bloot te stellen aan kritiek ten behoeve van een duidelijker lijn voor de toekomst. Die is er nu, min of meer. Want er blijven nog altijd veel vragen onbeantwoord." Tevens gaat hij nog in op het politietoetreden. "Als extreem-rechts zich aan strafbare feiten schuldig maakt, zullen autoriteiten geen moment mogen aarzelen op te treden." Helaas bleef in de media na Leerdam grotendeels onbelicht het feit dat de politie wederom (evenals in Zwolle) niet optrad tegen fascistten die discriminerende leuzen scandeerden en tegen enkele Duitse demonstranten in Leerdam die het plein betraden met de vroegere Duitse Rijksvlag en een NSB-vlag met de zogenaamde wolfsangel. Ook in Leerdam was toegezegd dat de politie zou optreden tegen dat soort overtredingen.

Ik verwacht dat het niet optreden door de politie op den duur kan leiden tot een verharding in de strijd tegen extreem-rechts. Er kunnen mensen zijn die zelf gaan optreden, wanneer dat optreden door de overheid achterwege wordt gelaten. Daarbij kan eventueel gedacht worden aan linkse, radicale autonomen uit de Randstad, maar ook mogelijk aan jonge, radicale, allochtonen. Zover zou het niet mogen komen. In de toekomst zal de politie dan ook direct, bij constatering van strafbare feiten in een extreem-rechts demonstratie, moeten ingrijpen - ter voorkoming van een eventuele harde confrontatie tussen extreem-rechts en bepaalde tegenstanders op dat moment en in de nabije toekomst. De weegschaal van vreedzaamheid mag niet doorslaan naar de kant van gewelddadigheid. De overheid kan dat doorslaan

voorkomen door te zorgen voor een krachtdadig en resoluut, aan duidelijkheid niets te wensen overlatend, politieoptreden op ieder moment dat rechts-extremisten strafbare feiten begaan tijdens demonstraties en op momenten dat zij illegaal de straat op gaan om te demonstreren, folderen of anderszins.

De meeste artikelen worden opgevrolijkt met een foto van een tegenstander van extreem-rechts die een fascist belaaft door deze te trappen en er bovenop te springen. Die foto creëert voor vele mensen een negatief en onterecht beeld van "gewelddadige extreem-linkse anti-fascisten" tegenover rechts-extremisten. Het betrof echter slechts een incident ten gevolge van begrijpelijk hoog opgelopen emoties onder een groep allochtone Leerdammers die geconfronteerd werd met een groep rechts-extremistische demonstranten die juist hun groep discrimineert. Het door de bewuste foto opgeworpen stigmateriserende beeld van anti-fascisten werd op 2 april in Trouw nog eens versterkt door bedenkelijke uitspraken van professor doctor U. Rosenthal van het Crisis Onderzoeks Team (COT). Rosenthal is van oordeel, dat extreem-links gewelddadiger is dan extreem-rechts en dat anti-fascisten in Leerdam de democratie "per definitie" geen dienst hebben bewezen. De hoogleraar bestuurskunde aan de Leidse Rijksuniversiteit schrijft de grotere "geweldspotentie" van extreem-links toe aan ideologische gedrevenheid. "Die brengt mensen in de extreem-linkse hoek er oprecht toe om geweldsmiddelen als stokken en stenen daadwerkelijk te gebruiken. Bij het zien van extreem-rechts verliest men al gauw zijn zelfbeheersing", aldus Rosenthal. In het Parool, twee dagen later, gaat de nijvere professor verder. Een groot opinieartikel van zijn hand werd in deze krant geplaatst. Daarin staat onder andere "Paradoxaal genoeg heeft extreem-links nu juist wel een aantal kenmerken die velen abusievelijk aan extreem rechts toeschrijven. Dat geldt niet in de laatste plaats voor het gebruik van geweld." Rosenthal weet niet waar hij het over heeft. Het aantal malen dat vanuit, zoals hij het noemt, "extreem-links" geweld is gebruikt richting rechts-extremisten is op één hand te tellen en die paar maal werd het geweld aangewend ter eigen wering, hetgeen in mijn visie verdedigbaar is. Het staat in ieder geval in geen verhouding tot het bewust uitgeoefende geweld - in vele vormen - van rechts-extremisten. Er zijn voorbeelden te over van dat geweld gericht tegen zogenoemde anti-fascisten, zoals mishandeling, brandstichting, het verzenden van dreig- c.q. doodsbrieven en het plegen van dreigtelefoontjes. Ik beschouw intimidatiepraktijken als geestelijk en psychologisch geweld, net zo ernstig en afkeurenswaardig als fysiek geweld. Veel rechts-extremisten zijn wegens het begaan van strafbare feiten in aanraking geweest met Justitie en veroordeeld voor hun daden, dat in tegenstelling tot hun vermeende tegenstanders. De hoogleraar bestuurskunde is hiervan kennelijk niet op de hoogte of gaat hier in zijn artikelen bewust aan voorbij.

Wat Rosenthal eventueel zelf in Leerdam en Zwolle had kunnen waarnemen, was de zichtbaar grote angst en opwindning die ontstonden onder mensen van allochtone afkomst, omdat extreem-rechts in deze steden de ruimte kreeg om zich publiekelijk te manifesteren. In Zwolle waren veel Turkse jongeren op straat en in Leerdam veel Marokkaanse en Molukse jongeren. Dat was een logisch gevolg van het toestaan van de extreem-rechtse demonstraties van de CD en NVP/CP'86. Als een burgemeester fascisten legaal laat marcheren door de straten van zijn of haar gemeente, dan kan het gebeuren dat directe slachtoffers van extreem-rechts, zoals jonge allochtonen, zich met hand en tand zullen gaan verdedigen tegen mogelijk rechts-extremistisch geestelijk of fysiek geweld of diverse vormen van agressie. Dat was het geval op 30 maart in Leerdam. Vooral jonge Molukkers waren het die het lijfelijke verzet aandurften tegen fascisten. Hoeveel zogenaamde "anti-fascisten", links radicalen, waren feitelijk in zowel Zwolle als Leerdam aanwezig? Je

kon ze op één hand tellen. Ik kan niet vaak genoeg benadrukken en daarom herhalen, dat het niet meer alleen linkse, radicale, autonome jongeren, krakers, zijn die vallen onder het begrip anti-fascisten. Het is helaas gebruik geworden om de anti-fascisme strijd toe te dichten aan deze groep jongeren. Dat is onterecht en strookt niet met de realiteit van vandaag de dag. De pers heeft er echter een sport van gemaakt om tegenstanders van extreem-rechts - die in de volksmond anti-fascisten worden genoemd - op één hoop te gooien met links radicaal Nederland en of links autonoom Nederland en hen daarenboven ook nog eens te associëren met het gebruik van geweld tegen extreem-rechts. Maar, wie in Nederland met voldoende herseninhoud en het hart op de juiste plaats is niet tegen fascisme en racisme? Een "anti-fascist" is dus niet bij voorbaat links, laat staan extreem-links. Beeldvorming heeft gezorgd voor een taboe op anti-fascisme!

Sinds de demonstratie in Zwolle zijn jongeren van allochtone afkomst zich meer en meer gaan roeren in de actieve strijd tegen rechts-extremisme. Dat is een toe te juichen ontwikkeling. Het verzet is breder geworden na 24 februari. Meer en meer individuen, organisaties, instellingen en groeperingen komen in actie op momenten dat dat noodzakelijk is. Er is na "Zwolle" een goed overleg tot stand gekomen tussen een aantal belangrijke landelijke anti-racisme en -fascisme organisaties die allen beschikken over eigen, specifieke, expertise over racisme en fascisme en actie-ervaring. De Anti-Fascistische Aktie heeft hieraan veel bijgedragen. Men houdt elkaar goed op de hoogte van bepaalde ontwikkelingen in het veld. Wanneer extreem-rechtse partijen ergens willen gaan demonstreren of anderszins een actie plannen, dan zullen vele organisaties direct en goed gecoördineerd en georganiseerd in actie komen voor het organiseren van een breed ondersteund tegen-protest.

De demonstraties van de CD en NVP/CP'86 hebben het verzet tegen deze verderfelijke politieke partijen laten aanzwellen en hebben gezorgd voor een breed gestructureerd landelijk anti-fascisme overleg. Misschien kan dat als een positief effect gezien worden van het toestaan door burgemeester Franssen van Zwolle en zijn collega Van Veelen van Leerdam van demonstraties van extreem-rechts.

Uiteindelijk zullen volgens mij de demonstraties van extreem-rechtse politieke partijen en de daarmee, door hen zo gewenste, gepaard gaande publiciteit en het ontstaan van spontane tegen-protesten dan ook in belangrijke mate gaan bijdragen aan de eigen teloorgang van deze anti-democratische partijen.

ONDUIDELIJKHEID BLIJFT

Burgemeesters blijven worstelen met demonstraties van extreem-rechts en met de vraag of en op welke gronden die verboden kunnen worden. Er blijft onduidelijkheid en dat zorgt voor de nodige verwarring en onrust op momenten dat een demonstratie wordt aangemeld bij een gemeente.

Begin april 1996 zendt een aantal anti-fascisme en -racisme organisaties en allochtonen groeperingen een brandbrief aan alle Colleges van Burgemeester en Wethouders in Nederland. In die brief wordt een klemmend beroep gedaan op de Colleges om in de toekomst demonstraties van racistische groeperingen te verbieden. Reden voor dit beroep is het feit dat extreem-rechtse politieke partijen en groeperingen het non-discriminatiebeginsel in de Nederlandse Grondwet niet onderschrijven, hetgeen naar het oordeel van de diverse organisaties zwaarder weegt dan het recht op demonstratie. Onder de ondertekenende organisaties bevinden zich onder andere de Anti-Fascistische Aktie, de Samenwerkende Turkse Organisaties Overijssel, het Inspraakorgaan Turken in Nederland, het Komitee Marokkaanse Arbeiders Nederland, het Nederlands Centrum Buitenlanders, Nederland Bekent Kleur en het Landelijk Platform Woonwageneigenaren en Zigeuners.

Dat het onderwerp demonstratierecht leeft in de vele gemeentehuizen blijkt op 4 april. Op die datum komt het Genootschap van Burgemeesters in Utrecht bijeen voor een spoedoverleg over het recht op demonstratie. Uitkomst van dit overleg is, dat burgemeesters in de toekomst demonstraties van extreem-rechts vaker zullen toestaan, maar dan wel onder stringente voorwaarden. Tijdens het overleg verklaart de burgemeester van Utrecht, Opstelten, onder andere: "Wel dient krachtig te worden opgetreden tegen discriminerende en/of beledigende teksten, bepaalde symbolen e.d. die worden meegevoerd of geroepen." Ik hoop dat wat dit betreft Zwolle en Leerdam uitzonderingen zijn geweest en dat in de toekomst de politie tijdens demonstraties van extreem-rechts inderdaad krachtig zal optreden. De opmerking van Opstelten wordt na het overleg onderschreven door de voorzitter van het Genootschap, Hans Ouwerkerk, burgemeester van de stad Groningen. Hij verklaart tegenover de pers na het overleg dat "het simpele verbieden" over is en dat tegelijkertijd onder geen beding beledigende, racistische teksten geduld zullen worden. Toch is de uitkomst van het overleg van burgemeesters een klap in het gezicht van anti-racisme en -fascisme organisaties in Nederland. Nederland Bekent Kleur reageert terecht woedend. De huidige situatie creëert een vrijbrief voor extreem-rechts om de straat op te gaan met discriminerende leuzen. De praktijk in Zwolle en Leerdam heeft uitgewezen dat Justitie pas achteraf ingrijpt, aldus een woordvoerder van Nederland Bekent Kleur. "Risicowedstrijden worden toch ook vooraf verboden uit vrees voor ordeverstoringen? Provocatie door racistische leuzen is een verstoring van de openbare orde." Nederland Bekent Kleur zal, tesamen met vele tientallen andere organisaties, in de toekomst telkenmale tegen-demonstraties aankondigen in steden waar partijen als de CD en NVP/CP'86 gaan marcheren. Gelet op het ontstane goede contact tussen de organisaties zullen binnen korte tijd zeer veel mensen op de been kunnen worden gebracht. Een telefonisch mobilisatienetwerk speelt hierbij een belangrijke rol. Het aankondigen van een tegen-demonstratie bij een

gemeente zal op een dusdanige wijze gaan gebeuren, dat het lokale bestuur uit vrees voor een verstoring van de openbare orde zich gedwongen zal voelen om over te gaan tot een verbod van de aangevraagde demonstratie van extreem-rechts. Een tegen-demonstratie blijkt dus - helaas - nog steeds de enige reële mogelijkheid te zijn om burgemeesters te bewegen, ja zelfs te dwingen, een rechts-extremistische demonstratie te verbieden. Een verbod niet op grond van de inhoud van een demonstratie, maar op grond van de openbare orde, is en blijft te betreuren. Strikt formeel gezien is er geen andere juridische basis voor een burgemeester om een demonstratie van extreem-rechts te verbieden. Daarentegen blijft de visie van de burgemeester van Middelburg overeind staan. Hij is namelijk van oordeel dat de wijze waarop de inhoud van een demonstratie wordt gebracht, reden kan zijn om vantevoren een demonstratie van extreem-rechts te verbieden.

Tijdens de opening op 24 mei 1996 van het nieuwe kantoor van het Nederlands Centrum Buitenlanders in Utrecht door de voorzitter, dr. J. van Kemenade, zei deze ondermeer: "De burgemeesters die demonstraties van extreem-rechts toelaten, vergissen zich als ze zich beroepen op het demonstratierecht. Extreemrechtse ideeën bedreigen de vrijheid van anderen. Deze partijen zijn de NSB in eigentijdse vermomming. Toen waren het joden, zigeuners en homoseksuelen; nu zijn het mensen van een andere huidskleur en andere ethnische herkomst." Dit is een duidelijke stellingname.

Een aantal dagen na de bijeenkomst van het Genootschap van Burgemeesters wordt bekend dat de CD en NVP/CP'86 op 27 april willen gaan demonstreren in Rotterdam, in de wijk Vreewijk. De demonstratie-discussie blijft hierdoor actueel en komt niet tot rust. Het protest in Rotterdam is gericht tegen de inrichting van het Zuiderparkhotel in de havenstad als centrum voor vierhonderd asielzoekers. Om twee uur 's middags willen de rechts-extremisten de straat op. Het Stedelijk Anti-Fascisme Overleg (SAFO) kondigt meteen een tegen-demonstratie aan op dezelfde dag en plaats, maar twee uur eerder. Vele organisaties volgen de gang van zaken in Rotterdam nauwlettend. Uiteraard doe ik dat ook intensief. Wat zal burgemeester Peper van Rotterdam gaan beslissen? Hij geeft toestemming aan zowel extreem-rechts als aan het SAFO voor een demonstratie, maar dan wel op de kale en verlaten Colosseumweg bij het Feijenoordstadion. De rechts-extremisten om tien uur 's morgens en tegenstanders om twee uur 's middags. Peper volgt het beleid van zijn Zwolse en Leerdamse collega's, die ook zowel extreem-rechts als tegenstanders toestemming verleenden voor het houden van een demonstratie op diverse tijdstippen. Er is echter één groot verschil waarneembaar en dat is de wijze waarop de Rotterdamse burgemeester de demonstratie-locatie heeft bepaald. Zijn besluit is voornamelijk tot stand gekomen uit vrees voor een confrontatie tussen beide groepen. Peper durft zelfs te stellen dat het SAFO een confrontatie met extreem-rechts wil. De CD en NVP/CP'86 kondigen aan hun demonstratie gewoon in de wijk Vreewijk te zullen houden, ondanks het feit dat een demonstratie op die plek niet is toegestaan.

Ik beoordeel de besluitvormingsprocedure van Peper als merkwaardig en als een grove uitholling van het demonstratierecht. Hij heeft geen voor-overleg gevoerd met het SAFO om eventuele alternatieven te bespreken met betrekking tot de locatie en het tijdstip van vertrek van de tegen-demonstratie. Dat heeft weinig van doen met bestuurlijke vernieuwing, het bevorderen van een goed contact tussen het lokale bestuur en inwoners. De locatie waar de demonstratie zal moeten plaatsvinden is een stuk niemands-land. Een demonstratie beoogt naar mijn mening omstanders, de lokale bevolking, te bereiken met een inhoudelijke boodschap. Dat wordt onmogelijk gemaakt door demonstranten te laten lopen over een kale vlakte waar geen bebouwing aanwezig is. Dan heeft een demonstratie geen enkel nut. Indien Peper in overleg was getreden met het Stedelijk Anti-Fascisme Overleg, dan was hem duidelijk geworden dat het SAFO niet uit is op een confrontatie en

dat er daardoor ook geen sprake is van een ordeverstoring door tegen-demonstranten. Een demonstratie met een zogenaamd hoog confrontatiegehalte voorkomt immers de gewenste verbreding van het verzet tegen fascisme en racisme. Had Peper wel in overleg getreden met het SAFO dan waren hem de intenties van dit anti-fascisme overleg duidelijk geworden en had hij mogelijk de SAFO-demonstratie kunnen toestaan bij het Zuiderparkhotel op een ander tijdstip dan extreem-rechts. Uiteraard is het verstandig om beide groepen (rechts-extremisten en tegenstanders) op verschillende tijdstippen te laten demonstreren. Daarmee wordt in ieder geval het risico van een confrontatie voorkomen. Tevens kan hierdoor een tegen-protest breder worden georganiseerd, waardoor meer mensen zullen deelnemen. De SAFO-demonstratie had echter wel moeten en kunnen plaatsvinden op de aangevraagde locatie bij het Zuiderparkhotel. Het is de taak van het lokale bestuur om een vreedzaam protest van burgers die zich niet te buiten gaan aan het plegen van strafbare feiten en niet anti-democratisch zijn, waar dan ook toe te staan. Het SAFO gaat, evenals de CD en NVP/CP'86, niet accoord met het besluit van Peper om de demonstratie te laten plaatsvinden op een stuk niemandsland en spant een Kort Geding aan tegen de gemeente. Tijdens de rechtszaak betoogde de advocate van het SAFO onder andere, dat Peper de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht, met zijn besluitvorming, beperkt. "Je mening mogen uiten terwijl niemand je kan horen, is geen vrijheid van meningsuiting", aldus de advocate. De president van de Rotterdamse rechtbank is echter van mening dat het een wijs besluit is geweest van de burgemeester om beide demonstraties uit elkaar te trekken. Het SAFO verliest het Kort Geding en besluit om op 27 april geen demonstratie te houden. Zij legt zich neer bij de uitspraak en respecteert deze. Een verstandige beslissing.

Op 27 april arresteert de politie in de buurt van het voormalige Zuiderparkhotel een aantal rechts-extremisten die daar alsnog protesteerden tegen de komst van het asielzoekerscentrum in het lege hotel. Onder de arrestanten bevond zich het NVP/CP'86 raadslid Martijn Freling. Een arrestant bracht de Hitlergroet.

Na die dag verhuist de verhitte discussie over demonstratierecht zich meer en meer in de richting van politiek Den Haag.

De kans dat de CD en NVP/CP'86 in de toekomst gezamenlijk demonstraties blijven organiseren, blijkt sinds mei sterk te zijn afgenomen. Vanaf die maand is er een breuk ontstaan tussen beide partijen die geresulteerd heeft in het gooien van modder naar elkaar.

Op het partijcongres van de NVP/CP'86 op 18 mei bij Doetinchem worden de eerte scheurtjes in de verstandhouding zichtbaar en blijkt dat de leden geen fusie willen met de CD. Voorzitter Ruitenbergh was een groot voorstander van een fusie en spande zich hiervoor ook in. Janmaats CD zou zich na de fusie voornamelijk bezig gaan houden met het bedrijven van politiek en de NVP/CP'86 zou zich gaan toelagen op het folderen en op de ordehandhaving bij demonstraties. Tijdens het congres blijkt dat de overige bestuursleden van de partij en de congresgangers niet gedregadeerd willen worden tot "foldervee". Ruitenbergh hoopte ook door een fusie zijn in opspraak geraakte partij een netter aanzien te geven. Zijn streven heeft echter geleid tot zijn aftreden als voorzitter tijdens het congres. In het nieuw gekozen hoofdbestuur zitten, behalve de 65-jarige voorzitter Wim Beaux, de jongens Arnoud Blöte (penningmeester) en Marc de Boer die Tim Mudde opvolgt als secretaris. Dit bestuur staat garant voor een radicalisering van de partij. Beaux werd begin 1986 gearresteerd wegens wapenbezit en geweldpleging. Op 14 september 1991 werd hij aan de Duits-Nederlandse grens aangehouden. Hij bleek in het bezit te zijn van bijna tweehonderd boekjes waarin de holocaust wordt ontkend en van zevenenzeventig duizend pamfletten

voor de CP'86, welke waren gedrukt bij de drukkerij van de Duitse neo-nazistische NPD. Marc de Boer werd in 1994 veroordeeld tot vier maanden cel, nadat hij een half jaar eerder in Arnhem samen met enkele kameraden een gekleurde voorbijganger in elkaar had getrapt onder het slaken van racistische leuzen. Naast zijn raadslidmaatschap in Rijswijk en zijn actieve betrokkenheid binnen de Nationalistische Veiligheidsdienst van de NVP/CP'86, is hij de "great terror" van de Ku Klux Klan-Nederland. Diverse leden van de NVP/CP'86 onderhouden contacten met de Ku Klux Klan. Op 12 februari 1992 heeft de toenmalige voorzitter van de partij, Wim Wijngaarden, geprobeerd om zijn partij lid te laten worden van de Klan. De Ku Klux Klan staat echter alleen individueel lidmaatschap toe. In de brief schrijft Wijngaarden onder andere: "Vanwege onze beperkte ervaring in het uitvechten van rassenrellen zouden we graag onderricht krijgen en zo mogelijk getraind worden om onszelf in staat te stellen het hoofd te bieden aan rassenterreur."

Na het congres begint het meer en meer te broeien en te borrelen in de relatie tussen de CD en NVP/CP'86. Het is vanzelfsprekend dat ik dit broeiproces met meer dan grote belangstelling volg. Het lijkt mij een prima ontwikkeling dat men met elkaar overhoop ligt en dat extreem-rechts aan het versplinteren is door interne ruzies, verdachtmakingen en ware persoonlijke vetes.

Een paar dagen na het NVP/CP'86 congres blijkt uit diverse perspublicaties dat het dagelijks bestuur van de Centrum Democraten twee raadsleden uit de partij heeft gezet wegens hun contacten met de NVP/CP'86. Het gaat om het Rotterdamse gemeenteraadslid J. Teijn en het deelgemeenteraadslid M. Spanjersberg (Rotterdam-IJsselmonde). Volgens Janmaat is de maatregel genomen, omdat beide Rotterdammers zich nauw hebben ingelaten met enkele NVP/CP'86-leden waaronder de extreme Martijn Freling. Beide raadsleden lijken niet uit veld te zijn geslagen, integendeel, ze stappen meteen over naar de NVP/CP'86. Tijdens een persconferentie op 24 mei verklaart Teijn dat politiek meer op de straat thuis hoort. "De kiezers verwachten van ons een zekere portie burgerlijke ongehoorzaamheid. Bij CP'86 denken ze er net zo over. Ideologisch ligt die partij ons beter."

Op 6 juni zet de Rotterdamse burgemeester de NVP/CP'86 uit het gemeentehuis. De fractie van deze partij mag tot de volgende verkiezingen geen gebruik meer maken van haar fractiekamer in het gemeentehuis, aldus Peper. Volgens het gemeentebestuur zijn de PvdA-wethouder Simons en zijn gezin in de eerste week van juni vanuit de fractiekamer van NVP/CP'86 diverse malen telefonisch bedreigd. In verband met deze interessante kwestie heeft Janmaat op 22 juli zijn fractiemedewerker De Regt op staande voet ontslagen. Volgens de CD-leider is het Utrechtse gemeenteraadslid De Regt betrokken geweest bij de telefonische bedreigingen aan het adres van de Rotterdamse wethouder Simons. Tegenover de Volkskrant verklaart Janmaat op 24 juli: "De Regt zat erbij toen zijn vriendin, een Belgische, met een smoesje bij de fractie van de Partij van de Arbeid in Den Haag het geheime nummer van Simons achterhaalde." De door Janmaat aangehaalde Belgische betreft de in het Zeeuwse Kloetinge woonachtige Machteld de Bruyn. In een brief aan Peper verklaart ze dat ze, toen ze op bezoek was in de fractiekamer van NVP/CP'86 in Rotterdam, op verzoek van Freling achter het geheime telefoonnummer van Simons probeerde te komen wat haar uiteindelijk is gelukt.

In augustus en september wordt mij bekend dat Machteld aan diverse organisaties en journalisten veel informatiemateriaal en documenten ter beschikking heeft gesteld vanuit extreem-rechts. Hieronder bevindt zich het nodige uit het privé-archief van De Regt. Het nieuwe televisie actualiteitenprogramma Netwerk toont in haar uitzending van 19 september enkele van

Machteld ontvangen documenten, waaronder een foto waarop te zien zijn de rechts-extremisten Ben Orel (NVP/CP'86, eigenaar van Viking Sounds, een verzendhuis van nazi-skinmuziek in Goes), Martijn Freling, Stefan Wiesel, Martin de Regt en CP'er Van Doorn uit Zeist (chauffeur van Freling) die allemaal duidelijk zichtbaar de Hitlergroet brengen. De uitzending was naar aanleiding van de heropening van de fractiekamer van de NVP/CP'86 in het Rotterdamse gemeentehuis. Het is onduidelijk waarom de "vriendin" van De Regt dit soort vertrouwelijke informatie doorspeelt en wat voor rol ze feitelijk speelt. Op 28 september 1996 publiceert Vrij Nederland een interview met haar, geschreven door de journalist Rinke van den Brink met als pakkende kop "Het demasqué van Machteld de Bruyn". Bij dit artikel is genoemde foto geplaatst. De bewuste foto, met ander interessant materiaal, is door Machteld ook gezonden aan het landelijk secretariaat van de Anti-Fascistische Aktie. Ze beweert dat ze geïnfilteerd is in extreem-rechts om duidelijk te maken hoe gevaarlijk onder andere Martijn Freling is en dat ze werkt aan een dik boek hierover. Ik heb zo mijn ernstige twijfels over de ware beweegredenen van Machteld om te handelen zoals ze doet en ik vertrouw haar dan ook niet. Mogelijk wordt de rol die zij speelt ooit duidelijk.

Tijdens een Kort Geding bij de Rotterdamse rechtbank op 15 augustus, waarin de fractie van de NVP/CP'86 in Rotterdam een rentree in het gemeentehuis wil afdwingen, geeft Freling toe dat hij de vriendin van De Regt heeft gevraagd het telefoonnummer van wethouder Simons te achterhalen. Op 12 september beslist de Rotterdamse rechtbankpresident mr. J. Mendlik, dat de raadsleden Freling en Teijn weer toegang moeten krijgen tot hun fractiekamer in het gemeentehuis. De door Peper genomen maatregel, beoordeelt de president van de rechtbank als "te fors" en het had, aldus Mendlik, meer voor de hand gelegen als Peper het gebruik van de telefoon in de fractiekamer aan banden had gelegd. De gemeente Rotterdam is in beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechtbank dat de twee extreem-rechtse raadsleden hun fractiekamer weer in mogen.

Op 6 oktober wordt Freling door het partijbestuur van de NVP/CP'86 met onmiddellijke ingang uit de partij gezet. Als hoofdreden noemt het bestuur de "door de heer Freling uitgesproken, openlijk getoonde sympathieën voor het neonazisme." Het Rotterdamse raadslid heeft meteen aangekondigd het besluit te zullen aanvechten. Hij wil lid blijven van de partij. Natuurlijk is het besluit van het partijbestuur vreemd. Al gedurende enkele jaren is bekend welke contacten Martijn Freling heeft en hoe bijvoorbeeld zijn fractiekamer in het Rotterdamse gemeentehuis is ingericht. Het partijbestuur was hier ook van de hoogte. Kennelijk wil de huidige partijvoorzitter, Wim Beaux, tot op zekere hoogte de bestuurlijke lijn van zijn voorganger, Henk Ruitenbergh, volgen: de NVP/CP'86 een netter aanzien geven. Maar, behalve Freling zijn er vele, vele andere leden die het neonazisme nastreven en duidelijk uitdragen. Voor het tot stand brengen van een positiever beeld van de partij wordt Freling door het partijbestuur geslachtofferd, terwijl feitelijk de partij een neo-nazistische inslag heeft die niet weggepoetst kan worden door één "prominent" raadslid, die geen blad voor zijn mond neemt, uit de partij te zetten. Tegenover het televisie actualiteitenprogramma Netwerk verklaart Freling, dat achter het besluit van het partijbestuur Marc de Boer zit. Volgens Freling wil De Boer, bestuurslid, persoonlijk hem uit de partij werken wegens wat onderlinge strubbelingen in het verleden tussen beide rechts-extremisten. Freling beschuldigt verder het gehele partijbestuur van neo-nazistische tendenzen. De kwestie zal waarschijnlijk tijdens het partijcongres op 2 november aan de orde komen.

In de periode dat de CD en NVP/CP'86 praktisch vechtend over straatrollen, is de discussie over demonstratierecht daadwerkelijk terecht.

gekomen in politiek Den Haag en wel op het bureau van de Minister van Binnenlandse Zaken, Hans Dijkstal. Op 6 juni ontvangt de Vaste Kamer Commissie voor Binnenlandse Zaken een brief van Dijkstal. Deze brief is een reactie op een eerder door hem ontvangen brief van de Zwolse burgemeester Jan Franssen waarin deze de bewindsman meer duidelijkheid vraagt omtrent demonstraties van extreem-rechts. Dijkstal schrijft dat hij nauwelijks mogelijkheden ziet om dat soort demonstraties te verbieden. De enige mogelijkheid is en blijft een verbod op grond van te verwachten verstoringen van de openbare orde, aldus de Minister. Hij kaatst de bal weer terug naar het plaatselijk bestuur en dat terwijl Franssen juist duidelijke landelijke richtlijnen en regelgeving wenst. Dijkstal spreekt in de brief van een "spanningsveld in een democratische samenleving" waarin zowel het grondrecht van vrijheid van meningsuiting als het gelijkheidsbeginsel worden erkend. Hij benadrukt dat iedereen het recht op demonstratie heeft, maar dat het deelnemen aan een demonstratie geen vrijbrief is voor het plegen van strafbare feiten, zoals het roepen van discriminerende leuzen en het brengen van de Hitlergroet. "Als iemand in een betoging zich schuldig maakt aan strafbare feiten, kan hij daarvoor achteraf worden vervolgd en gestraft. Een voorafgaand verbod wegens de inhoud van een betoging past niet in een dergelijk stelsel.", aldus de Minister van Binnenlandse Zaken. Het blijft opmerkelijk dat de politie kennelijk niet kan of wil optreden tijdens demonstraties van extreem-rechts - zoals in Zwolle en Leerdam -, op het moment dat een strafbaar feit wordt geconstateerd zoals het scanderen van racistische leuzen of het brengen van de Hitlergroet. Eén zin in de brief van Dijkstal trekt mijn bijzondere aandacht. "Indien betogingen van een bepaalde groepering meerdere keren geëscaleerd zijn, nadat plegers van strafbare feiten direct werden opgepakt, kan dit een indicatie zijn dat dergelijke betogingen tot een bestuurlijke overmachtssituatie leiden en kunnen dergelijke betogingen in het vervolg vooraf worden verboden." Deze zin interpreterende keer ik met mijn gedachten terug naar de demonstraties van de CD en NVP/CP '86 op 24 februari en 30 maart. Op die dagen trad de politie niet op, op de momenten dat duidelijk waarneembaar strafbare feiten werden gepleegd als het schreeuwen van discriminerende leuzen en het dragen van nazi-symbolen. Had de politie dat wel consequent gedaan, dan had dat tot gevolg kunnen hebben - denkende aan de tekst in de brief van de Minister - dat het voor burgemeesters in de toekomst formeel eenvoudiger zou worden om een demonstratie van extreem-rechts vooraf te verbieden vanwege eerdere escalaties na arrestaties. Je kunt er namelijk vanuit gaan dat een demonstratie van extreem-rechts escaleert op het moment dat één of meerdere deelnemers worden gearresteerd.

Na Zwolle, Leerdam en Rotterdam wordt Arnhem, begin augustus, geconfronteerd met een melding dat extreem-rechts in deze stad wil gaan demonstreren. De bekende Arnhemse rechts-extremist Constant Kusters, secretaris van de her-opgerichte Nederlandse Volks Unie van Joop Glimmerveen, heeft namens de Fundamentalistische Arbeiders Partij (FAP) bij de gemeente toestemming gevraagd voor het houden van een demonstratie op 17 augustus. De FAP is eind mei 1995 door Kusters en de Groningse voorman van het Aktiefront Nationaal Socialisten (ANS), Eite Homan, opgericht. Het partijprogramma van de FAP is grotendeels gebaseerd op het programma van de NSDAP uit 1920. In het voorwoord van het programma staat te lezen "Onze solidariteit is bij de werkende klasse, zij die hun kapitaal werkloos op de bank laten staan zijn onze eeuwige vijanden. Zij die anderen uitbuiten voor eigen gewin, zullen onze hamers en zwaarden zien. De huidige democratie werpen wij omver." Als huidig voorbeeld voor de politiek van de FAP staat de door Kaddafi gevoerde politiek in Libië centraal.

Met de demonstratie in Arnhem wil de FAP tesamen met Duitse neo-nazi's de sterfday herdenken van de Duitse oorlogsmisdadiger Rudolf Hess. In Duitsland is het haast onmogelijk geworden voor Duitse neo-nazi's om deze day te herdenken. In 1995 week men dan ook uit naar Denemarken (Roskilde), terwijl in het Duitse plaatsje Schneverdingen plotseling zo'n tweehonderdvijftig neo-nazi's onverwacht opdoken, waaronder diverse Nederlandse rechts-extremisten. Op een pamflet dat onder Duitse neo-nazi's was verspreid voor de demonstratie in Schneverdingen stond het postbusnummer vermeld van Freling. Hij was overigens zelf niet naar Duitsland afgereisd. Zijn advocaat raadde hem dat af, omdat er een reële kans bestond dat Freling door de Duitse politie gearresteerd zou worden zodra hij de grens zou passeren.

Behalve de aangekondigde demonstratie in Arnhem is er sprake van een demonstratie in het Zweedse Trollhättan. Anti-fascistisch Nederland volgt uiteraard de Arnhemse ontwikkelingen nauwlettend. Er doen allerlei geruchten de ronde. Al snel wordt bekend dat de burgemeester van Arnhem de demonstratie zal verbieden. Het is nog niet formeel. De burgemeester schijnt een paar dagen voor de 17e augustus met een goed juridisch dichtgetimmerd verbod te komen. In reactie op mijn verzoek van 8 augustus aan de gemeente Arnhem, ontvang ik op 14 augustus de brief van loco-burgemeester Van Doorne aan Constant Kusters. In die brief zet Van Doorne uiteen waarom zij geen toestemming verleent voor het houden van een Hess-herdenkingsmars. De inhoud van de brief stelt me teleur. Ik had een gedegen juridisch onderbouwde tekst verwacht waarin wordt uiteengezet waarom de demonstratie wordt verboden. Voor de zoveelste maal echter gaat een burgemeester over tot een verbod op grond van te verwachten ordeverstoringen (artikel 5, lid 1 en 2, juncto artikel 2 van de Wet Openbare Manifestaties). Er is in Arnhem daarentegen geen sprake van een tegen-demonstratie. Van Doorne baseert haar beslissing op eerdere Hess-herdenkingen en op ontvangen brieven en faxen van organisaties en individuen waaruit zou blijken dat op 17 augustus de ordehandhaving in geding komt. Tevens gaat zij in de brief kort in op ernstige ongeregelheden die zich hebben voorgedaan tijdens de installatie van het extreem-rechtse gemeenteraadslid H.G.T. Selhorst in april '94 en tijdens rechtszittingen van CP-aanhangers in het Arnhemse Paleis van Justitie. Behalve deze aspecten, die natuurlijk niets van doen hebben met de problematiek rondom demonstratierecht voor extreem-rechtse politieke partijen, wijst Van Doorne wel op het krenkende en kwetsende karakter van zo'n demonstratie. "Ik acht dat volstrekt onaanvaardbaar", aldus de loco-burgemeester.

Ik trek uit een en ander de conclusie dat, ondanks alle discussies en politieke aandacht voor het onderwerp demonstratierecht, burgemeesters zich spastisch blijven vastklampen aan het argument dreiging van de verstoring van de openbare orde als reden casu quo als gerechtigd excuus om op voorhand een aangekondigde extreem-rechtse demonstratie te verbieden.

Op 17 augustus vindt er uiteindelijk in Arnhem geen Hess-herdenkingsmars plaats. Arnhem blijkt te fungeren als ontmoetingsplaats voor Nederlandse neo-nazi's om vanuit deze Rijn-stad naar een plaats elders te vertrekken om wel te kunnen demonstreren. Dat wordt het plaatsje Worms in Zuid-Duitsland. De Duitse politie arresteert daar ruim driehonderd rechts-extremisten die ondanks een demonstratieverbod de sterfday van Hitlers plaatsvervanger Rudolf Hess wilden herdenken. De meeste rechts-extremisten worden al buiten Worms aangehouden. Onder hen dertig Nederlanders die via Luxemburg en Frankrijk probeerden Duitsland binnen te komen. Zij werden echter door de Duitse grenspolitie weer bij Luxemburg over de grens gezet. Ook in het Zweedse Trollhättan wilden neo-nazi's betogen. Daar kwam het tot ongeregelheden toen honderden fascistten, tegen-demonstranten en politie met elkaar op de vuist gingen.

Een maand later, op 21 september, probeert Kusters het opnieuw in Arnhem na een nieuwe aanleiding te hebben gevonden om de straat op te kunnen. Hij wil in Arnhem met enkele kameraden de sterfdag herdenken van WA-voorman Peter Ton, die zesenvijftig jaar geleden overleed. Het toeval wil dat op zaterdag 21 september in Arnhem vele geallieerde oud-strijders aanwezig zijn in verband met de herdenking van de Slag om Arnhem in september 1944. De actie van Kusters kan dus gezien worden als duidelijk provocatief en kwetsend. Hij heeft toestemming gekregen van de gemeente om folders te verspreiden op het Stationsplein. Natuurlijk houdt hij zich niet aan de opgelegde beperking en besluit om met zijn paar metgezellen de binnenstad in te lopen. Hierop is hij met de andere elf rechts-extremisten, waaronder Eite Homan en Joop Glimmerveen, gearresteerd.

Na deze korte actie is het wachten op een volgende aankondiging van een extreem-rechtse demonstratie of actie en de reacties erop van het betrokken plaatselijk bestuur en anti-fascisme en -racisme organisaties.

IN GESPREK MET BINNENLANDSE ZAKEN

Naar aanleiding van de ontstane discussie over demonstratierecht voor extreem-rechts en de reactie van Minister Dijkstal verwoord in zijn brief van 5 juni 1996, hebben de Anti-Fascistische Aktie (AFA) en Nederland Bekent Kleur (NBK) op 3 september een gesprek met ambtenaren op het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De brief van Dijkstal biedt voldoende ruimte, aldus beide organisaties, voor een goed inhoudelijk gesprek. Met name AFA heeft de afgelopen twee jaren vele malen van zeer nabij te maken gehad met (verboden) demonstraties van met name de NVP/CP'86 en kondigde telkenmale tegen-protesten aan. AFA en NBK willen in een gesprek met het Ministerie hun visie en mening geven over demonstratierecht en over andere zaken die direct verband houden met extreem-rechts. Het gesprek vindt plaats op verzoek van AFA en NBK. Zij stellen een agenda op en zullen het gesprek leiden.

Namens AFA zullen Theo van het landelijk secretariaat en ik het gesprek bijwonen. Het NBK is door drie personen vertegenwoordigd. We hebben ons bijzonder goed voorbereid op het gesprek, hebben zeer veel van belang zijnde artikelen en wetten bestudeerd en we kunnen welhaast deskundigen genoemd worden op het terrein van demonstratierecht. Namens het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn drie top-ambtenaren aanwezig. Natuurlijk zijn we naar Den Haag afgereisd met enkele concrete vragen, voorstellen en verzoeken.

De ambtenaren luisteren aandachtig en geïnteresseerd.

Eén van de eerste punten die door ons aan de orde wordt gesteld, is het gegeven dat de politie tijdens recente demonstraties van extreem-rechts niet is overgegaan tot arrestaties op momenten dat waarneembaar strafbare feiten werden gepleegd door rechts-extremisten. De demonstraties in Zwolle en Leerdam dienen als voorbeeld. Wij verzoeken hieromtrent aanscherping van de Wet Openbare Manifestaties. Die aanscherping zou kunnen bestaan uit het toevoegen van een artikel waarin is vastgelegd dat bij constatering van overtreding van artikel 137c tot en met 137f van het Wetboek van Strafrecht (discriminatie) tijdens extreem-rechtse demonstraties, direct wordt overgegaan tot arrestaties en ontbinding van de demonstratie. Voor dit voorstel krijgen we helaas niet alle handen op elkaar. De ambtenaren erkennen dat het niet-optreden door de politie kan leiden tot verontwaardiging onder de lokale bevolking. Zij zijn echter van oordeel dat het wel of niet optreden door de politie iedere keer weer moet worden gebaseerd op lokale omstandigheden en situaties. Het zijn de burgemeester, de korpschef van politie en de Officier van Justitie die ter plekke het beste kunnen beoordelen of ingrijpen door de politie wenselijk en of noodzakelijk is en niet leidt tot een escalatie, aldus de gesprekspartners. Onder escalatie wordt onder andere verstaan dat door ingrijpen van de politie het risico bestaat dat omstanders, winkelend publiek, hiervan het slachtoffer kunnen worden. De ambtenaren geven ook toe dat niet altijd meteen voor een agent duidelijk zal zijn of bijvoorbeeld een gescandeerde leus daadwerkelijk strafbaar is of niet. Ook nu blijkt eens te meer dat "Den Haag" de bal terugkaatst naar het lokale bestuur en niets voelt voor een wetwijziging of -aanpassing.

Een tweede belangrijk gespreksonderwerp is het ontbreken van voldoende expertise binnen politiekorpsen inzake extreem-rechts. AFA en NBK is gebleken dat vele agenten niet goed op de hoogte zijn van de diversiteit aan vormen van intimidaties en bedreigingen vanuit extreem-rechts en van neo-nazistische symboliek. Als voorbeeld voer ik aan het fotograferen van vermeende tegenstanders van extreem-rechts in de deuropeningen van hun woningen. Wanneer iemand lichtelijk in paniek een politiebureau binnenkomt om aangifte te doen van zo'n fotografeeractie, zal bij negen van de tien agenten niet meteen gedacht worden aan een actie van extreem-rechts, maar reageren in de trant van "foto's maken is toch niet strafbaar". We dringen aan op deskundigheidsbevordering bij de korpsen. Het tekort aan deskundigheid wordt meteen erkend door de drie ambtenaren. Als een cliché wordt de oorzaak van dat tekort gelegd bij de grootse landelijke reorganisatie van de politie, waardoor blijkbaar veel deskundigheid is verdwenen. Dat kan natuurlijk in twiifel worden getrokken.

Tijdens het gesprek blijkt dat Binnenlandse Zaken achter de schermen intensief " bezig is" met extreem-rechts en werkt aan een aantal concrete aanpassingen en wijzigingen in de bestaande wet- en regelgeving. Daardoor moet extreem-rechts steeds meer beperkingen opgelegd krijgen. Goed voorbeeld is, dat er een wetsvoorstel in voorbereiding is om in de toekomst extreem-rechtse partijen die onherroepelijk zijn veroordeeld wegens discriminatoire uitingen financieel (intrekking subsidie) te straffen of zendtijd op televisie in te trekken. Een notitie over dit aspect wordt op 23 oktober '96 in de vaste commissie van de Tweede Kamer voor Binnenlandse Zaken besproken.

Verder wordt gewerkt aan aanpassing, verruiming, van het beruchte NSB-artikeltje, 435a Wetboek van Strafrecht.

Zelf gooi ik nog even het Internationaal Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie op tafel. Met dit Verdrag in de hand kunnen volgens AFA in de toekomst demonstraties van extreem-rechts op voorhand worden verboden. Niet alleen AFA is die mening toegedaan. De heer A.E. Schilder, hoofddocent staats- en bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden en rechter-plaatsvervanger bij de Arnhemse rechtbank, heeft hierover gepubliceerd op 30 juni 1995 in het Nederlandse Juristen Blad. In zijn publicatie schrijft hij onder andere: "Het lijkt mij dat er op grond van deze verdragsbepalingen goede redenen zijn om manifestaties te verbieden of te ontbinden die evident een racistisch karakter (zullen) dragen, maar om die maatregelen rechtens mogelijk te maken dient de wetgeving te worden aangepast. De Nederlandse wetgeving laat immers geen preventief verbod toe ter voorkoming van een delict als rassendiscriminatie." Artikel 2 van dit Verdrag vermeldt de verplichting voor de Staten die partij zijn bij het Verdrag, om "onverwijld en met alle daarvoor in aanmerking komende middelen een beleid te zullen voeren dat erop is gericht alle vormen van rassendiscriminatie uit te bannen en een goede verstandhouding tussen alle rassen te bevorderen." Eén van de aanwezige ambtenaren reageert met de mededeling dat dit Internationaal Verdrag betrokken wordt bij de op handen zijnde aanpassingen van wet- en regelgeving inzake extreem-rechts.

In de notitie, welke op 23 oktober onderwerp van gesprek zal zijn in de Haagse politiek, wordt inderdaad het Internationaal Verdrag aangehaald als het Verdrag dat "ruimte biedt" om voor bepaalde tijd subsidie en zendtijd van een politieke partij stop te zetten na een onherroepelijke veroordeling. "Een stopzetting van de subsidie en intrekking van de zendtijd voor een bepaalde tijd (...) geeft aan de partij en haar eventuele kiezers een duidelijk signaal dat de grens van het toelaatbare is overschreden. (...) " Indien een veroordeelde partij haar werkwijze desondanks niet bijstelt, "dan kan alsnog - in het uiterste geval - worden overgegaan tot ontbin-

ding", aldus de notitie.

Het gesprek duurt ruim twee en een half uur. Na afloop kunnen we concluderen dat we gehoor hebben gekregen, dat enkele van onze kritiekpunten zijn erkend, maar dat Binnenlandse Zaken weinig zin heeft om echt over te gaan tot ingrijpende wetswijzigingen. Ik reageer nuchter richting Theo en de mensen van NBK. "Ambtenaren kunnen dan wel zeggen dat ze ergens niet of weinig voor voelen, maar uiteindelijk is het toch de politiek in Den Haag die beslist."

Binnen de Haagse politiek dient uiteindelijk de wil aanwezig te zijn om zich in te spannen voor noodzakelijke wetswijzigingen, waardoor demonstraties van extreem-rechts in de toekomst op voorhand kunnen worden verboden op grond van hun inhoud en niet op grond van te verwachten verstoring van de openbare orde.

Vanwege het feit dat diverse met het Ministerie besproken onderwerpen directe raakvlakken hebben met Justitie, zal waarschijnlijk nog een gesprek volgen met het Ministerie van Justitie. Aan het einde van de ambtelijke lobby volgt dan nog mogelijk een gesprek met de politiek, de vaste commissie van de Tweede Kamer voor Binnenlandse Zaken. Daar zitten de mensen die de mogelijkheid hebben om wetswijzigingen en -aanpassingen bespreekbaar te maken in de Tweede Kamer en in de Ministerraad. Voor de Anti-Fascistische Aktie en Nederland Bekent Kleur is er nog voldoende werk te verzetten, waaronder veel (politiek) lobby-werk. Het is goed onze gezichten ook daar te laten zien. Laten zien dat je geïnteresseerd bent en dat je beschikt over gespecificeerde kennis en politiek inzicht.

De discussie met betrekking tot demonstratierecht blijft actueel zolang er onduidelijkheid blijft bestaan en burgemeesters gedwongen worden om iedere keer beslissingen te moeten nemen gebaseerd op lokale omstandigheden.

De wet biedt volgens velen helaas (nog) geen andere mogelijkheid.

Anti-fascisme en -racisme organisaties zullen moeten blijven streven naar een permanent verbod op demonstraties van extreem-rechtse anti-democratische politieke partijen en groeperingen. Zolang een permanent demonstratieverbod niet mogelijk is, dient gestreefd te worden naar strikte beperkingen en voorwaarden verbonden aan de demonstraties en naar een krachtig optreden door de politie op momenten dat rechts-extremisten discriminerende leuzen scanderen en of zichtbaar neo-nazi symbolen dragen of neo-nazistische gebaren maken en of zich anderszins niet houden aan afgesproken voorwaarden verbonden aan de demonstratie.

Ik zal mijn steentjes aan dat streven blijven bijdragen, zij het op mijn eigen wijze.....

EPILOOG

Extreem-rechtse politieke partijen zullen de gemoderen blijven verhitten. Zolang ze wettelijk worden getolereerd blijven ze een etterende puist in de Nederlandse samenleving die zich moeilijk zal laten uitknippen. De partijen opereren grotendeels onder het maaiveld. Zodra ze hun kop boven het maaiveld uitsteken zorgen ze voor de nodige beroering en onrust en zouden ze eigenlijk direct onthoofd moeten worden. Ik ben bang dat dat de komende jaren niet zal veranderen. "Slechts" strengere wetgeving kan uitingsvormen van extreem-rechts drastisch inperken en het voortbestaan van extreem-rechtse politieke partijen bemoeilijken.

Door de vele demonstraties in 1995 en 1996 van met name de Centrum Democraten en de Nationale Volkspartij/Centrum Partij '86 kom ik tot de conclusie, dat deze partijen onbewust zijn gaan werken aan hun eigen ondergang.

De demonstraties bezorgden partijen als de CD en NVP/CP'86 de door hen zo gewenste publiciteit. Mede door die publiciteit werd meer en meer duidelijk dat deze zogenaamde democratische partijen voornamelijk politiek bedrijven in de vorm van straatterror en niet in staat zijn om zich politiek te profileren in onder andere gemeenteraden. De veelvuldige afwezigheid van hun vertegenwoordigers in enkele gemeenteraden, trachten ze te compenseren door aanwezig te zijn op de straat tijdens diverse rechts-extremistische acties. Daar werd en wordt door extreem-rechts "politiek" bedreven. Dat dient de (potentiële) kiezers van extreem-rechtse partijen duidelijk gemaakt te worden. Naïeve protest-stemmers moeten gaan inzien dat zij hun protest-stemmen in de toekomst beter kunnen uitbrengen op andere dan fascistische partijen.

De NVP/CP'86 werkt, meer dan "grote" broer de Centrum Democraten, aan haar eigen ondergang door de vele strafbare feiten die worden gepleegd door haar leden. Diverse leden hebben veroordelingen achter hun namen staan. Sinds 1995 zijn enkele concrete gevallen bekend geworden van bedreigingen en intimidaties door CP'ers in de richting van kaderleden van GroenLinks. Vanaf het moment dat dit bekend werd, zat de pers er bovenop. Zowel de schrijvende- als de audio-visuele pers besteedde hieraan uitgebreid aandacht. De hetze vanuit de NVP/CP'86 tegen en jacht op vermeende tegenstanders, waaronder met name leden van GroenLinks die zich publiekelijk keren tegen extreem-rechts, maakten het misdadige karakter publiekelijk van deze rechts-extremistische partij.

In de loop van 1996 kwam een einde aan de innige samenwerking tussen de CD en NVP/CP'86. De fusiebesprekingen, zo die er al serieus geweest waren, werden halverwege mei beëindigd, er werden niet langer gezamenlijk acties en demonstraties georganiseerd en in enkele steden lagen kaderleden van beide partijen, waaronder raadsleden en fractiemedewerkers, met elkaar overhoop en bestookten elkaar met verwijten en beschuldigingen. De liefdesrelatie tussen beide partijen, waaraan Zwollenaar Henk Ruitenberg zo hard had gewerkt dat zijn inspanningen de directe oorzaak waren voor zijn politieke ondergang en vertrek, zakte diep weg in de richting van een haatdragende relatie.

Extreem-rechts verloor snel aan kracht, terwijl de tegen-beweging juist aan kracht begon te winnen. De versplintering van extreem-rechts leidde er onder andere toe dat de uitgerangeerde CD'er De Regt uit Utrecht in juli een nieuwe partij oprichtte, "De Conservatieven". Volgens De Regt bevindt deze partij zich tussen de CD en de VVD in. Het zoveelste, nietszeggende, fascistische splinterpartijtje.

In 1996 ontstond ook een belangrijke verandering in de werkwijze van de Anti-Fascistische Aktie. In 1995 hielden aanhangers van de in een twintigtal steden vertegenwoordigde AFA-groepen, zich voornamelijk bezig met het - in eigen kring zo genoemde - "nazi-jagen". Telkenmale wanneer bekend werd dat de NVP/CP'86, of andere extreem-rechtse partijen of groeperingen, ergens wilde gaan demonstreren, kwam een plaatselijke AFA-groep in actie. De groep kondigde bij het lokale bestuur direct een tegen-demonstratie aan, waarna negen van de tien keer de burgemeester overging tot een verbod van de demonstratie van extreem-rechts. Een enkele maal ging een groep individuele antifa's als een vinger-aan-de-pols naar een stad om fascistten in de gaten te houden wanneer zij toch, ondanks een verbod, de straat op gingen. Dit "nazi-jagen" vergde zeer veel tijd en energie. Maar, het was altijd reageren op....

Desondanks kan nu gezegd worden dat deze werkwijze van AFA een zeer positief effect heeft behaald en een niet te onderschatten bijdrage heeft geleverd aan de ontstane maatschappelijke en politieke discussie over het wel of niet van tevoren verbieden van demonstraties van extreem-rechts!

Zonder de vele door AFA aangekondigde tegen-demonstraties was de na 24 februari ontstane maatschappelijke en politieke discussie niet ontstaan. Immers, ik ben ervan overtuigd dat zonder de aankondigingen van tegen-demonstraties extreem-rechts overal legaal had kunnen demonstreren, omdat er geen sprake zou zijn geweest van een "dreiging van verstoring van de openbare orde". Daar zouden wat mij betreft ook de "dekundigen" eens stil bij moeten staan!

De legale demonstratie van de CD en NVP/CP'86 in Zwolle op 24 februari 1996 zorgde voor een belangrijke actie-koerswijziging binnen AFA. Het werd de plaatselijke en Twentse AFA-groep duidelijk dat hun aangekondigde tegen-demonstratie waarschijnlijk breed ondersteund zou gaan worden. Het signaal van deze brede ondersteuning was voor AFA aanleiding om er alles aan te doen om de tegen-demonstratie te laten slagen. Om dat te bereiken was het noodzakelijk om in overleg te treden met de Zwolse burgemeester en met de korpschef van politie om te komen tot voorwaarden om de demonstratie doorgang te laten vinden. Bewust werd voor het eerst afgeweken van een tegen-demonstratie met een hoog confrontatiegehalte, dat wil zeggen een demonstratie in een stad op hetzelfde moment dat in die stad extreem-rechts demonstreert. Het vasthouden aan een tegen-demonstratie gelijktijdig met een extreem-rechts demonstratie, leidde steeds tot een verbod van laatstgenoemde demonstratie en daardoor tot een overbodig geworden tegen-protest. Dat was uniek en een doorbraak binnen antifa-kringen - overleg voeren met de overheid. Vanaf dat moment echter, is er een breed en goed georganiseerd en gestructureerd landelijk overleg ontstaan tussen diverse anti-fascisme en -racisme organisaties. AFA begon in te zien dat ze niet langer alleen moest opereren als onafhankelijke "zwarte links-radicalen straat-actie-groep", zoals AFA door velen onterecht werd gezien. Alle anti-fascisme en -racisme organisaties zijn immers in essentie met hetzelfde bezig, zij het op diverse manieren en vanuit verschillende invalshoeken en achtergronden: de strijd, op welke manier dan ook, tegen fascisme en racisme. Ik was en

ben een groot voorstander van bundeling van krachten, kennis en informatie. En dat gebeurt geleidelijk, gelukkig.

Toch bekruipt mij ook wel eens de nare - achteraf, als - gedachte "hadden wij, AFA-Zwolle en -Twente het op 24 februari en de dagen ervoor maar op de spits gedreven en hadden we maar gedreigd met een confronterende demonstratie, dan was waarschijnlijk de demonstratie van de CD en NVP/CP'86 door de burgemeester verboden wegens - wederom - een dreiging van verstoring van de openbare orde."

AFA begon in de loop van 1996 steeds meer een volwassen en professionele actiegroep te worden die de politieke discussie niet uit de weg gaat. Het is en-en geworden. En de politieke wegen bewandelen, invloed uitoefenen, lobbyen, je gezicht als AFA laten zien en daarnaast ook niet schromen om concrete protestacties te organiseren op momenten dat AFA dat noodzakelijk acht. Door deze ingezette koerswijziging begonnen enkele zogenaamde "linkse radicale autonomen" afstand te nemen van AFA. Mogelijk beviel hen het nieuwe "gematigde" karakter van AFA en de ingezette koers niet. Zij kunnen zich waarschijnlijk niet vinden in de meer politiek inhoudelijke wijze van actievoeren. Dat is te betreuren, maar ook begrijpelijk gelet op hun politieke ideologie en kijk op het actievoeren. Toch zijn er nog steeds onderlinge contacten en zijn ze gelukkig regelmatig aanwezig bij diverse acties.

Kortom, er hebben zich in 1996 enkele belangrijke veranderingen voorgedaan in het spannings- en krachtenveld tussen extreem-rechts en tegenstanders, welke veranderingen op den duur in het nadeel zullen blijken te zijn voor extreem-rechts.

Ik zie de toekomst dan ook optimistisch tegemoet. AFA zal een gevestigde anti-fascisme organisatie worden, geaccepteerd en gerespecteerd door grote landelijke organisaties, de politiek, de pers en vele anderen.

Ik verwacht dat extreem-rechtse politieke partijen langzaamaan van het politieke bovengrondse toneel zullen verdwijnen. Hun fascistische gedachtengoed zal daarentegen waarschijnlijk nooit verdwijnen. Dat zal in de marge zichtbaar blijven. Hopelijk worden demonstraties van rechts-extremisten in de nabije toekomst wettelijk onmogelijk en wordt hen ook op andere terreinen het verspreiden van hun gedachtengoed juridisch onmogelijk gemaakt.

C H R O N O L O G I E

- een selectie -

(Deze chronologie bevat een selectie, kort weergegeven, van perspublicaties uit 1995 en 1996 die allen betrekking hebben op extreem-rechts, waarvan aan de inhoud niet of nauwelijks aandacht wordt besteed in de tekst van het boek, maar die de auteur toch het vermelden waard vindt.)

- Bron: archief AFA-Zwolle -

1995

- 4 januari
Volkskrant
"Lied Paul van Vliet op wenskaart Vlaams Blok"
(Een onthutste cabaretier Paul van Vliet heeft vernomen dat de leider van het extreem-rechtse Vlaams Blok, Filip DeWinter, een tekst van een van zijn liedjes gebruikt op nieuwjaarskaarten. Een advocaat beraadt zich op eventuele juridische stappen.)
- 11 januari
Zwolse
Courant
"Auto Janmaat te water"
(De auto van CD'er Hans Janmaat is in Harlingen vanaf het Havenplein te water geraakt. Tegenstanders zouden een handje hebben geholpen.)
- 13 januari
Algemeen
Dagblad
"Weigering werk voor extreem-rechts mag"
(Gedeputeerde Staten van Zeeland hebben ambtenaren van de provincie toestemming gegeven op basis van gewetensbezwaren te weigeren diensten te verlenen aan extreem-rechts.)
- 24 januari
Zwolse
Courant
"Celstraffen voor neo-nazi's"
(Drie Duitse neo-nazi's zijn tot voorwaardelijke celstraffen veroordeeld wegens medeplichtigheid aan een poging tot moord. De drie moedigden in mei 1992 een kameraad aan die een 33-jarige Nigeriaanse vluchteling bijna ombracht.)
- 27 januari
Algemeen
Dagblad
"Duitse voorman Ku Klux Klan gepakt"
(Aan de Duits-Zwitserse grens is de vermoedelijke oprichter van de Duitse Ku Klux Klan gearresteerd. Hij werd gezocht wegens doodslag. In zijn auto werd extreem-rechts propaganda-materiaal aangetroffen.)
- 31 januari
Volkskrant
"CP'86-leden krijgen geldboete"
(De Arnhemse politierechter heeft vijf rechts-extremisten, waaronder het Rotterdamse CP'86-gemeenteraadslid Freling, conform de eis, veroordeeld tot een geldboete van f 1.500,-- en een week voorwaardelijke gevangenisstraf. De vijf hadden op 26 november 1994 tijdens een mars in Zevenaar discriminerende leuzen geroepen en vlaggen met Keltische kruizen en adelaars meegedragen.)
- 4 februari
Zwolse
Courant
"Woede over vrijspraak neo-nazi's"
(In Duitsland is verontwaardigd gereageerd op de vrijspraak van twee neo-nazi's die openlijk de massamoord op Joden loochenden als "Auschwitz-mythe".)

- 7 februari
Algemeen
Dagblad "Aanslagen in Oostenrijk"
(In Oostenrijk zijn bom-aanslagen met racistische motieven gepleegd. Daarbij vielen vier doden en een gewonde. In Stinatz raakte een vuilnisman gewond toen een in een vuilnisbak verstopte bom ontplofte. In Stinatz wonen veel Kroatische immigranten. Een dag eerder werden in Oberwart vier zigeuners door een bom gedood.)
- 8 februari
Volkskrant "Duitse neo-nazi's trainen in ex-Joegoslavië"
(Duitse neo-nazi's bereiden zich als huurling in ex-Joegoslavië voor op het plegen van aanslagen in Duitsland. Wapens, munitie, landmijnen en explosieven worden vanuit het oorlogsgebied naar het "thuisfront" gesmokkeld.)
- 9 februari
Volkskrant "Moord op Roma wijst op internationaal nazi-netwerk - Duitse, Oostenrijkse en Amerikaanse rechts-extremistische groepen beramen steeds meer in overleg terreuracties"
(De moordaanslag op vier zigeuners in Oostenrijk heeft geleid tot nieuwe speculaties over een internationale organisatie van neo-nazi's. In rechts-extremistische pamfletten als "NS-Kampfruf van de NSDAP/AO wordt al maanden opgeroepen tot aanslagen op de in het "Duitse Rijk" levende buitenlanders.)
- 23 februari
Volkskrant "Apostolou mag van CD niet praten over naturalisatie"
(Janmaat heeft tijdens een debat over de naturalisatiewet een incident veroorzaakt. Hij kwalificeerde het PvdA-kamerlid Apostolou vanwege zijn buitenlandse afkomst als ongeschikt om over het onderwerp het woord te voeren.)
- 23 februari
Volkskrant "Leden extreem-rechts FN schieten immigrant dood"
(Een 17-jarige immigrant is in Marseille door affiche-plakkers van het extreem-rechtse Front National doodgeschoten.)
- 24 februari
Algemeen
Dagblad "Justitie zet aanval in op extreem-rechts"
(Met een landelijk meldpunt en strengere richtlijnen wil justitie rechts-extremistische vitingen beter bestrijden.)
- 27 februari
Parool "Ruimte voor rechtse splinter"
(CD-leider Janmaat heeft tevergeefs geprobeerd een Hier en Nu-uitzending over zijn partij te verhinderen. De NCRV trekt zich van zijn dreigementen niets aan. De documentaire schetst de leegloop van Janmaats partij. De helft van alle raadsleden is bijvoorbeeld inmiddels weggelopen. Het Nederlands Blok vaart hier wel bij.)
- 10 maart
Algemeen
Dagblad "Druk op extreem-rechts wordt steeds groter"
(De CP'86 voelt zich in het nauw gedreven. Voorzitter Ruitenbergh noemt de rechtszaak tegen zijn partij "een showproces", raadslid Mordavert vermoedt "duistere krachten" achter de acties van justitie.)
- 11 maart
Zwolse
Courant "Janmaat wil geld zien van Lelystadse raadsleden"
(Hans Janmaat wil in totaal f 60.000,-- vorderen van de Lelystadse raadsleden - ex CD - Noeken en Bus van de

Burgerpartij Nederland.)

- 18 maart
Volkskrant "Fascisten verdacht van aanslag op zigeuners"
(Bij Pisa zijn drie jongeren gearresteerd die explosieven en wapens in huis hadden, evenals een buste van Mussolini en nazi-symbolen. Ze worden verdacht van een aanslag op twee zigeunkinderen die voor een verkeerslicht buiten Pisa stonden te bedelen. Een automobilist zette bij het verkeerslicht een als cadeau verpakte doos neer. De 13-jarige Sengul maakte de doos open waarna een bom ontplofte. Ze verloor haar rechterhand en drie vingers van de linkerhand en moest een operatie van zes uur ondergaan om een stuk metaal uit haar schedel te laten verwijderen. Haar 3-jarig broertje Emran verloor een oog. In januari werd bij Pisa een zigeunerjongetje verminkt toen hij een sprookjesboek vond waarin een bom was verpakt.)
- 22 maart
Zwolse
Courant "Toch celstraf voor Eite Homan"
(De Groninger neo-nazi Homan moet vier maanden celstraf uitzitten. De Hoge Raad heeft een cassatieverzoek afgewezen. Homan leidde in april 1993 een demonstratie in Leeuwarden, waarbij de actievoerders armbanden en hoofdeksels droegen met afbeeldingen van hakenkruizen. De groep had allerlei soorten slagwapens, zoals breekijzers en honkbalknuppels bij zich.)
- 22 maart
Zwolse
Courant "Opnames voor racistische cd gestopt"
(De politie heeft een inval gedaan in een geluidsstudio in Zwaag, nabij Hoorn, omdat daar door de groep Keltic Warrior uit Cardiff, racistische teksten werden gezongen. De drie leden zijn gearresteerd.)
- 27 maart
Algemeen
Dagblad "170 Neo-nazi's aangehouden"
(In Triptis in de Duitse deelstaat Thüringen zijn 170 neo-nazi's gearresteerd. De politie probeerde met de arrestaties een illegaal concert te verhinderen van de skinheadband "Foierstoss". Enkele arrestanten zullen zich voor de rechter moeten verantwoorden wegens verboden wapenbezit en het gebruik van emblemen van verboden organisaties.)
- 28 maart
Algemeen
Dagblad "Extreem-rechts zoekt contact met supporters"
(De geheime Britse extreem-rechtse organisatie Combat 18 heeft contacten gelegd met voetbalsupporters om met hun systematisch racistische acties te ontplooiën tegen Joden, Aziaten en Ieren.)
- 29 maart
Volkskrant "Racistische leuzen in container gevonden"
(De politie van Rotterdam/Rijnmond heeft een onderzoek ingesteld naar de herkomst van racistische leuzen in een container die vanuit Rotterdam naar Curaçao was verscheept. In de container werden briefjes, geplakt op de wanden en op pakketten, aangetroffen met teksten als "Zwart zijn is vies", "Goed een bom op Curaçao", "Kutzwarte" en "Rook je maar blank". Twee medewerkers van een overslagbedrijf in Rozenburg hebben toegegeven "uit balorigheid" te hebben gehandeld" en worden door het bedrijf ontslagen.)

- 1 april
Trouw
"Neo-nazi Oostenrijk"
(Een rechtbank in Venen heeft de neo-nazi Hans Jörg Schimaneke veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf. Hij is beschuldigd van oprichting van een paramilitaire organisatie die neo-nazistische doelstellingen nastreeft.)
- 5 april
Zwolse
Courant
"Extreem-rechts harder aangepakt"
(De burgemeesters gaan alerter optreden tegen demonstraties van extreem-rechtse groeperingen. Ze willen betogingen met die politieke strekking verbieden waar dat kan, en zullen met elkaar in overleg treden als een verbod is uitgevaardigd. Daarmee willen zij verhinderen dat lieden proberen in een andere stad alsnog hun verboden demonstratie te houden.)
- 22 april
Algemeen
Dagblad
"Rechts-extremist toch in cel"
(De rechtbank in het Duitse Karlsruhe heeft de rechts-extremist Günter Deckert tot twee jaar cel veroordeeld.)
- 3 mei
Trouw
"Verontwaardiging over moord"
(Grote verontwaardiging overheerst in Frankrijk na de moord op de 29-jarige Marokkaan Brahim Bouraam die door drie kort geschoren jongeren in elkaar werd geslagen en in het water van de Seine in Parijs gegooid. Het extreem-rechtse Front National wordt direct of indirect verantwoordelijk gesteld voor de moord.)
- 5 mei
Algemeen
Dagblad
"Inval bij Duitse neo-nazi's"
(Bij invallen in woningen van neo-nazi's heeft de Duitse politie vuurwapens, nazivlaggen en uniformen in beslag genomen. In de deelstaat Baden-Württemberg werden onder meer 42 kapmessen, bajonetten en dolken, 16 vuurwapens, 200 munitiemagazijnen en een aantal handgranaten gevonden. Vier neo-nazi's werden gearresteerd.)
- 6 mei
Zwolse
Courant
"Man brengt Hitler-groet"
(Een 31-jarige inwoner van Dedemsvaart is tijdens de stille tocht in Ommen opgepakt, omdat hij de Hitlergroet bracht ter hoogte van de Joodse begraafplaats.)
- 10 mei
Algemeen
Dagblad
"Afschuw op school over racistische brieven"
(Directie en studenten van de Pabo aan de Hogeschool Amsterdam hebben met afschuw gereageerd op racistische brieven die enkele allochtone studenten thuis gestuurd gekregen hebben. In die brief staat onder andere "Buitenlanders zijn te dom voor deze school. We weten ook jullie adressen dus als ik jullie was zou ik maar oprotten.")
- 13 mei
Tubantia
"Willem Ago pakt asperges mee voor de zwarte weduwe"
(Ex CD-raadslid in Enschede W.A. van Straalen is al bijna tien jaar kind aan huis bij de weduwe Florrie Rost van Tonningen die in een spierwitte villa (Ben Trovati) woont in Velp. Hij is manusje van alles bij haar thuis.)
- 15 mei
Zwolse
Courant
"Kampenaren mishandelen asielzoeker"
(Een 22-jarige Joegoslavische asielzoeker is ernstig mishandeld door een groep jongeren. Hij werd met een

ketting toegetakeld. Een tweede Joegoslaaf is uit angst in de IJssel gesprongen.)

- 18 mei
Volkskrant "Nederlandse huurlingen van oorlogsmisdaden beticht"
(De namen van 13 Nederlanders die er door Servië van worden beschuldigd dat ze als huurling in Kroatische dienst oorlogsmisdaden hebben gepleegd, zijn ter beschikking gesteld van het Ministerie van Justitie en van het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag.)
- 27 mei
Volkskrant "Bureau voor Duits toerisme in VS racistisch"
(De Duitse regering is geschokt over berichten dat het Duitse bureau voor toerisme in New York discrimineert. Het filiaal ziet liever geen Joden, zwarten, Latino's en Aziaten als klant.)
- 3 juni
Vrij Nederland "Een nieuwe Nederlandse partij op weg naar de Endsieg"
(Justitie doet haar uiterste best om CP'86 te verbieden. Vijf hoofdbestuurdersleden werden bestraft voor het aanzetten tot rassenhaat en discriminatie en deelname aan een criminele organisatie. Het einde van deze extreem-rechtse partij nadert. Gematigde CP'ers zijn misschien nog welkom bij Janmaat. Maar de radicalen moeten omzien naar elders. En die nieuwe partij lonkt al, met het erfgoed van Hitler en Kaddafi: de FAP.)
- 9 juni
Algemeen Dagblad "Racistische brief tergt politiechef"
(De politiechef van het korps Zuid-Holland-zuid is getergd door een racistische brief die de extreem-rechtse White Power Drechtsteden heeft verstuurd aan Dordtenaren van buitenlandse afkomst. De brief maakt gewag van sympathie van de top van politie en Justitie voor het extreem-rechtse gedachtengoed.)
- 12 juni
Volkskrant "Skinheads tuigen Afrikanen af in centrum Lissabon"
(Een groep van ongeveer 50 Portugese skinheads heeft in het oude centrum van Lissabon een aantal mensen van Afrikaanse afkomst aangevallen. Een 27-jarige man raakte in coma. Ook 11 anderen moesten voor behandeling naar het ziekenhuis.)
- 13 juni
Volkskrant "Extreem-rechts opgenomen in regering van Roemenië"
(De extreem-nationalistische partij Romania Mare is formeel opgenomen in de Roemeense regering. De partij is anti-semitisch, anti de Hongaarse minderheid en anti-zigeuner. Leider van de partij is Corneliu Vadim Tudor, voormalig hofdichter van dictator Ceausescu.)
- 14 juni
Volkskrant "Bombrief uit Oostenrijk treft SPD-politicus"
(Een bombrief, afkomstig uit Oostenrijk, heeft in Lübeck een politicus van de SPD verwond. Hij liep zware brandwonden op aan zijn rechterhand. Een week eerder raakte een medewerkster van een tv-station in München zwaar gewond na het openen van een bombrief. Op dezelfde dag ontplofte in Linz, Oostenrijk, een bombrief in de handen van een medewerkster van een bemiddelingsbureau; zij verloor een hand.)

- 21 juli
Algemeen
Dagblad "Nazi's claimen brand Eindhoven"
(De brand die een loods van een opvanghuis voor daklozen en een klooster zwaar beschadigde is aangestoken. Het Nazi-Front Eindhoven heeft via 06-11 de verantwoordelijkheid opgeëist en medegedeeld dat de brandstichting gericht was tegen één van de bewoners, de vredesactivist Kees Koning.)
- 25 juli
NRC "Groep Slowaakse skinheads steekt zigeuner in brand"
(In de Slowaakse stad Ziar-nad-Hronom hebben skinheads een 17-jarige zigeuner in brand gestoken (tweede- en derdegraads brandwonden, later hieraan overleden), een andere zigeuner verwond (hersensletsel) en getracht een bar en een woning in brand te steken.)
- 7 augustus
NRC "CP'86 demonstranten dringen stadhuis binnen"
(Demonstranten van CP'86 hebben in het nieuwe stadhuis van Den Haag vanaf de negende verdieping een grote hoeveelheid papier naar beneden gegooid. Ook zouden ze een ruit hebben vernield en mogelijk ook de banden van twee gemeentelijke auto's hebben lek gestoken. Hierbij waren onder andere betrokken Stewart Mordaunt en Tim Mudde. Na het bezoek aan het stadhuis trokken ze naar het Binnenhof, waar rookpotten werden ontstoken en lawaai werd gemaakt met een sirene. Spandoeken werden ontrild met teksten tegen de aanwezigheid van Nederlandse soldaten in Bosnië. Het protest was illegaal, de politie trad niet op.)
- 15 augustus
Algemeen
Dagblad "Duitsers tegen zwarte postbode"
(Een postbode uit Mozambique is bij de Duitse posterijen overgeplaatst, nadat inwoners van dorpen rond de Oostduitse stad Erfurt zowel schriftelijk als telefonisch hadden geklaagd dat zij hun post uit handen van een zwarte kregen.)
- 16 augustus
Zwolse
Courant "Vernielingen en hakenkruizen in Chinese School"
(De leiding van de Chinese School heeft geschikt gereageerd op de vernielingen en de op schoolborden gekalkte hakenkruizen in de gymzaal.)
- 16 augustus
Volkskrant "Werkkamer lid vakcentrale FNV met leuzen beklad"
(In de woning van een kaderlid van de FNV is ingebroken. Ook is de leus "Racisme ja, CD" gekalkt in zijn werkkamer. Er werden adressen onttrokken van organisaties die deelnemen aan een door het kaderlid georganiseerde roeiwedstrijd tegen racisme.)
- 18 augustus
Algemeen
Dagblad "Rechts Arnheems raadslid geplukt door justitie"
(Het extreem-rechtse raadslid C. Selhorst moet het voorlopig zonder raadsvergoeding stellen. Hij zit twee maanden in voorarrest op verdenking van handel in harddrugs. De maandelijkse vergoeding is door Justitie geblokkeerd in het kader van de zogenoemde pluk-ze-wetgeving. Selhorst is ruim twee maanden geleden door de CD geroyeerd.)

- 18 augustus
Algemeen
Dagblad "Grote wapenvondst bij neo-nazi's"
(In Nedersaksen en Hessen heeft de politie veertig kilo explosieven en wapens gevonden in geheime opslagplaatsen van neo-nazi's. De opgegraven wapens waren gebruiksklaar.)
- 25 augustus
Volkskrant "CP'86 raadslid collecteert voor rechts Z-Afrika"
(Het Rotterdamse rechts-extremistische CP'86-raadslid M. Freling is opnieuw in opspraak gekomen, nu hij bekend heeft gemaakt dat hij in Nederland optreedt als fondsenwerver voor de neo-fascistische Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB). De AWB en hun leider Terre Blanche streven in Zuid-Afrika naar een staat, waarin alleen plaats is voor blanken.)
- 28 augustus
Algemeen
Dagblad "Hevige rellen bij IJzerbedevaart Diksmuide"
(Honderden neo-nazi's en skinheads hebben aan de vooravond van de jaarlijkse IJzerbedevaart rellen geschopt in Diksmuide. Ze brachten de Hitlergroet en riepen "Sieg Heil" en andere leuzen uit de tijd van het Derde Rijk. 250 Herrieschoppers werden gearresteerd, waaronder Nederlanders.)
- 4 september
Nieuwsblad
v/h Noorden "Groninger neo-nazi's zamelen geld in voor Lauck"
(Een solidariteitscomité rond onder andere de Groninger leider van het Aktiefront Nationaal Socialisten (ANS), Eite Homan, is een geldinzameling begonnen voor juridische bijstand van de Amerikaanse nazileider Gary Lauck, die binnenkort voor de rechter in Duitsland moet verschijnen.)
- 9 september
Vrij Neder-
land "Nederlandse neonazi's gaan ondergronds"
(Ze duiken onder om mogelijk justitieel ingrijpen zoals CP'86 overkwam, te voorkomen. Maar ook om zich voor te bereiden op gewapende acties en terreuraanslagen.)
- 13 september
Volkskrant "Extreem-rechtse partij wordt op twee na grootste in Noorwegen"
(De extreem-rechtse Vooruitgangspartij, die ijvert voor een zeer streng toelatingsbeleid voor buitenlanders en lagere belastingen, is de grote winnaar geworden van de gemeenteraadsverkiezingen in Noorwegen.)
- 16 september
Trouw "Lid CP'86 handelt in nazi-CD's"
(Onder de naam "Viking Sounds Nederland" opereert in Goes sinds ruim twee jaar een verzendhuis in nazi-skinhead-muziek. Eigenaar is Ben Oreel, voorzitter/secretaris van de Kring Zeeland van de CP'86.)
- 19 september
Nieuwsblad
v/h Noorden "Voorzitter CD geroyeerd na wanbetaling"
(De kringvoorzitter van de CD Groningen, M. Tulp, is door zijn partij geroyeerd. Hij weigert principieel zijn contributie te betalen.)
- 4 oktober
NRC "Raadslid Arnhem opnieuw veroordeeld"
(Het Arnhemse raadslid C. Selhorst is door de Arnhemse rechtbank wegens handel in harddrugs veroordeeld tot een celstraf van 18 maanden en een boete van f 13.000,--.)

- 13 oktober
NRC
"Hoge straffen voor racistische daders aanslag Solingen"
(Vier jongens uit Solingen die op pinksterzaterdag in '93 brand stichtten in het huis van een Turkse familie, waarbij vijf vrouwen en meisjes om het leven kwamen, zijn door het Gerechtshof in Düsseldorf veroordeeld tot gevangenisstraffen van 15 en 10 jaar. Er was levenslang geëist.)
- 18 oktober
Algemeen
Dagblad
"Mildere eis tegen neo-nazi"
(Voor het Gerechtshof te Arnhem is vier maanden celstraf, waarvan twee voorwaardelijk, geëist tegen de neo-nazi Constant Kusters wegens openlijke geweldpleging en wapenbezit.)
- 25 oktober
NRC
"Leiden weet geen raad met potloodventend raadslid"
(Leiden is in verlegenheid gebracht door een raadslid - ex-CD - dat zich onzedig gedraagt. De man toont regelmatig zijn geslachtsdeel in het openbaar.)
- 8 november
Volkskrant
"CD'ers veroorzaken in drie gemeenteraden rel"
(Leden van de CD hebben opschudding veroorzaakt in de gemeenteraden van Utrecht, Rotterdam en Den Haag die de begroting behandelden.)
- 9 november
Algemeen
Dagblad
"Celstraf voor Duitse neo-nazi's"
(De leider van het verboden extreem-rechtse Nationalistische Front (NF), Meinolf Schönborn, is door de rechtbank in Dortmund veroordeeld tot twee jaar en drie maanden gevangenisstraf wegens het instandhouden van de in 1992 verboden NF. Twee kameraden van Schönborn kregen ieder tien maanden gevangenisstraf.)
- 14 november
Volkskrant
"CD'er in Hoorn na schermutseling uit raadszaal gestuurd"
(Het Hoornse CD-raadslid C. Rietveld is uit de raadszaal verwijderd na een incident met een GroenLinks-raadslid.)
- 17 november
Zwolse
Courant
"Hakenkruizen in beslag genomen"
(De douane heeft op Schiphol een partij van 1000 gespen met afbeeldingen van hakenkruizen in beslaggenomen. De partij was van Bangkok, via Schiphol, onderweg naar Londen.)
- 28 november
Groene
Amsterdammer
"Extreem gestoord"
(Zijn ze niet gewoon gestoord, de brallerige nazi's, de enge gabbers, de CD'ers met hun seksobsessie? De deskundigen weten het niet. "Masochistisch, angstig en seksueel gefrustreerd", zegt de een. En de ander: "Nee, gewoner kan niet".)
- 14 december
Noordhol-
lands Dag-
blad
"Politie verwijdt CD-raadslid uit Hoornse raadzaal"
(De politie heeft het CD-raadslid C. Rietveld uit de raadzaal verwijderd. Dit gebeurde nadat hij een glas water richting enkele leden van het college had gegooit.)
- 15 december
Nieuwsblad
v/h Noorden
"Stadje veroordeeld voor brengen van Hitlergroet"
(De 38-jarige Groninger Eite Homan, die op 16 oktober 1993 in Oosterbeek de Hitlergroet bracht, is door de Arnhemse politierechter veroordeeld tot twee maanden

voorwaardelijke gevangenisstraf.)

- 22 december "Oud-CD'er als leraar Turken schokt Kamer"
Algemeen (De Tweede Kamer is geschokt door de voordracht van de oud
Dagblad CD'er (oud-voorzitter Nederlands Blok) A. Vierling als
leraar Nederlands bij een opleiding voor imam in Turkije.)

1996

- 3 januari "Janmaat wil vervolging cabaretier Van 't Hek"
Volkskrant (Volgens Janmaat maakte Van 't Hek zich in zijn door de
VARA uitgezonden oudejaarsconference schuldig aan majes-
teitsschennis. De cabaretier merkte in zijn programma op
dat televisiekijkers in Nederland alleen nog gechoqueerd
kunnen worden door beelden van koningin Beatrix en kroon-
prins Willem-Alexander die openlijk de liefde bedrijven.)
- 5 januari "Extreem-rechts duo bestraft"
Algemeen (CP'86-lid en ANS-lid door Gerechtshof Arnhem veroordeeld
Dagblad tot boete van f 1000,-- en een week gevangenisstraf voor-
waardelijk wegens aanzetten tot haat en discriminatie
tijdens een demonstratie in 1994 in Zevenaar.)
- 6 januari "CD'er krijgt boete wegens bedreiging"
Algemeen (Gerechtshof Den Haag veroordeelt CD'er tot een boete van
Dagblad f 500,-- wegens bedreiging aan het adres van een misdaad-
journalist.)
- 11 januari "Dreigbrieven voor leden van GroenLinks"
Gelderlander (Leden van GroenLinks Groesbeek ontvingen dreigbrief van
"Extreem Rechts Zelfverdedigings Front". Het Front kondigt
aan dat "1996 een zwart jaar zal worden in de geschiedenis
van GroenLinks.")
- 11 januari "Advocaat wil zaak tegen Haider na prijzen nazi's"
NRC (Vooraanstaande intellectuelen, artiesten en Joden willen
de Oostenrijkse rechts-extremist Jörg Haider aanklagen voor
vermeende nao-nazistische activiteiten, nadat hij tijdens
een bijeenkomst in het najaar van '95 leden van de voorma-
lige Waffen-SS had geprezen.)
- 16 januari "Boetes geëist tegen betogers extreem-rechts"
NRC (Rechtbank Zutphen veroordeelt 17 rechts-extremisten tot
geldboetes van f 120,-- wegens verstoring van GroenLinks
congres in Zutphen op 25 november 1995. Constant Kusters
kreeg als enige een voorwaardelijke gevangenisstraf van
drie weken en 50 uur dienstverlening. Onder de veroordeel-
den ook Van Doorn uit Zeist.)
- 19 januari "Brandbommen onder auto links raadslid"
Trouw (In Spijkenisse ontploffen twee brandbommen onder auto
van GroenLinks-raadslid C. van Overbeeke. De politie
rekent ermee dat de daders in extreem-rechtse kringen

moeten worden gezocht.)

- 25 januari
Zwolse
Courant
"Raadsleden weg bij betoog CP'er"
(In Spijkenisse verlaten de PvdA- en GroenLinks-fractie de raadsvergadering na opmerkingen van CP'er Hoogstra over vreemdelingenbeleid.)
- 27 januari
Algemeen
Dagblad
"Duitse neo-nazi's "getraind om te doden""
(Duitsland wordt door de vrede in voormalig Joegoslavië geconfronteerd met 200 gewelddadige rechts-extremisten die er als huurlingen dienst deden en die terugkeren naar de Bondsrepubliek.)
- 9 februari
Algemeen
Dagblad
"PTT weigert rechtse folder"
(PTT Post weigert om op 13.000 adressen in Berkel-Enschot, Goirle en Udenhout een folder te bezorgen van de Tilburgse afdeling van de rechtse partij Burger Partij Nederland. Volgens de KPN zouden klanten de verspreiding van het drukwerk de PTT "kwalijk nemen en maatschappelijke onrust veroorzaken.")
- 24 februari
Rotterdams
Dagblad
"Anderhalf jaar cel en boete voor ex-raadslid CD"
(In Hoger Beroep is de rechts-extremist Selhorst in Arnhem veroordeeld tot achttien maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf plus een boete van f 15.000,--, wegens handel in heroïne.)
- 7 maart
NRC
"Raadslid CD van geweld verdacht"
(Het Hoornse CD gemeenteraadslid C. Rietveld, ook medewerker van de Tweede Kamerfractie van de CD, zou in Utrecht betrokken zijn geweest bij een mishandeling.)
- 14 maart
NRC
"Extreem-rechts in Europa wordt steeds sterker"
(Het rechts-extremisme in Europa groeit en is in de Midden- en Oosteuropese landen sterk verweven met de landelijke politiek. Met name neo-nazi's onderhouden grensoverschrijdende contacten. Dit staat in een studie van het Europees Centrum voor onderzoek en actie tegen racisme en antisemitisme (Cera) dat op 13 maart is gepresenteerd in het Europees Parlement.)
- 16 maart
Utrechts
Nieuwsblad
"Extreem-rechtse vechtersbaas cel in"
(Het Utrechtse CD-lid John van Prooyen is tot twee maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens zijn aandeel in een vechtpartij op 3 maart. Hij is door de CD-raadsfractie voorgedragen als fractie-assistent. CD'er De Regt was ook bij de vechtpartij betrokken, evenals Rietveld uit Hoorn.)
- 25 maart
NRC
"Mogelijk racistische motieven bij branden in Terneuzen"
(De politie van Terneuzen houdt er rekening mee dat er racistische motieven ten grondslag liggen aan enkele brandstichtingen bij een wethouder, een raadslid en een medewerkster van Vluchtelingenwerk. De wethouder heeft minderhedenbeleid in haar portefeuille, het raadslid is van Turkse afkomst. De auto van de wethouder werd in brand gestoken, het Turkse raadslid werd geconfronteerd met een brandende lap aan de voordeur.)

- 2 april
Trouw "CD-raadsleden korten op vergoeding"
(De gemeenteraad van Almere wil de twee CD-raadsleden Vos en Gaarlandt korten op hun raadsvergoeding, omdat ze bijna nooit vergaderingen bijwonen.)
- 4 april
Algemeen
Dagblad "Raadslid steelt gasmaskers"
(Het oud CD-raadslid Van Straalen in Enschede is aangehouden wegens diefstal van spullen uit de kelder van het gemeentehuis.)
- 4 april
Zwolse
Courant "Werkstraf voor discriminatie"
(De rechtbank in Leeuwarden heeft de rechts-extremisten Douwe van der Bos en Johannes Kooistra veroordeeld tot 140 uur werkstraf. In maart '95 hadden zij zich in een vraaggesprek met de Nieuwe Dookumer Courant discriminerend uitgelaten over islamieten, asielzoekers en illegalen.)
- 6 april
Algemeen
Dagblad "Alarm over rechts-extremisten"
(Een Heerlense anti-fascistische werkgroep eist van burgemeester Wiltgens van Kerkrade opheldering over een bijeenkomst van Duitse en Nederlandse rechts-extremisten die in een café in Kerkrade naziliederen zouden hebben gezongen, Sieg Heil gebruld en een passant mishandeld. De Nederlandse grensstreek wordt steeds vaker het toneel van bijeenkomsten van ultra-rechts.)
- 11 april
Trouw "Polen verbiedt extreem-rechtse demonstraties bij Auschwitz"
(Polen gaat zijn wetgeving aanpassen om te voorkomen dat in de toekomst rechts-extremisten kunnen demonstreren bij gevoelige locaties zoals voormalig concentratiekamp Auschwitz.)
- 13 april
Trouw "Politici bedreigd na "ja" tegen opvangcentrum"
(De helft van de 20 niet extreem-rechtse raadsleden in de Rotterdamse deelgemeente Feijenoord heeft een geheim telefoonnummer. Maar niet iedereen is gebaat bij die maatregel. De anonieme bedreigingen duren al maanden en houden niet op. Eén raadslid heeft aangifte gedaan.)
- 18 april
Volkskrant "CD wil voor partijraad naar Duitsland uitwijken"
(Volgens enkele Duitse kranten gaat de CD in het najaar haar partijraad houden in een plaats bij Aken.)
- 23 april
Zwolse
Courant "Zeven man in politiecel na geluidsoverlast"
(In een straat in Zwolle zijn zeven personen gearresteerd wegens geluidsoverlast. Discriminerende teksten werden gezegd en zelfs de Hitlergroet werd gebracht.)
- 30 april
Gelderlander "Nauwe samenwerking Duitse en Nederlandse neonazi's"
(Duitse neo-nazi's zoeken - en vinden - in toenemende mate samenwerking met Nederlandse geestverwanten. De Minister van Binnenlandse Zaken van de deelstaat Noordrijn-Westfalen maakt zich grote zorgen om die nauwer wordende samenwerking.)

- 29 mei
Volkskrant "Arnhemse neo-nazi veroordeeld tot vijf maanden cel"
(De politierechter in Arnhem heeft de 26-jarige neo-nazi Constant Kusters uit deze stad veroordeeld tot een celstraf van vijf maanden wegens bedreiging en openlijke geweldpleging. In Arnhem had Kusters op 28 april een voorbijganger een karateschop gegeven nadat deze had geweigerd te reageren op de vraag wat hij van fascisme vond.)
- 12 juni
Parool "Neo-nazi"
(Een rechtbank in Berlijn heeft gisteren een leider van de verboden FAO, Bernd Suhr, veroordeeld tot twee jaar cel wegens het in bezit hebben van explosieven en nazi-propaganda.)
- 6 juli
Trouw "Feijenoord gaat filmen CD'er na"
(Het bestuur van de Rotterdamse deelgemeente Feijenoord onderzoekt met juristen de handelwijze van een rechts-extremist die onder valse voorwendselen video-opnamen maakte van een raadsvergadering. Hij is lid of sympathisant van de NVP/CP'86.)
- 29 juli
Nieuwsblad v/h Noorden "Kantoor Hazewinkel Pers in Winschoten beklad"
(Het gebouw waarin het bijkantoor van Hazewinkel Pers en de redactie van het Groninger Dagblad in Winschoten zijn gevestigd, is door aanhangers van de extreem-rechtse CP'86 besmeurd en beplakt met fascistische en racistische uitingen. Enkele ramen zijn beplakt met stickers met teksten als "Baas in eigen land" en "We zijn er weer" voorzien van een hakenkruis.)
- 7 augustus
Volkskrant "Deelraadslid CP'86 van misdrijven verdacht"
(Het Rotterdamse deelraadslid R. Hageraats van NVP/CP'86 is aangehouden wegens diefstal met geweld en bedreiging. Ook fractie-assistent R. van Tubbergen van het raadslid Freling is gearresteerd. Hij zou in mei de GroenLinks wethouder Meijer hebben aangevallen.)
- 15 augustus
Zwolse Courant "Boetes geëist tegen CD-leden"
(Officier van Justitie mr. J. Nabben heeft voor de politierechter in Roermond geldboetes geëist tegen twee leden van de CD. Het raadslid J. Swevels uit Roermond en het uit Nuth afkomstige voormalige lid van de Heerlense gemeenteraad, John Janszen, zouden zich schuldig hebben gemaakt aan belediging van allochtonen en aanzetten tot haat tegen een bepaald ras. Janszen is veroordeeld tot een boete van f 500,--.)
- 28 augustus
Zwolse Courant "Omgebrachte man in Sittard blijkt CD'er"
(Een dode man die in Sittard is gevonden blijkt CD-voorman Van de Boel te zijn. Hij is vermoord. Van de Boel was nauw betrokken bij het criminele milieu en liep veelal rond met een kogelvrij vest aan.)
- 29 augustus
Volkskrant "Belediging"
(De politierechter in Roermond heeft het Roermondse CD-raadslid J. Swevels veroordeeld tot een boete van

f 750, -- wegens het beledigen van buitenlanders.)

- 5 september
Trouw
"Nazi-station dicht"
(De autoriteiten in Denemarken willen een nazi-radio-station in Kopenhagen sluiten. Het station, Oasis, zendt onder andere uittreksels uit Mein Kampf van Hitler uit.)
- 24 september
Parool
"CD-lid Roermond geeft raadszetel op"
(Het CD-gemeenteraadslid J. Swevels is met onmiddellijke ingang uit de partij en uit de gemeenteraad gestapt. "Ik kan mij, na een ruime tijd van bezinning, niet meer scharen achter het gedachtengoed van de CD-partij, die mensen uit elkaar drijft.")
- 28 september
Algemeen
Dagblad
"Raadslid veroordeeld"
(De politierechter in Almelo veroordeelt oud CD-raadslid Van Straalen wegens diefstal tot een boete van f 500, --.)
- 28 september
De Morgen
"Handel in nazi-propaganda wijkt uit naar België"
(Na in aanvaring te zijn gekomen met de Britse justitie zijn verkopers van nazistisch propagandamateriaal uitgeweken naar België. Via het postorderbedrijf Excalibur in Brugge zetten ze hun illegale handel voort. Eén van hun producten is de cd "Barbecue in Rostock" van de Britse nazi-rockgroep No Remorse. Het titelnummer verwijst naar de aanval door neo-nazi's op een vluchtelingenhuis in Rostock in augustus '92. Op de cd staan uitsluitend racistische nummers die direkt aanzetten tot moord. "Knal de negers neer, de Paki's ook, hang de roden op en we vergassen de Joden", zingt No Remorse. Achter Excalibur zit de Bruggeling Yannick Pollet, een harde neo-nazi.)
- 14 oktober
Zwalse
Courant
"Dagen CP'86 lijken geteld"
(De extreem-rechtse partij CP'86 lijkt zijn langste tijd te hebben gehad. Interne twisten vormen een tijdbom onder het voortbestaan. Een harde confrontatie tussen de verschillende stromingen is onvermijdelijk nu het dagelijks bestuur ook het Haagse gemeenteraadslid S. Mordaunt wil royeren.)
- 15 oktober
Volkskrant
"Jörg Haider profiteert van teleurstelling over Europa"
(Teleurstelling lijkt de overheersende emotie bij de Oostenrijkse kiezers die Jörg Haiders extreem-rechtse Freiheitliche het grootste succes in hun bestaan bezorgden.)
- 16 oktober
Zwalse
Courant
"Ruitenberg werkt aan come-back"
(De extreem-rechtse politicus Henk Ruitenberg wil terugkeren op het politieke toneel. De oud-voorzitter van CP'86, die vlak voor de zomer ook uit de Zwalse gemeenteraad stapte, is voor de Centrum Democraten lid geworden van een commissie die met de partij die hem onlangs royeerde onderhandelingen over een fusie gaat voeren. Bij de verkiezingen in 1998 wordt hij lijsttrekker voor de CD in Zwolle.)

19 oktober
Algemeen
Dagblad

"GroenLinks steeds vaker doelwit extreem-rechts"

(Rechts-extremisten gaan zich steeds vaker te buiten aan bedreigingen en gewelddadigheden. GroenLinks is hiervan in toenemende mate slachtoffer. Volgens vice-partijvoorzitter Brouwer maken politie en justitie te weinig gebruik van de wettelijke mogelijkheden extreem-rechts aan te pakken.)